មង្គលត្ថទីបនីព្យេប

ភាគ ទី ៤

ប្រែនិងរៀបរៀងដោយ

ភិក្ខុវិនយធរោ (មហាយិន-ធឿន)

ជំនួយដល់សមណសិស្សពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សា

និង

បោះពុម្ពផ្សាយជាធម្មទាន

លើក ទី ២

បំនួន ៥,០០០ ក្បាល

រក្សាសិទ្ធិ

ព.ស. ២៥៥៧ គ.ស. ២០១៣

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

សូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅ ចំពោះ **ព្រះភិក្ខុនីសង្ឃវត្តបញ្ញា** ស្ថិតនៅក្នុងសង្កាត់ក្រាំងធ្នង់ ខណ្ឌពោធិ៍សែនជ័យ រាជធានីភ្នំពេញនិង ពុទ្ធបរិស័ទជនជាតិតៃវ៉ាន់ ដែលបានជួយទទួលបោះពុម្ពសៀវភៅ **មង្គលត្ថទីបនីប្រែ** នេះ ដើម្បីចែកផ្សាយជាធម្មទាន ដល់សិក្ខាកាមទាំងឡាយ ។

សូមធម្មទាននេះ បានសម្រេចផល ដល់លោកអ្នកដែលបានចែកឋានទៅហើយ មួយចំណែកផង ។

មួយចំណែកទៀត សូមព្រះភិក្ខុនីសង្ឃ ជនជាតិចិន ដែលមានទីស្នាក់ការ នៅប្រទេសកម្ពុជា និង ពួកពុទ្ធបរិស័ទ ដែលបានជួយឧបត្ថម្ភ ក្នុងធម្មទាននេះ បានសម្រេចប្រយោជន៍ តាមសេចក្តីប្រាថ្នា កុំបីខានឡើយ ។

ភិក្ខុវិនយធរោ មហាយិន-នឿន

វត្តខ្មែរសាន់តាអាណា

2630 N. Grand Ave.
Santa Ana, CA 92705
U. S. A

ថ្ងៃអាទិត្យ ៨ កើត ខែបុស្ស ឆ្នាំថោះ ត្រីស័ក ព.ស. ២៥៥៦
ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៩ ខែមករា គ.ស. ២០១២

ធម្មទានឈ្នះអស់ទានទាំងពួង

សៀវភៅដែល **ព្រះភិក្ខុនីសឡុ** និង ពុទ្ធបរិស័ទ **ជនជាតិតៃវ៉ាន់** បានមានសទ្ធាជ្រះថ្លា និង បានទទួលជួយបោះពុម្ព បែកផ្សាយជាធម្មទាន នៅពេលនេះ មានបំនួន ដប់បីភាគ (១៣ ភាគ) ក្នុងមួយភាគៗ បោះពុម្ពចំនួនប្រាំពាន់ច្បាប់ (៥,០០០ច្បាប់) ។

សៀវភៅដែលបោះពុម្ពទាំង ១៣ ភាគ នេះ រួមមាន ៖

១- មង្គលត្ថទីបនីប្រែ ភាគ ទី ១
២- មង្គលត្ថទីបនីប្រែ ភាគ ទី ២
៣- មង្គលត្ថទីបនីប្រែ ភាគ ទី ៣
៤- មង្គលត្ថទីបនីប្រែ ភាគ ទី ៤
៥- វិសុទ្ធិមគ្គប្រែ ភាគ ទី ១
៦- វិសុទ្ធិមគ្គប្រែ ភាគ ទី ២
៧- វិសុទ្ធិមគ្គប្រែ ភាគ ទី ៣
៨- គាថាធម្មបទប្រែ
៩- សទ្ទានុក្រមបាលី-ខ្មែរ ភាគ ទី ១
១០- សទ្ទានុក្រមបាលី-ខ្មែរ ភាគ ទី ២
១១- សទ្ទានុក្រមបាលី-ខ្មែរ ភាគ ទី ៣
១២- សទ្ទានុក្រមបាលី-ខ្មែរ ភាគ ទី ៤
១៣- សទ្ទានុក្រមបាលី-ខ្មែរ ភាគ ទី ៥

រូបធំ ជីវិត មច្ចាធំ នាមគោត្តំ ន ជីវតិ

ភិក្ខុវិនយធរោ មហាយិន-នឿន

កើត ថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ១៩៥២

ភូមិទួលព្រាំ ស្រុកមោងឫស្សី ខេត្តបាត់ដំបង

រូបកាយ របស់សត្វទាំងឡាយ តែងចាស់ជរាគ្រាំគ្រា
បំណែក នាមនិងគោត្រ មិនដែលចាស់ជរាឡើយ ។

មង្គលត្ថទីបនីព្យែ

ភាគ ទី៤

សម្រាប់តម្កល់ទុកជាសម្បត្តិសង្ឃ
ក្នុងបណ្ណាល័យ

វត្ត ....
ភូមិ ....
ឃុំ ....
ស្រុក ....
ខេត្ត ....
នៅថ្ងៃ......................កើត................រោច ខែ...
ឆ្នាំ .... ព. ស. ២៥៥.........

អ្នកចែក **ភិក្ខុវិនយធរោ មហាឃិន-នឿន**

អ្នកទទួល ....

មាតិការឿង

ឈ្មោះធម៌	ទំព័រ
អារម្ភកថា របស់អ្នករៀបរៀង	ក
សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ	ឆ
ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ៧	១
ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ	១
ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌	៤៨
ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ៨	៨៩
ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់	៩០
ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកគឺគេប្រដៅងាយ	១៣១
ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ	១៥១
ពណ៌នាអំពីការសន្ទនាធម៌	១៧៧
ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ៩	១៨២
ពណ៌នាអំពីតបៈ	១៨៣
ពណ៌នាអំពីការប្រព្រឹត្តិប្រសើរ	២៣៤
ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ចៈ	២៦២
ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់	២៨៣

ឈ្មោះធម៌	ទំព័រ

ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ១០	៣១៤
ពណ៌នាអំពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន	៣១៦
ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ	៣៣៥
ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី	៣៥៥
ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្សេម	៣៨២
ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១	៤០២
ពណ៌នាអំពីសរុបសេចក្តីនៃមង្គលសូត្រ	៤១៧
ការតែងមង្គលត្ថទីបនី	៤២០
សេចក្តីប្រាថ្នារបស់អ្នកតែង	៤២២

អារម្ភកថា

របស់អ្នករៀបរៀង

សៀវភៅ មង្គលត្ថទីបនីប្រែ ភាគ ទី៤ នេះ គឺខ្ញុំ **ភិក្ខុវិនយធរោ មហាឃិន-នឿន** បំរុងនឹងផ្តួចផ្តើមប្រែនិងរៀបរៀងមកជាភាសាខ្មែរយើង ជាយូរណាស់មកហើយ គឺតាំងពីពេលដែលខ្ញុំកំពុងនៅសិក្សាមកម្ល៉េះ (ព.ស. ២៥២៤ គ.ស. ១៩៨១) តែឱកាសពុំបានហុចឱ្យ ព្រោះជាប់រវល់ខ្លាំងពេក ក្នុងការសិក្សាភាសាបាលី ឱ្យបានរីកចំរើនឡើងថែមទៀតផង និងក្នុងពេលនោះ នឹងរកឧបករណ៍ក្បួនច្បាប់ ដែលជាខេមរភាសាសម្រាប់ជាជំនួយ ក៏គ្មានផងដែរ ។ គម្រោងការនេះ ខ្ញុំក៏មិនបានបោះបង់បោលដែរ ទោះបីជាខ្ញុំបានរសាត់អណ្តែតឆ្ងាយសែនឆ្ងាយ អំពីមាតុភូមិជាទីស្នេហា ហើយបានទៅរស់នៅឯបរទេស ជាប្រទេសដែលមិនកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា មានវប្បធម៌ ទំនៀមទំលាប់ខុសប្លែកផ្សេង ពីប្រទេសយើងក៏ដោយ ក៏គម្រោងការនេះ នៅតែដក់ជាប់ក្នុងចិត្តខ្ញុំជានិច្ច ។

នៅក្នុងថ្ងៃពុធ ១១ រោច ខែពិសាខ ឆ្នាំវក បត្វាស័ក ព.ស. ២៥៣៥ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី២៧ ខែឧសភា គ.ស. ១៩៩២ (ឆ្នាំដែលក្រុមអង្គការសហប្រជាជាតិ ចូលមកជួយរៀបចំ ធ្វើការបោះឆ្នោត នៅប្រទេសកម្ពុជា) ខ្ញុំក៏បានវិលត្រឡប់ ចូលមកទស្សនាមាតុភូមិរបស់ខ្ញុំផងដែរ ហើយបានចូលទៅពិនិត្យមើលការសិក្សា

ព្រះបរិយត្តិធម៌ ទាំងផ្នែកបាលីទាំងផ្នែកព្រះធម្មវិន័យ ដែលព្រះសង្ឃ កំពុងតែសិក្សា នៅតាមខេត្តនានា ដូចជាវត្តមហាមន្ត្រី វត្តលង្កា វត្តនិរោធរង្សី ជាដើម ដោយមាន **សម្តេចមង្គលទេព្វាចារ្យ (អ៊ុំ-ស៊ុំ)** អគ្គាធិការពុទ្ធិកសិក្សា បានតាំងដំណើរជូនទៅផងដែរ ។

ពេលនោះ ខ្ញុំមានសេចក្តីសោមនស្ស រីករាយជាទីបំផុត ដោយបានឃើញ នូវព្រះសង្ឃ អង្គសាមណេរ ខិតខំយកព្រះទ័យ ទុកដាក់ ក្នុងការសិក្សាព្រះបរិយត្តិធម៌ គឺបានឮព្រះភិក្ខុសង្ឃ សាមណេរ អង្គខ្លះ កំពុងទន្ទេញបាលីវៃយ្យាករណ៍ អង្គខ្លះកំពុងទន្ទេញប្រជុំកងធម៌ អង្គខ្លះកំពុងហាត់ប្រែធម្មបទ លោកគ្រូអាចារ្យខ្លះ កំពុងបង្ហាត់ប្រែលោតប្រយោគ តាមបែបបុរាណ... គំហើញ និង ការឮសូរសព្ទព្រះធម៌ដ៏ពិរោះត្រចៀកនេះ រឹតតែធ្វើឱ្យខ្ញុំរំភើបចិត្តឥតឧបមា ព្រោះនឹកសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលបានវិនាសសាបសូន្យ ស្ទើរតែរលត់អស់ ដោយសារភ្លើងសង្គ្រាម ជាងពីរទស្សវត្សរ៍ មកហើយនោះ នឹងបានរីកចំរើនឡើងដោយពិត ហើយបានរំរុញខ្ញុំ ឱ្យរឹតតែមានសទ្ធាជ្រះថ្លាឡើងជាភេយ្យោភាព... ។ មួយទៀតសោត ក៏បានធ្វើឱ្យខ្ញុំនឹកគិតថា តើនឹងរកពិធីជួយ ដល់សមណសិស្សបែបណា? ខ្ញុំយល់ឃើញថា សមណសិស្សដែលកំពុងសិក្សា នៅសាលាពុទ្ធិក-បឋមសិក្សា (ពេលនោះ) ដូចជាពុំមានបញ្ហាឡើយ ព្រោះមានគ្រូ និងមានក្បួនច្បាប់សម្រាប់ជួយច្រើន តែបំណែកតទៅឆ្នាំក្រោយៗទៀត

នឹងមានសមណសិស្ស សាលាពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សា ដោយពិត ឯគ្រូ និង ក្បួនច្បាប់ ខ្ញុំយល់ឃើញថា ដូចជាមានបញ្ហាខ្លះ ព្រោះខ្វះខាតច្រើន ។

ហេតុនេះហើយ ខ្ញុំបានគិតថា នឹងស្រាវជ្រាវរកសៀវភៅ មង្គលត្ថទីបនី ដែលនៅជាភាសាបាលី ទាំង ៤ ភាគ ដើម្បីយកមកប្រែ ជាភាសាខ្មែរយើង និង ដើម្បីជាជំនួយដល់សមណសិស្ស សាលាពុទ្ធិកមធ្យមសិក្សា ដែលនឹងមានក្នុងអនាគតកាល ហើយក៏បានដើរស្រាវជ្រាវរក នូវសៀវភៅទាំងនោះ តែរកពុំបានឡើយ សូម្បីតែសម្តេចព្រះមង្គលទេព្វាចារ្យ (អ៊ុំ-ស៊ុំ) ក៏ព្រះអង្គពុំទាន់មានដែរ ព្រោះរោងពុម្ព ជប៉ុន ពុំទាន់បានបោះពុម្ពជាជំនួយ ។

ជាបុណ្យកុសលមែន, នៅពេលដែលខ្ញុំវិលត្រឡប់មកកាន់វត្ត ខេមរពុទ្ធិការាម ទីក្រុងឡុងប៊ិច សហរដ្ឋអាមេរិក វិញ ក៏ស្រាប់តែមាន ព្រះភិក្ខុមួយរូប ព្រះនាម **ប៊ួ-ហួយ** លោកបានយកសៀវភៅ **មង្គលត្ថទីបនី** ភាគទី៣ និង ភាគទី៤ ដែលជាភាសាបាលី មកបង្ហាញឲ្យខ្ញុំមើល ហើយខ្ញុំក៏បានសុំខ្ចីលោកសិន ដើម្បីនឹងយកមកបកប្រែជាភាសាខ្មែរយើង ដោយបានចាប់ផ្តើមប្រែ នៅថ្ងៃសៅរ៍ ២ រោច ខែបុស្ស ឆ្នាំវកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ៩ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៣ ហើយបានប្រែចប់សព្វគ្រប់ នៅថ្ងៃពុធ ៨ រោច ខែចេត្រ ឆ្នាំវកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី ១៤ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៩៣ ។

លុះប្រែចប់ហើយ ខ្ញុំក៏បានផ្ញើសំណៅមង្គលត្ថទីបនី នេះទៅប្រគេនព្រះតេជព្រះគុណ **ព្រះធម្មលិខិត លាស់-ឡាយ** (១) គង់នៅវត្តសន្សំកុសល ទីក្រុងភ្នំពេញ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យឱ្យបានត្រឹមត្រូវ... តែ មង្គលត្ថទីបនី ភាគទី ៤ នេះ ព្រះអង្គពុំអាចជួយត្រួតពិនិត្យបានទេ ព្រោះព្រះអង្គមានការរវល់ច្រើនពេក ក្នុងកិច្ចការផ្សព្វផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា... ក្រោយមក ខ្ញុំក៏បានយកសំណៅ មង្គលត្ថទីបនី ភាគទី៣ នេះ ទៅប្រគេនព្រះតេជគុណ **អធិបតីសង្ឃ** (**សៅ-យន**) ប្រធាន សហគមន៍ព្រះសង្ឃខ្មែរ គង់នៅវត្ត ត្រៃរតនារាម ទីក្រុងឡូវ៉ែល រដ្ឋម៉ាសាឈូសេត សហរដ្ឋអាមេរិក ដើម្បីឱ្យព្រះអង្គជួយត្រួតពិនិត្យជំនួសវិញ ព្រះអង្គក៏បានយល់ព្រម ដោយពេញព្រះទ័យជាទីបំផុត ហើយបានជួយត្រួតពិនិត្យ រហូតបានសម្រេចជាស្ថាពរ ។

ក្នុងការបកប្រែពីភាសាមួយទៅភាសាមួយទៀតនេះ គឺពិតជាមានការពិបាកខ្លាំងណាស់ ហើយពិតជាមានការភ្លាំងភ្លាត់ ខុស ឃ្លាតបាកអំពីអត្ថន័យធម៌អាចខ្លះៗ ដោយអចេតនាខ្លះ ដោយការបេះមិនដល់ខ្លះ ជាពុំខានឡើយ ។ ក្នុងការបកប្រែនេះសោត គោលគំនិតរបស់ខ្ញុំ គឺប្រែរក្សាទុកភាសាបាលីភាគច្រើន មានន័យថា គឺមិនចង់ឱ្យឃ្លាតបាកអំពីភាសាបាលីច្រើនឡើយ ដើម្បីឱ្យអ្នកសិក្សាឆាប់រកសព្ទប្រែបានងាយ តែភាសាខ្មែរ ពិតជាពិបាកស្តាប់បន្តិច ។

១- ភាគទី១ -ទី២ ព្រះអង្គបានជួយត្រួតពិនិត្យរហូតចប់សព្វគ្រប់ ។

ហេតុដូច្នេះ ខ្ញុំអ្នកប្រែ សូមមេត្តាខន្តី អភ័យទោស អំពីសំណាក់ព្រះតេជគុណ និង អស់លោកដែលធ្លៀវឈ្លាស ក្នុងអក្សរ-សាស្ត្របាលីក្តី ខ្មែរក្តី បើមានការខុសភ្លាំងភ្លាត់ត្រង់កន្លែងណានីមួយនោះ ហើយសូមមេត្តាជួយឱ្យជាយោបល់ និង ជួយកែតម្រូវ ដើម្បីធ្វើសៀវភៅនេះ ឱ្យបានរឹងរឹតតែល្អប្រសើរឡើង ។ សង្ឃឹមថា ព្រះតេជគុណ អស់លោក នឹងផ្តល់ជាយោបល់ដ៏ល្អៗ ហើយនឹងអភ័យទោសដល់ខ្ញុំជាពុំខាន ។

សូមអរព្រះគុណ និង អរគុណទុកជាមុន ។

ភិក្ខុវិនយធរោ (មហាយិន-ធឿន)

ថ្ងៃសៅរ៍ ១៥ កើត ខែវិសាខ ឆ្នាំកុរ សប្តស័ក ព.ស. ២៥៣៨
ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៣ ខែឧសភា គ.ស. ១៩៩៥

វត្តខេមរពុទ្ធិការាម
2100 W. Willow Street
Long Beach, CA 90810
U.S.A.

ឧទ្ទិសកថា

ខ្ញុំសូមឧទ្ទិសសៀវភៅនេះ ដល់សមណសិស្សគ្រប់ព្រះអង្គ និង ពុទ្ធសាសនិកជនទូទៅ សូមយកទៅសិក្សា ឱ្យបានឆាប់ចេះឆាប់យល់ ឆ្លៀវឆ្លាត ក្នុងព្រះបរិយត្តិធម៌ ហើយយកព្រះធម៌នោះ ទៅផ្សព្វផ្សាយ ដល់ពុទ្ធបរិស័ទទាំងឡាយ ដើម្បីលើកស្ទួយ នូវព្រះពុទ្ធសាសនា ឱ្យបានរីកចំរើនរុងរឿងឡើងជារៀងតទៅ ។

មួយទៀត សូមឱ្យការសិក្សានូវព្រះធម្មវិន័យ របស់សមណសិស្សគ្រប់ៗ រូប និង ពុទ្ធបរិស័ទទាំងអស់ បានសម្រេច សមដូចមនោរថ ដែលបានប្រាថ្នាហើយនោះ កុំបីអាក់ខានឡើយ ។

ខ្ញុំសូមឧទ្ទិសបុណ្យកុសល ដែលកើតអំពីធម្មទាននេះ ជូនដល់បិតា ឈ្មោះ **យិន-យឿម** មាតា ឈ្មោះ **ហិង-អម** ព្រមទាំងជីដូនជីតា ញាតិកាទាំង ៧ សន្តាន និង សព្វសត្វទាំងអស់ ដែលបានបែកឋានទៅហើយនោះ សូមឱ្យវិញ្ញាណក្ខន្ធ របស់លោកអ្នកទាំងនោះ បានទទួល នូវបុណ្យកុសល ដែលខ្ញុំបានឧទ្ទិសផ្សាយ ទៅឱ្យនេះចុះ ហើយសូមឱ្យបានសម្រេច នូវសម្បត្តិទាំងឡាយ ៣ ប្រការ គឺ ៖ សម្បត្តិមនុស្ស សម្បត្តិទេវតា និង សម្បត្តិព្រះនិព្វាន កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតទៅជាប្រការៈដទៃឡើយ ។

*

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរព្រះគុណ និង អរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅ

-បំពោះ សម្តេចមង្គលទេវាចារ្យ (អ៊ុំ-ស៊ុំ) អគ្គាធិការពុទ្ធិកសិក្សា វត្តមហាមន្ត្រី ទីក្រុងភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលព្រះអង្គបានផ្តល់យោបល់ដ៏ល្អៗ និងបានផ្តល់នូវក្បួនច្បាប់ផ្សេងៗមានសៀវភៅមង្គលត្ថទីបនីនេះ និង បទានុក្រមធម្មបទជាដើម តាមត្រូវការ ។

-បំពោះ ព្រះតេជព្រះគុណ ព្រះធម្មលិខិត លាស់-ឡាយ វត្តសន្សំកុសល ក្រុងភ្នំពេញ ដែលបានបំណាយពេលវេលា ជួយត្រួតពិនិត្យកែសម្រួលពាក្យពេចន៍ និង អត្ថន័យផ្សេងៗ ដើម្បីធ្វើសៀវភៅនេះឱ្យបានល្អប្រសើរឡើង តាំងពីដើម រហូតដល់ចប់សព្វគ្រប់ ។

-បំពោះព្រះតេជគុណ បណ្ឌិត គង់-ឈាន ចៅអធិការ វត្ត ខេមរ-ពុទ្ធិការាម ទីក្រុងឡុងប៊ិច សហរដ្ឋអាមេរិក ដែលបានជួយផ្តល់យោបល់ គំនិត និង ថវិកា ក្នុងការបោះពុម្ព ។

-បំពោះ ភិក្ខុ ប៊ួ-ហ្វួយ ដែលបានឱ្យខ្ចីសៀវភៅមង្គលត្ថទីបនី ភាគទី៣ និង ភាគទី៤ ដើម្បីយកមកប្រែ ។

-បំពោះ ភិក្ខុ អ៊ុង-អ៊ុន វត្តប្រោះស្ទ សហរដ្ឋអាមេរិក, ភិក្ខុប្រាជ្ញ-សារាន វត្តឧណ្ណាលោម កុដិលេខ ៤២ ទីក្រុងភ្នំពេញ និងលោកកវីនិពន្ធ ហៀម-ភឿន ដែលបានជួយយកសំណៅ នៃមង្គលត្ថទីបនីនេះ ទៅប្រគេន ព្រះធម្មលិខិត លាស់-ឡាយ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យឱ្យបាន

ល្អត្រឹមត្រូវឡើង ។

-បំពោះ ភិក្ខុ មហាសោម-សុភា វត្តធម្មបក្ការាម ទីក្រុងស៊ីអាថ៊ុល វ៉ាស៊ីតោនស្តេត និង ព្រះតេជគុណ ឯម-ភឿង ព្រះមេគណ ខេត្ត កំពត, ព្រះមេគណ សុខ-ឋាន ខេត្តកំបង់ឆ្នាំង ដែលបានជួយត្រួត ពិនិត្យនូវអក្ខរាវិរុទ្ធ ដើម្បីធ្វើសៀវភៅនេះ ឱ្យបានប្រសើរឡើង ។

-បំពោះ ភិក្ខុ ព្រះមហាសម-ស័ក្តិ សុវណ្ណរតនោ ដែលបានយក សៀវភៅនេះ ទៅចូលរោងពុម្ព ដើម្បីបោះពុម្ព ឱ្យបានសម្រេច តាម សេចក្តីត្រូវការ ។

-បំពោះ លោកយឹម-ជ័យ និង លោក យ៉ុំ-ធយ ដែលបានជួយកែ សម្រួល និង ជួយដំឡើងគ្រឿងកុំព្យូទ័រ ដោយយកបិត្តទុកដាក់ជាទី បំផុត ។

ម៉្យាងទៀត ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរព្រះគុណ និង អរគុណ ជាទី បំផុត បំពោះព្រះតេជគុណ ព្រះបេរានុបេរៈ អស់លោក លោកស្រី ព្រមទាំងញាតិញោម ជាពុទ្ធបរិស័ទទាំងអស់ ដែលបានជួយឧបត្ថម្ភ ក្នុងការបោះពុម្ពនេះ ឱ្យបានសម្រេចជាស្ថាពរ ។

សូមប្រគេននូវមគ្គផល ដែលកើតអំពីធម្មទានានិសង្សនេះ ដល់ព្រះតេជគុណ ព្រះបេរានុបេរៈគ្រប់ព្រះអង្គ សូមមានព្រះជន្មាយុ យឺនយូរ ជាងរយព្រះវស្សា ដើម្បីជាទីពឹង របស់ពុទ្ធសាសនិកជន ទាំងឡាយ តរៀងទៅហោង ។

សូមឱ្យញាតិញោមទាំងឡាយ បានទទួលបុណ្យកុសលនេះស្មើៗ គ្នា និង សូមឱ្យបានជួបប្រទះតែនឹងសេចក្ដីសុខ-ចំរើន គ្រប់ប្រការ កុំបីខានឡើយ ។

សូមឱ្យព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជាទីកំសត់ ឆាប់បានទទួលនូវសុខសន្តិភាព ដែលប្រកបដោយព្រះធម៌ នៃអង្គព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបរមគ្រូ ដោយពិត, សូមឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាល គ្រប់ជាន់ថ្នាក់ និង គ្រប់គណៈបក្សទាំងអស់ ដឹកនាំប្រទេសជាតិ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាប្រកបដោយសម្មាទិដ្ឋិ ដើម្បីជោគជ័យ សេចក្ដីសុខ-ចំរើន និងសុភមង្គល ជូនដល់ប្រជានុរាស្ត្រ ទូទាំងប្រទេស ដែលកំពុងក្រីក្រលំបាក ស្រេកឃ្លាន នូវសេចក្ដីសុខសន្តិភាព និង ស្ងប់ខ្ចើមបំផុតនូវសង្គ្រាម សព្វថ្ងៃនេះ ។

សូមឧទ្ទិសបុណ្យកុសលនេះផងដែរ ដល់ពួកបញ្ញវន្ត អ្នកស្នេហាជាតិ យុវជន យុវតី ប្រជាពលរដ្ឋ អ្នកស្លូតត្រង់ គ្រប់ជាន់គ្រប់ស្រទាប់ ដែលបានបូជាជីវិត ដើម្បីមាតុភូមិ ដោយបិត្តស្មោះស្ម័គ្រគ្រប់កាលៈទេសៈ សូមបានទទួលនូវបុណ្យកុសល ដែលកើតអំពីធម្មទាននេះ ហើយសូមឱ្យវិញ្ញាណក្ខន្ធ នៃអ្នក បានសោយនូវសុខដ៏ប្រសើរ ក្នុងសុគតិភព កុំបីអាក់ខានឡើយ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ភាគ ទី៤

ពណ៌នាអំពីភាពជាមានកតញ្ញូ

(១) កិរិយាដឹង នូវឧបការៈ ដែលបុគ្គលណាមួយ បានធ្វើហើយ តិចក្តី ច្រើនក្តី ដោយភាពគឺកិរិយានឹករលឹក ជារឿយ ៗ ឈ្មោះថា ***កតញ្ញុតា*** *។ មួយទៀត បុណ្យទាំងឡាយទុំះឯង ឈ្មោះថា មានឧបការៈដ៏ច្រើន ដល់សត្វមានជីវិតទាំងឡាយ ព្រោះការពារ នូវសេចក្តីទុក្ខ មានសេចក្តីទុក្ខ ក្នុងនរកជាដើមបាន, ការនឹកឃើញឧបការៈសូម្បីនៃបុណ្យទាំងឡាយនោះ ព្រោះកិរិយាការពារនូវសេចក្តីទុក្ខ ក្នុងនរកជាដើម ដោយហេតុណា, ហេតុនោះ គប្បីជ្រាបថា* ***កតញ្ញុតា*** *។ បុគ្គល ដឹងឧបការគុណដែលអ្នកដទៃបានធ្វើហើយដល់ខ្លួន ក្នុងបទ ថា “* ***កតញ្ញុតា*** *” នោះ រមែងជាបុគ្គលដែលគេរកបានដោយកម្រ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃតតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងទុកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គល ២ ពួកនេះ រកបានដោយកម្រ ក្នុងលោក ។ បុគ្គល ២ ពួក តើដូចម្តេច ។ គឺបុគ្គលដែលធ្វើឧបការៈ ទុកមុន ១ បុគ្គលដែលដឹងឧបការៈ ដែលអ្នកដទៃបានធ្វើហើយធ្វើតបវិញ ១, ម្នាលភិក្ខុទាំង*

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ឡាយ បុគ្គល ២ ពួកនេះឯង រកបានដោយកម្រ ក្នុងលោក "។

(២) អដ្ឋកថាទុកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយនោះ ថា " បណ្ដាបុគ្គល ២ ពួកនោះ បុគ្គលអ្នកបានធ្វើនូវឧបការៈមុន ឈ្មោះថា ***បុព្វការី*** *។ បុគ្គលអ្នកដឹងនូវឧបការៈ ដែលបុព្វការីនោះ បានធ្វើហើយ ធ្វើតប ព្វដ៏ខាងក្រោយ ឈ្មោះថា* ***កតញ្ញូកតវេទី*** *។ បណ្ដាបុគ្គលទាំង ២ ពួកនោះ បុព្វការីបុគ្គល រមែងធ្វើសេចក្ដីសម្គាល់ថា អាត្មាអញ តែងឲ្យនូវបំណុល ។ បុគ្គលអ្នកធ្វើព្វដ៏ខាងក្រោយ រមែងធ្វើសេចក្ដីសម្គាល់ថា អាត្មាអញ នឹងដោះបំណុល ។*

ដីកាទុកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយនោះ និង ដីកាបុគ្គលប្បញ្ញត្តិ ថា " ពាក្យថា ***ឥណំ ទេមីតិ សញ្ញំ ករោតិ*** *មានសេចក្ដីថា រមែងដូចជាធ្វើសេចក្ដីសម្គាល់ យ៉ាងដូច្នោះ " ។*

ក៏ក្នុងពាក្យថា " ***សញ្ញំ ករោតិ*** *" នេះ សូម្បីសេចក្ដីដែលប្រាសចាកអំពី* ***វិយ*** *សព្ទ ក៏ត្រឹមត្រូវ យ៉ាងនោះ ដូចគ្នាដែរ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សោយព្រះជាតិជាស្ដេចសេក កាលនឹងទ្រង់សម្ដែងធម៌ ដល់ព្រាហ្មណ៍ជាកោសិយគោត្រ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងកេទារជាតក ថា ៖*

បពិត្រកោសិយៈ សត្វបក្សីទាំងឡាយ នៅមិនទាន់ដុះស្លាប ជុំជិត ជាកូនតូចៗ របស់ខ្ញុំមាននៅ, កូនតូចៗ ទាំងនោះ ដែល

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ខ្ញុំបិញ្ចឹមហើយ នឹងបិញ្ចឹមខ្ញុំវិញ, ហេតុនោះ ខ្ញុំត្រូវឲ្យបុល ដល់កូនតូច ៗ ទាំងនោះ, មួយទៀត មាតាបិតា របស់ខ្ញុំ ចាស់គ្រាំគ្រា មានវ័យកន្លងហើយ, ខ្ញុំពាំ (នូវស្រូវសាលី របស់អ្នក) ដោយបំពុះ យកទៅជូនមាតាបិតាទាំងនោះ ត្រូវ ដោះបំណុលដែលគាត់ធ្វើហើយ ក្នុងកាលមុន ។

(៣) អដ្ឋកថាបុគ្គលប្បញ្ញត្តិ ថា " បទថា ***ទុល្លភា*** *គឺ មិន មែនរកបានដោយងាយ ។ បុគ្គលអ្នកបានធ្វើមុនទុំះឯង ឈ្មោះថា* ***បុព្វការី*** *។ បទថា* ***កតវេទី*** *មានសេចក្តីថា រមែងប្រកាស នូវឧបការៈ ដែលបុព្វការីបុគ្គល បានធ្វើហើយ គឺធ្វើឲ្យអ្នកដទៃ ដឹង បានដល់ ឲ្យប្រាកដច្បាស់ ។ បុគ្គល ២ ពួកនោះ គប្បីសំដែង ដោយគ្រហស្ថ និង បព្វជិតទាំងឡាយ ។ ក៏បណ្តាពួកគ្រហស្ថ មាតានិងបិតា ឈ្មោះថា បុព្វការី ។ ចំណែក បុត្រធីតា កាល ប្រតិបត្តិមាតា និង បិតា និង ធ្វើសាមីចិកម្ម មានកិរិយាក្រាបថ្វាយ បង្គំជាដើម ដល់មាតានិងបិតាទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា* ***កតវេទី*** *។ បណ្តាពួកបព្វជិត អាចារ្យ និង ឧបជ្ឈាយ៍ ឈ្មោះថា* ***បុព្វការី*** *។ អន្តេវាសិក និង សទ្ធិវិហារិក ទាំងឡាយ កាលប្រតិបត្តិអាចារ្យ និង ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ និង ធ្វើសាមីចិកម្ម មានកិរិយាក្រាបថ្វាយ បង្គំជាដើម ដល់អាចារ្យ និង ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ទាំងនោះ ឈ្មោះថា*

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

កតវេទី ។ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់កិរិយាប្រកាសបុគ្គលទាំងនោះឲ្យប្រាកដ គប្បីសំដែងរឿង ព្រះសោណត្ថេរ អ្នកចិញ្ចឹមព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ជាដើម ។

ន័យមួយទៀត ។ កាលបើបុគ្គលដទៃ មិនបានធ្វើឧបការៈសោះឡើយ, បុគ្គលអ្នកមិនបានពិចារណា នូវឧបការៈ ដែលអ្នកដទៃធ្វើហើយ ចំពោះខ្លួន ហើយធ្វើ ឈ្មោះថា ***បុព្វការី*** *ប្រៀបដូចជាមាតា និង មាតា ១ ពួក, អាចារ្យ និង ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ១ ពួក ។ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា រកបានដោយកម្រ ព្រោះសត្វទាំងឡាយត្រូវតណ្ហាគ្របសង្កត់ ។ បុគ្គលអ្នកដឹង ប្រកាសឲ្យអ្នកដទៃដឹងនូវឧបការៈ ដែលអ្នកដទៃធ្វើហើយ ចំពោះខ្លួន ដោយភាពជាឧបការៈ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ តាមសមគួរ ដល់ឧបការៈ ដែលអ្នកដទៃធ្វើហើយ ឈ្មោះថា* ***កតញ្ញូកតវេទី*** *ប្រៀបដូចជាអ្នកប្រតិបត្តិត្រឹមត្រូវ ចំពោះមាតាបិតា អាចារ្យ និង ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ។ សូម្បីបុគ្គលនោះ ក៏ឈ្មោះថា រកបានដោយកម្រ ព្រោះសត្វទាំឡាយត្រូវអវិជ្ជាគ្របសង្កត់ ។ មួយទៀត បុគ្គលអ្នកស្និទ្ធស្នាល ដោយមិនមានហេតុ ឈ្មោះថា* ***បុព្វការី***, *បុគ្គលអ្នកស្និទ្ធស្នាល ដោយមានហេតុ ឈ្មោះថា* ***កតញ្ញូកតវេទី*** *។ បុគ្គលអ្នកធ្វើ ដោយមិនសំឡឹង នូវហេតុមានជាអាទិ៍ យ៉ាងនេះថា "បុគ្គលនេះ នឹងធ្វើ*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*(តបវិញ) ដល់អាត្មាអញ " ដូច្នេះ ឈ្មោះថា **បុព្វការី** ។ បុគ្គលអ្នកធ្វើ ដោយសំឡឹងនូវហេតុ មានជាអាទិ៍ យ៉ាងនេះ ថា " បុគ្គលនេះ នឹងធ្វើ (តបវិញ) ដល់អាត្មាអញ " ដូច្នេះ ឈ្មោះថា **កតញ្ញូកតវេទី** ។ បុគ្គលអ្នកឯងឹតមកហើយ ក្រោយមក ក្តីស្វាង ឈ្មោះថា **បុព្វការី** ។ បុគ្គលអ្នកក្តីស្វាងមកហើយ ក្រោយមក ក៏ក្តីស្វាង ឈ្មោះថា **កតញ្ញូកតវេទី** ។ បុគ្គលអ្នកសំដែង ឈ្មោះថា **បុព្វការី** ។ បុគ្គលអ្នកប្រតិបត្តិ ឈ្មោះថា **កតញ្ញូកតវេទី** ។ ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថា **បុព្វការី** ក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវលោក ។ ព្រះអរិយសាវក ឈ្មោះថា **កតញ្ញូកតវេទី** " ។*

*(៤) បណ្តាបទទាំងនោះ ក្នុងបទថា " **អាចរិយុបជ្ឈាយា** " នេះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅ ៖ លក្ខណៈនៃអាចារ្យ និង ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ គឺនិគ្រោធសាមណេរ ជាព្រះខីណាស្រព ត្រូវព្រះបាទអសោកធម្មរាជ ត្រាស់សួរ ឆ្លើយដោះស្រាយហើយ ។ មែនពិតព្រះធម្មសង្គាហកាចារ្យ បានពោលពាក្យនេះ ក្នុងនិទានកថា ថា " ព្រះបាទអសោកធម្មរាជ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា បពិត្រសាមណេរ បុគ្គលដែលឈ្មោះថា ព្រះឧបជ្ឈាយ៍នេះ គឺបុគ្គលបែបណា " ។ សាមណេរ ថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះមហារាជ អ្នកដែលឃើញនូវទោសតូច និង ធំ ហើយដាស់តឿន ក្រើនរំលឹក ឈ្មោះថា ព្រះ*

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ឧបជ្ឈាយ៍ ។ ព្រះបាទអសោកធម្មរាជ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា បពិត្រសាមណេរ អ្នកដែលឈ្មោះថា អាចារ្យនេះ តើបុគ្គលបែបណា ។ សាមណេរ ថ្វាយព្រះពរថា បពិត្រព្រះមហារាជ បុគ្គលដែលឲ្យអន្តេវាសិក និង សទ្ធិវិហារិក ស្ថិតនៅ ក្នុងធម៌ ដែលគួរសិក្សា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ឈ្មោះថា ***អាចារ្យ*** *" ។*

(៥) ដីកានិទានកថានោះ ថា " បុគ្គល ណា ចូលទៅសំឡឹងរំពៃទោសតូច និង ធំ ហេតុនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ហេតុនោះ និគ្រោធសាមណេរ ទើបពោលថា ***វជ្ជាវជ្ជំ ទិស្វា ចោទេតា សារេតា ច*** *ដូច្នេះ ។ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា* ***វជ្ជាវជ្ជំ*** *បានដល់ ទោសតូច និង ទោសធំ " ។*

ដីកាមហាខន្ធកៈ ថា " ក៏ ***អ*** *អក្សរនេះ មានវុឌ្ឍិ ជាអត្ថ ដូចជា* ***អ*** *អក្សរ ក្នុងពាក្យថា* ***ផលាផលំ*** *ជាដើម " ។*

ដីកានិទានកថា ថា " បទថា ***ចោទេតា*** *មានសេចក្ដីថា បុគ្គលអ្នកពោលដាស់តឿនថា អំពើនេះ អ្នកធ្វើមិនល្អ ពាក្យនេះ អ្នកនិយាយមិនល្អ ដូច្នេះជាដើម ។ បទថា* ***សារេតា*** *មានសេចក្ដីថា កាលបើគេនឹករលឹកនូវទោស របស់ខ្លួនមិនឃើញទេ, ក៏ញុំាងសតិ ឲ្យកើតឡើង, ម្យ៉ាងទៀត មានសេចក្ដីថា ឲ្យនឹករលឹក គឺឲ្យប្រព្រឹត្ត ក្នុងកិរិយាប្រតិបត្តិ ដោយប្រពៃ ។ បុគ្គល ដែលឈ្មោះ*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ថា អាចារ្យ ព្រោះឲ្យសិស្សានុសិស្ស សិក្សានូវមារយាទ ដោយន័យជាអាទិ៍ថា អ្នកគប្បីទន្ទេញព្រះពុទ្ធវចនៈយ៉ាងនេះ, គប្បីឈានទៅមុខ យ៉ាងដូច្នេះ, គប្បីថយក្រោយ យ៉ាងនេះ ដូច្នេះ ហេតុនោះ និគ្រោធសាមណេរ ទើបពោលថា **ឥមស្មឹ សាសនេ សិក្ខិតព្វ-ធម្មេសុ បតិដ្ឋាបេតា** ដូច្នេះ ។ ក្នុងបទថា **សិក្ខិតព្វធម្មេសុ** នោះ ព្រះពុទ្ធវចនៈទាំងអស់ និង ធម៌មានសីលជាដើម ឈ្មោះថា ធម៌ដែលគួរសិក្សា " ។

សូម្បីដោយសេចក្តី បណ្តាអាចារ្យ និង ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ទាំងនេះ គ្រូ ឈ្មោះថា ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថាមហាខន្ធកៈ លោកពោលថា " បទថា **អនុបជ្ឈាយកា** មានសេចក្តីថា អ្នកវៀរចាកគ្រូដែលជាអ្នកចាំសំឡឹងរំពៃ នូវទោសតូច និង ទោសធំ ហើយពោលថា ក្នុងពាក្យថា ឧបសម្បទាបេក្ខៈ គឺ ភិក្ខុទាំងឡាយ គប្បីឲ្យកាន់យកនូវព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ជាមុន ដូច្នេះ មានវិគ្រោះថា ដែលឈ្មោះថា ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ព្រោះចូលទៅសំឡឹងរំពៃ នូវទោសតូច និង ទោសធំ " ដូច្នេះ ។

ដីកាមហាខន្ធកៈនោះ ថា " ដោយពាក្យ ឈ្មោះថា ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ព្រោះចូលទៅសំឡឹងរំពៃ នូវទោសតូច និង ធំ នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដែងថា **ឧបជ្ឈា** សព្ទ មានសេចក្តីស្មើគ្នា នឹង

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ឧបជ្ឈាយ សទ្ទ ” ។

នវដីកាថា “ ដោយបទថា **ឧបជ្ឈា** នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ តែងសំដែងថា **ឧបជ្ឈា** សទ្ទ ជា **អា** ការន្ត មានសេចក្ដីស្មើ គ្នានឹង **ឧបជ្ឈាយ** សទ្ទ ។ មួយទៀត គប្បីឃើញសន្និដ្ឋាន ថា **ឧបជ្ឈា** សទ្ទនុ៎ះឯង លោកធ្វើការលុប **យ** អក្សរចេញ ពោល ហើយ យ៉ាងនោះ ក្នុងទុតិយាវិភត្តិ និង បឋមាវិភត្តិ ព្រោះភាវៈនៃ **ឧបជ្ឈា** សទ្ទ ប្រកបមិនបាន ក្នុងតតិយាវិភត្តិជាដើម ដូច្នេះ ” ។

(៦) បុគ្គល ដែលឈ្មោះថា អាចារ្យ ព្រោះជាអ្នកដែលកូន សិស្សគប្បីប្រព្រឹត្ត ដោយអើពើ ។ អាចារ្យនោះ មាន ៤ ពួក ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងញាតិបលិពោធកថា ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ព្រះ ពុទ្ធឃោសាចារ្យ ទើបពោលសេចក្ដី ថា “ អាចារ្យ ៤ ពួក គឺ បព្វជ្ជាចារ្យ ១ ឧបសម្បទាចារ្យ ១ និស្សយាចារ្យ ១ ឧទ្ទេសាចារ្យ ១ ” ។

ក៏បណ្ដាអាចារ្យទាំង ៤ ពួកនេះ អាចារ្យ អ្នកបង្រៀនធម៌ ឈ្មោះថា **ឧទ្ទេសាចារ្យ** ។ ហេតុនោះ ក្នុងដីកាមហាខន្ធកៈ ព្រះ ដីកាចារ្យ ទើបពោលថា “ អាចារ្យ ដែលឲ្យសិក្ខាបទទាំងឡាយ នេះ ឈ្មោះថា **បព្វជ្ជាចារ្យ** ។ អាចារ្យ ដែលសូត្រកម្មវាចា ក្នុង ការឧបសម្បទ នេះ ឈ្មោះថា **ឧបសម្បទាចារ្យ** ។ អាចារ្យដែល

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ឲ្យឧទ្ទេស និង បរិបុច្ឆា នេះ ឈ្មោះថា ធម្មាចារ្យ ” ។

ចំណែក អាចារ្យ ដែលភិក្ខុអង្គុយប្រហោង ក្នុងសំណាក់ ហើយពោលពាក្យ កាន់យកនិស្ស័យ ៣ ដង ថា “ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន សូមលោក ជាអាចារ្យ របស់ខ្ញុំ, ខ្ញុំនឹងនៅអាស្រ័យលោកដ៏មានអាយុ ” ដូច្នេះ នេះ ឈ្មោះថា **និស្សយាចារ្យ** ។

(៧) ក៏ក្នុងពាក្យថា “ **អន្តេវាសិកសទ្ធិវិហារិកា** ” នេះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅនេះ ៖ សាមណេរ និង ភិក្ខុ ដែលកាន់យក នូវព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ឧបសម្ប័ទ ពោលពាក្យ កាន់យកនូវនិស្ស័យ ក្នុងសំណាក់ នៃភិក្ខុ រូបណា ថា “ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន សូមលោកម្ចាស់ ជាព្រះឧបជ្ឈាយ៍ របស់ខ្ញុំ ” ដូច្នេះ, ភិក្ខុរូបនោះ ឈ្មោះថា ជាព្រះឧបជ្ឈាយ៍ របស់សាមណេរ និង ភិក្ខុទាំងឡាយនោះ, សាមណេរ និង ភិក្ខុទាំងនោះ ជាសទ្ធិវិហារិករបស់ភិក្ខុដែលជាឧបជ្ឈាយ៍នោះ ។ ក៏អន្តេវាសិក មាន ៤ ពួក ដោយអំណាចអាចារ្យ គឺបព្វជ្ជន្តេវាសិក ១ ឧបសម្បទន្តេវាសិក ១ និស្សយន្តេវាសិក ១ ធម្មន្តេវាសិក ១ ។ ចំណែកឯ ពាក្យថា “ អ្នកប្រព្រឹត្តដ៏សមគួរ ដល់ឧបការៈ ដែលអ្នកដទៃធ្វើហើយ ” នេះ រមែងសមគ្នា ដោយអដ្ឋកថាតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ។

(៨) មែនពិត ក្នុងអដ្ឋកថាតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយនោះ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

លោកពោលថា “ បុគ្គល ដែលដឹងនូវកម្ម ដែលបុព្វការីជននោះធ្វើហើយ ថា បុគ្គលនោះ បានធ្វើឧបការៈ ដល់អាត្មាអញ ដូច្នេះហើយ ធ្វើឲ្យគេដឹង គឺឲ្យប្រាកដជាក់ច្បាស់ហើយ ធ្វើតបវិញ ឈ្មោះថា **កតញ្ញូកតវេទី** ” ។

ដីកាតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយនោះថា “ បុគ្គល ដែលដឹង គឺប្រកាសឲ្យអ្នកដទៃដឹង នូវឧបការៈ ដែលបុព្វការីជន ធ្វើហើយក្នុងខ្លួន ដោយភាពជាឧបការៈ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅសមគួរ ដល់ឧបការៈដែលអ្នកដទៃធ្វើហើយ ឈ្មោះថា **កតញ្ញូកតវេទី** ។ ហេតុនោះទើបលោកពោលថា **ឥមិនា មយ្ហំ កតំ** ដូច្នេះជាដើម ” ។

ដីកាបុគ្គលប្បញ្ញត្តិ ថា “ បុគ្គល អ្នកមានចិត្តប្រកបដោយប្រយោជន៍ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ វៀរចាកហេតុ ឈ្មោះថា **អការណ-វច្ឆលោ** (អ្នកដែលស្និទ្ធស្នាល ដោយមិនមានហេតុ) ។ បុគ្គលដែលមិនសំឡឹង នូវប្រយោជន៍ សូម្បីជាអនាគត ក៏ឈ្មោះថា ជា **កតញ្ញូបុគ្គល** ដូចគ្នា (តែ) មិនឈ្មោះថា **បុព្វការី** ព្រោះប្រៀបធៀបឧបការៈដែលគេធ្វើហើយនោះ គឺខ្លួនបានទទួល ក្នុងកាលមុន ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **ករិស្សតិ មេ** ដូច្នេះជាដើម ” ។

អនុដីកាថា “ បទថា **បុរិមគ្គហិតំ** មានសេចក្ដីថា ដែលខ្លួនទទួលហើយ ជាដំបូង ដោយគិតថា អ្នកនេះ នឹងធ្វើដល់អាត្មា

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*អញ ដូច្នេះ ជាដើម ។ ២ បទថា **តំ កតំ** មានសេចក្តីថា ឧបការៈនោះ គឺ ប្រាកដដូច្នេះ ” ។*

*(៩) អដ្ឋកថាសង្គីតិសូត្រថា “ បទថា **តមោ** ប្រែថា ជាអ្នកងងឹតហើយ ។ បទថា **តមបរាយនោ** មានវិគ្រោះថា សេចក្តីងងឹតនុ៎ះឯង ជាទីទៅ គឺ ជាដំណើរទៅ ឰដ៏ខាងមុខ នៃបុគ្គលនោះ ហេតុនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា **តមបរាយនោ** (អ្នកមានសេចក្តីងងឹតទៅខាងមុខ) ។ ក្នុងបទទាំងពួង ក៏គប្បីជ្រាបសេចក្តី យ៉ាងដូច្នេះ ។ ក៏បណ្តាបុគ្គល ៤ ពួកនេះ បុគ្គល ទី ១ កើត ក្នុងត្រកូលចណ្ឌាលជាដើម ដែលជាត្រកូលថោកទាប រកចិញ្ចឹមជីវិត ដោយលំបាក មានអត្តភាពអាក្រក់ (ថែមទាំង) បំពេញទុច្ចរិត ៣ យ៉ាងទៀតផង ។ បុគ្គល ទី២ ក៏ជាអ្នកដូច្នោះដែរ (ប៉ុន្តែ) រមែងបំពេញសុចរិត ៣ យ៉ាង ។ បុគ្គល ទី៣ កើត ក្នុងត្រកូលក្សត្រជាដើម ដែលជាត្រកូលប្រសើរ មានបាយ និង ទឹក ដ៏ច្រើន មានអត្តភាពបរិបូណ៌ (ប៉ុន្តែ) រមែងបំពេញទុច្ចរិត ៣ យ៉ាង ។ បុគ្គល ទី ៤ ក៏ជាអ្នកដូច្នោះដែរ (ថែមទាំង) បំពេញសុច្ចរិត ៣ យ៉ាងទៀតផង” ។*

*ដីកាសង្គីតិសូត្រនោះ ថា “ បទថា **តមោ** មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជាអ្នកងងឹត ព្រោះភាវៈជាអ្នកមិនប្រាកដ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា “ **អន្ធការភូតោ** ” ។*

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

បទថា **អន្ធការភូតោ** មានសេចក្ដីថា ជាអ្នកដូចជាសេចក្ដីងងឹតមានហើយ គឺកើតហើយ, ម្យ៉ាងទៀត ដល់ហើយ នូវកិរិយាស្ថិតចុះ ក្នុងសេចក្ដីងងឹត ដោយភាពជាអ្នកមិនប្រាកដ ។ បទថា **តមមោ** មានសេចក្ដីថា សេចក្ដីងងឹត ដែលមានលក្ខណៈ ដូចបានពោលមកហើយនុ៎ះឯង ជាទូទៅ គឺ ជាដំណើរ បានដល់ ជាទីតាំងចុះ ចំពោះមុខ គឺ ខាងមុខ ។ ដោយបទថា **ទីបេ** ។ បេ។ **និព្វត្តេត្វា** នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដែងនូវភាវៈនៃបុគ្គលនោះ ជាអ្នកងងឹត ។ ដោយបទថា **តីណិ ទុច្ចរិតានិ បរិបូរេតិ** នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដែង នូវភាវៈនៃបុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានសេចក្ដីងងឹតជាទីទៅ ពួជ៏ខាងមុខ ។ ក្នុង ២ បទនោះ គប្បីជ្រាបសេចក្ដីទៅតាមទំនង នៃន័យដែលបានពោលហើយ ព្រោះដល់នូវភាពជាអ្នកប្រាកដ ” ។

(១០) អដ្ឋកថាតតិយវគ្គ ក្នុងកោសលសំយុត្ត និង អដ្ឋកថា ទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ បុគ្គល ឈ្មោះថា ជាអ្នកងងឹត ព្រោះប្រកបដោយសេចក្ដីងងឹតមានកើត ក្នុងត្រកូលថោកទាប ពួជ៏ខាងក្រោយជាដើម ។ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្ដីងងឹតទៅខាងមុខ ព្រោះកិរិយាទៅកើត ក្នុងនរកម្ដងទៀត ដោយកាយទុច្ចរិត ជាដើម ។ សូម្បីដោយបទទាំង ២

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ដូចពោលមកហើយនេះ ក៏ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សេចក្តីងងឹត នៃខន្ធទុំះផងដែរ ។ បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយសេចក្តីរុងរឿងមានកើត ក្នុងត្រកូលដ៏ស្តុកស្តម្ភ ក្នុងកាលជាខាងក្រោយជាដើម ឈ្មោះថា បុគ្គលអ្នកមានពន្លឺ អធិប្បាយថា ជាអ្នកភ្លឺស្វាងមកហើយ ។ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានពន្លឺភ្លឺស្វាង ទៅខាងមុខ ព្រោះកិរិយាចូលទៅ ដល់ភាពរុងរឿង គឺ ទៅកើត ក្នុងស្ថានសួគ៌ទៀត ដោយកាយសុចរិត ជាដើម " ។

ដីកាតតិយវគ្គ ក្នុងកោសលសំយុត្ត ជាដើមទុំះ ថា "ឈ្មោះថា ជាអ្នកងងឹត ព្រោះប្រៀបដូចជាងងឹត ព្រោះភាពជាអ្នកមិនប្រាកដ ហេតុមានកើត ក្នុងត្រកូលថោកទាប ក្នុងកាលខាងក្រោយជាដើម ។ បុគ្គល ឈ្មោះថា ជាអ្នកងងឹត ព្រោះប្រកបដោយសេចក្តីងងឹតនោះ ។ ក៏លោក ពោលវោហារ ថា ងងឹត របស់បុគ្គល ព្រោះប្រកបដោយសេចក្តីងងឹតនោះ ដូចជាឧទាហរណ៍ ថា បុគ្គល ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្តីកំណាញ់ ព្រោះប្រកបដោយសេចក្តីកំណាញ់ស្វិតស្វាញ ។ ព្រោះហេតុនោះ បទថា **តមោ** ទើបមានសេចក្តីថា ជាអ្នកងងឹត គឺ ប្រៀបដូចជាធ្វើ នូវភាពជាបុគ្គលអ្នកងងឹត កើតហើយ ព្រោះភាពមិនប្រាកដ ឬ ដល់នូវការធ្លាក់ចុះ ក្នុងសេចក្តីងងឹត ។ សេចក្តីងងឹត មានលក្ខណៈ ដូចបាន

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ពោលមកហើយនុ៎ះឯង ជាទីទៅ គឺ ជាដំណើរទៅ បានដល់ ជាទីស្ថិតចុះ ព្ទដ៏ខាងមុខ គឺ ខាងមុខ របស់បុគ្គលនោះ ហេតុនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្តីផងផឹត ជាទីទៅខាងមុខ ដូច្នេះឯង ។ ដោយ **តម** សព្ទ ទាំង ២ យ៉ាង ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដែងសេចក្តីផងផឹត នៃខន្ធប៉ុណ្ណោះ, មិនបានសំដែងសេចក្តីផងផឹត គឺអន្ធការទេ ។ មួយទៀត ក្នុងបទថា **ខន្ធតមោ** នេះ គប្បីឃើញ កិរិយាកើតឡើងនៃខន្ធ ដែលវៀរចាកសម្បត្តិនុ៎ះឯង ។ បុគ្គល ឈ្មោះថា ជាអ្នកភ្លឺស្វាង ព្រោះរមែងរុងរឿង ដោយភាពប្រាកដ ហេតុមានការកើត ក្នុងត្រកូលស្អុកស្គម្ភ ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ជាដើម ។ ពាក្យទាំងពួង មានជាអាទិ៍ថា ប្រកបដោយសេចក្តីរុងរឿងនោះ គប្បីជ្រាប តាមន័យដែលបានពោលមកហើយ ដូច្នេះ" ។

ដីកាបុគ្គលបញ្ញត្តិ ថា " បុគ្គល អ្នកងងឹត មានសេចក្តីភ្លឺស្វាង ជាទីទៅខាងមុខ មិនអាស្រ័យផលបុណ្យ រស់នៅឡើយ រមែងធ្វើ នូវបុណ្យទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **បុញ្ញការី** ដូច្នេះ " ។

អនុដីកាថា " បុគ្គល អ្នកអាស្រ័យផលបុណ្យ រស់នៅ រមែងស្ថិតនៅ ក្នុងចំណែកនៃកតញ្ញូ ហេតុនោះ ទើបព្រះដីកាចារ្យ ពោលថា មិនអាស្រ័យផលបុណ្យរស់នៅ " ។ ដីកាទុកនិបាត

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អង្គុត្តរនិកាយ ក៏យ៉ាងនោះដូច្នោះដែរ ។

(១១) បុគ្គល អ្នកមានកតញ្ញូ រមែងជាអ្នករកបាន ដោយកម្រយ៉ាងនេះឯង, បុគ្គល ជាអ្នករកបានដោយកម្រ ដោយចំណែកណា, ឯភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ ក៏រមែងរកបានដោយកម្រ ដោយចំណែកនោះដែរ ។ ក៏ភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូនោះ របស់បុគ្គលនោះ រមែងឲ្យបានដល់ នូវភាពជាអ្នកគួរសរសើរថា "បុគ្គលនេះ ជាអ្នករកបានដោយកម្រ " ។ ព្រោះហេតុនុ៎ះឯង ភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូនោះ ទើបឈ្មោះថា **ជាមង្គល** *។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថាទើបលោកពោលថា " ភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូនោះ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា ជាមង្គល ព្រោះជាហេតុនៃកិរិយាសម្រេចគុណវិសេសមានប្រការផ្សេង ៗ មានភាវៈជាអ្នកគួរសរសើរ ថា "ជាសប្បុរសដូច្នេះ ជាដើម " ។ មែនពិត បុគ្គល អ្នកមានកតញ្ញូ ជាអ្នកដែលរកបានដោយកម្រណាស់, ពុំមែនជាអ្នករកបានដោយងាយ ដូចជាបុគ្គលអកតញ្ញូទេ ។ ព្រោះថា បុគ្គល អកតញ្ញូ មានច្រើន ដូច្នេះ ។*

បណ្តាបុគ្គលទាំង ២ ពួកនោះ បុគ្គល អ្នកមានកតញ្ញូ រមែងបានសម្រេច នូវប្រយោជន៍សុខ មានការសរសើរ ជាដើម ក្នុងលោកនេះ, បុគ្គល អកតញ្ញូ រមែងសម្រេច នូវហេតុដែលមិនមែនជាប្រយោជន៍ មានការនិន្ទា ជាដើម ក្នុងលោកនេះ ។

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ក្នុងសេចក្ដីនោះ មានរឿងទាំងនេះ (ជាឧទាហរណ៍) ។

(រឿងព្រះបាទបទុម)

(១២) ក្នុងអតីតកាល ព្រះរាជាក្រុងពារាណសី ទ្រង់មានព្រះរាជបុត្រ ៧ ព្រះអង្គ ។ បណ្ដាព្រះរាជបុត្រទាំង ៧ ព្រះអង្គនោះ ព្រះរាជកុមារ ព្រះនាមបទុម ដែលជាព្រះជេដ្ឋា របស់ព្រះរាជកុមារទាំងអស់ ជាព្រះពោធិសត្វ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ញុំាងសេចក្ដីរង្កៀសសង្ស័យ ឲ្យកើតឡើង ក្នុងព្រះរាជបុត្រទាំងនោះ ថា " ព្រះរាជបុត្រទាំងនោះ គប្បីសម្លាប់អាត្មាអញហើយ ដណ្ដើមយកទាំងរាជសម្បត្តិ " ហើយ ទ្រង់ត្រាស់ ថា " នែបុត្រសំឡាញ់ ចូរអ្នកទាំងឡាយ កុំស្ថិតនៅ ក្នុងនគរនេះឡើយ, ចូរពួកអ្នកទៅ ក្នុងទីដទៃ ដោយកាលកន្លងទៅនៃបិតា ចាំមកទទួលរាជសម្បត្តិចុះ " ។ ព្រះរាជបុត្រទាំងនោះ ចៀសចេញទៅ ព្រមទាំងព្រះមហេសីទាំងឡាយរបស់ខ្លួនៗ កាលមិនបានព្រះក្រយាហារ និង ទឹក ក្នុងផ្លូវទុគ៌មលំបាកមួយ ក្នុងចន្លោះផ្លូវ ទើបសម្លាប់មហេសី របស់ព្រះរាជបុត្រពៅគេបង្អស់ ហើយ ចែកគ្នាជា ១៣ ចំណែក ហើយទ្រង់សោយនូវសាច់ ។ ចំណែក ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ទុកសាច់ ១ ចំណែកក្នុង ២ ចំណែក ដែលខ្លួន និង មហេសីបានហើយ សោយតែមួយចំណែកប៉ុណ្ណោះ ជាមួយនឹងមហេសី ។ ព្រះរាជបុត្រទាំងនោះ ទ្រង់

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

សម្រាប់ស្ត្រី ៦ នាក់ ហើយទ្រង់សោយសាច់ ក្នុង ៦ ថ្ងៃ ដោយ ន័យនេះ ។ ឯព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ទុកសាច់មួយថ្ងៃ ១ ចំណែកៗ ជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ ក្នុងថ្ងៃ ទី៧ ព្រះពោធិសត្វ បាននៅសល់សាច់ ៦ ចំណែក ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ព្រះពោធិសត្វនោះ ឲ្យសាច់ ៦ ចំណែក ដល់ព្រះរាជបុត្រទាំងនោះ ដែលប្រាថ្នាចង់សម្លាប់ព្រះ មហេសី របស់ព្រះអង្គ ហើយទ្រង់ត្រាស់ ថា “ នែព្រះអនុជទាំង ឡាយ ក្នុងថ្ងៃនេះ អ្នកទាំងឡាយ ចូរសោយ នូវចំណែកទាំងនេះ ចុះ, ក្នុងថ្ងៃស្អែក យើងទាំងអស់គ្នានឹងដឹង” ដូច្នេះហើយ ក្នុងពេល ដែលព្រះរាជបុត្រទាំងនោះ ទ្រង់ផ្ទុំលក់ ស្កប់ស្កល់ ទើបទ្រង់នាំព្រះ មហេសីចេញទៅ ទ្រង់លើកលីព្រះមហេសី ដែលមិនអាចនឹង យាងទៅបាន ដោយព្រះអង្សា ទ្រង់ចេញអំពីផ្លូវទុគ៌មលំបាក ក្នុង ពេលដែលព្រះអាទិត្យរះឡើង, កាលបើព្រះមហេសី ទ្រង់មានព្រះ សវនីយ៍ ថា “បពិត្រព្រះស្វាមី ទូលព្រះបង្គំទ្រង់ស្រេកទឹក” ដូច្នេះ, កាលមិនបានទឹក ទើបទ្រង់យកព្រះខ័ន មកកាប់នូវព្រះជានុ ខាង ស្តាំ ហើយទ្រង់ឲ្យព្រះមហេសី សោយព្រះលោហិត ។ ព្រះស្វាមី និង ព្រះជាយាទាំង ២ ព្រះអង្គនោះ ទ្រង់យាងមកដល់មហាគង្គា ដោយលំដាប់ ទ្រង់សាងបណ្ណសាលា ទ្រង់សម្រេចការរស់នៅ ត្រង់ទីបត់ នៃទន្លេគង្គា ។

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ក្នុងកាលនោះ មនុស្សទាំងឡាយ (ចាប់) នូវចោរម្នាក់ ដែលប្រព្រឹត្តខុសនឹងព្រះរាជា មកកាត់ដៃ, ជើង, ត្រចៀក និង ច្រមុះ ហើយដាក់ ក្នុងទូកកម្រោលមួយ ទំលាក់ចោលហើយ ក្នុងទន្លេគង្គា ។ បុរសកំបុត ធ្វើសំឡេងស្រែកយ៉ាងខ្លាំង ដល់ទីស្ថាននោះហើយ ។ ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់សំឡេងនោះហើយ ទ្រង់ស្រង់ នូវបុរសកំបុតនោះឡើង ដោយសេចក្ដីករុណា ទ្រង់នាំទៅបណ្ណសាលា ហើយទ្រង់បានធ្វើការរក្សាដំបៅ ដោយកិរិយាស្អំ ដោយទឹកអម្ចត់ និង លាបថ្នាំ ជាដើម ។ ចំណែកឯ ព្រះមហេសីរបស់ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ខ្ពើមរអើម នូវបុរសកំបុតនោះ ទ្រង់យាងស្ដោះទឹកមាត់ ។ ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ឲ្យបុរសកំបុត ព្រមទាំងព្រះមហេសី នៅ ក្នុងអាស្រមបទ ហើយព្រះអង្គឯង ក៏នាំយកនូវផលាផល មកចិញ្ចឹម ។ ព្រះមហេសីនោះ ទ្រង់មានព្រះហឫទ័យប្រតិព័ទ្ធ ចំពោះបុរសកំបុត ទ្រង់ប្រព្រឹត្តខុស ជាមួយនឹងបុរសកំបុតនោះ ទ្រង់មានព្រះបំណង នឹងសម្លាប់ព្រះពោធិសត្វ ដោយឧបាយកល ទើបទ្រង់មានព្រះសវនីយ៍ ថា "បពិត្រព្រះស្វាមី ទូលព្រះបង្គំ កាលជិះនៅ លើព្រះអង្សា របស់ព្រះអង្គ ចេញ អំពីផ្លូវទុគ៌មលំបាក បានឃើញភ្នំមួយ ហើយបានបួងសួង ថា បពិត្រទេវតា ដ៏ចំរើន បើនាងខ្ញុំ ព្រមទាំងស្វាមី មិនមានសេចក្ដីអន្តរាយ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

នឹងបានជីវិត, នាងខ្ញុំ នឹងធ្វើនូវពលិកម្មដល់អ្នក ដូច្នេះ, ឥឡូវនេះ ទូលព្រះបង្គំ នឹងធ្វើពលិកម្ម ដល់ទេវតានោះ ” ដូច្នេះហើយ ក៏នាំព្រះពោធិសត្វ ទៅក្នុងទីនោះ មានព្រះសវនីយ៍ ថា “ បពិត្រព្រះស្វាមី ព្រះអង្គតែប៉ុណ្ណោះ ជាទេវតា ដ៏ប្រសើរ, ទូលព្រះបង្គំ ធ្វើប្រទក្សិណ ថ្វាយបង្គំព្រះអង្គមុនហើយ នឹងធ្វើពលិកម្ម ដល់ទេវតាជាខាងក្រោយ ” ដូច្នេះហើយ ទើបឲ្យព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់គង់បែរព្រះភក្ត្រ ឆ្ពោះទៅរកជ្រោះ បូជាហើយ ដោយបុប្ផាទាំងឡាយ ឈរនៅ ក្បែរព្រះបិដ្ឋិ ធ្វើដូចជាចង់ថ្វាយបង្គំ ប្រហារត្រង់ព្រះបិដ្ឋិ (ខ្នង) ហើយច្រានព្រះពោធិសត្វ ឲ្យធ្លាក់ ចុះទៅ ក្នុងជ្រោះ ស្រេចហើយ ក៏បានត្រឡប់មកកាន់សំណាក់ នៃបុរសកំបុតវិញ ។ ចំណែក ព្រះពោធិសត្វ កាលធ្លាក់ទៅ ក៏បានធ្លាក់ទៅ លើគុម្ពឈើ ដែលមិនមានបន្ទា មួយគុម្ព លើចុងដើមឧទុម្ពរ កាលមិនអាច ដើម្បីយាងទៅទីដទៃបាន ក៏ទ្រង់គង់សោយនូវផ្លែឧទុម្ពរ ពួដ៏ចន្លោះមែកឈើ ។

ក៏មានស្តេចទន្សោងមួយ មានខ្លួនយ៉ាងធំ ធ្លាប់ឡើងមក អំពីជើងភ្នំ មកស៊ីផ្លែឈើនោះ ។ ស្តេចទន្សោងនោះ ឡើងមកដើម្បីស៊ីនូវផ្លែឈើ ឃើញព្រះពោធិសត្វហើយ ក៏ដល់នូវសេចក្តីស្និទ្ធស្នាល ជាមួយនឹងព្រះពោធិសត្វនោះ បានសួរនូវហេតុដែលព្រះពោធិសត្វនោះ មកក្នុងទីនោះ ស្តាប់រឿងនោះហើយ ទើបឲ្យព្រះ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ពោធិសត្វនោះ គង់នៅលើខ្នង របស់ខ្លួន នាំឡើងឲ្យផុត អំពីជ្រោះ ហើយក៏ចេញពីព្រៃ ដាក់នៅ លើផ្លូវធំហើយ ក៏ចូលទៅកាន់ព្រៃ ដូចដើមវិញ ។ ព្រះពោធិសត្វ ស្តេចយាងទៅ កាន់បច្ចន្តគ្រាម គង់នៅ ក្នុងទីនោះ ដោយកាលកន្លងទៅនៃព្រះបិតា ទ្រង់ទទួលនូវរាជសម្បត្តិ ជាព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះនាមបទុម ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យសាងសាលាទាន ៦ ខ្នង ទ្រង់បានបរិច្ចាគព្រះរាជទ្រព្យ ៦ សែន ថ្វាយទាន ជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។

ឯស្ត្រី អាក្រក់នោះ បានលើកលីបុរសកំបុត ដោយស្មា ហើយចេញពីព្រៃ ដើរសុំទានគេ ក្នុងទីលំនៅ នៃមនុស្ស ចិញ្ចឹមបុរសកំបុតនោះ ត្រូវពួកមនុស្សសួរ ថា "បុរសនេះ ត្រូវជាអ្វីរបស់នាង" ដូច្នេះ ទើបពោល ថា " នាងខ្ញុំជាធីតា របស់ឪពុកធំ របស់បុរសនុ៎ះ, បុរសនុ៎ះ ជាកូន របស់ឪពុកមា របស់នាងខ្ញុំ, ញាតិទាំងឡាយ បានលើកនាងខ្ញុំ ឲ្យដល់បុរសនុ៎ះឯង, នាងខ្ញុំនោះ ចិញ្ចឹមប្តីរបស់ខ្លួន សូម្បីជាអ្នកមានទោសដល់ស្លាប់ ក៏ដើរសុំទានគេចិញ្ចឹមដែរ " ។ មនុស្សទាំងឡាយ គិតថា " ស្ត្រីនេះ ជាអ្នកបំពេញវត្តចំពោះប្តី " ដូច្នេះហើយ ក៏បានឲ្យយាគូ និង ភត្ត ដ៏ច្រើនលើសលប់ និង ឲ្យកញ្ជើផ្តៅ យ៉ាងមាំទាំ ដោយប្រាប់ ថា " ចូរនាងឲ្យប្តី របស់នាងអង្គុយ ក្នុងកញ្ជើនេះ ហើយទៅចុះ " ។ ឯស្ត្រី អាក្រក់នោះ បាន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ធ្វើ យ៉ាងដូច្នោះ ត្រាច់ចរទៅ បានទៅដល់ទីក្រុងពារាណសី ដើរបរិភោគ ក្នុងសាលាទានទាំងឡាយ ។ ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ព្រះរាជទានទូវទានវត្ត ដល់ពួកយាចក ៨ នាក់ខ្លះ ១០ នាក់ខ្លះ ក្នុងសាលាទាន ដោយព្រះហស្តព្រះអង្គឯង កាលស្តេចទ្រង់យាងមកវិញ ទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញស្ត្រីអាក្រក់នោះ ត្រង់ចន្លោះផ្លូវ ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរ ថា " នុ៎ះ គឺជាអ្វី " ។ ពួករាជបុរស ក្រាបទូលថា " បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ស្រីនុ៎ះ គឺជាស្ត្រីដែលបំពេញវត្ត ចំពោះប្តីម្នាក់ " ។ ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ត្រាស់ឲ្យហៅស្ត្រីនោះមក ទ្រង់ចាំបាន ទើបទ្រង់ត្រាស់ឲ្យយកបុរសកំបុត ចេញអំពីកញ្ជើ ហើយទ្រង់ត្រាស់សួរ ។ ស្ត្រីអាក្រក់នោះ បានក្រាបទូល ដោយន័យមុននុ៎ះឯង ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់ ថា " នាងមែនឬ ជាមហេសីរបស់បទុមកុមារ ជាព្រះធីតា របស់ព្រះរាជាអង្គនុ៎ះ មាននាមយ៉ាងនុ៎ះ សោយនូវលោហិតព្រះជានុ (ក្បាលជង្គង់) របស់យើង ហើយ ក៏មានចិត្តប្រតិព័ទ្ធ ចំពោះបុរសកំបុតនេះ បានច្រានយើងទម្លាក់ទៅ ក្នុងជ្រោះ, ឥឡូវនេះ នាងឯងនោះ បានកាន់យកសេចក្តីស្លាប់ ពួដ៏ថ្វាស់ ហើយសម្គាល់យើង ថា ស្លាប់ហើយ ទើបមកហើយ " ដូច្នេះហើយ ទ្រង់បានត្រាស់បញ្ជាពួកអាមាត្យថា " អ្នកទាំងឡាយ ចូរយកអង្រែ វាយបុរសកំបុតនេះ ឲ្យស្លាប់ទៅ, ចូរ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

កាត់នូវត្រចៀក និង ច្រមុះ របស់ស្ត្រីអាក្រក់នេះចេញ " ។ ព្រះពោធិសត្វនុ៎ះ ទ្រង់មិនអាចនឹងអត់ធន់ នូវសេចក្តីក្រោធខឹងបាន ទើបទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យដាក់ព្រះរាជអាជ្ញា ដល់ជនទាំង ២ នាក់នោះ យ៉ាងដូច្នេះ ក៏ពិតមែន, ទោះបីជាយ៉ាងនោះ ក៏ដោយ ក៏ព្រះអង្គ មិនបានទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យធ្វើយ៉ាង ដូច្នោះឡើយ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ធ្វើព្រះពិរោធ ឲ្យចុះថយហើយ ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យចង យ៉ាងជាប់ ដោយប្រការដែលស្ត្រីនោះ មិនអាចនឹងទម្លាក់ នូវកញ្ជើចុះ អំពីក្បាលបាន ហើយត្រាស់ឲ្យ ដាក់បុរសកំបុត ក្នុងកញ្ជើនោះ ទ្រង់ត្រាស់ឲ្យនិរទេសចេញ អំពីព្រះរាជធានី របស់ព្រះអង្គ ។

រឿងព្រះរាជាព្រះនាមបទុម មកក្នុងអដ្ឋកថា ចូឡបទុម-ជាតក ក្នុងបញ្ចមវគ្គ នៃទុកនិបាត ។

(រឿង តក្កបណ្ឌិត)

(១៣) ក្នុងអតីតកាល ព្រះពោធិសត្វ កើតជាតាបស នៅដោយសេចក្តីសុខ ដែលកើតអំពីឈាន ក្នុងបណ្ណសាលា ក្បែរមាត់ច្រាំង នៃទន្លេគង្គា ។ ក្នុងកាលនោះ ធីតា នៃសេដ្ឋី ក្រុងពារាណសី ឈ្មោះថា ទុដ្ឋកុមារី ជាស្រីកាចសាហាវ ឆ្នាស ជេរប្រទេច វាយដំ នូវពួកកម្មករទាំងឡាយ ។ តមក ថ្ងៃមួយ កម្មករ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទាំងឡាយ បាននាំនាងទៅ ដោយពោល ថា “ ពួកយើង នឹងលេង (ទឹក) ក្នុងទន្លេគង្គា ” ដូច្នេះហើយ ក៏ចោលនាង ក្នុងទន្លេនោះ ។ សេដ្ឋីធីតានោះ ស្រែកយំ ត្រូវទឹកកួចបានទៅដល់ទីជិត នៃសាលារបស់ព្រះពោធិសត្វ ក្នុងពេលពាក់កណ្តាលយប់ ។ តាបស បានស្រង់នាងនោះឡើង ដោយក្តីករុណា ចំពោះនាង ហើយដុតភ្លើងឲ្យ, កាលបើសេចក្តីរងា បាត់ហើយ, ក៏ឲ្យផលានុផលហើយ សួរថា “ នាង នៅក្នុងទីក្រុងណា ” ។ សេដ្ឋីធីតា ពោលថា “ នាងខ្ញុំ នៅទីក្រុងពារាណសី ” ។ តាបស ពោលថា “សូមនាងអញ្ជើញ ទៅ ក្នុងពេលនេះចុះ ” ។ នាងគិត ថា “ អញ នឹងធ្វើឲ្យតាបសនេះ ឲ្យដាច់សីល ហើយនាំតាបសនោះទៅ ” ហើយ ក៏បានធ្វើយ៉ាងនោះ បានទៅហើយ ។ ឯតាបស មានសីលដាច់ហើយ សាបសូន្យចាកឈានហើយ បានទៅ កាន់បច្ចន្តគ្រាមមួយ ជាមួយនឹងស្ត្រីនោះ លក់ទឹកដោះរាវជូរថ្វា ចិញ្ចឹមស្ត្រីនោះ ។ ហេតុនោះ ពួកមនុស្ស ទើបដាក់ឈ្មោះព្រះពោធិសត្វនោះ ថា “ **តក្កបណ្ឌិត** ” ។ ក៏មនុស្សទាំងឡាយ បានឲ្យនូវស្បៀង ដល់ព្រះពោធិសត្វនោះ ហើយ ពោលថា “ សូមលោកប្រាប់ នូវការងារ ដែលប្រកបល្អ ឬ មិនល្អ ដល់ពួកយើងខ្ញុំ ហើយនៅ ក្នុងទីនេះចុះ ” ដូច្នេះហើយ ក៏បានឲ្យព្រះពោធិសត្វនៅ ក្នុងខ្ទម ក្បែរមាត់ទ្វារផ្ទះ ។ ក្រោយ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

មក ថ្ងៃមួយ ចោរទាំងឡាយ បានប្លន់នូវផ្ទះនោះ ហើយក៏បាននាំយកភរិយា របស់តក្កបណ្ឌិតទៅ ។ មេចោរ បានធ្វើនាងនោះ ជាភរិយា ។ នាងនោះ ប្រាថ្នាឲ្យមេចោរសម្លាប់តក្កបណ្ឌិតចោល ទើបបានបញ្ជូនដំណឹងទៅ ដល់តក្កបណ្ឌិតនោះ ថា “ នាងខ្ញុំ ត្រូវពួកចោរនាំយកមក រស់នៅជាទុក្ខ, សូមបងអញ្ជើញមក នាំយកប្អូនទៅ ” ដូច្នេះ ឃើញតក្កបណ្ឌិតនោះមក ក្នុងទីនោះហើយ បានពោលថា “ បើពួកយើងទាំង ២ នាក់ នឹងនាំគ្នាទៅ ក្នុងពេលឥឡូវនេះ, ចោរ វានឹងដេញតាម ហើយសម្លាប់ពួកយើងទាំង ២ នាក់ចោល, ពួកយើង នឹងទៅ ក្នុងពេលយប់ចុះ ” ដូច្នេះហើយ ក៏ឲ្យតក្កបណ្ឌិតនោះ អង្គុយក្នុងជោកស្រូវ ក្នុងពេលដែលមេចោរមកផឹកសុរាស្រវឹងហើយ ក្នុងពេលល្ងាច ទើបប្រាប់ (ដល់មេចោរ) ។ ចោរ ក៏ចាប់តក្កបណ្ឌិតនោះ ផ្តួលហើយ វាយ ដោយកែងដៃជាដើម តាមការពេញចិត្ត ចងឲ្យដេកហើយ ។ តក្កបណ្ឌិតនោះ ត្រូវចោរវាយដំ មិនបានពោលពាក្យអ្វីដទៃឡើយ ពោលតែពាក្យនេះ តែម៉្យាង ថា “ បុគ្គល អ្នកក្រោធខឹង បុគ្គលអកតញ្ញូ បុគ្គល អ្នកស៊ិកសៀត បុគ្គល អ្នកប្រទូសរ៉ាយមិត្រ ” ។ ឯចោរដេកលក់ ក្រោកឡើងហើយ, កាលបើសុរា ស្វាងហើយ, ទើបចាប់ផ្តើមវាយដំតក្កបណ្ឌិតនោះ ជាថ្មីម្តងទៀត ។ ឯតក្កបណ្ឌិតនោះ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក៏ពោលតែយ៉ាងដូច្នោះឯង ។ ចំណែក ចោរ គិតថា " បុរសនេះ ពោលតែពាក្យនេះប៉ុណ្ណេះ មិនបានពោលពាក្យដទៃឡើយ, តើនេះ គឺជាអ្វី " សួរហើយ ក៏បានស្តាប់រឿងរ៉ាវទាំងអស់ ហើយគិត ថា " ស្ត្រីនេះ ប្រតិបត្តិខុស ក្នុងបុគ្គលអ្នកមានឧបការៈ យ៉ាងនេះ, ស្ត្រីនុ៎ះ គប្បីធ្វើនូវសេចក្តីអន្តរាយ ដល់អញផងដែរ, អញ គប្បី សម្លាប់ស្ត្រីនុ៎ះចោល " ដូច្នេះ ក៏បានដាស់ឲ្យស្ត្រីនោះ ក្រោកឡើង ហើយប្រាប់ ថា " ចូរនាងមក, យើង នឹងសម្លាប់បុរសនុ៎ះចោល " ទៅដល់ក្រៅផ្ទះហើយ ក៏បានសម្លាប់ស្ត្រីនោះចោល ហើយនាំយក តក្កបណ្ឌិត ទៅកាន់ផ្ទះ ពោលថា " ឥឡូវនេះ តើអ្នកនឹងអញ្ជើញ ទៅ ក្នុងទីណា " ។ តក្កបណ្ឌិត ពោលថា " ខ្ញុំ នឹងទៅបួស នៅ ក្នុងព្រៃ " ។ មេចោរ ពោលថា " ចំណែក ខ្ញុំក៏នឹងបួសដែរ " ។ ជនទាំង ២ នាក់នោះ លុះបួសហើយ ញុំាងឈាន និង អភិញ្ញា ឲ្យកើតឡើងហើយ ក៏បានទៅកើត ក្នុងព្រហ្មលោក ។

រឿងតក្កបណ្ឌិត មកក្នុងអដ្ឋកថាតក្កជាតក ក្នុងសត្តមវគ្គ ឯកនិបាត ។

(រឿង ជន ៤ នាក់)

(១៤) ក្នុងអតីតកាល ព្រះពោធិសត្វ កើតជាតាបស នៅ ក្នុងបណ្ណសាលា ក្បែរមាត់ច្រាំងទន្លេគង្គា ។ ក្នុងកាលនោះ ព្រះ រាជបុត្រ របស់ព្រះរាជា ក្រុងពារាណសី ទ្រង់មានព្រះនាម ថា

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ទុដ្ឋកុមារ ជាមនុស្សដែលរឹងត្អឹង អាក្រក់អាក្រី មិនជាទីស្រលាញ់ពេញចិត្ត នៃមនុស្សទាំងពួង ប្រៀបដូចជាធូលីចូលភ្នែក និង ដូចជាបិសាចដែលមកហើយ ដើម្បីទីងស៊ី ។ ថ្ងៃមួយ ព្រះរាជឱរសនោះ ទ្រង់ក្រសាល (ទឹក) ក្នុងទន្លេគង្គា ទ្រង់ត្រាស់ ថា “ នៃនាយចូរពួកអ្នកអញ្ជើញមក, ចូរនាំខ្ញុំទៅកាន់ទីកណ្ដាលនៃស្ទឹង ហើយនាំមកវិញ ” ។ មនុស្សទាំងនោះ នាំព្រះរាជឱរសនោះ ទៅចោលហើយ ក៏រត់បាត់អស់ទៅ ។ ព្រះរាជឱរសនោះ ត្រូវទឹកក្ដួចយកទៅ ទតព្រះនេត្រឃើញ នូវគល់ឈើមួយ ហើយគង់នៅ លើគល់ឈើនោះ ទ្រង់ព្រះកន្សែង អណ្តែត (លើទឹក) ទៅហើយ ។

ក្នុងកាលនោះ សេដ្ឋី នៅក្នុងទីក្រុងពារាណសី ម្នាក់ កប់ទ្រព្យ ៤០ កោដិ ក្បែរមាត់ច្រាំងនៃទន្លេ ព្រោះសេចក្ដីត្រូវការ ក្នុងទ្រព្យ (ស្លាប់ទៅ) ក៏ទៅកើតជាពស់ នៅលើខ្នងនៃកំណប់ទ្រព្យ ។ ឯសេដ្ឋី ម្នាក់ទៀត បានកប់ទ្រព្យទុក ៣០ កោដិ ក្នុងកន្លែងនោះដូចគ្នាដែរ ព្រោះសេចក្ដីត្រូវការ ក្នុងទ្រព្យ (ស្លាប់ទៅ) ក៏ទៅកើតជាកណ្ដុរ ក្នុងទីនោះឯង ។ ទីលំនៅ នៃសត្វទាំងនោះ លិចចូលទឹកហើយ ។ សត្វទាំងនោះ ចេញទៅហើយ ក៏ឃើញគល់ឈើនោះព្រមទាំងព្រះរាជកុមារនោះ ទ្រង់គង់នៅ (លើ) ទើបឡើងទៅដេកនៅលើខ្នង នៃគល់ឈើនុ៎ះឯង ដូចគ្នា ។ ក៏នៅក្បែរមាត់ស្ទឹង មាន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ដើមរកាមួយដើម ។ កូនសត្វសេកមួយ នៅលើដើមរកានោះ ។ ដើមឈើ រលំដួលហើយ លើខ្នងទឹក ។ ឯកូនសត្វសេក ឃើញគល់ឈើនោះហើយ ក៏ឡើងទៅពួនទៅហើយ ។ ជនទាំង ៤ នាក់នោះ ទៅ ដោយអាការយ៉ាងនោះ បានទៅដល់ក្បែរបណ្ណសាលានៃតាបស ក្នុងវេលាពាក់កណ្តាលយប់ ។ តាបស បានឮសំឡេងព្រះកន្សែង របស់ព្រះរាជឱរស ទើបបាននិមន្តទៅ កាន់មាត់ស្ទឹងដោយសេចក្តីករុណា ក្នុងសត្វទាំង ៤ នោះ ក៏បានស្រង់សត្វទាំង ៤ នោះ ឡើងមក ហើយនាំទៅកាន់អាស្រម បង្កាត់ភ្លើង កំដៅសរីរៈនៃសត្វ ទាំង ៣ មានពស់ ជាដើម ឲ្យស្ងួតមុនគេ ដោយគិតថា “ សត្វទាំងនេះ មានកម្លាំងតិចជាង ” ហើយ ទើបកំដៅសរីរៈនៃព្រះរាជឱរស ឲ្យស្ងួត ជាខាងក្រោយ សូម្បីកាលឲ្យនូវអាហារក៏ឲ្យដល់សត្វទាំង ៣ មានពស់ ជាដើមទុំះឯងមុន ហើយទើបបានថ្វាយនូវផលាផល ដល់ព្រះរាជឱរសនោះ ជាខាងក្រោយ ។

ព្រះរាជកុមារ ទ្រង់ព្រះតម្រិះ ថា “ តាបស កោងនេះ មិនរាប់អានអញ ធ្វើសេចក្តីរាប់អាន ដល់សត្វតិរច្ឆានទាំងឡាយ ” ដូច្នេះហើយ បានចងអាឃាត ក្នុងតាបសនោះ នៅអាស្រ័យបាន ២-៣ ថ្ងៃហើយ កាលនឹងទៅ បានគិតថា “អញ នឹងសម្លាប់តាបសនេះ ដែលមកកាន់សំណាក់របស់ខ្លួន ” ហើយពោល ថា “ បពិត្រ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើន កាលបើខ្ញុំម្ចាស់ តាំងនៅ ក្នុងរាជសម្បត្តិ ហើយ, សូមព្រះគុណម្ចាស់ គប្បីនិមន្តមក, ខ្ញុំព្រះករុណា នឹង ទំនុកបំរុង ព្រះគុណម្ចាស់ ដោយបច្ច័យ ៤ ” ហើយស្តេចយាង ចេញទៅ ។ ឯពស់ កាលនឹងទៅ ថ្វាយបង្គំតាបសនោះ ហើយ ពោលថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើន ព្រះគុណម្ចាស់បានធ្វើ ឧបការៈដ៏ច្រើន ដល់ខ្ញុំព្រះករុណា, ខ្ញុំព្រះករុណា បានកប់ទ្រព្យ មានប្រមាណប៉ុណ្ណេះទុក ក្នុងទីកន្លែងឈ្មោះនុ៎ះ, បើព្រះគុណ ម្ចាស់មានកិច្ចដោយទ្រព្យ, សូមព្រះគុណម្ចាស់ គប្បីនិមន្តទៅ ក្នុង ទីនោះ ហើយហៅថា “ ទីឃៈ ” ដូច្នេះហើយ ក៏គេចចេញទៅ ។ ចំណែក សត្វកណ្តុរ ពោលដូច្នោះដែរ ហើយពោល ថា “ បើព្រះ គុណម្ចាស់ មានកិច្ចដោយទ្រព្យ, សូមព្រះគុណម្ចាស់ គប្បីនិមន្ត ទៅ ក្នុងទីនោះ ហើយស្រែកហៅ ថា “ ឧន្ទុរៈ ” ដូច្នេះហើយ ក៏ គេចចេញទៅ ។ ចំណែក កូនសត្វសេក ថ្វាយបង្គំតាបស ហើយ ពោលថា “បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើន ទ្រព្យ របស់ខ្ញុំព្រះករុណា មិនមានទេ, ប៉ុន្តែ បើព្រះគុណម្ចាស់ មានសេចក្តីត្រូវការ ដោយ ស្រូវសាលីពណ៌ក្រហម, សូមព្រះគុណម្ចាស់ គប្បីនិមន្តមក កាន់ ទីលំនៅ របស់ខ្ញុំព្រះករុណាចុះ ” ដូច្នេះហើយ ក៏គេចចេញទៅ ។ ព្រះរាជឱរស ស្តេចយាងទៅហើយ មិនយូរប៉ុន្មានឡើយ ក៏ស្តេច

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទ្រង់ស្ថិតនៅ ក្នុងរាជសម្បត្តិ ។ ព្រះពោធិសត្វ មានព្រះបំណង ចង់សាកល្បងនូវសត្វទាំង ៣ មានពស់ ជាដើម ជាមុន ទើបទៅ កាន់ទីលំនៅ របស់សត្វទាំង ៣ នោះ ។ ឯសត្វទាំង ៣ នោះ បាន ចេញអំពីទីលំនៅ របស់ខ្លួន ៗ មកថ្វាយបង្គំព្រះពោធិសត្វនោះ ។ ព្រះពោធិសត្វនោះ ចេញអំពីទីនោះហើយ មានបំណងនឹងចង់សាក ល្បងព្រះរាជា ទើបទៅកាន់ព្រះរាជឧទ្យាន បានសំណាក់នៅ ក្នុង ទីនោះ ក្នុងថ្ងៃព្រឹកឡើង ក៏និមន្តទៅ កាន់ព្រះនគរ ដោយកិក្ខាចារ-វត្ត ។

ក្នុងខណៈនោះ ព្រះរាជា ទ្រង់គង់នៅ លើ-ក ដំរី ដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ធ្វើប្រទក្សិណព្រះនគរ ទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញព្រះពោធិសត្វ នោះ ពីចម្ងាយភ្លាម ក៏ទ្រង់ព្រះតម្រិះ ថា “ តាបសកោងនេះ មាន បំណងនឹងនៅធាន់ ក្នុងសំណាក់ របស់អញហើយ ទើបនិមន្តមក, តាបសកោងនេះ មិនទាន់ប្រកាសគុណដែលខ្លួនបានធ្វើហើយ ដល់ អញ ក្នុងទីកណ្តាល នៃបរិស័ទ ដរាបណា, អញ នឹងឲ្យគេកាត់ ក្បាលតាបសកោងនេះ ដរាបនោះ ” ដូច្នេះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ បញ្ជាពួករាជបុរស ។ រាជបុរសទាំងនោះ ទៅចងព្រះពោធិសត្វ ហើយ វាយប្រហារ គ្រប់ ៗ ផ្លូវបែកជា ៤ នាំទៅហើយ កាន់ ស្ពានទីកន្លែងសម្លាប់ ។ ក្នុងស្ពានទី ដែលគេវាយប្រហារហើយ ៗ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ព្រះពោធិសត្វនោះ បានពោលនូវគាថានេះ តែប៉ុណ្ណោះឯង ថា ៖

(១៥) បានឮថា នរៈពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ បាននិយាយពិត យ៉ាងនេះថា ឱសដែលគេស្រង់ឡើងអំពីទឹក ប្រសើរជាង, នរៈពួកខ្លះ ដែលគេស្រង់ឡើង (អំពីទឹក) មិនប្រសើរសោះឡើយ [(១)] ។

*បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា “ **សច្ចំ កិរេវមាហំសុ** ” មានសេចក្ដីថា បានឮថា ជនទាំងឡាយ តែងនិយាយគ្នា តាមពិតត្រង់យ៉ាងនេះឯង ។ បាទគាថា ថា “ **នរា ឯកច្ចិយា ឥធ** ” មានសេចក្ដីថា បុរស ជាបណ្ឌិតពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ។ បាទគាថាថា “ **កដ្ឋំ បល្លវិតំ សេយ្យោ** ” មានសេចក្ដីថា ឈើស្ងួត ដែលអណ្ដែតនៅ លើទឹកទន្លេ ដែលបុគ្គលស្រង់ឡើងហើយ ដាក់ទុកលើគោក ប្រសើរជាង ។ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ព្រោះថា ឈើស្ងួតនោះ រមែងមានឧបការៈដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការចម្អិននូវយាគូ និង កត្តជាដើមក៏បាន ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់កិរិយាអាំង ដល់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលរងាប់រសល់ដោយរងា ក៏បាន និង ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់កិរិយាបំបាត់ នូវសេចក្ដីអន្តរាយទាំងឡាយ ឯទៀត ក៏បាន ។ បាទគាថា ថា “ **ន ត្វេវេកច្ចិយោ នរោ** ” មានសេចក្ដីថា ចំណែក*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៨ ទំព័រទី ៣១ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

នរៈពួកខ្លះ គឺបុរសអាក្រក់ ជាអ្នកប្រទូសរ៉ាយមិត្រ ជាអ្នកអកតញ្ញូ ត្រូវទឹកកួចយកទៅ ដែលអាត្មាអញចាប់ដៃស្រង់ឡើងហើយ មិនប្រសើរសោះឡើយ ។ ពិតមែន យ៉ាងដូច្នោះ អាត្មាអញ បានស្រង់បុរសអាក្រក់នេះឡើងហើយ ទើបបាននាំយក នូវសេចក្តីទុក្ខ មកឲ្យដល់ខ្លួន ។

បណ្តាបុរសទាំងនោះ ពួកជន ជាបណ្ឌិតទាំងឡាយ បានស្តាប់ពាក្យនោះហើយ សួរថា “ បពិត្រអ្នកបួសដ៏ចំរើន មានគុណអ្វីខ្លះ ដែលលោកបានធ្វើហើយ ដល់ព្រះរាជា របស់ពួកយើងខ្ញុំទាំងឡាយ ” ។ ព្រះពោធិសត្វនោះ បានប្រាប់រឿងរ៉ាវ ទាំងអស់ហើយ ។ មនុស្សទាំងឡាយ ស្តាប់ពាក្យនោះហើយ ក៏ក្រោធខឹងថា “ ព្រះរាជាអង្គនេះ ជាអ្នកប្រទូសរ៉ាយមិត្រ រមែងមិនដឹងសូម្បីនូវហេតុត្រឹមតែគុណ របស់អ្នកដែលបានឲ្យជីវិត ដល់ខ្លួន, ពួកយើងទាំងឡាយ អាស្រ័យព្រះរាជាអង្គនេះ នឹងបានសេចក្តីសុខមកអំពីណា, អ្នកទាំងឡាយ ចូរចាប់ព្រះរាជាអង្គនេះទុក ” ដូច្នេះហើយ ក៏នាំគ្នាស្ទុះក្រោកឡើង ដោយជុំវិញ ញាំងព្រះរាជាអង្គនោះ ដែលទ្រង់គង់នៅលើ-ក ដំរី នុ៎ះឯង ឲ្យក្ស័យព្រះជន្ម ដោយស្នលំពែង ដុំថ្ម និង កំណាត់ឈើជាដើម ហើយចាប់ព្រះបាទទាំងទ្វេអូសយកទៅចោល ក្នុងខ្នងនៃស្នាមភ្លោះ ហើយបានអភិសេកព្រះ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ពោធិសត្វជំនួសវិញ ។ ព្រះពោធិសត្វនោះ ទ្រង់គ្រងរាជសម្បត្តិ ដោយធម៌ ស្តេចយាងទៅកាន់ទីលំនៅ នៃសត្វទាំង ៣ មានពស់ ជាដើមនោះ ទ្រង់ទទួល នូវប្រាក់ ៧០ កោដិ ដែលពស់ និង សត្វកណ្តុរថ្វាយហើយ និង ទ្រង់នាំយកសត្វទាំង ៣ នោះទៅ ក្រោយមក ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យធ្វើនូវរូងមាស ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការនៅ របស់សត្វពស់, រូងកែវផលិក ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការនៅ របស់សត្វកណ្តុរ, ទ្រុងមាស ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការនៅ របស់សត្វសេក ហើយទ្រង់ត្រាស់ ឲ្យព្រះរាជទាន នូវលាជ ដែលមានរសឆ្ងាញ់ ដល់ពស់ និង សត្វសេក នូវអង្ករស្រូវសាលី ដែលមានក្លិនក្រអូប ដល់សត្វកណ្តុរ ។

រឿងជន ៤ នាក់ មកក្នុងអដ្ឋកថាសច្ចកិរជាតកក្នុងអដ្ឋមវគ្គ ឯកនិបាត។

(រឿង ជន ៣ នាក់)

(១៦) ក្នុងអតីតកាល មហាសេដ្ឋី ក្នុងទីក្រុងរាជគ្រឹះ បាននាំធីតា របស់សេដ្ឋីក្នុងជនបទ មក ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់បុត្រ របស់ខ្លួន ។ ចំណែកឯ ធីតានោះ ជាស្រ្តីអា កាលសំដែង នូវអាការដូចជាស្ត្រីដែលមានគភ៌ ទើបបានជំនួងដៃ និង ជើង ធ្វើឲ្យហើមប៉ោង ហើយ សំដែងនូវកិរិយាធំឡើងនៃពោះ ដោយការចងរុំកំណាត់សំពត់រាល់ៗ ថ្ងៃ ញុំាងស្រីមេទំម្នាក់ ឲ្យដឹងនូវកិច្ចនោះ ដោយ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

កន្លងទៅ ៩ ខែ ទើបបានសុំលាឪពុកក្មេក និង ម៉ែក្មេក ថា “ ឥឡូវនេះ នាងខ្ញុំ នឹងទៅកាន់ផ្ទះឪពុក ក្នុងជនបទ ហើយសម្រាលកូន ” ដូច្នេះហើយ ក៏បានគេចចេញ ។

*គ្រានោះ ស្ត្រី កំសត់ម្នាក់ ធ្វើដំណើរទៅ ជាមួយនឹងអ្នករទេះ សម្រាលកូនប្រុស ក្រោមម្លប់ជ្រៃមួយដើម ក្នុងចំន្លោះផ្លូវ, កាលបើអ្នកបររទេះទៅ តាំងអំពីព្រលឹម, ទើបគិត ថា “ អញ វៀរចាកពីអ្នកបររទេះហើយ នឹងមិនអាចធ្វើដំណើរទៅបានទេ” ដូច្នេះ ក៏បានបោលមន្ទិលនៃគភ៌ និង កូន ដើរទៅហើយ ។ ទេវតាទាំងឡាយ ក៏ជួយថែរក្សានូវទារក ។ បានឮមកថា ទារកនោះ គឺជាព្រះពោធិសត្វនុ៎ះឯង ។ ចំណែក ធីតា នៃសេដ្ឋី ទៅដល់ទីនោះហើយ ក៏គិតថា “ អាត្មាអញ នឹងធ្វើនូវសរីរកិច្ច ” ដូច្នេះ ទើបបានទៅកាន់គល់ជ្រៃ ជាមួយនឹងស្រីមេនំនោះ ឃើញទារក មានសម្បុរដូចជាមាស ទើបពោលថា “ នែនាង កិច្ច របស់យើង បានសំរេចហើយ” ហើយ ក៏ផ្លាស់កំណាត់សំពត់ចេញ បានយកឈាម និង មន្ទិល នៃគភ៌ មកលាបកន្លែងក្បាលពោះ ហើយប្រាប់នូវភាព នៃខ្លួនជាអ្នកសម្រាលកូន ដល់ជនអ្នកជិតខាង បានពទារក ត្រឡប់ចេញ អំពីគល់ជ្រៃនោះឯង ។ មាតាបិតា បានដាក់ឈ្មោះ ឲ្យទារកនោះ ថា “ **និគ្រោធ** ” ។ ក្នុងថ្ងៃជាមួយគ្នានោះផងដែរ ឯកូនប្រសា របស់*

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

អនុសេដ្ឋី ធ្វើដំណើរទៅកាន់ផ្ទះ នៃត្រកូល ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការសម្រាលកូន ក៏បានសម្រាលកូន ក្រោមមែកឈើ មួយដើម ត្រង់ចន្លោះផ្លូវហើយ ក៏បានត្រឡប់មកវិញ ។ ជនទាំងឡាយ បានដាក់ឈ្មោះ ឲ្យដល់ទារកនោះ ថា “ **សាខ:** ” ។ ក្នុងថ្ងៃនោះឯង ឯភរិយា របស់ជាងដេរ ជាអ្នកនៅអាស្រ័យមហាសេដ្ឋី ក៏សម្រាលកូន ក្នុងចន្លោះនៃកំណាត់សំពត់ ។ ជនទាំងឡាយ បានដាក់ឈ្មោះឲ្យទារកនោះ ថា “ **បោតិកៈ** ” ។ មហាសេដ្ឋី បានឲ្យគេនាំទារកទាំង ២ នោះមក ក្នុងថ្ងៃដែលកុមារឈ្មោះនិគ្រោធកើតមក ហើយចិញ្ចឹមឲ្យធំធាត់ ព្រមជាមួយនឹងកុមារ ឈ្មោះនិគ្រោធនោះ ដូចគ្នាដែរ ។ កុមារទាំង ៣ នាក់នោះ បានចំរើនពេញវ័យ ដូចគ្នាហើយ ក៏បានទៅ កាន់ទីក្រុងតក្កសីលា រៀនចេះចប់សិល្បសាស្ត្រហើយ កាលចារិកទៅ កាន់ជនបទ ក៏បានដល់ទីជិត នៃក្រុងពារាណសី ដោយលំដាប់ ក៏បានដេកនៅ ក្រោមដើមឈើមួយ ។ ក៏លើដើមឈើនោះ មានមាន់ជាច្រើន នៅអាស្រ័យ ។ បណ្តាមាន់ទាំងនោះ មាន់ដែលនៅខាងលើ ជុះអាចម៍ដាក់លើខ្លួន នៃមាន់ដែលនៅខាងក្រោម ។ មាន់ ដែលនៅខាងក្រោម សួរថា “ អ្នកណា ជុះអាចម៍នេះទម្លាក់មក ” ។ មាន់ដែលនៅខាងលើ ពោលថា “ នែសំឡាញ់ ចូរកុំក្រោធខឹងឡើយ, ខ្ញុំមិនដឹង ទើបបានជុះអាចម៍ទម្លាក់មក ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មាន់ ដែលនៅខាងក្រោម ពោលថា " នែវើយ អ្នកសម្គាល់សរីរៈ របស់ខ្ញុំថា ជាទីកន្លែងសម្រាប់ជុះអាចម៍ របស់ខ្លួនអ្នកឬ, អ្នកមិនដឹងប្រមាណ របស់ខ្ញុំទេឬ, ក៏បុគ្គល ណាមួយ សម្លាប់ខ្ញុំហើយ ស៊ីសាច់, អ្នកនោះ ពិតជានឹងបានទ្រព្យ ១ ពាន់អំពីព្រឹកព្រលឹម " ។ មាន់ ដែលនៅខាងលើ ពោលថា " នែវើយអ្នក, សូម្បីកាលបើខ្ញុំពោលថា មិនដឹង ដូច្នេះ, ក៏ក្រោធខឹងធ្វើមានះ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ, ក៏បុគ្គលណា សម្លាប់ខ្ញុំហើយ បរិភោគសាច់ដុំ, បុគ្គលនោះ ពិតជានឹងបានជាព្រះរាជា អំពីព្រឹកព្រលឹម, បុគ្គលណា បរិភោគសាច់ត្រង់កណ្ដាល, បុគ្គលនោះ នឹងបានជាសេនាបតី បុគ្គលណា បរិភោគសាច់ជាប់នឹងឆ្អឹង, បុគ្គលនោះ នឹងបានជាអ្នកថែរក្សាឃ្លាំង " ។

បោតិកកុមារ ក្រោកឡើង ក្នុងពេលជិតភ្លឺ អង្គុយប្របាច់ជើង របស់និគ្រោធកុមារ បានឮពាក្យ របស់មាន់ទាំង ២ នោះហើយទើបលប ៗ ឡើងទៅ ចាប់យកមាន់ ដែលនៅខាងលើ មកសម្លាប់ហើយអាំង ឲ្យដ៏រងើកភ្លើង បានឲ្យសាច់ដុំ ដល់និគ្រោធឲ្យសាច់ត្រង់កណ្ដាល ដល់សាខៈ ឯខ្លួនឯង បរិភោគសាច់ជាប់ឆ្អឹងស្រេចហើយ ប្រាប់រឿងរ៉ាវទាំងអស់ ។ កុមារទាំង ៣ នាក់នោះបានចូលទៅ កាន់ទីក្រុងពារាណសី ក្នុងពេលបរិភោគអាហារព្រឹក

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

បរិភោគបាយលាយដោយទឹកដោះ ក្នុងផ្ទះព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ហើយក៏ចេញអំពីនគរ ចូលទៅកាន់ឧទ្យាន ។ និគ្រោធកុមារ ដេកនៅលើផ្ទាំងសិលា ។ កុមារ ២ នាក់ក្រៅពីនេះ ដេកនៅខាងក្រៅ ។

ក្នុងកាលនោះ ព្រះរាជា ក្រុងពារាណសី ទ្រង់បានទិវង្គតហើយបាន ៧ ថ្ងៃ ។ គ្រានោះ ពួកអាមាត្យ មានបុរោហិត ជាដើម បានលែង (ផ្សង) នូវបុស្សរថទៅហើយ ។

ក្នុងដីកាកស្សបសំយុត្ត លោកបានពោល ថា “ រថមង្គលឈ្មោះថា បុស្សរថ ” ។ បុស្សរថ បានទៅដល់ឧទ្យានហើយក៏បានកល់ទើរ ឈប់នៅហើយ ។ បុរោហិត ត្រួតមើលលក្ខណៈត្រង់បាទជើងហើយ ទើបឲ្យប្រគំនូវតូរ្យតន្ត្រី គ្រប់បែបយ៉ាង បានអភិសេកនិគ្រោធកុមារ ឲ្យស្ថិតនៅ ក្នុងគំនរនៃរតនៈ ក្នុងឧទ្យាននោះឯង ។ ព្រះបាទនិគ្រោធកុមារ ទ្រង់ព្រះរាជាទាន នូវតំណែងនៃសេនាបតី ដល់សាខកុមារហើយ ស្តេចយាងទៅកាន់ព្រះនគរ ។ ចំណែក បោតិកកុមារ ក៏បានចូលទៅ ជាមួយនឹងព្រះរាជាអង្គនោះដូចគ្នា ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះរាជា ទ្រង់នឹករលឹកទៅ ដល់មាតាបិតា ក៏បានបញ្ជូនបោតិកកុមារម្នាក់ឯង ទៅកាន់ព្រះនគររាជគ្រឹះ ដោយព្រះរាជឱង្ការ ថា “ ចូរអ្នកទៅ នាំមាតាបិតាទាំង ២ នាក់នោះមក ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បោតិកកុមារនោះ ទៅហើយ, កាលបើមាតាបិតាទាំងនោះ មិនមក, ទើបខ្លួនឯងតែម្នាក់គត់ ត្រឡប់មកវិញ គិតថា " អាត្មាអញ នឹងបន្ទោបង់សេចក្តីនឿយហត់ ក្នុងការធ្វើដំណើរ ក្នុងផ្ទះនៃសេនាបតី ហើយ ចាំទៅគាល់ព្រះរាជា ជាខាងក្រោយ " ដូច្នេះហើយ ក៏បានទៅ ក្នុងផ្ទះ នៃសេនាបតី បានឲ្យគេទៅប្រាប់ ថា " បោតិកៈ ជាសំឡាញ់ របស់អ្នកមករក " ។ សាខសេនាបតី បានចងពៀរក្នុងបោតិកៈនោះ ថា " បោតិកៈនេះ មិនឲ្យភាពជាព្រះរាជា ដល់អញ, បានឲ្យនិគ្រោធកុមារ " ។ ព្រោះហេតុនោះ សាខសេនាបតី គ្រាន់តែឮពាក្យ របស់ទូតប៉ុណ្ណោះ ក៏ក្រោធខឹង ហើយពោល ថា " អ្នកណា ជាសំឡាញ់ របស់អ្នកនេះ, វា ជាមនុស្សឆ្កួត ជាកូនស្រីអ្នកបម្រើ, ពួកអ្នកចូរចាប់វាទុក " ដូច្នេះហើយ ក៏បានឲ្យអ្នកបម្រើវាយតប់បោតិកៈ ដោយដៃ ជើង ជង្គង់ និង កែងដៃ ឲ្យចាប់កអូសចេញទៅហើយ ។ ឯបោតិកៈ គិតថា " សាខៈនេះ ជាមនុស្សអកតញ្ញូ ប្រទូសរ៉ាយមិត្រ, និគ្រោធបណ្ឌិត ជាមនុស្សកតញ្ញូ ជាសប្បុរស, អាត្មាអញ នឹងទៅកាន់ដំណាក់ នៃនិគ្រោធបណ្ឌិតនោះតែប៉ុណ្ណោះ, ដូច្នេះហើយ ក៏បានទៅក្រាបទូលនូវភាវៈនៃមាតាបិតា មិនបានមក ថ្វាយដល់ព្រះរាជា ។ ចំណែក សាខសេនាបតី គិតថា " បោតិកៈ គប្បីបំបែកអញ ក្នុងដំណាក់ព្រះរាជា, ប៉ុន្តែបើអញ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

ទៅហើយ, វា នឹងមិនអាចក្រាបទូលពាក្យអ្វីបានឡើយ " ទើបទៅក្នុងព្រះរាជដំណាក់នោះដូចគ្នាដែរ ។ បោតិកៈ បានក្រាបទូល នូវកម្មដែលសាខៈនោះធ្វើហើយ ថ្វាយដល់ព្រះរាជាភ្ជាម ។ ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ នូវពាក្យនោះហើយ ទ្រង់ព្រះពិរោធ ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យសម្លាប់សាខៈនោះចោល ។ បោតិកៈ ក្រាបទូលហាម ថា " បពិត្រព្រះមហារាជ សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះមេត្តាអត់ទោស ឲ្យដល់អសប្បុរសផងចុះ" ។ ព្រះរាជា ទ្រង់បានអត់ទោស ឲ្យដល់សាខៈ ហើយ ទ្រង់មានព្រះបំណងនឹងព្រះរាជទាន នូវតំណែងសេនាបតី ដល់បោតិកៈវិញ, កាលបើបោតិកៈនោះ មិនប្រាថ្នា, ទើបទ្រង់បានព្រះរាជទាន នូវតំណែងភណ្ឌាគារិក ដែលគួរដល់ការពិចារណាពួកសេនាទាំងអស់ ។ បានឮថា តំណែងនោះ មិនធ្លាប់មានឡើយ ក្នុងកាលមុន, ទើបតែកើតមានឡើង ចាប់ដើមអំពីថ្ងៃនោះមក ។ ក្នុងកាលក្រោយមក បោតិកភណ្ឌាគារិក ចំរើនដោយបុត្រ និង ធីតា កាលនឹងទូន្មាន នូវបុត្រធីតា ទើបពោលគាថានេះក្នុងនិគ្រោធជាតក [1] ក្នុងទសកនិបាត ថា ៖

(១៧) បុគ្គលគប្បីសេពគប់ នូវនិគ្រោធបណ្ឌិតតែម្យ៉ាង, កុំ
គប្បីសេពគប់ នូវសាខសេនាបតីឡើយ, ការស្លាប់ នៅក្នុង

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៨ ទំព័រទី ៦ ។

មង្គលគ្គទីបនីប្រែ

សំណាក់នៃនិគ្រោធ ជាការប្រសើរ, ការរស់នៅ ក្នុងសំណាក់នៃសាខៈ ពុំប្រសើរសោះឡើយ ។

រឿង ជន ៣ នាក់ ចប់ ។

(១៨) បុគ្គលអកតញ្ញូ រមែងដល់នូវអនិដ្ឋផល មានការនិន្ទាជាដើម ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ចំណែក កតញ្ញូបុគ្គល សូម្បីព្រះសាស្តា ក៏ទ្រង់ត្រាស់សរសើរហើយ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងនេះ (ជាឧទាហរណ៍) ។

(រឿង រាធព្រាហ្មណ៍)

បានឮថា ក្នុងទីក្រុងរាជគ្រឹះ ព្រាហ្មណ៍ចាស់ជរា ឈ្មោះថារាធៈ ត្រូវកូនប្រពន្ធ មិនរាប់អាន ទើបទៅកាន់វត្តវេឡុវ័ន សូមនូវការបព្វជ្ជា ។ ភិក្ខុៈ មិនប្រាថ្នាចង់ ឲ្យរាធព្រាហ្មណ៍នោះបួសទេ ព្រោះអាងថា “ ព្រាហ្មណ៍ចាស់ហើយ ” ។ ព្រះសាស្តា ទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះហើយ ទើបត្រាស់ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ អង្គណា នឹករលឹកនូវឧបការៈ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះបានខ្លះដែរឬ ” ។

ក្នុងព្រះតម្រាស់នោះ បទថា “ ***អធិការំ*** *” បានដល់ ការធ្វើឲ្យក្រៃលែង, មានពាក្យអធិប្បាយថា “ បានដល់ សក្ការៈ ” ។*

ក្នុងគ្រានោះ ព្រះមហាសារីបុត្រដ៏មានអាយុ បានក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រាហ្មណ៍នោះ បានប្រើឲ្យគេប្រគេន

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

នូវអាហារប្រមាណមួយវែក ដល់ខ្ញុំព្រះករុណា ដែលកំពុងនិមន្ត ទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងទីក្រុងរាជគ្រឹះនេះ, បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ខ្ញុំព្រះករុណា នឹករលឹកឃើញ នូវឧបការៈនេះឯង របស់រាជព្រាហ្មណ៍នោះបាន ” ។ ព្រះសាស្តា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ម្នាលសារីបុត្រ ល្អណាស់ៗ, ម្នាលសារីបុត្រ ក៏សប្បុរសទាំងឡាយ ជាអ្នកមានកតញ្ញូ ជាអ្នកមានកតវេទី, ម្នាលសារីបុត្រ បើដូច្នោះ ចូរអ្នកឲ្យព្រាហ្មណ៍នោះបួស ចូរឲ្យឧបសម្បទចុះ ” ។ ព្រះថេរៈ បានឲ្យព្រាហ្មណ៍នោះបួសហើយ នាំទៅកាន់អាវាស នៅក្បែរស្រុក ។ ព្រះថេរៈ ឲ្យទាំងអាវាស ទាំងបិណ្ឌបាតដ៏ប្រណិត ដែលខ្លួនបានហើយ ដល់ព្រះរាជត្ថេរនោះឯង ដែលជាអ្នកមានលាភរកបានដោយកម្រ ព្រោះជាអ្នកបួសហើយមិនយូរ ក្នុងអាវាសនោះឯខ្លួនឯង ក៏និមន្ត ទៅបិណ្ឌបាត ។ ព្រះរាជត្ថេរ បាននូវសេនាសនៈនិង ភោជន ដែលជាទីសប្បាយហើយ រៀនកម្មដ្ឋាន ក្នុងសំណាក់នៃព្រះថេរៈនុ៎ះឯង មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បានសម្រេចនូវព្រះអរហត្ត ។

រឿង រាជព្រាហ្មណ៍ មក ក្នុងអដ្ឋកថាឯតទគ្គវគ្គ ក្នុងឯកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ និង ក្នុងមហាខន្ធកៈ ។

*(១៩) គ្រានោះ បានកើតមានការសន្ទនាគ្នា ក្នុងទីកណ្តាលជំនុំសង្ឃ ថា “ ព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ជាអ្នកមាន **កតញ្ញូ កតវេទី** ” ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ព្រះសាស្តា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ នូវការសន្ទនានោះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា “ សូម្បីក្នុងកាលមុន ព្រះសារីបុត្រនេះ កើតជាដំរី ក៏ជាអ្នកមានកតញ្ញូកតវេទី ដូចគ្នានេះដែរ ” ដូច្នេះ ទ្រង់ត្រាស់អលីនចិត្តជាតក ក្នុងបឋមវគ្គ នៃទុកនិបាត ។ ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុ គប្បីជាអ្នកមានកតញ្ញូ ដូចជាព្រះធម្មទេសនាបតី និង ព្រះអានន្ទត្ថេរ យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។

(រឿង ព្រះអានន្ទ)

បានឮមកថា ព្រះថេរៈ មានសទ្ធិវិហារិក ប្រមាណ ៥០០ រូប ។ បណ្តាសទ្ធិវិហារិកទាំងនោះ ភិក្ខុកំលោះ មួយរូប ជាអ្នកមានឧបការៈជាច្រើន ដល់ព្រះថេរៈ តែងបោសសំអាតបរិវេណ តាំងទឹកសម្រាប់ឆាន់ និង ទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ ប្រគេនឈើស្ទន់ ទឹកលាងមុខ និង ទឹកសម្រាប់ស្រង់ ជម្រះបង្គន់ រោងភ្លើង និង ទីសេនាសនៈ រមែងធ្វើកិច្ចការ មានការច្របាច់ដៃ ច្របាច់ព្រះបាទ និង គក់ខ្នង ជាដើម ។ ឯព្រះថេរៈ បានប្រគេនសំពត់សាដកទាំងអស់ ៥០០ កំណាត់ ដែលព្រះបាទកោលស ទ្រង់មានព្រះទ័យជ្រះថ្លា ក្នុងធម្មកថា របស់ខ្លួន ព្រះរាជទានហើយ ដល់ភិក្ខុកំលោះនោះ តែមួយរូប ដោយអំណាចពេញចិត្ត ថា “ ភិក្ខុ រូបនេះប៉ុណ្ណោះ ជាអ្នកមានឧបការៈច្រើន ” ។ ភិក្ខុ កំលោះនោះ បានចែកសំពត់

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

សាដកទាំងអស់នោះ ប្រគេន ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ដែលរួមព្រះឧបជ្ឈាយ៍របស់ខ្លួន ។ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ ធ្វើជាចីវរ ស្លៀក និង គ្រង ហើយ ក៏និមន្តទៅ កាន់សំណាក់ព្រះសាស្តា ក្រាបថ្វាយបង្គំហើយ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ធម្មតាការឲ្យ ដោយរើសមុខ នៅមាន ដល់ព្រះសោតាបន្ន ឬ ” ។ ព្រះសាស្តា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មិនមានទេ ” ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះអានន្ទត្ថេរ ជាព្រះឧបជ្ឈាយ៍របស់ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ បានប្រគេនសំពត់ ៥០០ កំណាត់ ដល់ភិក្ខុកំលោះតែមួយរូបប៉ុណ្ណោះ, ឯភិក្ខុកំលោះនោះក៏បានប្រគេនសំពត់សាដកដែលខ្លួនបានហើយ ដល់ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ ” ។ ព្រះសាស្តា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រះអានន្ទ មិនមែនឲ្យដោយការរើសមុខទេ, តែភិក្ខុរូបនោះ ជាអ្នកមានឧបការៈច្រើន ដល់ព្រះអានន្ទនោះ, ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះអានន្ទ បានឲ្យហើយ ដល់ភិក្ខុដែលមានឧបការៈ ដល់ខ្លួន ដោយអំណាចឧបការៈ ដោយអំណាចនៃគុណ និង ដោយអំណាច នៃសេចក្តីពេញចិត្ត ដោយគិតថា ធម្មតាការធ្វើឧបការៈតប ដល់បុគ្គលអ្នកធ្វើឧបការៈទើបសមគួរ ដូច្នេះ ព្រោះភាពនៃខ្លួន ជាអ្នកមាន កតញ្ញូ កតវេទី, សូម្បីបោរាណកបណ្ឌិតទាំងឡាយ ក៏បានធ្វើឧបការៈតប ដល់

បុគ្គលដែលបានធ្វើឧបការៈ ដល់ខ្លួនដូចគ្នាដែរ” ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់នូវគុណជាតក ក្នុងបឋមវគ្គ នៃទុកនិបាត ។ សូម្បីពាក្យថា “សិគាលជាតក” នេះ ក៏ជាឈ្មោះនៃគុណជាតកនេះ ដូចគ្នាដែរ ។ ព្រះសាស្តា លុះទ្រង់ត្រាស់ យ៉ាងដូច្នេះឯងហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់តិរិតិវច្ឆជាតក ក្នុងបឋមវគ្គ នៃតិកនិបាត មួងទៀត ។ រឿងអតីតកាល ក្នុងជាតកទាំង ២ គប្បីត្រួតពិនិត្យមើល ក្នុងជាតក ។

រឿង ព្រះអានន្ទត្ថេរ ចប់ ។

(២០) មួយទៀត សម្បរាយកព នៃកតញ្ញូបុគ្គល ជាសុគតិ, នៃអកតញ្ញូបុគ្គល ជាទុគ្គតិ យ៉ាងនេះឯង ។ សេចក្តីនេះ គប្បីសំដែង ដោយអកតញ្ញូតាសូត្រ ទី ៣ នៃទុតិយវគ្គ ក្នុងបញ្ចមបណ្ណាសកៈ នៃចតុកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ។ មែនពិត បុគ្គលអកតញ្ញូ ជាអ្នកមានទុគ្គតិ ជាទីទៅខាងមុខ ដោយពិតប្រាកដ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងនេះ (ជាឧទាហរណ៍) ។

(រឿង ព្រានព្រៃ)

ក្នុងអតីតកាល អ្នកថ្មើរព្រៃនៅក្រុងពារាណសីម្នាក់ កាលស្វែងរកគ្រឿងចិញ្ចឹមជីវិត របស់ខ្លួន ក្នុងហេមវន្តប្រទេស បានវង្វេងផ្លូវហើយ ដើរស្រែកទួញយំ ។

ក្នុងកាលនោះ ព្រះពោធិសត្វ កើតជាស្តេចដំរីស ឈ្មោះថា

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

សីលវនាគ ព្រោះជាសត្វដែលមានសីល បានពួសំឡេងស្រែក យំ របស់អ្នកថ្មើរព្រៃនោះហើយ ត្រូវសេចក្ដីករុណា ដាស់តឿន ហើយ ទើបបានឲ្យអ្នកថ្មើរព្រៃនោះ ជិះលើខ្នង នាំចេញ អំពីព្រៃ យកទៅដាក់ដល់ទីលំនៅនៃមនុស្ស ហើយពោលថា " ម្នាលបុរស ដ៏ចំរើន ចូរអ្នកអញ្ជើញទៅ តាមផ្លូវនេះចុះ, ប៉ុន្តែ អ្នក ទោះបីជា ត្រូវគេសួរនូវទីលំនៅ របស់ខ្ញុំក៏ដោយ សូមកុំប្រាប់ ដល់អ្នកណា ម្នាក់ឡើយ " ។

ក៏ព្រានព្រៃនោះ ជាអ្នកទ្រុស្តមិត្រ ជាអ្នកអកតញ្ញូ ក្នុង ពេលដែលអង្គុយ លើខ្នងព្រះពោធិសត្វនុ៎ះឯង បានកំណត់គ្រឿង សំគាល់ គឺដើមឈើ និង ភ្នំទុក ទៅដល់ក្រុងពារាណសី ហើយបាន ឃើញពួកជាងធ្វើភ្លុក ទើបនិយាយប្រាប់ ថា " ម្នាលអ្នកដ៏ចំរើន ពួកអ្នកបានសូម្បីនូវភ្លុកដំរីរស់ហើយ តើទទួលយកឬទេ" ដូច្នេះ ហើយ បានពួថា " ធម្មតា ភ្លុកដំរីរស់ មានតម្លៃច្រើន ជាងភ្លុកដំរី ស្លាប់ " ទើបកាន់យក នូវស្បៀង និង ដែករណា ដ៏មុត ដើរចូល ទៅរកព្រះពោធិសត្វ ហើយសុំនូវភ្លុក ។ ព្រះពោធិសត្វ ឲ្យព្រាន ព្រៃនោះ កាត់ចុងភ្លុកទាំង ២ ហើយយកប្រមោយចាប់ភ្លុកទាំង ២ នោះទុក បានធ្វើការប្រណិធាន ថា " អាត្មាអញ នឹងឲ្យ ដោយគិត ថា ភ្លុកទាំងគូនេះ មិនមែនជាទីស្រលាញ់ របស់អាត្មាអញ ដូច្នេះ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក៏ពុំមែនសោះឡើយ, ក៏ប៉ុន្តែ ព្រះសព្វញ្ញុតញ្ញាណ របស់អាត្មាអញ ជាទីស្រលាញ់ក្រៃលែង ជាងក្អុកទាំងទ្វេនេះ ដោយចំនួន ១ រយ ១ ពាន់ ១ សែនដង, ការឲ្យក្អុក របស់អាត្មាអញនោះ ចូរប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់កិរិយាចាក់ធ្លុះ នូវព្រះសព្វញ្ញុតញ្ញាណចុះ " ដូច្នេះហើយ ទើបបានឲ្យ (ក្អុក) ហើយ ។ ព្រានព្រៃនោះ ក៏បានយកក្អុកនោះ ត្រឡប់ទៅវិញ បានលក់អស់ហើយ, កាលបើថ្ងៃនោះ អស់ហើយ, ទើបបានទៅសុំក្អុកដែលនៅសល់ ម្តងទៀត ។ ឯស្តេចដំរី ក៏បានឲ្យហើយ ដល់ព្រានព្រៃនោះ ។ កាលបើថ្ងៃនោះឯង អស់ហើយ, ព្រានព្រៃនោះ ក៏បានទៅសុំម្តងទៀត ។ ឯស្តេចដំរី ពោលថា "ប្រពៃណាស់ហើយ" បានក្រាប ដូចជាគោក្រាប ។ចំណែកឯ ព្រានព្រៃ ដែលជាអ្នកអកតញ្ញូនោះ ឡើងកាន់ពោងដំរីហើយ យកក្តោលជើង ជាន់ជាក់ចុងក្អុកទាំង ២ ពន្លះយកសាច់ចេញហើយ ក៏បានយកដែករណា មកអារ នូវគល់ក្អុក ស្រេចហើយ ក៏ចៀសចេញទៅ ។ កាលបើព្រានព្រៃនោះ គ្រាន់តែលះផុតនូវឧបចារៈនៃការឃើញ របស់ស្តេចដំរីប៉ុណ្ណោះ, មហាប្រឹថពីសូម្បីអាចទ្រទ្រង់នូវភ្នំព្រះសុមេរុ និង ភ្នំយុគន្ធ ជាដើម ដែលមានទម្ងន់ដ៏ធ្ងន់បានក៏ដោយ ក៏ដូចជាមិនអាច នឹងទ្រទ្រូវគំនរ នៃការមិនមានគុណ របស់ព្រានព្រៃនោះបានឡើយ ទើបញែកប្រឡេះឲ្យ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ

(ស្រូប) ហើយ ។ ក្នុងខណៈនោះឯង អណ្ដាតភ្លើង ក្នុងអវិចីនរក ក៏បានឆេះចេញមក ចាប់យករូបព្រានព្រៃអកតញ្ញូ ទ្រុស្ដមិត្រនោះ ទៅបាត់ហើយ ។

គ្រានោះ រុក្ខទេវតា ដែលស្ថិតនៅជង់ព្រៃនោះ បានពោល គាថានេះ ក្នុងសិលវជាតក ក្នុងអដ្ឋមវគ្គ នៃឯកនិបាត ថា ៖

(២១) ប្រសិនបើ គេឲ្យផែនដីទាំងមូល ដល់បុរស
អកតញ្ញូ ជាអ្នកឃើញទោសជានិច្ច ក៏មិនគប្បីញ៉ាំងបុរស
អកតញ្ញូនោះ ឲ្យត្រេកអរបានឡើយ [១] ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា " ***អកតញ្ញុស្ស*** *" បានដល់ អ្នក មិនដឹងគុណ ដែលគេធ្វើហើយ ដល់ខ្លួន ។ បទថា "****បោសស្ស****" ប្រែថា បុរស ។ បទថា "* ***វិវរទស្សិនោ*** *" មានសេចក្ដីថា សំឡឹង ចាំមើលប្រហោង គឺ ឱកាសទុះឯង ។ បាទគាថា ថា "* ***សព្វញ្ចេ បឋវឹ ទជ្ជា*** *" មានសេចក្ដីថា សូម្បីប្រសិនបើ គេគប្បីឲ្យចក្រពត្តិ-រាជ ទាំងមូល ឬក៏ គប្បីត្រឡប់មហាប្រឹថពីនេះឡើង ហើយឲ្យនូវ ឱជារសនៃផែនដី ដល់បុគ្គលប្រាជកដូច្នោះ ។ បាទគាថាថា "* ***នេវ នំ អភិរាធយេ*** *" មានសេចក្ដីថា នរណា សូម្បីធ្វើយ៉ាងដូច្នេះ ក៏ នឹងមិនអាច ដើម្បីនឹងញ៉ាំងបុគ្គលដែលកំចាត់គុណ ដែលគេធ្វើ*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៨ ទំព័រទី ៣១ ។

ហើយ រូបនេះ ឲ្យត្រេកអរ គឺ ឲ្យជ្រះថ្លាបានឡើយ ។

ទេវតានោះ បន្ទឹទូវពាក្យនោះ យ៉ាងនោះហើយ ទើបសំដែងធម៌ ។ ស្តេចដំរី ស្ថិតនៅ រហូតអស់មួយជីវិតហើយ ក៏បានទៅតាមយថាកម្ម ។

រឿង ព្រានព្រៃ ចប់ ។

បុគ្គលអកតញ្ញូ រមែងមានសម្បរាយភព ជាទុគ្គតិ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ ចំណែក កតញ្ញូបុគ្គល ចូលដល់សុគតិភព រាប់មិនអស់ឡើយ ។ នឹងមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយរឿង (ដែលជាឧទាហរណ៍) ដូច្នេះឯង ។

ពណ៌នាអំពីបទថា ភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ ចប់ ។

ប្រែចប់ ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ១៤ រោច ខែបុស្ស ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹង ថ្ងៃ ទី ២១ ខែមករា ឆ្នាំ ១៩៩៣

♣ ❊ ♣

សាមគ្គីជាកម្លាំង សាមគ្គី នាំឲ្យបានសេចក្តីសុខ
ប្រទេសជាតិខ្វះការសាមគ្គី មិនបានសុខឡើយ ។

ពណ៌នាអំពីការស្ដាប់ធម៌

(២២) អដ្ឋកថាថា " ក្នុងកាលណា ចិត្ត ជាធម្មជាតដែលប្រកបព្រម ដោយឧទ្ធច្ចៈ ឬ ត្រូវអកុសលវិតក្កៈ មានកាមវិតក្កៈជាដើម ណាមួយ គ្របសង្កត់ហើយ, ក្នុងកាលនោះ ការស្ដាប់ធម៌ដើម្បីបន្ទោបង់ នូវអកុសលវិតក្កៈ ទាំងនោះ ឈ្មោះថា ***ការស្ដាប់ធម៌តាមកាល*** *" ។*

(វិតក្កៈ ៣ យ៉ាង)

អដ្ឋកថាតិកៈ ក្នុងសង្គីតិសូត្រ ថា " ការត្រិះរិះ ដែលប្រកបព្រមដោយកាម ឈ្មោះថា ***កាមវិតក្កៈ*** *។ ការត្រិះរិះ ដែលប្រកបព្រមដោយព្យាបាទ ឈ្មោះថា* ***ព្យាបាទវិតក្កៈ*** *។ ការត្រិះរិះ ដែលប្រកបព្រម ដោយការបៀតបៀន ឈ្មោះថា* ***វិហឹសាវិតក្កៈ*** *។ បណ្ដាវិតក្កៈទាំង ៣ យ៉ាងនោះ វិតក្កៈ ២ យ៉ាង រមែងកើតឡើងទាំងក្នុងពួកសត្វ ទាំងក្នុងពួកសង្ខារ ។ មែនពិត កាមវិតក្កៈ តែងកើតឡើង ដល់បុគ្គលដែលត្រិះរិះ ទៅដល់សង្ខារជាទីស្រលាញ់ពេញចិត្ត ។ ព្យាបាទវិតក្កៈ រមែងកើតឡើងចាប់ផ្ដើមតាំងពីក្រោធខឹងហើយ សំឡឹងមើល រហូតដល់ញុាំងសត្វ ឬ សង្ខារ ដែលមិនជាទីស្រលាញ់ មិនជាទីពេញចិត្ត ឲ្យវិនាសសាបសូន្យទៅ ។ វិហឹសាវិតក្កៈ មិនកើតឡើង ក្នុងសង្ខារឡើយ ។ ព្រោះថា សង្ខារ ឈ្មោះថា ត្រូវបុគ្គលណា គប្បីឲ្យដល់នូវសេចក្ដីទុក្ខ មិនមាន ។*

ប៉ុន្តែ វិហឹសាវិតក្កៈ រមែងកើតឡើង ក្នុងសត្វទាំងឡាយ ក្នុងពេលដែលគិតថា ចូរឲ្យសត្វទាំងនោះ ត្រូវគេសម្លាប់ ឬ ចូរខាតសូន្យ ចូរវិនាសទៅ ឬ ចូរកុំឲ្យមានឡើយ ដូច្នេះ " ។

ដីកាតិកៈ ក្នុងសង្គីតិសូត្រនោះ ថា " ក្នុងពាក្យនេះ ថា ***កាមប្បដិសំយុត្តោ*** *កាមមាន ២ យ៉ាង គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេស-កាម ១ ។ បណ្ដាកាមទាំង ២ យ៉ាងនោះ គប្បីប្រកបសេចក្ដីថា សេចក្ដីត្រិះរិះ ដែលប្រកបព្រម ដោយកាមទាំងឡាយ ដោយអំណាចកិរិយាធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ក្នុងផ្នែក នៃវត្ថុកាម (ចាត់ជាវត្ថុ-កាមវិតក្កៈ), ប៉ុន្តែ ក្នុងផ្នែកនៃកិលេសកាម សេចក្ដីត្រិះរិះ ដែលប្រកបដោយកាម ដោយអំណាចនៃការមកជួបប្រទះ (ចាត់ជាកិលេសកាមវិតក្កៈ) ។ ក្នុងបទថា* ***ព្យាបាទប្បដិសំយុត្តោ*** *ជាដើម គប្បីជ្រាបសេចក្ដី ដោយអំណាចការមកជួបប្រទះ ។ បើប្រកាន់យកសេចក្ដីថា ការត្រិះរិះ សូម្បីប្រកប ដោយហេតុនៃការព្យាបាទ ក៏ឈ្មោះថា ប្រកបព្រមដោយព្យាបាទ ដូច្នេះ តែងមិនបានយោជនា សូម្បីដោយប្រការទាំង ២ យ៉ាង តែម្ដង ។ ន័យសូម្បីក្នុងពាក្យថា ប្រកបដោយវិហឹសាវិតក្កៈ នេះ ក៏ន័យនេះដូចគ្នាដែរ ។ ចេតនាឈ្មោះថា* ***វិហឹសា*** *ព្រោះជាគ្រឿងបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ ម្យ៉ាងទៀត ជាកិរិយាបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ, គប្បីជ្រាបសេចក្ដី*

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

នៃសត្វ យ៉ាងនេះថា សេចក្តីត្រិះរិះ ដែលប្រកបព្រមដោយវិហឹសា នោះ ឈ្មោះថា ***វិហឹសាបដិសំយុត្ត*** *។ កិរិយាប្រារព្ធ នូវសង្ខារ ទាំងឡាយ ដែលមិនជាទីស្រលាញ់ មិនជាទីពេញចិត្ត ហើយកើត ព្យាបាទវិតក្កៈ គប្បីសំដែង ដោយអំណាចនៃការប៉ះទង្គិច នូវវត្ថុ ដែលមិនមែនជាឋានៈ ។ ដើម្បីសំដែង នូវខេត្តដែន នៃព្យាបាទ-វិតក្កៈ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា* ***យាវ វិនាសនា*** *។ ក៏ បាណាតិបាត ប៉ុណ្ណោះ រមែងមាន ព្រោះកិរិយាធ្វើសត្វ ឲ្យវិនាស ដូច្នេះឯង ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោល ថា សង្ខារ ឈ្មោះថា គឺបុគ្គលគប្បីឲ្យដល់សេចក្តីទុក្ខ តែងមិន មាន សង្ខារ ទាំងឡាយណា ដែលដឹងបានហើយ ថា សត្វ ដែល លោកប្រាថ្នាហើយ ថា ជាសង្ខារ ដែលបុគ្គលគប្បីឲ្យដល់សេចក្តី ទុក្ខបាន ដូច្នេះ, សូម្បីសង្ខារទាំងឡាយនោះ ដោយសេចក្តី ក៏គឺ សង្ខារនុ៎ះឯង មិនមែនឬទេ ។ ឆ្លើយថា ពាក្យនុ៎ះពិតមែន ។ ប៉ុន្តែ សង្ខារទាំងឡាយណា ជាប់ទាក់ទងនឹងឥន្ទ្រិយ៍ រមែងសោយ នូវ ទុក្ខ ព្រោះជាសភាពដែលមានវិញ្ញាណ, ហេតុនោះ សង្ខារទាំង ឡាយនោះ រមែងជាអារម្មណ៍ នៃវិហឹសាវិតក្កៈ ដែលលោក ប្រាថ្នាហើយ រមែងដឹងបានថា ជាសត្វ ។ តែសង្ខារទាំងឡាយ ណា មិនសោយនូវសេចក្តីទុក្ខ ព្រោះមិនប្រកប ដោយលក្ខណៈ*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ដូចបានពោលមកហើយ, ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដៅយកសន្ធារទាំងឡាយនោះ ទើបពោលថា វិហិំសាវិតក្កៈ រមែងកើតឡើង ក្នុងសន្ធារទាំងឡាយ ។ មួយទៀត វិហិំសាវិតក្កៈ រមែងកើតឡើងក្នុងទីណា និង រមែងកើតឡើង ដោយប្រការណា, ដើម្បីសំដែងនូវទីនោះ និង ប្រការនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា **ឥមេ សត្តា** ដូច្នេះ ជាដើម " ។

(២៣) អដ្ឋកថា ថា " អាចារ្យ ដទៃទៀត ពោលថា ការស្តាប់ធម៌ ក្នុងថ្ងៃ ទី៥ ៗ ឈ្មោះថា ការស្តាប់តាមកាល ។ សមដូចជាព្រះធម្មសង្គាហកាចារ្យ ពោលថា ព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ ដ៏មានអាយុក្រាបទូលថា បពិត្រអង្គដ៏ចំរើន ក៏ខ្ញុំព្រះករុណាទាំងឡាយ រមែងប្រជុំគ្នា ដោយវាចាជាគ្រឿងពោល ដែលប្រកបដោយធម៌ រហូតទាំងរាត្រី ដែលមានក្នុងថ្ងៃ ទី ៥ នេះឯង " ។ បណ្តាបទទាំងនោះបទថា " **បញ្ចាហិកំ** " ជាដើម ព្រះថេរៈនោះ ពោលហើយ ក្នុងសំណាក់នៃព្រះសាស្តា ក្នុងចូឡគោសិង្គសូត្រ ក្នុងចតុត្ថវគ្គ នៃមូលបណ្ណាសកៈ ។

អដ្ឋកថា ចូឡគោសិង្គសូត្រ ថា " បទថា **បញ្ចាហិកំ ខោ បន** មានសេចក្តីថា ការស្តាប់ធម៌នេះ ក្នុងថ្ងៃទាំង ៣ គឺ ក្នុងថ្ងៃទី ១៤ ក្នុងថ្ងៃ ទី ១៥ ក្នុងថ្ងៃ ទី ៨ ឈ្មោះថា ការស្តាប់ធម៌ តាម

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

ប្រក្រតីមែនពិត ។ ព្រះថេរៈទាំង ៣ រូប ធ្វើនូវការស្តាប់ធម៌ ដោយប្រក្រតីនោះ មិនដែលខាត, ក្នុងថ្ងៃ ទី ៥ ៗ ព្រះថេរៈទាំង ២ រូប ស្រង់ទឹក ក្នុងវេលាមិនទាន់ព្រលប់ ហើយនិមន្តទៅ កាន់ទីលំនៅ របស់ព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ, ព្រះថេរៈទាំង ៣ រូប អង្គុយក្នុងទីនោះ ហើយ សួរបញ្ហានឹងគ្នាទៅវិញទៅមក បណ្តាបិដកទាំង ៣ បិដកណាមួយ ដោះស្រាយបញ្ហាដល់គ្នានឹងគ្នា, កាលបើព្រះថេរៈទាំង ៣ រូបនោះ សន្ទនាគ្នា យ៉ាងនោះឯង, ព្រះអរុណ ក៏រះឡើង ។ ព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ សំដៅយកការស្តាប់ធម៌ តាមប្រក្រតីនោះ ទើបពោលពាក្យនេះថា **បញ្ចាហិកំ ខោ បន** ដូច្នេះជាដើម ” ។

ដីកាចូឡគោសិង្គសូត្រនោះ ថា “ ២ បទថា **តំ អខណ្ឌំ** មានសេចក្តីថា ធ្វើនូវការស្តាប់ធម៌ ក្នុងថ្ងៃទាំង ៣ នោះ មិនដែលឲ្យខាត ដោយអំណាចការប្រព្រឹត្តិ ។ បទថា **ឯតំ** ជាពាក្យបញ្ជាក់ដល់ពាក្យថា **បញ្ចាហិកំ ខោ បន** ដូច្នេះជាដើម ។ ការស្តាប់ធម៌មាន ក្នុងថ្ងៃទី ៥ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា **បញ្ចាហិកំ** មាន ក្នុងថ្ងៃ ទី ៥ ” ។

(២៤) មួយទៀត បុគ្គល ចូលទៅរកកល្យាណមិត្រទាំងឡាយហើយ អាចដើម្បីនឹងស្តាប់ធម៌ ដែលបន្ទោបង់ការសង្ស័យរបស់ខ្លួនចេញបាន ក្នុងកាលណា, ការស្តាប់ធម៌ សូម្បីក្នុងកាល

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

នោះ គប្បីជ្រាបថា ការស្តាប់ធម៌តាមកាល ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សំដែងធម៌ ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងបាបណិកសូត្រ ក្នុងទុតិយវគ្គ បឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " ភិក្ខុ ចូលទៅរកភិក្ខុជាពហុស្សូត ទាំងឡាយនោះ មួយដង មួយកាល រមែងដណ្តឹង រមែងសាកសួរ ថា " បពិត្រលោកម្ចាស់ ដ៏ចំរើន ព្រះពុទ្ធវចនៈនេះ តើយ៉ាងដូចម្តេច, សេចក្តីនៃព្រះពុទ្ធវចនៈនេះ តើយ៉ាងដូចម្តេច " ។ ភិក្ខុ ជាពហុស្សូត្រទាំងនោះ រមែងបើកបង្ហាញនូវធម៌ ដែលតថាគត មិនទាន់បានបើកបង្ហាញ រមែងធ្វើឲ្យរាក់នូវធម៌ ដែលតថាគតមិនទាន់បានធ្វើឲ្យរាក់ និង រមែងបន្ទោបង់នូវសេចក្តីសង្ស័យ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលជាទីតាំង នៃសេចក្តីសង្ស័យ ដ៏ច្រើនជាអនេក ដល់ភិក្ខុរូបនោះ " ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា " **តេ** " មានសេចក្តីថា ភិក្ខុ ចូលទៅរកភិក្ខុទាំងឡាយ ជាពហុស្សូត្រ ជាកល្យាណមិត្រ មួយដង មួយកាល ។

ក្នុងអដ្ឋកថាបាបណិកសូត្រនោះ លោកពោលថា " បទថា **បរិបុច្ឆតិ** មានសេចក្តីថា រមែងដណ្តឹងសួរ នូវប្រយោជន៍ និង មិនមែនជាប្រយោជន៍ គឺ ហេតុ និង មិនមែនជាហេតុ ។ បទថា

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

បរិបញ្ហតិ មានសេចក្តីថា រមែងសាកសួរ គឺ រមែងពិចារណា នូវធម៌ ដែលខ្លួនមិនទាន់ដឹងថា អាត្មាអញ នឹងសួរនូវបទនោះ ” ។

ដីកាបាបណិកសូត្រនោះ ថា “ បទថា **បរិបុច្ឆតិ** មានសេចក្តីថា រមែងដណ្តឹងសួរ នូវព្រះពុទ្ធវចនៈដែលគប្បីសួរ ដោយចំណែកទាំងពួង ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យពោលថា **អត្ថានត្ថំ ការណាការណំ បុច្ឆតិ** ។ បទថា **បរិបញ្ហតិ** បានដល់ រមែងពិចារណា ” ។

(ថ្ងៃបកតិឧបោសថ)

(២៥) ចំណែក ក្នុងអដ្ឋកថាគិលានសូត្រ ក្នុងតតិយវគ្គ នៃបឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ លោកពោល ថា “ ការសំដែង ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់អនុញ្ញាតហើយ ១ ខែ ៨ ដង ” ។

ឈ្មោះថា វារៈ ៨ ក្នុងអដ្ឋកថា គិលានសូត្រនោះ បានដល់ថ្ងៃ នៃបកតិឧបោសថ ៨ ថ្ងៃ គឺ ក្នុងជុណ្ហបក្ខ (ខាងខ្នើត) ៤ ថ្ងៃ គឺ ថ្ងៃ ទី ៥ ថ្ងៃ ទី ៨ ថ្ងៃ ទី ១៤ ថ្ងៃ ទី១៥, ឯក្នុងកាឡបក្ខ (ខាងរនោច) ក៏ ដូច្នោះដែរ គឺ ថ្ងៃ ទី ៥ ថ្ងៃ ទី ៨ ថ្ងៃ ទី ១៤ ថ្ងៃខែដាច់ ។ សួរថា “ តិថី ទី ៥ មិនបានមក ក្នុងបាលីទាំងពួង មិនមែនទេឬ ” ។ ឆ្លើយថា “ ពិតមែនហើយ ” ។ តែតិថី ទី៥

នោះ ព្រះធម្មសង្គាហកាចារ្យទាំងឡាយ បានតាំងទុកហើយ " ។

សមដូចពាក្យលោកពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថា ភយភេរវសូត្រ ថា " បានឮថា ក្នុងកាលមុន កាលបើព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់មិនទាន់ឧបត្តិឡើងក្តី ឧបត្តិឡើងហើយ តែមិនទាន់បរិនិព្វានទៅហើយក្តី, លោក មិនបានកំណត់តិថី ទី ៥ ទុកឡើយ, ប៉ុន្តែកាលបើព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់បរិនិព្វានទៅហើយ, ព្រះធម្មសង្គាហកាចារ្យទាំងឡាយ ក៏គិតគ្នា ថា ការស្តាប់ធម៌ នឹងមានក៏ដោយកាលដ៏យូរអង្វែង ។ តាំងពីពេលនោះមក ទើបបានសម្មតិ តែងតាំងថ្ងៃធម្មស្សវនៈ ថា តិថី ទី ៥ ។ ចាប់ដើមពីថ្ងៃនោះមក តិថីទី ៥ នោះ ទើបកើតទៅជាថ្ងៃ ដែលលោកបានកំណត់យកហើយ ។ ប៉ុន្តែ ថ្ងៃបញ្ចមីនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់មិនបានកំណត់យកឡើយ ក្នុងព្រះសូត្រនេះ ព្រោះមិនប្រព្រឹត្តទៅ សព្វៗ កាល ដោយប្រការដូច្នេះ " ។

*ក៏បទថា " **ចាតុទ្ទសី** " នេះ រមែងបាន ក្នុងបក្ខទាំង ២ ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថាភយភេរវសូត្រ ទើបលោកពោលថា រាត្រីមួយ ទី ១៤ ជាទីពេញនៃ ថ្ងៃ ទី ១៤ កោច ចាប់ដើមពីថ្ងៃ ទី ១ នៃបក្ខ ទៅ ឈ្មោះថា **ចាតុទ្ទសី** ។ ថ្ងៃបញ្ចទសី និង ថ្ងៃអដ្ឋមី ក៏ដូច្នោះដែរ ។ បទថា " **បក្ខស្ស** " គឺ នៃសុក្កបក្ខ និង*

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

*កណ្ហបក្ខ មាន ៦ រាត្រី ព្រោះបែងចែករាត្រីទាំងនោះ ឲ្យទៅជាបក្ខមួយ ៗ ៣ រាត្រី ។ ព្រោះហេតុនេះ គប្បីប្រកបពាក្យថា បក្ខ ក្នុងទីគ្រប់ស្ថាន ថា “ **បក្ខស្ស ចាតុទ្ទសី, បក្ខស្ស បញ្ចទសី, បក្ខស្ស អដ្ឋមី** ” ដូច្នេះ ។*

*ដីកាកយកេវស្សុត្រនោះថា “ ពាក្យថា **បឋមទិវសតោ បភូតិ** គឺ ចាប់ផ្តើមតាំងអំពីថ្ងៃបាដិបទ ខាងដើមទៅ ” ។*

*(២៦) ព្រោះហេតុនោះ ការស្តាប់ធម៌ សូម្បីក្នុងថ្ងៃទាំងឡាយ ៨ នៃខែ ក៏ឈ្មោះថា ការស្តាប់ធម៌ តាមកាល ដូច្នេះ ។ ការស្តាប់ធម៌តាមកាលនោះនុ៎ះ ឈ្មោះថា **ជាមង្គល** ព្រោះជាហេតុឲ្យបានសម្រេចគុណវិសេស ច្រើនប្រការ មានលះបង់នូវនីវរណធម៌ផង បាននូវអានិសង្ស ៤ ផង ឲ្យបានសម្រេចកិរិយាអស់ទៅនៃអាសវកិលេសជាដើមផង ។ សមដូចជាព្រះតម្រាស់ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា ព្រះអរិយសាវក ធ្វើឲ្យមានប្រយោជន៍ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត កំណត់ដោយចិត្តទាំងពួង ផ្ទៀងសោតៈ ចាំស្តាប់ធម៌, ក្នុងសម័យនោះ នីវរណធម៌ទាំង ៥ រមែងមិនមាន ដល់ព្រះអរិយសាវកនេះ, ក្នុងសម័យនោះ ពោជ្ឈង្គ ៧ រមែងដល់នូវការចំរើនបរិបូរណ៍ ” ។*

*(២៧) អដ្ឋកថាកស្សបសំយុត្ត ថា “ បទថា **អដ្ឋិកត្វា** មាន*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បាលីពោជ្ឈង្គសំយុត្ត ក្នុងមហាវគ្គ ។

សេចក្តីថា ធ្វើឲ្យខ្លួនមានប្រយោជន៍ ដោយធម៌នោះ, មួយទៀត ធ្វើធម៌នោះ ឲ្យមានប្រយោជន៍ ដោយគិតថា ធម៌នេះ ជាប្រយោជន៍ ដល់អាត្មាអញ ។ បទថា ***មនសិកត្វា*** *គឺ តាំងទុកក្នុងចិត្ត ។ ២ បទថា* ***សព្វចេតសា សមន្នាហរិត្វា*** *មានសេចក្តីថា មិនបណ្តោយ ចិត្ត ឲ្យចេញទៅខាងក្រៅ សូម្បីបន្តិចបន្តួចបាន កំណត់ដោយចិត្ត ជាគ្រឿងកំណត់ទាំងពួង ។ បទថា* ***ឱហិតសោតោ*** *គឺ តាំង ត្រចៀកចុះហើយ " ។*

ដីកាកស្សបសំយុត្តនោះថា " ចិត្ត ជាគ្រឿងស្តាប់ តាំងតែ ពីដំបូង រហូតដល់ទីបំផុត ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ បានអធិប្បាយហើយ ថា ចិត្ត ទាំងពួង ហេតុនោះ ទើបពោលថា មិនឲ្យចិត្តចេញទៅ ខាងក្រៅ សូម្បីបន្តិចបន្តួចបានឡើយ " ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ តែង សំដែង នូវកិរិយាតាំងស៊ប់ ដោយពាក្យថា ***សព្វចេតោ*** *នោះ ។ បទថា "* ***សព្វេន*** *។បេ។* ***សមន្នាហរិត្វា*** *" មានសេចក្តីថា កំណត់ នូវធម៌ប៉ុណ្ណោះ ដោយចិត្តគ្រឿងកំណត់ទាំងពួង ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចន្លោះ ៗ ចាប់ដើមតាំងអំពីដំបូង រហូតទៅដល់ចប់ព្រះធម៌ ទេសនា ។ បទថា "* ***ឋបិតសោតោ*** *" មានសេចក្តីថា មាន ត្រចៀកតាំងនៅស៊ប់ហើយ ក្នុងព្រះធម៌ " ។*

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

(២៨) អដ្ឋកថាពោជ្ឈង្គសំយុត្ត ថា “ ពាក្យថា ***បញ្ច នីវរណា តស្មឹ សមយេ ន ហោន្តិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា តស្មឹ សមយេ ភាវនាបារិបុរឹ គច្ឆន្តិ*** *មានសេចក្តីថា ក៏កាលបើព្រះអរិយសាវក ស្តាប់នូវធម្មស្សវនៈ ដែលជាទីសប្បាយ, នីវរណធម៌ ៥ យ៉ាង រមែងមាននៅ ក្នុងទីឆ្ងាយ ។ ក៏ប្រសិនបើ ព្រះអរិយសាវកនោះ អាចដើម្បីនឹងញ៉ាំងគុណវិសេស ឲ្យកើតឡើងបាន ក្នុងទីនោះឯង, ពោជ្ឈង្គ ៧ រមែងដល់ នូវកិរិយាចំរើនពេញបរិបូណ៌ ដល់ព្រះ អរិយសាវកនោះ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ បើព្រះអរិយសាវកនោះ មិនអាច, ចាប់ដើមតាំងពីពេលនោះមក លោក ទៅកាន់ទីសម្រាក ក្នុងពេលយប់ និង ទីសម្រាកក្នុងពេលថ្ងៃ ហើយមិនលះបង់បីតិ នោះឯង ញាំញីនូវនីវរណធម៌ទាំង ៥ បានហើយ នឹងញ៉ាំងគុណ វិសេស ឲ្យកើតឡើង, សូម្បីលោកមិនអាចញ៉ាំងគុណវិសេស ឲ្យ កើតឡើង ក្នុងទីនោះបានទេ មិនទាន់លះបង់បីតិនោះឯង រហូត ចន្លោះ ៧ ថ្ងៃ គ្របសង្កត់នីវរណធម៌ទាំងឡាយ បានហើយ នឹង ញ៉ាំងគុណវិសេសឲ្យកើតឡើង ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សំដៅ យកហេតុដែលពោលមកហើយនេះ ទើបត្រាស់ នូវព្រះតម្រាស់ នេះថា* ***បញ្ច នីវរណា*** *។បេ។* ***ភាវនា បារិបូរឹ គច្ឆន្តិ*** *ដូច្នេះ ។ មែនពិត ពោជ្ឈង្គដែលព្រះអរិយសាវក បានមួយគ្រាហើយ ដោយ*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អំណាចការស្តាប់ធម៌ មានបីតិ និង បាមោជ្ជៈ ជាបច្ច័យ អាស្រ័យភាពជាអ្នកត្រេកអរ ក្នុងការងារជាដើម ក៏សាបសូន្យទៅបាន ។ ក៏ប៉ុន្តែពោជ្ឈង្គទាំងឡាយ សូម្បីកាលបានរដូវ ដែលជាទីសប្បាយជាដើម ដូច្នោះហើយ កើតឡើងម្តងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា រមែងដល់នូវកិរិយាចំរើនបរិបូរណ៍ ក្នុងសម័យនោះ " ។

(២៩) ដីកាពោជ្ឈង្គសំយុត្តនោះ ថា " នីវរណធម៌ទាំង ៥ យ៉ាង ឈ្មោះថា មាននៅ ក្នុងទីឆ្ងាយ ព្រោះមិនមានឱកាសតាំងនៅស៊ប់ ។ ២ បទថា ***តមេវ បីតិ*** *មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា មិនលះបង់ នូវបីតិដែលកើតឡើងហើយ ដោយអំណាចការស្តាប់ធម៌ ដែលជាទីសប្បាយ ដោយការកំណត់អាការដែលកើតឡើងហើយ នៃបីតិនោះ ក្នុងគ្រានោះ ព្រោះញុំាងបីតិនោះ ឲ្យកើតឡើង ជាញឹកញាប់ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា* ***បញ្ច នីវរណា វិក្ខម្ភិតា*** *ដូច្នេះ ។ ២ បទថា* ***ឥទំ សន្ធាយ*** *មានសេចក្តីថា ធម្មបីតិនោះ មិនសាបសូន្យ អស់ថ្ងៃមានប្រមាណត្រឹមណា ជាធម្មជាតិបានបច្ច័យហើយ រមែងនាំគុណវិសេស មកឲ្យ អស់ថ្ងៃមានប្រមាណត្រឹមនោះ ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដៅយកនូវសេចក្តីនេះ ទើបពោលពាក្យនេះ ថា* ***បញ្ច នីវរណា តស្មិំ សមយេ ន ហោន្តិ*** *ដូច្នេះជាដើម ។ បទថា* ***បីតប្បាមោជ្ជប្បច្ចយា***

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

ៗបេៗ **នស្សន្តិ** មានសេចក្តីថា រមែងមិនប្រាកដ ព្រោះមិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចបច្ច័យ ដែលជាសឹកសត្រូវ ។ សូម្បីពោជ្ឈង្គ ដែលកើតឡើងថ្មីទៀត ដោយអំណាចបច្ច័យដែលមានចំណែកស្មើគ្នា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ក្នុងសម័យនោះ រមែងដល់ នូវកិរិយាចម្រើនបរិបូរណ៍ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចញ៉ាំងកិច្ចឲ្យសម្រេច " ។

(អានិសង្សនៃការស្តាប់ធម៌)

(៣០) ការស្តាប់ធម៌ រមែងជាហេតុឲ្យបានសម្រេច នូវការលះបង់នីវរណធម៌បាន ដោយប្រការដូច្នេះ ។

បានឮថា ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ៥០០ នាក់ បួសហើយ ក៏មិនទៅ ដើម្បីស្តាប់ធម៌ ដោយគិតថា " ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ កាលទ្រង់ត្រាស់ ដោយលិង្គ វចនៈ វិភត្តិ បទ និង ព្យញ្ជនៈ ជាដើម នឹងទ្រង់ត្រាស់តែសេចក្តី ដែលពួកយើងដឹងហើយប៉ុណ្ណោះ សេចក្តីដែលពួកយើងមិនដឹង ព្រះអង្គនឹងទ្រង់ត្រាស់អ្វីបាន " ។

ព្រះសាស្តា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ នូវព្រឹត្តិហេតុនោះ ក៏ទ្រង់ត្រាស់ ឲ្យហៅពួកភិក្ខុទាំងនោះមកហើយ កាលនឹងទ្រង់សំដែង ថា " ព្រោះហេតុអ្វី អ្នកទាំងឡាយ ទើបធ្វើយ៉ាងដូច្នេះ អ្នកទាំងឡាយ ចូរស្តាប់ធម៌ ដោយគោរព, កាលបើអ្នកទាំងឡាយ ស្តាប់ធម៌ និង

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ស្វាធ្យាយនូវធម៌ ដោយគោរព គប្បីសង្ឃឹមអានិសង្ស មាន ប្រមាណប៉ុណ្ណេះ នេះបាន " ដូច្នេះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ សោតានុគត-សូត្រ [១] ក្នុងបញ្ចមវគ្គ នៃចតុត្ថបណ្ណាសកៈ ចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អានិសង្សទាំងឡាយ ៤ ប្រការ នៃធម៌ដែលចូលទៅ កាន់ត្រចៀករឿយ ៗ ជាធម៌ដែល បុគ្គលចាំស្ទាត់ រត់មាត់ ចូលចិត្ត ច្បាស់លាស់ ចាក់ធ្លុះ ដោយទិដ្ឋិ គឺបញ្ញា រមែងកើតជាប្រាកដ ។ អានិសង្ស ៤ ប្រការ តើដូច ម្ដេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ រៀននូវធម៌ គឺ សុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្ភូតធម្មៈ វេទល្លៈ ។ ធម៌ទាំងនោះ ជាសភាវៈចូលទៅ កាន់ ត្រចៀករឿយ ៗ នៃភិក្ខុនោះ ដែលបានចាំស្ទាត់ រត់មាត់ ចូលចិត្ត ច្បាស់លាស់ ចាក់ធ្លុះ ដោយទិដ្ឋិ បាន ។ ភិក្ខុនោះ ភ្លេចសតិស្មារតី ធ្វើមរណកាលទៅ រមែងចូលទៅកាន់ ទេវនិកាយណាមួយ ។ បទនៃធម៌ទាំងឡាយ រមែងប្រាកដច្បាស់ ដល់ភិក្ខុនោះ ដែលមាន សេចក្ដីសុខ ក្នុងទេវនិកាយនោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ការកើត ឡើងនៃសតិ ឈ្មោះថា ជាការយឺតយូរ, ឯភិក្ខុនោះ វេលាដល់នូវ គុណវិសេស ក៏ឆាប់រហ័សជាងសតិនោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ

១- សុត្តន្តបិដក ភាគ ទី ៤៣ ទំព័រទី ១០៧ ។

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

នេះ គឺ ជាអានិសង្ស ទី ១ នៃធម៌ដែលចូលទៅ កាន់ត្រចៀករឿយៗ ។បេ។ ដែលភិក្ខុចាក់ធ្លុះដោយទិដ្ឋិ រមែងកើតប្រាកដ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ រៀនធម៌ គឺ សុត្តៈ ។បេ។ រមែងចូលទៅ កាន់ទេវនិកាយណាមួយ ។ បទនៃធម៌ទាំងឡាយ មិនសូវប្រាកដច្បាស់ ដល់ភិក្ខុនោះ ដែលមានសេចក្តីសុខ ក្នុងទេវនិកាយនោះឯង ប៉ុន្តែ ភិក្ខុ ជាអ្នកមានឫទ្ធិ ដល់នូវសេចក្តីស្ទាត់ជំនាញខាងផ្លូវចិត្ត រមែងសំដែងធម៌ ដល់ទេវបរិស័ទបាន ។ ភិក្ខុនោះ រមែងមានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ បានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈអំពីមុន ក្នុងព្រះធម្មវិន័យណា, នេះ គឺព្រះធម្មវិន័យនោះឯង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ការកើតឡើងនៃសតិ ឈ្មោះថាជាការយឺតយូរ, ឯភិក្ខុនោះ វេលាដល់ នូវគុណវិសេស ក៏ឆាប់រហ័សជាងសតិនោះឯង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រៀបដូចជាបុរស អ្នកឈ្លាសវៃ ខាងសំឡេងស្គរ, បុរសនោះ ដើរទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយ បានឮសំឡេងស្គរ, បុរសនោះ ក៏មិនមានសេចក្តីសង្ស័យ ឬ សេចក្តីងឿងឆ្ងល់នឹងសំឡេងស្គរនោះឯង ថា សំឡេងស្គរមែន ឬក៏ មិនមែនសំឡេងស្គរទេ ដូច្នេះឡើយ, បុរសនោះ គប្បីដល់នូវសេចក្តីចូលចិត្ត ថា សំឡេងស្គរ ដោយពិត មានឧបមាយ៉ាងណា, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ក៏មានឧបមេយ្យដូច្នោះដែរ រៀននូវធម៌

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

គឺសុត្តៈ ។បេ។ គ្រានោះ ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកមានសតិស្មារតី ជាអ្នកដល់នូវគុណវិសេស យ៉ាងឆាប់រហ័សណាស់ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាអានិសង្ស ទី ២ នៃធម៌ទាំងឡាយដែលចូលទៅកាន់ត្រចៀករឿយៗ ។បេ។ ដែលភិក្ខុចាក់ធ្លុះ ដោយទិដ្ឋិ រមែងកើតប្រាកដ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ រៀននូវធម៌ គឺសុត្តៈ ។បេ។ រមែងចូលទៅ កាន់ទេវនិកាយណាមួយ ។ ចំណែកនៃធម៌ទាំងឡាយ មិនប្រាកដច្បាស់ ដល់ភិក្ខុនោះ ដែលមានសេចក្តីសុខ ក្នុងទេវនិកាយនោះឡើយ ។ ទាំងមិនមែនជាភិក្ខុ អ្នកមានឫទ្ធិ ដល់នូវសេចក្តីស្ទាត់ខាងផ្លូវចិត្ត ហើយសំដែងធម៌ ដល់ទេវបរិស័ទបានឡើយ ។ គ្រាន់តែថា ទេវបុត្រ អាចសំដែងធម៌ ដល់ទេវបរិស័ទបានប៉ុណ្ណោះ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា ព្រះធម្មវិន័យនោះនេះឯង ។បេ។ ជាអ្នកដល់នូវគុណវិសេសយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រៀបដូចជាបុរសជាអ្នកឈ្លាសវៃនឹងសំឡេងស័ង្ខ, បុរសនោះ ដើរទៅ កាន់ផ្លូវឆ្ងាយ ។បេ។ គ្រានោះ ជាអ្នកមានសតិ ជាអ្នកដល់គុណវិសេសយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាអានិសង្ស ទី ៣ នៃធម៌ទាំងឡាយ ដែលចូលទៅកាន់ត្រចៀករឿយៗ ។បេ។ ដែលភិក្ខុចាក់ធ្លុះ ដោយទិដ្ឋិ រមែងកើតប្រាកដ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

មួយទៀត ភិក្ខុ រៀនធម៌ គឺ សុត្តៈ ។បេ។ រមែងចូលទៅកាន់ទេវនិកាយណាមួយ ។ ចំណែកនៃធម៌ទាំងឡាយ មិនប្រាកដច្បាស់ដល់ភិក្ខុនោះ ដែលមានសេចក្តីសុខ ក្នុងទេវនិកាយនោះ ។បេ។ ទាំងមិនមែនជាភិក្ខុមានឫទ្ធិ ។បេ។ ទាំងមិនមែនជាទេវបុត្រ អាចសំដែងធម៌ ដល់ទេវបរិស័ទបានទេ ។ តែបើមានឧបបាតិកសត្វរលឹក នូវឧបបាតិកសត្វ ថា ម្នាលគ្នាយើង ពួកយើងបានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយ អំពីមុន ក្នុងព្រះធម្មវិន័យណា, អ្នករលឹកបាន នូវព្រះធម្មវិន័យនោះដែរឬ ដូច្នេះ ។ ទេវបុត្រនោះ និយាយយ៉ាងនេះ ថា ម្នាលគ្នាយើង យើងរលឹកបាន, ម្នាលគ្នាយើង យើងរលឹកបាន ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ការកើតឡើង នៃសតិ ឈ្មោះថា យឺតយូរ, គ្រានោះ ភិក្ខុ ជាអ្នកដល់នូវគុណវិសេស យ៉ាងឆាប់រហ័ស ជាងសតិនោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រៀបដូចជាសំឡាញ់ពីរនាក់លេងអាចម៍ដី ជាមួយគ្នា, សំឡាញ់ទាំងពីរនាក់នោះ មកជួបគ្នាក្នុងទីណាមួង ៗ, សំឡាញ់ (ម្នាក់) ក៏និយាយទៅនឹងសំឡាញ់ (ម្នាក់) នោះនុ៎ះ យ៉ាងនេះថា នែសំឡាញ់ ឯងរលឹកបាន នូវហេតុនេះឬទេ នែសំឡាញ់ តើឯងរលឹកបាន សូម្បីនូវហេតុនោះដែរឬទេ ដូច្នេះ, សំឡាញ់នោះ គប្បីឆ្លើយតប យ៉ាងនេះថា នែសំឡាញ់ ខ្ញុំរលឹកបាន នែសំឡាញ់ ខ្ញុំរលឹកបាន ដូច្នេះ មានឧបមាយ៉ាងណា,

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ក៏មានឧបមេយ្យដូច្នោះដែរ រៀនទូវធម៌ គឺ សត្តៈ ។បេ។ តែបើមានឧបបាតិកសត្វ រំលឹកឧបបាតិកសត្វ ថា ម្នាលគ្នាយើង អ្នករលឹក នូវព្រះធម្មវិន័យនោះ ដែរឬទេ ។បេ។ គ្រានោះឯង ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកដល់នូវគុណវិសេស យ៉ាងឆាប់ រហ័ស ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាអានិសង្ស ទី ៤ នៃធម៌ទាំងឡាយ ដែលចូលទៅកាន់ត្រចៀករឿយ ៗ ។បេ។ ដែលភិក្ខុចាក់ធ្លុះដោយទិដ្ឋិ រមែងកើតប្រាកដ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អានិសង្ស ៤ ប្រការនេះ នៃធម៌ទាំងឡាយ ដែលចូលទៅកាន់ត្រចៀករឿយៗ ដែលភិក្ខុចាំស្ទាត់ រត់មាត់ ចូលចិត្ត ច្បាស់លាស់ ចាក់ធ្លុះ ដោយទិដ្ឋិ រមែងកើតប្រាកដ ” ។

(៣១) អដ្ឋកថាសោតានុគតសូត្រនោះ ថា “ បទថា **សោតានុគតានំ** សេចក្តីថា ដែលភិក្ខុផ្ទៀងសោតប្បសាទចុះហើយ កំណត់ដោយសោត គឺញាណ ។ ២ បទថា **អានិសំសា បាដិកង្ខា** មានសេចក្តីថា គុណានិសង្ស ដែលភិក្ខុនោះ គប្បីសង្ឃឹមបាន ។ ២ បទថា **ធម្មំ បរិយាបុណាតិ** មានសេចក្តីថា រមែងសិក្សាធម៌ ដែលជាបែបផែន ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះសាស្តា មាន អង្គ ៩ មានសុត្តៈ គេយ្យៈ ជាដើម ។ បទថា **សោតានុគតា** បាន ដល់ ទៅតាមត្រចៀក គឺចូលទៅកាន់ត្រចៀក ។ បទថា **មនសា-**

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

នុបេក្ខិតា ប្រែថា ត្រូវតមើល ដោយចិត្ត ។ ២ បទថា ***ទិដ្ឋិយា សុប្បដិវិទ្ធា*** មានសេចក្តីថា ចាក់ធ្លុះ គឺ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ល្អ ដោយបញ្ញា តាមផល និង តាមហេតុ ។ ពាក្យថា ***មុដ្ឋស្សតិ កាលំ កុរុមានោ*** នេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហើយ ព្រោះភាវៈជាអ្នកមិនមានសតិជាគ្រឿងនឹករលឹក នូវព្រះពុទ្ធវចនៈ ក៏ទេដែរ, តែព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ សំដៅយកកាលកិរិយា របស់បុថុជ្ជន ។ មែនពិត បុថុជ្ជន ឈ្មោះថា ជាអ្នកភ្លេចភ្លាំងសតិ ធ្វើមរណកាល ។ បទថា ***ឧបបជ្ជតិ*** មានសេចក្តីថា ស្ថិតនៅ ក្នុងសីលបរិសុទ្ធ រមែងទៅកើតនៅ ក្នុងទេវលោក ។ បទថា ***ធម្មបទាបិលបន្តិ*** មានសេចក្តីថា ធម៌ គឺពុទ្ធវចនៈ ឯណា ដែលភ្លេចភ្លាំងដោយការទន្ទេញ គឺមិនបានចាំ រត់មាត់ ក្នុងកាលមុន របស់ភិក្ខុអ្នកមានសេចក្តីសុខ ជាអ្នកកើតហើយ ក្នុងភពជាទីបំផុត, ធម៌ គឺព្រះពុទ្ធវចនៈ ទាំងអស់នោះ រមែងប្រាកដច្បាស់ គឺ រមែងជាក់ច្បាស់ បានដល់ ប្រាកដយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដូចជាស្រមោល ក្នុងកញ្ចក់ដ៏ភ្លឺថ្លា ។ ពាក្យថា ***ទន្ធោ ភិក្ខវេ សតុប្បាទោ*** មានសេចក្តីថា ការកើតឡើង នៃសតិ ជាគ្រឿងរលឹកដល់ព្រះពុទ្ធវចនៈនុ៎ះឯង យឺតយូរ គឺ ធ្ងន់ ។ ពាក្យថា ***អថ សោ សត្តោ ខិប្បំយេវ វិសេសគាមី ហោតិ*** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកទៅដល់ព្រះនិព្វាន ។ ពាក្យថា ***ឥទ្ធិមា ចេតោវសិប្បត្តោ***

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មានសេចក្ដីថា ព្រះទីណាស្រេព អ្នកដល់ព្រមដោយឫទ្ធិ ដល់នូវភាពជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញនៃចិត្ត ។ **វា** សព្ទ ក្នុងពាក្យថា **អយំ វា សោ ធម្មវិនយោ** នេះ មានវិការនៈ ជាអត្ថ ។ បទថា **យត្ថ** គឺ ក្នុងព្រះធម្មវិន័យឯណា ។ ២ បទថា **ព្រហ្មចរិយំ អចរឹ** មានសេចក្ដីថា អាត្មាអញ នៅប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះតម្រាស់ថា **ព្រហ្មចរិយំ អចរឹ** នេះដោយអំណាចកិរិយារលឹក ដល់ព្រះពុទ្ធវចនៈ ថា ព្រះពុទ្ធវចនៈនេះឯង អាត្មាអញបានរៀនហើយ ក្នុងកាលមុន ។ បទថា **ទេវបុត្តោ** មានសេចក្ដីថា ទេវបុត្រ ជាធម្មកថិកមួយអង្គ ដូចជាបញ្ចាលចណ្ឌទេវ-បុត្រ ហត្ថកមហាព្រហ្ម និង ដូចជាសនង្កុមារមហាព្រហ្ម ។ ពាក្យថា **ឱបបាតិកោ ឧបបាតិកំ** មានសេចក្ដីថា ទេវបុត្រដែលកើតមុន តែងឲ្យទេវបុត្រកើតក្រោយរលឹកបាន ។ ដោយពាក្យថា **សហ-បំសុកីឡកា** នេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដែងនូវភាវៈនៃសំឡាញ់ទាំង ២ នាក់នោះ ធ្វើសេចក្ដីស្និទ្ធស្នាលគ្នា មកអស់កាលដ៏យូរ ។ បទថា **សមាគច្ឆេយ្យុំ** មានសេចក្ដីថា គប្បីមកជួបមុខគ្នា លើសាលា ឬក្រោមដើមឈើ ។ ពាក្យថា **ឯវំ វទេយ្យ** មានសេចក្ដីថា សំឡាញ់ ដែលអង្គុយមុនគេ លើសាលា ឬ ក្រោមដើមឈើ គប្បីពោលនឹងសំឡាញ់ដែលមកហើយ ខាងក្រោយ យ៉ាងនោះ" ។

ពណ៌នាអំពីការស្ដាប់ធម៌

(៣២) ដីកាសោតានុគតសូត្រនោះ ថា “ បទថា **សោតា-នុគតានំ** មានសេចក្ដីថា ដែលទៅតាមសោតាប្បសាទហើយ ចាំទុក គឺ ស្ទាត់ជំនាញ បានដល់ រត់មាត់ ។ ក៏ធម៌ទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា ជាធម៌គឺភិក្ខុផ្ទៀងសោតប្បសាទហើយ កំណត់ដោយល្អ ដោយសោតញាណ ហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា **បសាទសោ្បតំ** ដូច្នេះជាដើម ។ មែនពិត ព្រះពុទ្ធវចនៈ ដែលភិក្ខុអង្គណា បានរៀនហើយ ចងចាំទុកស្ទាត់ជំនាញ មិនភ្លេចភ្លាំង ឈ្មោះថា រមែងកំណត់ទុក ដោយល្អក៏ពុំមែនដែរ ។ ភិក្ខុនោះ, កាលបើអ្នកណាមួយ ពោលថា សូមលោកម្ចាស់និមន្តសំដែងនូវសូត្រ ឬ ជាតកឈ្មោះនុ៎ះ ដូច្នេះ, រមែងពោលថា អាត្មាភាព នឹងស្វាធ្យាយ ប្រៀបធៀប ផ្ទួរផ្ទងហើយក៏នឹងដឹងបាន ដូច្នេះ ។ (តែ) ព្រះពុទ្ធវចនៈ ដែលភិក្ខុអង្គណា បានរៀន ចងចាំទុក ស្ទាត់ជំនាញហើយ រមែងដូចជាកវគ្គសោត ។ ភិក្ខុ នោះ, កាលបើអ្នកណាមួយ ពោលហើយថា សូមលោកម្ចាស់សំដែងនូវសូត្រ ឬ ជាតក ឈ្មោះនោះ ដូច្នេះ, រមែងលើកយកមកសំដែង នូវសូត្រ ឬ ជាតកនោះ បានភ្លាម ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យសំដៅយកពាក្យ ដែលពោលមកហើយនោះ ទើបពោលពាក្យនេះថា **ញាណសោ្បតេន វវត្ថាបិតានំ** ដូច្នេះ ។ បទថា **វលញ្ជេតិ**

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មានសេចក្ដីថា ធ្វើឲ្យវត់មាត់ ចងចាំទុកបាន ដោយអំណាចខាង ដើម និង ខាងចុង នៃបាលី និង អនុសន្ធិ ។ ២ បទថា **វចសា បរិចិតា** មានសេចក្ដីថា ទន្ទេញ ដោយមាត់ ដោយអំណាច នៃ សុត្តទសកៈ វគ្គទសកៈ បណ្ណាសកៈ ។ អធិប្បាយថា កំណត់ ដោយន័យថា កន្លងទៅហើយបាន ១០ សូត្រ កន្លងទៅហើយបាន ១០ វគ្គ ដូច្នេះ ជាដើម ហើយទន្ទេញ ដោយមាត់ ។ ក្នុងបទថា **វចសា បរិចិតា** នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់អធិប្បាយ ការ អប់រំ ដោយវាចា ដោយអំណាច នៃវគ្គ ជាដើម, ប៉ុន្តែ ព្រះអង្គ មិនបានត្រាស់អធិប្បាយការអប់រំ ដោយវាចា នៃចំណែកមួយ របស់សូត្រ និង ត្រឹមតែសូត្រឡើយ ។ បទថា **មនសានុបេក្ខិតា** មានសេចក្ដីថា ត្រួតមើល គឺគិត ដោយចំណែក ឈ្មោះថា ពិនិត្យ មើល ដោយចិត្ត ។ កាលបើភិក្ខុណា គិតដោយចិត្ត នូវព្រះពុទ្ធ-វចនៈ ដែលខ្លួនបានស្វាធ្យាយហើយ ដោយវាចា, ព្រះពុទ្ធវចនៈ រមែងប្រាកដ ក្នុងទីនោះៗ, គឺ ប្រាកដជាក់ច្បាស់ ដូចជារូប ប្រាកដ ជាក់ច្បាស់ ដល់បុគ្គលដែលឈរទ្រោលប្រទីបធំ យ៉ាងនោះឯង ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សំដៅយកភិក្ខុនោះ ត្រាស់ព្រះតម្រាស់ នេះថា **សុប្បដិវិទ្ធា** ដូច្នេះ ។ អធិប្បាយថា ចាក់ធ្លុះ ដោយប្រពៃ គឺ តាមពិត ធ្វើមិនឲ្យស្មុគស្មាញ គឺ មិនឲ្យសាំញ៉ាំ ” ។

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

(៣៣) ការស្តាប់ធម៌ រមែងជាហេតុឲ្យសម្រេចអានិសង្ស ៤ ប្រការ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ក៏ជនទាំងឡាយ លុះបានស្តាប់ធម៌ហើយ ក៏សម្រេចធម៌ជាទីអស់ទៅនៃអាសវៈ គណនារាប់ពុំបាន ។ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកណាមួយ ក៏មិនគួរជាអ្នកខ្ជិលស្តាប់ធម៌ឡើយ, មួយទៀត គប្បីដូចជាភិក្ខុកំលោះ ជាដើម ដែលនិមន្តទៅកាន់ផ្លូវឆ្ងាយ យ៉ាងដូច្នេះឯង ” ។

(រឿង ភិក្ខុកំលោះ)

បានឮថា ភិក្ខុកំលោះ ១ រូប នៅ ក្នុងតិស្សមហាវិហារ ក្នុងមហាគ្រាម បានស្តាប់ថា “ព្រះមហាជាតកភាណកត្ថេរ នឹងសំដែងនូវមហាវេស្សន្តរជាតក ដែលប្រដាប់ប្រដា ដោយគាថា ១ ពាន់ ក្នុងទីឃវាបិយវិហារ” ទើបចេញ អំពីទីនោះ ហើយនិមន្តមក អស់ចម្ងាយផ្លូវ ៩ យោជន៍ តែមួយថ្ងៃគត់ ។ ក្នុងខណៈនោះឯង ព្រះថេរៈ ចាប់ផ្តើមសំដែងធម៌ ។ ភិក្ខុកំលោះ កំណត់បានតែគាថា ទីបញ្ចប់ ព្រមជាមួយនឹងគាថាខាងដើមប៉ុណ្ណោះ ព្រោះភាវៈនៃខ្លួនកើតមានសេចក្តីក្រហល់ក្រហាយ ក្នុងរាងកាយ ព្រោះនិមន្តមកអំពីផ្លូវឆ្ងាយ ។ គ្រានោះ ក្នុងពេលព្រះថេរៈសំដែង ថា “ ***ឥទមវោច*** *” ដូច្នេះហើយ ក្រោកឡើង, ភិក្ខុកំលោះនោះ បានឈរស្រែកយំ ថា “កម្ម គឺការមក របស់អាត្មាអញ កើតទៅជាមោឃៈហើយ ” ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ពេលនោះ មនុស្សម្នាក់ ពិតដល់ព្រះថេរៈថា "បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន ភិក្ខុ កំលោះមួយអង្គ បាននិមន្តមក អំពីតិស្សមហាវិហារ ដើម្បីស្តាប់នូវធម្មកថា របស់លោកម្ចាស់, ភិក្ខុនោះ បានស្រែកយំថា ការមក របស់អាត្មាអញ កើតទៅជាគ្មានប្រយោជន៍ហើយ ព្រោះភាវៈជាអ្នកមានរាងកាយក្រហល់ក្រហាយហើយ " ដូច្នេះ ។ ព្រះថេរៈ ពោលថា " ចូរអ្នកអញ្ជើញទៅ, ចូរអ្នកប្រាប់ឲ្យភិក្ខុនោះយល់ថា ថ្ងៃស្អែកនេះ អាត្មា នឹងសំដែងម្តងទៀត " ដូច្នេះហើយ សំដែង ក្នុងថ្ងៃទី ២ ។ ភិក្ខុកំលោះ បានស្តាប់ធម្មកថានោះហើយ ក៏បានសម្រេចជាព្រះសោតាបន្ន ។

រឿងភិក្ខុកំលោះ ចប់ ។

(រឿង ស្ត្រីឲ្យកូនបៅដោះ)

(៣៤) ឯស្ត្រីម្នាក់ នៅក្នុងស្រុកឈ្មោះ ឧលកកោលកណ្ណិកាលឲ្យកូនតូចបៅដោះ បានឮថា " ព្រះមហាអភយត្ថេរ អ្នកសំដែងទីឃនិកាយ នឹងសំដែង នូវបដិបទា នៃអរិយវង្ស " ដូច្នេះហើយ ក៏បានដើរទៅអស់រយៈផ្លូវ ៥ យោជន៍ បានចូលទៅកាន់វិហារ ក្នុងពេលដែលព្រះថេរៈអ្នកសំដែង ក្នុងវេលាថ្ងៃ គង់ហើយ ទុំះឯង ឲ្យកូនដេកនៅលើផែនដី ហើយបានឈរស្តាប់ធម៌ របស់ព្រះថេរៈដែលសំដែង ក្នុងវេលាថ្ងៃ បានឈរស្តាប់ នូវការសូត្រជា

បទផងដែរ ។ កាលបើព្រះថេរៈ អ្នកសូត្រជាបទ ក្រោកហើយ, ព្រះមហាអភយត្ថេរ អ្នកសូត្រទីឃនិកាយ ក៏បានប្រារព្ធនូវមហា-អរិយវំសប្បដិបទា ដែលប្រកបដោយការសន្តោស ក្នុងបច្ច័យ ៤ និង មានភាវនា ជាទីត្រេកអរ ។ ស្ត្រីនោះ ក៏បានឈរ ប្រណម (អញ្ជលី) ហើយ ។ ឯព្រះថេរៈ បានសំដែងធម៌ រហូតដល់អរុណ រះឡើង ។ ព្រះអរុណ រះឡើង ១ កិរិយាសំដែងរបស់ព្រះថេរៈ ថា "**ឥទមវោច** " ដូច្នេះ ១ កិរិយាបានសម្រេចសោតាបត្តិផល របស់ឧបាសិកា ១ បានមានហើយ ក្នុងខណៈជាមួយគ្នាទាំងឯង ។

រឿង ស្ត្រីបំបៅកូន ចប់ ។

រឿងទាំង ២ នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថាឋានសូត្រ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ បឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ។

(៣៥) ដីកាឋានសូត្រនោះថា "បទថា **គាថាសហស្សំ** គឺ មានគាថា ១ ពាន់ ។ បទថា **បដ្ឋានគាថាយ** សេចក្តីថា ដោយគាថាចាប់ផ្តើម គឺដោយគាថាខាងដើម ។ ឈ្មោះថា **បដ្ឋានគាថា** ព្រោះគាថានោះជាគាថាចាប់ផ្តើម ។ ភិក្ខុកំលោះនោះ កំណត់ នូវធម្មកថា ដែលព្រះថេរៈពោលហើយ ក្នុងចន្លោះ នៃគាថាខាងដើម និង គាថាជាទីបញ្ចប់ទាំង ២ មិនបាន ព្រោះខ្លួនជាអ្នកមានរាងកាយ

នៀយហត់ហើយ ។ កិរិយាសូត្រជាបទ ចាត់ជាធម្មកថា ក្នុងវេលាល្ងាច ។ បទថា **បគ្គណ្ហាតិ** មានសេចក្ដីថា ស្ត្រីនោះ ធ្វើឲ្យប្រេចក្សទទួលយក បានដល់ ស្ដាប់ដោយគោរព ” ។

(៣៦) ការស្ដាប់ធម៌ របស់បុគ្គល អ្នកដល់ព្រមហើយដោយឧបនិស្ស័យ រមែងជាហេតុឲ្យបានសម្រេចមគ្គ ក្នុងបច្ចុប្បន្នដោយពិត ដោយប្រការដូច្នេះ, ចំណែកឯ បុគ្គល អ្នកប្រាសចាកឧបនិស្ស័យ រមែងជាហេតុឲ្យបានសម្រេចមគ្គ ក្នុងអនាគតកាល ។

ក៏ក្នុងរឿងនេះ មានសច្ចកនិគ្រន្ថ ជាដើម ជាឧទាហរណ៍ ។

(រឿង សច្ចកនិគ្រន្ថ)

បានឮមកថា និគ្រន្ថ ឈ្មោះសច្ចកៈ ក្នុងទីក្រុងវេសាលី ជាបណ្ឌិត មានវាចាឈ្លាសវៃ កាលញ៉ាំងព្រះរាជកុមារទាំងឡាយឲ្យសិក្សាសិល្បសាស្ត្រ ក្នុងគ្រានោះ គេភ័យហើយ ថា “ ពោះរបស់អាត្មាអញ គប្បីប្រេះបែក ព្រោះពេញប្រៀប ដោយបញ្ញា ” ទើបយកបន្ទះដែកមករុំព័ទ្ធពោះ ហើយត្រាច់ទៅ ។ សូម្បីពាក្យថា “**អគ្គិវេស្សនោ** ក៏ជាឈ្មោះរបស់និគ្រន្ថនោះដូចគ្នា ។ ថ្ងៃមួយ គាត់ក៏បានចូលទៅគាល់ព្រះសាស្ដាហើយ បានស្ដាប់ចូឡសច្ចកសូត្រ ស្អែកមួយទៀត គាត់ ក៏បានចូលទៅគាល់ហើយ បានស្ដាប់ នូវមហាសច្ចកសូត្រ ។ សូត្រទាំងអស់នោះ មាននៅ ក្នុងចតុត្ថវគ្គ

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

មូលបណ្ណាសកៈ ។ សចកូនិគ្រន្ថនោះ បានស្តាប់ព្រះសូត្រទាំងនោះហើយ មិនបានសម្រេចនូវអភិសម័យ មិនបានបួស មិនបានតាំងនៅ ក្នុងសរណៈឡើយ ។ សួរថា “ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងធម៌ ដល់សច្ចកនិគ្រន្ថនុ៎ះ ” ។ ឆ្លើយថា “ ព្រោះដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់វាសនា ក្នុងអនាគតកាល ” ។ មែនពិត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញ ថា “ ឧបនិស្ស័យ របស់សច្ចកនិគ្រន្ថនេះ ក្នុងពេលឥឡូវនេះឯង មិនទាន់មានទេ, ក៏ប៉ុន្តែចាប់តាំងពីតថាគតបរិនិព្វាន កន្លងទៅហើយបាន ២១៨ ព្រះវស្សា, សាសនា នឹងស្ថិតនៅគង់វង្ស ក្នុងតម្ពបណ្ណិទ្វីប, សច្ចកនិគ្រន្ថនេះនឹងកើត ក្នុងផ្ទៃនៃត្រកូល ក្នុងកោះនោះ, កាលបើដល់វេលាហើយក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ព្រមទាំងបដិសម្ភិទា ជាព្រះខីណាស្រពព្រះនាមថា កាឡពុទ្ធរក្ខិត ” ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញហេតុនោះហើយ ទើបទ្រង់សំដែងធម៌ ដើម្បីប្រយោជន៍នឹងឲ្យមានវាសនា ក្នុងអនាគតកាល ។ ចំណែក សច្ចកនិគ្រន្ថនោះ, កាលបើព្រះសាសនា តាំងនៅមាំហើយ ក្នុងតម្ពបណ្ណិទ្វីប យ៉ាងដូច្នេះឯង, ច្យុតចាកទេវលោកហើយ បានមកកើត ក្នុងត្រកូលអាមាត្យមួយក្នុងកិក្ខាចារគ្រាម នៃទក្ខិណាគិរីវិហារ, កាលបើដល់វេលាហើយ, ក៏បានបួស រៀនព្រះពុទ្ធវចនៈ គឺ ព្រះត្រៃបិដក គ្រប់គ្រងខណៈ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មានភិក្ខុសង្ឃពួកច្រើនហែហមហើយ បាននិមន្តទៅ ដើម្បីជួបព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ។ ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ប្រាថ្នានឹងដាស់តឿនភិក្ខុនោះ ទើបមិនបានធ្វើហើយ សូម្បីគ្រាន់តែពាក្យប្រាស្រ័យជាមួយ ។ ភិក្ខុនោះ ក្រោកឡើងហើយ ក្នុងពេលទៀបភ្លឺ ក៏បានចូលទៅ រកព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ពោលថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ ដ៏ចំរើន, កាលបើខ្ញុំព្រះករុណា ធ្វើការរៀនគន្ថធុរៈ បានមកហើយ, ព្រះគុណម្ចាស់មិនបានធ្វើ សូម្បីគ្រាន់តែពាក្យប្រាស្រ័យជាមួយឡើយ, តើខ្ញុំព្រះករុណា មានទោសអ្វី ” ។ ព្រះថេរៈ ពោលថា “ ម្នាលពុទ្ធរក្ខិតដ៏មានអាយុ អ្នកកុំធ្វើសេចក្តីសម្គាល់ថា កិច្ចនៃបព្វជិតរបស់អាត្មាអញ ដល់ទីបំផុតហើយ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះឡើយដូច្នេះ ” ។ ព្រះពុទ្ធរក្ខិត ពោលថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើនខ្ញុំព្រះករុណានឹងធ្វើអ្វី ” ។ ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ពោលថា “ ចូរអ្នកលះបង់ពួកគណៈចេញហើយ ទំលាយ នូវសេចក្តីយឺតយូរចោល ធ្វើសមណធម៌ចុះ ” ។ ព្រះពុទ្ធរក្ខិតនោះ តាំងនៅក្នុងឱវាទ របស់ព្រះឧបជ្ឈាយ៍នោះហើយ ធ្វើយ៉ាងដូច្នោះ ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្តព្រមទាំងបដិសម្ភិទា ។ នេះ ជាសេចក្តីសង្ខេប ក្នុងមង្គលត្ថទីបនីនេះ ។ ចំណែកសេចក្តីពិស្តារ គប្បីត្រួតពិនិត្យមើល ក្នុងអដ្ឋកថាមហាសច្ចកសូត្រចុះ ។

រឿង សច្ចកនិគ្រន្ថ ចប់ ។

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

សូម្បីរឿងមណ្ឌុកទេវបុត្រ ក្នុងបញ្ចមវគ្គវិមានវត្ថុ ក៏គប្បីពោល ។

(៣៧) មួយទៀត បុគ្គលខ្លះ គិតថា " ធម៌នេះ ជ្រាលជ្រៅណាស់ មិនប្រាកដច្បាស់ ដល់អាត្មាអញដែលកំពុងស្តាប់ " ដូច្នេះ ក៏មិនប្រាថ្នាចង់ស្តាប់ធម៌ដែលជ្រាលជ្រៅ ។ រឿងនោះ មិនសមគួរទេ ។ ព្រោះថា សូម្បីធម៌ដែលជ្រាលជ្រៅ ក៏គួរស្តាប់ដោយពិត, សូម្បីមានត្រឹមតែបាលី ក៏គប្បីស្តាប់ដែរ ។ ព្រោះថា ការស្តាប់ធម៌ដូច្នោះ រមែងកើតជាវាសនា ក្នុងអនាគតកាលបាន ។

ក៏ក្នុងសេចក្តីនេះ មានពស់ថ្លាន់ជាដើម ជាឧទាហរណ៍ ។

បានឮមកថា ក្នុងកាលនៃព្រះពុទ្ធ ទ្រង់ព្រះនាមថាកស្សបៈ ពស់ថ្លាន់មួយ បានកំណត់យក នូវនិមិត្ត ក្នុងសំឡេង របស់ភិក្ខុអ្នករៀនព្រះអភិធម្មទាំងឡាយ ដែលកំពុងតែស្វាធ្យាយអាយតនកថា ធ្វើកាលៈ ទៅហើយ បានទៅកើត ក្នុងឋានសួគ៌ សោយសម្បត្តិក្នុងឋានសួគ៌ រហូតដល់ពេលព្រះសាស្តា នៃយើងទ្រង់បរិនិព្វាន, កាលបើព្រះសាស្តា ទ្រង់បរិនិព្វានទៅហើយ, ក៏បានទៅកើត ក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍ ។ ទារកនោះ ធំពេញវ័យហើយ បានបួស ក្នុងសាសនា របស់ពួកអាជីវក ជាអាជីវកឈ្មោះ ជនសោណៈ បានជាអ្នកទៅកាន់ត្រកូល នៃព្រះអគ្គមហេសី របស់ព្រះបាទពិម្ពិសារ ព្រះនាមធម្មា ។ ក្នុងគ្រានោះ ព្រះនាងធម្មាទេវី ទ្រង់ (ព្រះគភ៌)

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ព្រះអសោកកុមារ ទ្រង់បានចាញ់គតិ យ៉ាងនេះ ថា “ អាត្មាអញ ប្រាថ្នានឹងជាន់ព្រះចន្ទ ដោយព្រះបាទម្ខាង ព្រះអាទិត្យ ដោយ ព្រះបាទម្ខាង ហើយសោយនូវដួងតារា ជុំវលាហក អាចម៍ដី និង ព្រៃឈើ ” ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់រឿងនោះហើយ ព្រោះភាវៈនៃ ព្រះអង្គទ្រង់ឈ្លាសវាងវៃ ក្នុងឧបាយកល ទើបទ្រង់បញ្ជា ឲ្យពួក អាមាត្យធ្វើនំអំបែងធំ ២ ដុំ ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា “ នេះ ជាព្រះចន្ទ, នេះ ជាព្រះអាទិត្យ ” ហើយទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យធ្វើនំស្ងោរ (នំកូន ត្រី) មានសណ្ឋានដូចជាតារា នំគ្រាប់ល្ងដែលមានអាការ ដូចជា ដុំ នៃវលាហក និង គ្រឿងបង្អែម ដូចជាព្រៃឈើ ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យជម្រះព្រះលានហ្លួង ទ្រង់ឲ្យក្រាលកន្ទេល ដែលមានប្រហោង ខាងលើ ហើយទ្រង់យកគ្រឿងបង្អែម ដែលឡើងប៉ោងហើយ ៗ អំពីប្រហោងនៃកន្ទេល ទ្រង់ត្រាស់ថា “ទាំងអស់នេះ ជាអាចម៍ដី” ដូច្នេះហើយទ្រង់ត្រាស់បញ្ជាឲ្យធ្វើថ្វាយព្រះទេពី តាមព្រះបំណង ។ ឯព្រះនាងទេវី ទ្រង់បានធ្វើ តាមព្រះបំណងហើយ ។ ការចាញ់ ព្រះគតិ បានស្ងប់ម្ងាប់ហើយ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់មានព្រះបំណង នឹងទ្រង់ជ្រាប នូវការសម្រេច នៃការចាញ់ព្រះគតិ ទើបទ្រង់ ត្រាស់សួរ នូវអាជីវក ឈ្មោះជនសោណៈ ។ អាជីវក ឈ្មោះ

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

ជនសោណៈនោះ ក្រាបទូលថ្វាយព្រះរាជា នូវពាក្យតែប៉ុណ្ណេះ ឯង ថា “ បពិត្រព្រះមហារាជ ព្រះទេពី នឹងបាននូវព្រះរាជបុត្រ ដ៏ប្រសើរ បរិបូណ៌ដោយព្រះធញ្ញលក្ខណៈ ” ដូច្នេះហើយ ក៏ចូល ទៅគាល់ព្រះទេពី ម្តងទៀត ក្រាបទូលយ៉ាងនេះ ថា “ បពិត្រព្រះ ទេពី ព្រះឱរស របស់ព្រះអង្គ នឹងបានជាព្រះរាជា, កិរិយាជាន់លើ ព្រះចន្ទ និង ព្រះអាទិត្យ របស់ព្រះអង្គ គឺជាបុព្វនិមិត្ត នៃភាវៈនៃ ព្រះរាជា ១០១ ព្រះអង្គ ក្នុងជម្ពូទ្វីបទាំងមូល នឹងជាអ្នកបំរើ របស់ ព្រះរាជឱរសនោះ, កិរិយាទ្រង់សោយដួងតារា នឹងជាបុព្វនិមិត្ត នៃការធ្វើគុត ដល់ព្រះភាតា ដែលមានព្រះមាតាផ្សេងគ្នា ជាអ្នក រួមមតិក ដែលមិនជាទីសព្វព្រះទ័យ, កិរិយាទ្រង់សោយ នូវជុំ វលាហក នឹងជាបុព្វនិមិត្ត នៃការកាត់ផ្តាច់ នូវលទ្ធិខុស ហើយ លើកស្ទួយព្រះពុទ្ធសាសនា, កិរិយាសោយអាចម៍ដី នឹងជាបុព្វ-និមិត្ត នៃការផ្សាយនូវព្រះអាជ្ញាទៅ ក្នុងទីប្រមាណ ១ យោជន៍ ខាងក្រោមនៃផែនដី, កិរិយាសោយព្រៃឈើ ពោលគឺព្រៃព្រឹក្សា និងជងព្រៃ នឹងជាបុព្វនិមិត្ត នៃការផ្សាយនូវព្រះអាជ្ញាទៅ ក្នុងទី ប្រមាណ ១ យោជន៍ ខាងលើអាកាស ” ដូច្នេះ ។ អាជីវក ឈ្មោះជនសោណៈនោះ ទៅកាន់ទីប្រមាណ ១០០ យោជន៍ អំពី ទីនោះហើយ រស់នៅ ក្នុងទីកន្លែងមួយ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក្នុងកាលក្រោយមក ព្រះអសោកកុមារ ទ្រង់បានស្ថិតនៅក្នុងរាជសម្បត្តិហើយ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវរឿងរ៉ាវទាំងអស់ដែលព្រះមាតាទ្រង់ប្រាប់ ទើបមានព្រះបំណងចង់ធ្វើ នូវសក្ការៈ ដល់អាជីវក ឈ្មោះជនសោណៈ ហើយទ្រង់បានបញ្ជូន នូវរាជបុរសទាំងឡាយ ព្រមទាំងគ្រែស្នែងមាសទៅហើយ ។ អាជីវក ឈ្មោះជនសោណៈនោះ ត្រូវរាជបុរសទាំងនោះនាំយកមក បានឃើញទីលំនៅ របស់ព្រះអស្សគុត្តត្ថេរ ក្នុងចន្លោះផ្លូវ ទើបគិត ថា "ភូមិប្រទេសនេះ ជាឱកាសជាទីនៅ របស់ពួកបព្វជិតទាំងឡាយ" ដូច្នេះហើយ ទើបចុះអំពីគ្រែស្នែង ដើរទៅកាន់ទីនោះ បានឃើញសត្វទាំងឡាយ មានរាជសីហ៍ និង ខ្លាធំ ជាដើម មិនបានបៀតបៀនគ្នានឹងគ្នា ត្រឡប់ទៅជាបានមេត្តាចិត្ត ប្រជុំគ្នា ជាពួកក្រុម ក្នុងទីនោះ ៗ ដោយអានុភាព នៃមេត្តា របស់ព្រះថេរៈ ទើបបានសួរ ថា "សត្វទាំងនេះ ឈ្មោះអ្វី " ។ ព្រះថេរៈ ត្រួតមើលនូវគុណសម្បត្តិដែលជាបុព្វហេតុ របស់ជនសោណៈនោះ ក៏បានឃើញនូវការស្តាប់អាយតនកថា អំពីកាលមុន ទើបគិត ថា " នោះឯង ជាឧបនិស្ស័យរបស់គេ " ហើយ ក៏បានពោលថា " ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ សត្វទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថាអាយតនៈ " ។ អាជីវកនោះ បានស្តាប់នូវបទថា "**អាយតនៈ**" ហើយបានញុំាងហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ឲ្យ

កើតឡើងហើយ ក៏អន្តរធានបាត់ទៅ ។ ព្រះថេរៈ បានឲ្យសំពត់ស្រង់ទឹក ដល់អាជីវកនោះហើយ ។ អាជីវកនោះ បួសហើយ ក្នុងសំណាក់ព្រះថេរៈ រៀនកម្មដ្ឋាន ចំរើនវិបស្សនាហើយ ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ។

រឿងពស់ថ្លាន់ មកក្នុងគម្ពីរមហាវង្ស ចប់ ។

សូម្បីរឿងសត្វប្រចៀវតូច ក្នុងអដ្ឋកថាអដ្ឋសាលី ក៏គប្បីពោល ។

(រឿង សត្វប្រចៀវតូច)

(៣៨) បានឮថា ក្នុងកាលនៃព្រះពុទ្ធទ្រង់ព្រះនាមកកុសន្ធៈ មេមាន់មួយ នៅក្បែរទីអាសនសាលា ។ មេមាន់នោះ បានស្តាប់សំឡេងសូត្រធម៌ របស់ភិក្ខុអ្នកចំរើនវិបស្សនា មួយអង្គ កំពុងតែស្វាធ្យាយ នូវវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ទើបបានកំណត់យកនិមិត្ត ក្នុងសំឡេងថា “ នុ៎ះជាធម៌ ” ដូច្នេះ ត្រូវសត្វខ្លែងមួយសម្លាប់ ច្យុតហើយ បានទៅកើតជារាជធីតា ព្រះនាមថា ឧព្វរី បួសហើយ ក្នុងសំណាក់ នៃនាងបរិព្វាជិកាទាំងឡាយ ។ ក្នុងកាលក្រោយមក នាងចូលទៅកាន់វច្ចកុដិ ឃើញហ្វូងដង្កូវហើយ ក៏ញ៉ាំងបុឡុវកសញ្ញា ឲ្យកើតឡើង បានសម្រេចបឋមឈានហើយ ច្យុតចាក អត្តភាពនោះ មកកើត ក្នុងព្រហ្មលោក ច្យុតចាកព្រហ្មលោកនោះ ហើយ ក៏បានមកកើត ក្នុងត្រកូលសេដ្ឋី មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បានច្យុត

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ហើយ មកកើតជាកូនជ្រូកមេ ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ក្នុងពុទ្ធុប្បាទនេះ ។

*ព្រះសាស្តា ទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញ នូវសត្វជ្រូកមេនោះ ហើយ ទ្រង់ធ្វើការញញឹម ត្រូវព្រះអានន្ទ ក្រាបទូលសួរហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់សំដែងរឿងរ៉ាវទាំងអស់ ហើយទ្រង់សំដែងគាថា ក្នុងតណ្ហាវគ្គ នៃធម្មបទាថា “ **យថាបិ មូលេ អនុបទ្ទវេ ទឡ្ហេ...** ” ដូច្នេះជាដើម ។*

ចំណែក មេជ្រូកនោះ ច្យុតអំពីអត្តភាពនោះហើយ កើតជារាជធីតា ក្នុងសុវណ្ណភូមិ ច្យុតអំពីនោះហើយ បានទៅកើតក្នុងស្រុកឈ្មោះវនវាសី ច្យុតអំពីនោះហើយ បានទៅកើត ក្នុងទីក្រុងពារាណសី ច្យុតអំពីនោះហើយ បានទៅកើតជាធីតា របស់អ្នកលក់សេះ ក្បែរកំពង់ឈ្មោះសុប្បារកៈ ច្យុតអំពីនោះហើយ បានទៅកើតជាធីតា របស់នាយនាវា ក្បែរកំពង់ ឈ្មោះកាវីរៈ ច្យុតអំពីនោះហើយ ក៏បានកើតជាធីតា នៃឥស្សរជន ក្នុងអនុរាធបុរី ច្យុតអំពីទីនោះហើយ បានទៅកើតជាធីតា របស់សុមនកុដុម្ពិក៍ ឈ្មោះថា សុមនា ក្នុងស្រុកភេក្កន្តគ្រាម ក្នុងទិសទក្សិណ នៃអនុរាធបុរីនុ៎ះឯង ។ នាងសុមនានោះ បានកើត ១២ ជាតិ តាំងពីអត្តភាពជាមេមាន់ រហូតដល់មានអត្តភាពជាធីតា របស់កុដុម្ពិក៍ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ ក្នុងពេលក្រោយមក នាង ទៅកាន់ផ្ទះ

ពណ៌នាអំពីការស្ដាប់ធម៌

របស់មហាអាមាត្យ ឈ្មោះថា លកុណ្ឌកអតិអម្ពរ នៃព្រះរាជាទ្រង់ព្រះនាមទុដ្ឋគាមិណី ។ ក្នុងគ្រានោះ ព្រះមហាអតុលត្ថេរ នៅក្នុងកោដិបព្វតមហាវិហារ និមន្តទៅបិណ្ឌបាត ក្នុងស្រុកនោះ ឃើញនាងហើយ ហៅភិក្ខុទាំងឡាយមក ប្រាប់ថា " ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ កូនជ្រូកមេកើតហើយ បានដល់ភាពជាភរិយា របស់មហា-អាមាត្យ, រឿងនោះ អស្ចារ្យមែនហ្ន៎ " ។ នាង បានស្ដាប់ពាក្យនោះហើយ ដឹងនូវអត្តភាព ក្នុងអតីត របស់ខ្លួនបាន ដោយញាណជាគ្រឿងរលឹកជាតិ ក៏កើតសេចក្ដីសង្វេគតក់ស្លុត បានសុំស្វាមីបួស ក្នុងសំណាក់ពួកនាងភិក្ខុនី បានស្ដាប់មហាសតិបដ្ឋានសូត្រ ក្នុងតិស្សមហាវិហារហើយ បានជាសោតាបន្ន ក្នុងកាលក្រោយមក បានស្ដាប់ នូវអាសីវិសោបមសូត្រ ក្នុងកល្លកមហាវិហារ ហើយក៏បានសម្រេចនូវព្រះអរហត្ត ។

រឿងមេមាន់ មកក្នុងអដ្ឋកថាធម្មបទ ។

(៣៩) ការស្ដាប់ធម៌ ដែលបុគ្គលបានអប់រំ ដោយល្អហើយ រមែងឲ្យបានសម្រេចនូវព្រះអរហត្ត ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ នៃតតិយបណ្ណាសកៈ [១] ក្នុងចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤២ ទំព័រទី ៣៥៥ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

“ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាល (នៃកុសលធម៌) ៤ យ៉ាងនេះ កាលបើបុគ្គលចំរើន ដោយប្រពៃ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រពៃ រមែងឲ្យដល់នូវការអស់ទៅនៃអាសវៈ ដោយលំដាប់ ។ កាល ៤ យ៉ាងតើដូចម្តេច គឺ ការស្តាប់ធម៌តាមកាល ១ ការសាកច្ឆាធម៌តាមកាល ១ ការសំដែងធម៌តាមកាល ១ ការចំរើនវិបស្សនាតាមកាល ១ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាល ៤ យ៉ាងនេះឯង ។ល។ រមែងឲ្យដល់នូវការអស់ទៅនៃអាសវៈទាំងឡាយ ដោយលំដាប់ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើភ្លៀង មានតំណក់ ដ៏ថ្លោស ធ្លាក់ចុះមកពីលើកំពូលភ្នំ, ទឹកកាលហូរទៅកាន់ទីទំនាប រមែងញុំាងជ្រោះ អូរ និង ប្រឡាយនៃភ្នំ ឲ្យពេញ, លុះជ្រោះ អូរ និង ប្រឡាយ នៃភ្នំពេញព្រៀបហើយ, រមែងញុំាងបារាយណ៍តូច (បឹងតូច) ឲ្យពេញ, លុះបារាយណ៍តូច ពេញព្រៀបហើយ, រមែងញុំាងបារាយណ៍ធំ (បឹងធំ) ឲ្យពេញ, លុះបារាយណ៍ធំពេញហើយ, រមែងញុំាងស្ទឹងតូចឲ្យពេញ, លុះស្ទឹងតូច ពេញព្រៀបហើយ, រមែងញុំាងស្ទឹងធំឲ្យពេញ, លុះស្ទឹងធំ ពេញព្រៀបហើយ, រមែងញុំាងសមុទ្រសាគរឲ្យពេញ មានឧបមាយ៉ាងណាមិញ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាលទាំង ៤ យ៉ាងនេះឯង ។បេ។ រមែងឲ្យដល់ នូវការអស់ទៅនៃអាសវៈ ដោយលំដាប់ ក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាងនោះដែរ ” ។

សូត្រ ទី៧ ចប់ ។

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

(៤០) អដ្ឋកថាសត្តសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***កាលោ*** *នេះ ជាឈ្មោះ នៃកុសលទាំងឡាយ ដែលប្រព្រឹត្ត ក្នុងកាលនោះ ៗ គឺ ក្នុងថ្ងៃស្តាប់ធម៌ ។ កាលទាំងឡាយនោះ ដែលបុគ្គលចំរើន និង ប្រព្រឹត្តទៅ ។ ២ បទថា* ***អាសវានំ ខយំ*** *បានដល់ ព្រះអរហត្ត” ។*

ដីកាសត្តសូត្រនោះ ថា “ ដោយបរមត្ថ ការប្រកបកិច្ច មានភាវនា ជាដើម នៃកាលដែលមិនមានប្រាកដជាសភាព រមែង មិនបានសម្រេច ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា ***កាលាតិ តស្មឹ តស្មឹ*** *។បេ។* ***ឯតំ អធិវចនំ*** *ដូច្នេះ ។ មែនពិត កុសលធម៌ ដែលបុគ្គលប្រព្រឹត្ត ព្រមដោយកាល ដែលលោក ពោលដោយ* ***កាល*** *សព្ទ ក្នុងបទថា* ***កាល*** *នេះ ព្រោះមិនមាន កិច្ចផ្សេងដទៃទៀត ” ។*

(៤១) អដ្ឋកថាចតុត្ថសូត្របញ្ចមវគ្គ ក្នុងទុតិយបណ្ណាសកៈ តិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ បទថា ***ថូលផុសិតកេ*** *គឺ មាន តំណក់ធំ ៗ ក្នុងពាក្យថា* ***បព្វតកន្ទរបទរសាខា*** *នេះ គប្បីជ្រាប វិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅ៖ ប្រទេសនៃភ្នំណា ត្រូវទឹកដែលបានឈ្មោះថា* ***កំ*** *ច្រោះហើយ គឺត្រូវទឹកបំផ្លាញហើយដែលលោកហៅថា* ***និតម្ពៈ*** *ខ្វះ* ***នទីនិកុញ្ជៈ*** *ខ្វះ ទីប្រទេសនោះ ឈ្មោះថា* ***កន្ទរៈ*** *។ ប្រទេស នៃផែនដី, កាលបើភ្លៀង មិនធ្លាក់ រហូត ៨ ខែ, ក៏បែកក្រហែង*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*ប្រទេសនោះ ឈ្មោះថា **បទរ:** ។ ជង្អូរតូច ដែលហូរធ្លាក់ទៅកាន់បឹងតូច ឈ្មោះថា **សាខា** ។ បឹងតូច ៗ (អន្លង់) ឈ្មោះថា **កុសុព្ភ:** ។ បឹងធំ ៗ ឈ្មោះថា **មហាសោព្ភ:** ។ ស្ទឹងតូច ឈ្មោះថា **កុន្នទី** ។ ទន្លេធំ មានទន្លេគង្គា និង ទន្លេយមុនា ជាដើម ឈ្មោះថា **មហានទី** " ។*

*ដីកាចតុត្ថសូត្រនោះ ថា " ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា **កន្ទរោ** ដូច្នេះ ព្រោះធ្វើអត្ថាធិប្បាយថា ប្រទេសនៃភ្នំ ដែលត្រូវទឹកឈ្មោះថា **កំ** ច្រោះហើយ ។ ប្រទេសនៃភ្នំ ដែលប្រជាលោកហៅថា **និតម្ពោ** ដូច្នេះខ្លះ ព្រោះភាវៈជាប្រទេស ដែលកើតហើយអំពីទន្លេ ដោយការកើតឡើងនៃទឹក តាមទីទំនាប ។ ដែលលោកហៅថា **នទីនិកុញ្ជោ** ដូច្នេះខ្លះ ព្រោះជាដែនកើតមុននៃទន្លេ ។ ២ បទថា **អដ្ឋ មាសេ** មានសេចក្ដីថា រហូត ៨ ខែ ដោយអំណាចហេមន្តរដូវ និង គិម្ហរដូវ ។ ប្រឡាយទឹកតូច ឈ្មោះថា **សាខ:** ព្រោះប្រៀបដូចជាមែក ។ បឹងតូច ឈ្មោះថា **កុសុព្ភ:** ព្រោះធ្វើអាទេស **ឱ** អក្សរ ជា **ឧ** អក្សរ ។ ទឹក រមែងហូរមក អំពីប្រទេសដែលខ្ពស់ ពួដ៏ខាងលើ រមែងជក់នៅ និង ហូរទៅ ក្នុងជលាល័យណា, ជលាល័យនោះ ឈ្មោះថា **កុសុព្ភ:** គឺ បឹងតូច ។ ស្ទឹងតូចដែលហូរចេញមក អំពីជើងនៃបព៌តជាដើម ឈ្មោះថា ស្ទឹងតូច " ។*

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

(៤២) ក៏បុគ្គលណា មិនស្តាប់ធម៌ ដោយគោរព, បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា រមែងប្រតិបត្តិ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យទៅនៃសាសនា, ចំណែក បុគ្គលណា ស្តាប់ធម៌ ដោយគោរព, បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា រមែងប្រតិបត្តិ ដើម្បីសេចក្តីមិនសាបសូន្យទៅនៃសាសនា ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងបឋមវគ្គ ចតុត្ថបណ្ណាសកៈ បញ្ចនិបាត [១] អង្គុត្តរនិកាយ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ ៥ យ៉ាងនេះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឲ្យព្រះសទ្ធម្មសាបសូន្យអន្តរធានទៅ ។ ធម៌ ៥ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងព្រះសាសនានេះ មិនស្តាប់ធម៌ ដោយគោរព ១ មិនរៀនធម៌ ដោយគោរព ១ មិនទ្រទ្រង់ (ចាំទុក) ធម៌ ដោយគោរព ១ មិនបានពិចារណាសេចក្តីនៃធម៌ ដែលខ្លួនទ្រទ្រង់ហើយ ដោយគោរព ១ ដឹងសេចក្តី ដឹងធម៌ហើយ មិនប្រតិបត្តិធម៌តាមសមគួរដល់ធម៌ ដោយគោរព ១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ ៥ យ៉ាងនេះឯង រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឲ្យព្រះសទ្ធម្មសាបសូន្យ អន្តរធានទៅ " ។

ចតុត្ថសូត្រ ចប់ ។

អដ្ឋកថាចតុត្ថសូត្រនោះ ថា " ពាក្យថា ***ន សក្កច្ចំ ធម្មំ***

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤៥ ទំព័រទី ៩៥ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

សុណន្តិ *មានសេចក្តីថា ជាអ្នកមិនផ្ទៀងត្រចៀកចុះ ធ្វើកិច្ចការដែលធ្វើល្អហើយស្តាប់ ។ បទថា* ***ន បរិយាបុណន្តិ*** *មានសេចក្តីថា សូម្បីរៀនធម៌ តាមដែលស្តាប់ហើយ ក៏រមែងមិនរៀន ដោយគោរពដែរ " ។*

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌តាមកាល ចប់ ។

(៤៣) ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់មង្គល ៥ ប្រការ គឺ៖ សេចក្តីគោរព ១ ការប្រព្រឹត្តិបន្ទាបខ្លួន ១ សេចក្តីសន្តោស ១ ភាពជាអ្នកមានកតញ្ញូ ១ ការស្តាប់ធម៌តាមកាល ១ ដោយគាថានេះ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ សូម្បីពាក្យជាគាថានេះ ក៏ជាបថ្យាវត្ត ។ ក៏អាចារ្យពួកខ្លះ ពោលថា " ក្នុងបាទទី ៣ **ន** *គណៈថា* ***មសរ*** *ដូច្នេះ ព្រោះព្រះបូរាណាចារ្យពោលហើយ ថា* ***បញ្ចមំ លហុ សព្វត្ថ*** *(អក្សរ ទី៥ ក្នុងបាទទាំងពួងជា* ***លហុ****) " ។ ដូចជាក្នុងបាទគាថា "* ***សព្វត្ថ សោត្ថឹ គច្ឆន្តិ*** *" នេះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាថ្នាអក្សរ ទី៥ ជា* ***គរុ*** *ព្រោះចុះ និគ្គហិតអាគម យ៉ាងណាមិញ, សូម្បីក្នុងគាថា ថា "* ***កាលេន ធម្មស្សវនំ*** *" នេះ ក៏យ៉ាងដូច្នេះដែរ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាថ្នាអក្សរ ទី៥ ជា* ***គរុ*** *ព្រោះធ្វើ* ***ស*** *អក្សរត្រួតគ្នា ២ តួ ។ ក៏បើកាន់យកសេចក្តីដូច្នោះ ក៏កើតទៅជា* ***ភ*** *គណៈថា* ***មស្សវ*** *។ ពាក្យថា "* ***បញ្ចមំ លហុ***

ពណ៌នាអំពីការស្តាប់ធម៌

__សព្វត្ថ__ (អក្សរ ទី ៥ ក្នុងបាទទាំងពួង ជា __លហុ__) ” នេះ លោក មិនបានពោល ក្នុងវុត្តោទយ ឡើយ ។

ក៏កាលបើអាចារ្យ ពោលថា “ __បជ្ជារេ សព្វគេ បាទេ__ (ក្នុងបជ្ជារន័យ កាលបើបាទមានគរុសុទ្ធ) ” ដូច្នេះ ទើបប្រាថ្នា បជ្ជារន័យ ដែលជាបឋម ជា __គរុ__ ទាំងអស់ ក្នុងព្រឹទ្ធិទាំងពួង, ក្នុងបាទគាថា ទី ៣ នោះ អក្សរ ទី ៥ ជា __លហុ__ នឹងមានមក ពីណា ។ ក្នុងបជ្ជារន័យនេះ ថា “ __មោ មោ គោ គោ វិជ្ជុម្មាលា__ (__ម__ គណៈ ២ ពួក ក្តី __គរុ__ ២ តួ ក្តី មានក្នុងព្រឹទ្ធិណា, ព្រឹទ្ធិណា នោះ ឈ្មោះថា __វិជ្ជុម្មាលា__) ដូច្នេះជាដើម ជានិទស្សនៈ ។

ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា “ __បញ្ចមំ លហុ សព្វត្ថ__ ” នេះ មិនគប្បីជឿ ដោយសេចក្តីជាសារៈឡើយ ។

ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ៧ ចប់ ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីនៃគាថា ទី ៨

(៤៤) គប្បីជ្រាបវិន័យ ក្នុងគាថា ទី ៨ ដូចតទៅនេះ ៖ កិរិយាអត់ធន់ ឈ្មោះថា ***ខន្តិ*** *។ ភាវៈនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅបានដោយងាយ ឈ្មោះថា* ***សោវចស្សតា*** *។ កិរិយាសំឡឹងមើលនូវបុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានកិលេសស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ឈ្មោះថា កិរិយាបានឃើញនូវសមណៈទាំងឡាយ ។ បទថា “* ***កាលេន*** *” គឺ ក្នុងកាលដែលដល់ភាពជាកាលដ៏សមគួរ ។ ការសន្ទនា គឺ កិរិយាពោលជាមួយគ្នា នូវធម៌ ឈ្មោះថា* ***ធម្មសាកច្ឆា*** *។*

បទថា “ ***ឯតំ*** *” មានសេចក្ដីថា ម្នាលទេវតា អ្នកចូរប្រកាន់យកថា សេចក្ដីអត់ធន់ ១ ភាវៈនៃបុគ្គលដែលប្រដៅបានដោយងាយ ១ កិរិយាបានឃើញ នូវសមណៈទាំងឡាយ ១ ការសន្ទនាធម៌ ១, កម្មទាំង ៤ ប្រការ មានសេចក្ដីអត់ធន់ ជាដើមនេះ ជាមង្គលដ៏ឧត្តម ។*

សេចក្ដីសង្ខេប ក្នុងគាថានេះ មានតែប៉ុណ្ណេះ ។

ចំណែក សេចក្ដីពិស្ដារ ក្នុងគាថានេះ មានដូចតទៅនេះ ៖

❈ ❈ ❈

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

(៤៥) លោកពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថា ថា “ ភិក្ខុ ដែលប្រកបដោយសេចក្តីអត់ធន់ គឺ សេចក្តីអត់ទ្រាំណា រមែងជាអ្នកមិនមានអាការៈខុសប្លែក ប្រៀបដូចជាមិនបានឮ និង ប្រៀបដូចជាមិនបានឃើញ នូវបុគ្គលដែលជេរប្រទេច ដោយអក្កោសវត្ថុ ១០ ប្រការ ឬ នូវបុគ្គលអ្នកបៀតបៀន ដោយការសម្លាប់ និង ដោយគ្រឿងចងជាដើម ប្រៀបដូចជាខន្តិវាទីតាបស ដូច្នោះ រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយភាពជាអ្នកចំរើន ព្រោះមិនមានសេចក្តីខុសក្រៃលែងជាងនេះទៅទៀត ដូចជាព្រះបុណ្ណត្ថេរ ដ៏មានអាយុ យ៉ាងដូច្នោះ, សេចក្តីអត់ធន់ គឺសេចក្តីអត់ទ្រាំនោះ ឈ្មោះថា **ខន្តិ** ” ។

(៤៦) បណ្តាឧទាហរណ៍ទាំង ២ រឿងនោះ ខ្ញុំ នឹងពណ៌នារឿង ខន្តិវាទីតាបស ដូចតទៅនេះ ៖

(រឿង ខន្តិវាទីតាបស)

ក្នុងអតីតកាល ព្រះពោធិសត្វ កើតជាព្រាហ្មណ៍ ឈ្មោះកុណ្ឌៈ ក្នុងទីក្រុងពារាណសី បួសជាតាបស នៅ ក្នុងហេមវន្តប្រទេស អស់កាលដ៏យូរ បានទៅកាន់ទីក្រុងពារាណសី ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការសេព នូវរសជាតិប្រៃ និង ជូរ មានសេនាបតីទំនុកបំរុងហើយនៅ ក្នុងព្រះរាជឧទ្យាន ។

ក្រោយមក ក្នុងថ្ងៃមួយ ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះនាមថា **កលាពុ**

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទ្រង់សោយសុរា ស្រវឹងខូចសតិ មានពួកអ្នករបាំចោមរោមហើយ ទ្រង់ស្តេចយាងទៅ កាន់ព្រះឧទ្យាន ទ្រង់បានព្រះបន្ទំ ដាក់ព្រះសិរសី លើភ្លៅរបស់ស្ត្រី ដែលជាទីស្រលាញ់ និង ជាទីពេញព្រះទ័យម្នាក់ ។ គ្រានោះ ពួកស្រីឯទៀត នាំគ្នាទៅចោលព្រះរាជាដើរទៅ ក្នុងឧទ្យាន បានឃើញព្រះពោធិសត្វ គង់នៅ ក្រោមគល់សាលព្រឹក្ស ដែលមានផ្ការីកស្គុសស្គាយ ទើបថ្វាយបង្គំព្រះពោធិសត្វ ហើយអង្គុយស្តាប់ធម៌ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់តើនពីព្រះបន្ទំហើយកាលទ្រង់ទតព្រះនេត្រ មិនឃើញពួកស្រីទាំងនោះ ទើបទ្រង់ព្រះពិរោធ ហើយបានកាន់ព្រះខ័ន ស្តេចយាងទៅ ។ ពេលនោះ ស្រីដែលជាទីពេញព្រះទ័យ ដ៏ក្រៃលែងម្នាក់ បានទាញយកព្រះខ័នអំពីព្រះហស្ត របស់ព្រះអង្គចេញ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់សួរថា " នែសមណៈ តើអ្នកមានប្រក្រតីពោល យ៉ាងដូចម្តេច " ។

តាបស. បពិត្រមហារាជ អាត្មា មានប្រក្រតីពោលខន្តី ។

ព្រះរាជា. ឈ្មោះថា ខន្តី នុ៎ះ គឺជាអ្វី ។

តាបស. គឺសេចក្តីមិនក្រោធខឹង ចំពោះបុគ្គលដទៃ ដែលជេរប្រទេច វាយប្រហារ និង មើលងាយ មើលថោក ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់ថា " ឥឡូវនេះ អញ នឹងឃើញ នូវភាវៈនៃលោកម្ចាស់ជាអ្នកមានសេចក្តីអត់ធន់ " ដូច្នេះ ទ្រង់ត្រាស់

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

ឲ្យហៅអ្នកសម្លាប់ចោរ មកហើយ ទ្រង់ត្រាស់ ថា “ ចូរអ្នកអូស តាបសអាក្រក់នេះចេញ ហើយផ្ដួលទៅលើផនដី យករំពាត់ដែល មានបន្លា មកហើយ ឲ្យនូវការវាយប្រហារបាន ២ ពាន់ដង ក្នុង ទីទាំង ៤ កន្លែង គឺ ខាងមុខ ខាងក្រោយ និង ក្នុងទីទាំងសង ខាង ” ។ អ្នកសម្លាប់ចោរនោះ បានធ្វើហើយ តាមព្រះរាជបញ្ជា ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់សួរទៀតថា “ តើលោកម្ចាស់ មានប្រក្រតី ពោល យ៉ាងដូចម្ដេច ” ។ តាបស ថ្វាយព្រះពរ ថា “ បពិត្រ ព្រះមហារាជ អាត្មាភាព មានប្រក្រតីពោលការអត់ធន់, ក៏ព្រះអង្គ ទ្រង់សម្គាល់ថា សេចក្ដីអត់ធន់ មាននៅ ក្នុងចន្លោះស្បែក របស់ អាត្មាភាពឬ, ខន្តី នេះ មិនមាននៅ ក្នុងចន្លោះស្បែកនេះទេ, តែ ខន្តី នេះ ស្ថិតនៅ ក្នុងហឫទ័យដែលជ្រៅ របស់អាត្មាភាពឯណោះ ” ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ចូរអ្នកកាត់ដៃជើងរបស់តាបសនេះ ” ។ បុរសនោះ បានធ្វើហើយ តាមព្រះរាជបញ្ជា ។ ព្រះរាជា ទ្រង់បាន ត្រាស់សួរសោជាថ្មីម្ដងទៀត ។ តាបស ថ្វាយព្រះពរថា “ បពិត្រ ព្រះមហារាជ អាត្មាភាព មានប្រក្រតីពោលខន្តី, ក៏ព្រះអង្គទ្រង់ សម្គាល់ថា ខន្តី មាននៅ ត្រង់ចុងម្រាមដៃ និងជើង របស់អាត្មាភាព ឬ, តែ ខន្តី នុ៎ះ មិនមែនមាននៅ ត្រង់ចុងដៃជើងនោះទេ ” ។ ព្រះ រាជា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ចូរអ្នកកាត់ប្រចៀក និង ច្រមុះ របស់តាបស

នេះចេញ " ។ បុរសនោះ បានធ្វើហើយ តាមព្រះរាជបញ្ជា ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់សួរហើយ យ៉ាងដូច្នោះឯង ម្តងទៀត, កាលបើខន្តិវាទិតាបសនោះ ថ្វាយព្រះពរ ដោយន័យដូចបានពោលមកហើយ, ទើបទ្រង់ព្រះពិរោធ ទ្រង់ធាក់ចំកណ្តាលដើមទ្រូង នៃព្រះពោធិសត្វ ដោយកែងព្រះបាទ ហើយស្តេចយាងគេចចេញទៅ ត្រូវផែនដីស្រូប ត្រង់ទ្វារឧទ្យានទុំះឯង បានទៅកើត ក្នុងអវិចីមហានរកហើយ ។ ក៏កាលបើព្រះរាជានោះ គ្រាន់តែស្តេចយាងគេចចេញទៅប៉ុណ្ណោះ, សេនាបតី ក៏បានជូតលោហិត របស់ព្រះពោធិសត្វ ឲ្យព្រះពោធិសត្វគង់ ដោយសន្សឹម ៗ ហើយពោលយ៉ាងនេះ ថា " បពិត្រលោកម្ចាស់ ដ៏ចំរើន បើលោកម្ចាស់ មានបំណងនឹងក្រោធខឹង ក៏គប្បីក្រោធខឹង ចំពោះតែព្រះរាជាអ្នកធ្វើសេចក្តីខុស ក្នុងលោកម្ចាស់ម្នាក់ឯងគត់ប៉ុណ្ណោះចុះ, សូមកុំគប្បីក្រោធខឹង ចំពោះពួកអ្នកដទៃឡើយ " ។ តាបស បានស្តាប់ នូវពាក្យនោះហើយ ទើបពោលគាថានេះ ក្នុងខន្តិវាទិជាតក (១) ក្នុងទុតិយវគ្គ ចតុក្កនិបាត ថា ៖

(៤៧) ព្រះរាជាអង្គណា កាត់ដៃទាំងពីរក្តី កាត់ជើងទាំងពីរក្តី
កាត់ត្រចៀក និង ច្រមុះ ក្តី របស់អាត្មាភាព, សូមឲ្យព្រះរាជា

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៨ ទំព័រទី ១៩៩ ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

អង្គនោះ ទ្រង់មានព្រះជន្មយឺនយូរ, ពួកអ្នកប្រាជ្ញ ដូចយ៉ាង
អាត្មាភាព មិនក្រោធខឹងឡើយ ។

*បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា “ **មាទិសា** ” មានសេចក្ដីថា ពួកបណ្ឌិត អ្នកប្រកបដោយកម្លាំងគឺខន្តី ប្រាកដស្មើ ដោយអាត្មារមែងមិនក្រោធខឹង ថា “ បុរសនេះ បានជេរប្រទេច វាយប្រហារ មើលងាយ មើលថោក កាត់នូវអាត្មាអញ ” ។ តាបស លុះពោលយ៉ាងនេះហើយ ក៏បានធ្វើកាលៈ ក្នុងទីនោះភ្លាម ក្នុងថ្ងៃនោះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងជាតកនោះថា ៖*

សមណៈជាអ្នកសំដែងនូវខន្តី បានមានហើយក្នុងអតីតកាល,
ព្រះបាទកាសី ទ្រង់បានត្រាស់បញ្ជា ឲ្យសម្លាប់សមណៈនោះ
អ្នកតាំងនៅក្នុងខន្តី ។

*អដ្ឋកថា ជាតកនោះ ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា **អតីតមទ្ធានេ** គឺ ក្នុងរយៈពេលដែលកន្លងហួសមកហើយ ។ បទថា **ខន្តិទីបនោ** គឺ ជាអ្នកពោលសរសើរនូវខន្តី ពោលគឺសេចក្ដីអត់ធ្មត់ ។ បទថា **អឆេទយិ** គឺ ទ្រង់បញ្ជាឲ្យសម្លាប់ហើយ ” ។*

*(៤៨) ក្នុង ២ បទថា “ **អាយស្មា បុណ្ណត្ថេរោ** ” គប្បីសំដែងឧទាហរណ៍ ដូចតទៅនេះ ៖*

បានឮថា កុដុម្ពីក៍ ឈ្មោះបុណ្ណៈ ក្នុងទីក្រុងសុនាបរន្តជនបទ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទៅកាន់ទីក្រុងសាវត្ថី ដើម្បីទឹងលក់ដូរ តាមរទេះ បានស្ដាប់ព្រះធម៌ទេសនា របស់ព្រះសាស្ដាហើយ ក៏មានគោលបំណងចង់បួស ទើបឲ្យគេទៅហៅនាយកណ្ឌាគារិក មកប្រាប់ថា " ចូរអ្នកឲ្យទ្រព្យទាំងអស់នេះ ដល់ប្អូនប្រុសរបស់ខ្ញុំ ដែលមានឈ្មោះថា ចូឡ-បុណ្ណៈ " ដូច្នេះហើយ ក៏ប្រគល់ទ្រព្យទាំងអស់ទៅឲ្យហើយ បានបួស ក្នុងសំណាក់ នៃព្រះសាស្ដា ជាអ្នកមានចិត្តផ្ដោត ចំពោះកម្មដ្ឋាន ។

គ្រានោះ កាលបើព្រះបុណ្ណៈនោះ នៅក្នុងក្រុងសាវត្ថី ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវកម្មដ្ឋាន, កម្មដ្ឋាននោះ ក៏មិនប្រាកដ ។ ពេលនោះ ព្រះបុណ្ណៈ គិតថា " ជនបទនេះ មិនជាទីសប្បាយ " ដូច្នេះហើយ មានបំណងចង់និមន្តទៅ កាន់ទីក្រុងសុនាបរន្តជនបទ តែប៉ុណ្ណោះ ទើបចូលទៅគាល់ព្រះសាស្ដា ហើយក្រាបទូលសុំនូវព្រះឱវាទ ។ ព្រះសាស្ដា ទ្រង់បានប្រទាន នូវព្រះឱវាទ ដល់ព្រះបុណ្ណៈនោះ ដោយន័យដែលបានពោលមកហើយ ក្នុងបុណ្ណោវាទសូត្រ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ ឧបរិបណ្ណាសកៈ និង ក្នុងចតុត្ថវគ្គ ទុតិយបណ្ណាសកៈ នៃសឡាយតនវគ្គ ⁽១⁾ ហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរថា " តើអ្នកនឹងនៅ ក្នុងជនបទណា " ។ ព្រះបុណ្ណៈ ក្រាបទូលថា " បពិត្រ

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៣៥ ទំព័រទី ១៣៥ ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

ព្រះអង្គដ៏ចំរើន មានជនបទ ១ ឈ្មោះសុនាបរន្តៈ, ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងនៅ ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនោះ ” ។ គ្រានោះ ព្រះសាស្ដា ទ្រង់ជ្រាបភាវៈនៃព្រះបុណ្ណត្ថេរនោះ ជាអ្នកប្រកបព្រម ដោយអធិវាសនខន្តី ហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ឲ្យព្រះបុណ្ណត្ថេរ បន្លឺនូវសីហនាទក្នុងស្ថានទីទាំង ៧ កន្លែង ទ្រង់បានប្រទាន នូវសាធុការ ដល់ព្រះបុណ្ណត្ថេរនោះហើយ ទ្រង់បានអនុញ្ញាត នូវការនិមន្តទៅ ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនោះ ។

(៤៩) ក្នុងបុណ្ណោវាទសូត្រនោះ មានបាលី ដូចតទៅនេះ ព្រះដ៏មានបុណ្យ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា “ ម្នាលបុណ្ណៈ ពួកមនុស្សនៅ ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ កាចៗ ណាស់, ម្នាលបុណ្ណៈ ពួកមនុស្សនៅ ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ រឹងរូសណាស់, ម្នាលបុណ្ណៈ បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងជេរប្រទេចអ្នក, ម្នាលបុណ្ណៈ តើអ្នកនឹងមានគំនិត ដូចម្ដេច ក្នុងដំណើរនោះ ” ។

ព្រះបុណ្ណៈ បានក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងជេរប្រទេច នូវខ្ញុំព្រះអង្គ ៗ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនោះ យ៉ាងនេះថា ពួកមនុស្សទាំងឡាយក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលដែរ, ពួកមនុស្សទាំងឡាយ ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលល្អដែរ, ព្រោះថា មនុស្សទាំងអម្បាល

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

នេះ មិនឲ្យនូវការប្រហារ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយបាទដៃ, បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង, បពិត្រព្រះសុគត ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង ” ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា “ ម្នាលបុណ្ណៈ ក៏បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងឲ្យនូវការប្រហារ ដល់អ្នក ដោយបាទដៃ, ម្នាលបុណ្ណៈ តើអ្នកនឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនោះ យ៉ាងដូចម្ដេច ” ។

ព្រះបុណ្ណត្ថេរ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងឲ្យនូវការប្រហារ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយបាទដៃ, ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនោះ យ៉ាងនេះថា ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលដែរ, ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលល្អដែរ, ព្រោះថា ពួកមនុស្សទាំងអម្បាលនេះ មិនឲ្យនូវការប្រហារ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយដុំដីទេ, បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង ” ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា “ ម្នាលបុណ្ណៈ ក៏បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងប្រហារអ្នក ដោយដុំដី, តើ

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

អ្នកនឹងមានគំនិត យ៉ាងដូចម្តេចវិញ ក្នុងដំណើរនោះ ” ។

ព្រះបុណ្ណត្ថេរ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ក៏បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងប្រហារខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយដុំដី, ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនោះ យ៉ាងនេះថា ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលដែរ, ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលល្អដែរ, ព្រោះថា មនុស្សទាំងអម្បាលនេះ នឹងមិនប្រហារនូវខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយដំបងទេ, បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង ” ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា “ ម្នាលបុណ្ណៈ ក៏បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងប្រហារអ្នក ដោយដំបង, តើអ្នក នឹងមានគំនិត យ៉ាងដូចម្តេចវិញ ក្នុងដំណើរនោះ ” ។

ព្រះបុណ្ណត្ថេរ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ក៏បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ នឹងប្រហារខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយដំបង, ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនោះ យ៉ាងនេះថា ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលដែរ, ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលល្អដែរ, ព្រោះថា មនុស្សទាំងអម្បាលនេះ នឹងមិនប្រហារនូវខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយគ្រឿងសស្ត្រាទេ, បពិត្រព្រះដ៏មានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

យ៉ាងនេះឯង, បពិត្រព្រះសុគត ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង " ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា " ម្នាលបុណ្ណៈ ក៏បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងប្រហារអ្នក ដោយគ្រឿងសស្ត្រា, តើអ្នកមានគំនិត ដូចម្តេចវិញ ក្នុងដំណើរនោះ " ។

ព្រះបុណ្ណត្ថេរ ក្រាបទូលថា " បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ក៏បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងប្រហារខ្ញុំព្រះអង្គដោយគ្រឿងសស្ត្រា, ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនោះ យ៉ាងនេះថា ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលដែរ, ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលល្អដែរ, ព្រោះថា មនុស្សទាំងអម្បាលនេះ នឹងមិនប្រហារជីវិតខ្ញុំព្រះអង្គ ដោយគ្រឿងសស្ត្រាដ៏មុតទេ, បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង, បពិត្រព្រះសុគត ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង " ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សួរថា " ម្នាលបុណ្ណៈ បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងយកគ្រឿងសស្ត្រាដ៏មុត មកផ្តាច់ជីវិត របស់អ្នក, ម្នាលបុណ្ណៈ តើអ្នកនឹងមានគំនិត យ៉ាងដូចម្តេចវិញ ក្នុងដំណើរនុ៎ះ " ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

ព្រះបុណ្ណត្ថេរ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន បើពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ នឹងយកគ្រឿងសស្ត្រាដ៏មុត មកផ្ដាច់ជីវិត របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ, ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនោះ យ៉ាងនេះថា មានមែនពិត ពួកសាវ័ក របស់ព្រះមានបុណ្យដែលនឿយណាយ ធុញទ្រាន់ ខ្ពើមឆ្អើម ចំពោះកាយ និង ជីវិត រមែងស្វែងរក នូវគ្រឿងសស្ត្រា សម្រាប់ប្រហារជីវិត, គ្រឿងសស្ត្រាសម្រាប់ប្រហារជីវិតនោះ មិនបាច់ស្វែងរកឡើយ ខ្ញុំព្រះអង្គបានហើយ, បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិតក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង, បពិត្រព្រះសុគត ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង ” ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា “ម្នាលបុណ្ណៈ ប្រពៃហើយ ប្រពៃហើយ, ម្នាលប៉ុណ្ណៈ អ្នកប្រកប ដោយសេចក្ដីស្ងប់រម្ងាប់ គឺសេចក្ដីអត់ធន់នេះ អាចនឹងទៅ ក្នុងសុនាបរន្តជនបទបាន, ម្នាលប៉ុណ្ណៈ ចូរអ្នកសម្គាល់ នូវការគួរនឹងទៅ ក្នុងកាលឥឡូវនេះចុះ ” ។

(៥០) អដ្ឋកថា បុណ្ណោវាទសូត្រនោះ ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា **ចណ្ឌា** បានដល់ កាចសាហាវ គឺ អាក្រក់ ។ បទថា **ផរុសា** បានដល់ រឹងរូស ។ បទថា **អក្កោសិស្សន្តិ** មានសេចក្ដីថា នឹងជេរប្រទេច ដោយគ្រឿងជេរ ១០ ប្រការ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បទថា **បរិភាសិស្សន្តិ** បានដល់ នឹងគម្រាមកំហែងថា ឈ្មោះថា សមណៈ យ៉ាងដូចម្តេច, ពួកយើង នឹងធ្វើនូវកម្ម យ៉ាងនេះមួយ យ៉ាងនេះមួយ ដល់អ្នក ។ បទថា **ឯវមេត្ថ** មានសេចក្តីថា ខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងមានគំនិត ក្នុងដំណើរនុ៎ះ យ៉ាងនេះឯង ។ បទថា **ទណ្ឌេន** គឺដោយដំបងឈើប្រវែង ៤ ហត្ថ ឬ ដោយអន្ទង់ដែលមានថ្នាំង ។ បទថា **សត្ថេន** គឺ ដោយគ្រឿងសស្ត្រា ដែលមានមុខមុតតែម្ខាងជាដើម ។ បទថា **សត្ថហារកំ** មានសេចក្តីថា រមែងស្វែងរកគ្រឿងសស្ត្រា ដែលនឹងនាំយកជីវិតទៅ ។ ព្រះថេរៈ សំដៅយកនូវការស្វែងរកគ្រឿងសស្ត្រា ដែលនឹងនាំចេញ (នូវជីវិត) របស់ពួកភិក្ខុ ដែលបានស្តាប់ នូវអសុភកថា ក្នុងរឿង នៃតតិយបារាជិក ហើយ ខ្ពើមឆ្អើម ចំពោះអត្តភាព ទើបបានពោលហើយ នូវពាក្យនេះ ។ សេចក្តីអត់ធន់ គប្បីជ្រាបថា **ទមៈ** ក្នុងបទថា **ទមុបសមេន** នេះ ។ ពាក្យថា **ឧបសមៈ** គឺ ជាពាក្យវេវចនៈរបស់ពាក្យថា **ទមៈ** នោះឯង ” ។

(៥១) ដីកាសឡាយតនវគ្គ ថា “ បទថា **ទុដ្ឋា** គឺ ជាអ្នកក្រោធខឹង ។ ក៏ពួកមនុស្សទាំងនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថាជាអ្នកកាចសាហាវ ព្រោះជាអ្នកត្រូវទោសៈប្រទូសរ៉ាយហើយ ។ បទថា **កិព្វិសា** គឺ លាមក ។ បទថា **ផរុសា** មានសេចក្តីថា

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

ឈ្មោះថា ជាអ្នកអាក្រក់ ព្រោះមិនមានសេចក្ដីស្រលាញ់ ដោយអំណាចសេចក្ដីចូលចិត្ត សូម្បីត្រឹមតែបន្តិចឡើយ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ជាអ្នកអាក្រក់អាក្រី ព្រោះពោលពាក្យអាក្រក់ ។ ក៏ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទទាំងនោះ ដូច្នោះឯង ទើបឈ្មោះថា ជាអ្នកអាក្រក់ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ជាអ្នករឹងរូស ។ ២ បទថា **ឥទញ្ច តេ** មានសេចក្ដីថា ពួកមនុស្សទាំងនោះ នឹងគម្រាមកំហែង ដោយការសំដែងភ័យថា ពួកយើង នឹងធ្វើនូវកម្ម ដែលមិនជាទីប្រាថ្នា មានជាអាទិ៍ យ៉ាងនេះ គឺ កាត់ដៃ កាត់ជើង កាត់ប្រមុះ ឈ្មោះនេះផង ដល់អ្នក ។ បទថា **យជិកមុគ្គរេន** បាន ដល់ ដោយអន្ទង់ខ្វី ។ បានព្រមកថា មនុស្សទាំងនោះ សំដែង នូវអាការ គឺដុំពក ត្រង់ខាងចុង នៃដំបងនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោក ពោលថា ដោយដំបងដុំពក ។ ដោយគ្រឿងសស្ត្រា ដែលមានមុខមុត តែម្ខាងជាដើម ។ គ្រឿងប្រហារ ឈ្មោះថា សស្ត្រា ព្រោះសម្លាប់ គឺ ព្រោះបៀតបៀន នូវសត្វទាំងឡាយ ។ គ្រឿងសស្ត្រា នោះឯងផង ឈ្មោះថា **ហារកះ** ព្រោះនាំចេញនូវជីវិតផង ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា **សត្ថហារកះ** (គ្រឿងសស្ត្រា ដែលនាំចេញនូវជីវិត) ។ ខន្តី បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា **ទមះ** ព្រោះ បង្ក្រាប គឺ រម្ងាប់ នូវសេចក្ដីមិនអត់ធន់ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*អដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា ពាក្យថា **ឧបសមៈ** ជាវេវចនៈ របស់ពាក្យថា **ទមៈ** នោះឯង ” ។*

*ដីកាឧបរិបណ្ណាសកៈ ថា “ សភាវៈ ណា បង្ក្រាប គឺ ហាម ប្រាម នូវបាបធម៌ មាន ព្យាបាទ ការបៀតបៀន ការមើល គុណគេ និង ការប្រកាន់ជាដើម ហេតុនោះ សភាវៈនោះ ឈ្មោះថា **ទមៈ** គឺ ខន្តី ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា ខន្តី បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា **ទមៈ** ។ សភាវៈនោះ ឈ្មោះថា **ទមៈ** ព្រោះអត្ថថា កំចាត់នូវបាបធម៌ មានព្យាបាទ ជាដើម និង ឈ្មោះថា **ឧបសមៈ** ព្រោះអត្ថថា ចូលទៅរម្ងាប់នូវបាបធម៌ មានព្យាបាទ ជាដើមនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ទាំងបង្ក្រាប ទាំង ចូលទៅរម្ងាប់ បានដល់ អធិវាសនខន្តី ” ។*

ព្រះថេរៈ លុះបន្លឺសីហនាទ ដែលប្រកបដោយខន្តី ដោយ ពាក្យថា “ ពួកមនុស្ស ក្នុងសុនាបរន្តជនបទនេះ ស្រួលដែរហ្ន៎ ” ដូច្នេះជាដើម ក្នុងហេតុទាំង ៧ យ៉ាងនេះ គឺ ក្នុងការជេរ ក្នុង ការប្រទេចផ្ដាសា ក្នុងការប្រហារ ដោយបាទដៃ ក្នុងការប្រហារ ដោយដុំដី ក្នុងការប្រហារដោយដំបង ក្នុងការប្រហារដោយគ្រឿង សស្ត្រា ក្នុងការផ្ដាច់បង់ចាកជីវិត របស់ពួកជនដទៃ ហើយក្រាប ថ្វាយបង្គំព្រះដ៏មានព្រះភាគ បាននិមន្តទៅ ក្នុងសុនាបរន្តជនបទ

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

នោះហើយ ក៏ចូលទៅចាំព្រះវស្សា ក្នុងមកុឡការាម បានសម្រេចនូវវិជ្ជា ៣ ក្នុងចន្លោះ នៃវស្សានោះឯង បានបរិនិព្វានហើយ ។ សេចក្តីសង្ខេប ក្នុងមង្គលត្ថទីបនីនេះ មានតែប៉ុណ្ណេះ ។ ចំណែកសេចក្តីពិស្តារ អ្នកសិក្សាគប្បីត្រួតមើល ក្នុងបុណ្ណោវាទសូត្រ ព្រមទាំងអដ្ឋកថា និង ដីកា ។

(៥២) សេចក្តីអត់ធន់ គឺ សេចក្តីអត់ទ្រាំ ដែលកើតឡើងដល់បុគ្គលអ្នកប្រាកដស្មើ ដោយព្រះបុណ្ណត្ថេរ និង ខន្តិវាទីតាបស ឈ្មោះថា ***ខន្តី*** *ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។*

សូម្បីក្នុងអដ្ឋកថា សង្គីតិសូត្រ លោក ក៏បានពោលហើយថា “ អធិវាសនខន្តី ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ យ៉ាងនេះថា ក្នុងមាតិកា ដែលលើកយកមកតម្កល់ទុកថា ខន្តីនោះ ខន្តី តើដូចម្តេច? គឺសេចក្តីអត់ធន់ ភាវៈគឺសេចក្តីអត់ធន់ ភាវៈគឺសេចក្តីអត់ទ្រាំ ភាវៈជាអ្នកមិនកាចសាហាវ កិរិយាមិនឲ្យស្រក់ទឹកភ្នែក ភាវៈនៃចិត្តរីករាយណា, ទាំងអស់នេះ ឈ្មោះថា ***ខន្តី*** *” ។*

ដីកាសង្គីតិសូត្រនោះ ថា “ កិរិយាអត់ទ្រាំ ឈ្មោះថា កិរិយាអត់ធន់ គឺ ភាវៈគឺការលើកយកអំពើអាក្រក់ និង ពាក្យអាក្រក់របស់ពួកជនដទៃ មកទុកលើខ្លួន ហើយអត់ធន់ ដោយការមិនធ្វើការក្រោធតបវិញ ។ កិរិយាមិនក្រោធ ឈ្មោះថា ភាវៈជាអ្នកមិន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

កាចសាហាវ ។ កិរិយាមិនឲ្យទឹកភ្នែកកើតឡើង ក្នុងភ្នែកទាំងទ្វេ របស់ពួកជនដទៃ ដោយអំណាចការក្រោធខឹង ឈ្មោះថា កិរិយា មិនឲ្យទឹកភ្នែកស្រក់ ។ ភាវៈជាអ្នកមានចិត្ត ជារបស់ខ្លួន នៃចិត្ត ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកមានចិត្តរីករាយសប្បាយ គឺ ភាវៈនៃចិត្តមិន មានព្យាបាទ ដែលជារបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកមានចិត្ត ជា របស់ខ្លួន ។ ម៉្យាងទៀត អារម្មណ៍ ដែលជាប់ទាក់ទងជាមួយនឹង ចិត្ត ឈ្មោះថា ចិត្ត ។ ភាវៈជាអ្នកមានចិត្តជារបស់នៃខ្លួន ដោយ ចិត្តដែលប្រកបព្រមដោយបីតិ ដែលប្រកាន់យក ដោយភាពជា ធម្មជាតិប្រសើរឆើត ហើយកើតឡើង ក្នុងចន្លោះ នៃចិត្តនោះ ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកមានចិត្តជារបស់នៃខ្លួន ។ ម៉្យាងទៀត បុគ្គល អ្នកមានចិត្តជារបស់នៃខ្លួន, ភាវៈនៃបុគ្គលអ្នកមានចិត្ត ជារបស់ នៃខ្លួននោះ ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកមានចិត្តជារបស់នៃខ្លួន ។ ភាព ជាអ្នកមានចិត្តជារបស់នៃខ្លួននោះ មិនមាន ដល់សត្វឡើយ ព្រោះ ហេតុនោះ ដើម្បីនឹងហាមនូវបុគ្គលជាដើម ទើបលោកពោលថា នៃចិត្ត ដូច្នេះ " ។

(៥៣) ដីកាសព្វាសវសូត្រ ក្នុងមូលបណ្ណាសកៈថា " ***ខន្តី*** *ឈ្មោះថា* ***អធិវាសនា*** *ព្រោះជាគ្រឿងអត់ទ្រាំ គឺ អត់ធន់នៃបុគ្គល បានដល់ សេចក្តីមិនក្រោធខឹង ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអាការ*

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

អត់ធន់ ចំពោះហេតុទាំងឡាយ មានត្រជាក់ជាដើម ឬ បានដល់ កុសលក្ខន្ធ ៤ យ៉ាង ដែលមានអទោសៈនោះជាប្រធាន ” ។

*សេចក្តីអត់ធន់នោះផង ជាគ្រឿងអត់ទ្រាំផង ព្រោះហេតុ នោះ ទើបឈ្មោះថា **អធិវាសនខន្តី** ។*

*ចំណែកក្នុងដីកាទុកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ លោកពោលថា “ ខន្តី មានសេចក្តីអត់ទ្រាំជាលក្ខណៈ ឈ្មោះថា **អធិវាសនខន្តី** ” ។*

(៥៤) អដ្ឋកថាសព្វាសវសូត្រ ថា “ ខន្តី នេះ រមែងអត់ទ្រាំ គឺ រមែងលើកឡើង នូវធម្មជាតិ មានត្រជាក់ជាដើម ហើយដាក់ឲ្យ នៅលើខ្លួនតែម្តង បានដល់ មិនមែនជាធម្មជាតិ ដែលមិនអត់ទ្រាំ លះបង់ចោល ក៏ទេឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា សេចក្តីអត់ទ្រាំ ដូច្នេះ ” ។

*ដីកាសព្វាសវសូត្រនោះថា “ ខន្តី ដែលអត់ទ្រាំ នូវធម្មជាតិ មានត្រជាក់ ជាដើម ដែលចូលមកដល់ហើយ រមែងដូចជាឲ្យ ធម្មជាតិ មានត្រជាក់ជាដើមនោះ ស្ថិតនៅលើខ្លួន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **អារោបេត្វា វាសេតិយេវ** ដូច្នេះ ។ បទថា **ន និរស្សតិ** គឺ មិនកំចាត់ ។ ក៏បុគ្គលណា មិនអត់ធន់ នូវត្រជាក់ ជាដើម, បុគ្គលនោះ រមែងដូចជារលាស់ចេញ គឺ កំចាត់ចោល នូវធម្មជាតិ មានត្រជាក់ជាដើមនោះ ” ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*ដោយ **អាទិ** សព្ទ ក្នុងបទថា “**សីតាទយោ**” នេះ លោកប្រកាន់យកបច្ច័យទាំងឡាយមានទុក្ខវេទនា ដែលកើតឡើងពីកំដៅសម្ផស្ស នៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់តូច ពស់ធំ សេចក្តីស្រេកឃ្លាន និង ពាក្យជាគន្លងដែលគេពោលមិនល្អជាដើម ។*

(៥៥) ក៏បុគ្គលណា អត់ធន់ គឺ អត់ទ្រាំ នូវត្រជាក់បាន រមែងមិនកំរើក ញាប់ញ័រ ដោយត្រជាក់ សូម្បីមានប្រមាណតិច ប្រៀបដូចជាបុគ្គលអ្នកមិនក្លាហាន រមែងមិនលះបង់ នូវកម្មដ្ឋាន, បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកអត់ធន់ ចំពោះត្រជាក់បាន ប្រៀបដូចជាព្រះលោមសនាគត្ថេរ យ៉ាងនោះឯង ។

(រឿង ព្រះលោមសនាគត្ថេរ)

បានឮថា ព្រះថេរៈ កាលគង់ ក្នុងផ្ទះជាទីបំពេញនូវសេចក្តីព្យាយាម ក្នុងបិយង្គុហា លើចេតិយបព៌ត ក្នុងពេលដែលហិមៈធ្លាក់ ក្នុងចន្លោះខែ ៨ បានពិចារណា នូវលោកន្តរិកនរក មិនបានលះបង់នូវកម្មដ្ឋានចោលឡើយ អត់ទ្រាំនៅ ក្នុងទីកណ្តាលវាល ។ ក៏បុគ្គលណា អត់ទ្រាំបាននូវកំដៅ សូម្បីមានប្រមាណយ៉ាងច្រើន, បុគ្គលនោះឯង ប្រៀបដូចជាព្រះថេរៈអង្គនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកអត់ធន់ ចំពោះកំដៅបាន ។ បានឮថា ព្រះថេរៈ គង់ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវកម្មដ្ឋាន ក្នុងទីចង្ក្រមខាងក្រៅ ក្នុងពេលជាខាងក្រោយ នៃភត្ត

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

ក្នុងវដ្ដវក្ដៅ ។ ឯញើស ក៏ហូរចេញមកអំពីក្លៀក របស់លោក ។ ពេលនោះ អន្ដេវាសិក ប្រាប់លោកថា "បពិត្រលោកម្ចាស់ សូមលោកម្ចាស់និមន្ដគង់ ក្នុងទីនេះ, មានឱកាសត្រជាក់ល្អ" ។ ព្រះថេរៈ ពោលថា "ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ ខ្ញុំ គង់នៅទីនេះ ព្រោះភ័យខ្លាចក្ដៅនុ៎ះឯង " ហើយ គង់ពិចារណាអវីចិមហានរក រឿយៗ ។

រឿង ព្រះលោមសនាគត្ថេរ ចប់ ។

(៥៦) ដីកាសព្វាសវសូត្រនោះ ថា " ការលះបង់ចោលនូវកម្មដ្ឋាន ឈ្មោះថា ការកម្រើកញាប់ញ័រ របស់ភិក្ខុអ្នកចំរើន នូវកម្មដ្ឋាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា រមែងកម្រើក រមែងញាប់ញ័រ រមែងលះបង់ នូវកម្មដ្ឋាន ។ ២ បទថា ***ឧណ្ហំ សហតិ*** *មានសេចក្ដីថា ក៏កាលនឹងអត់ធន់ នូវកំដៅ ក៏មិនអត់ធន់ ដូចជាពួកសមណៈស្រោតជាដើម, តាមពិត រមែងអត់ធន់ ដោយមិនលះបង់នូវកម្មដ្ឋាន ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បុគ្គលនុ៎ះឯង រមែងដូចព្រះថេរៈ ។ បទថា* ***ពហិចង្កមេ*** *គឺ ក្នុងទីចង្ក្រមខាងក្រៅអំពីគុហា ។ ព្រះថេរៈ បានពោលហើយ ព្រោះភ័យខ្លាចអំពីក្ដៅនុ៎ះឯង ។ ២ បទថា* ***អវីចិមហានិរយំ បច្ចវេក្ខិត្វា*** *បានដល់ ពិចារណាយ៉ាងនេះថា អវីចិមហានរកនោះឯង អាត្មាអញបានសោយហើយ អស់កាលច្រើនជាអនេក, ឯសេចក្ដីក្ដៅអំពីនេះ ជា*

របស់ស្រោលជាងអវីចិនរកនោះ ដូច្នេះ ” ។

(៥៧) ក៏បុគ្គលណា កាលមិនបានអាហារ ឬ ទឹកផឹក អស់វារៈ ២-៣ ដង ពិចារណានូវការកើត ក្នុងប្រេតវិស័យ របស់ខ្លួន ក្នុងសង្សារវដ្ត ដែលគ្មានទីបំផុត ក្តី ត្រូវសម្ងួស្ស នៃរបោម មូស ខ្យល់ និង កំដៅថ្ងៃ ដែលមានប្រមាណច្រើន មកពាល់ត្រូវហើយ ពិចារណា នូវការកើត ក្នុងកំណើត នៃសត្វតិរច្ឆាន ក្តី ត្រូវសម្ងួស្ស នៃពស់តូច ពស់ធំ មកពាល់ត្រូវហើយ ពិចារណា នូវអត្តភាព ក្នុងកាលមុន ដែលអន្ទោលទៅមក ក្នុងមាត់នៃសត្វកាចសាហាវ មានរាជសីហ៍ និង ខ្លាធំ ជាដើម ក្នុងសង្សារវដ្ត ដែលរកទីបំផុតគ្មាន អស់កាលជាអនេក ក្តី ហើយមិនកំរើកញាប់ញ័រ មិនលះបង់ចោល នូវកម្មដ្ឋាន ឡើយ ដូចជាព្រះបធានិយត្ថេរ យ៉ាងនោះឯង, បុគ្គលនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកអត់ធន់ ចំពោះការស្រេកឃ្លានជាដើមបាន ។

(រឿង ព្រះបធានិយត្ថេរ)

(៥៨) បានឮថា ពស់ មានពិសដ៏ពន្លឹក ខាំព្រះថេរៈ លោកកំពុងតែស្តាប់នូវអរិយវង្ស ក្នុងផ្ទះជាទីបំពេញ នូវសេចក្តីព្យាយាម ឈ្មោះកណ្ណិការ ក្នុងខណ្ឌវេលវិហារ ។ ព្រះថេរៈ ដឹងហើយ មានចិត្តជ្រះថ្លា គង់ស្តាប់ធម៌ធ្វើព្រងើយ ។ កម្លាំង នៃពិស បានខ្ចាំងក្លាហើយ ។ ព្រះថេរៈ បានពិចារណាសីល ចាប់ផ្តើមតាំងអំពីពេង

នៃឧបសម្បទ បានញុំាងបីតិ ឲ្យកើតឡើងហើយ ថា “ អាត្មាអញ ជាអ្នកមានសីលបរិសុទ្ធ ” ។ ពិសពស់ បានត្រឡប់ចូលទៅ កាន់ផែនដីហើយ ព្រមជាមួយគ្នានឹងការកើតឡើងនៃចិត្ត ។ ព្រះថេរៈ បានទូវចិត្តដែលមានអារម្មណ៍តែមួយ ក្នុងទីនោះឯង ហើយចំរើនវិបស្សនា បានសម្រេចហើយ នូវព្រះអរហត្ត ។

រឿង ព្រះបធានិយត្ថេរ ចប់ ។

(៥៩) ដីកាសញ្ញាសវសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***បរិសុទ្ធ-សីលោម្ហិ*** មានសេចក្ដីថា ព្រះថេរៈ គិតថា អាត្មាអញ ជាអ្នកមានសីលបរិសុទ្ធ ដូច្នេះហើយ មិនបានគិតដល់សេចក្ដីស្លាប់ សូម្បីក្នុងទីទាំងពួង ញុំាងបីតិ ដែលមានសេចក្ដីមិនក្ដៅក្រហាយ ជាមូលហេតុ ឲ្យកើតឡើងហើយ ។ បទថា ***សហ ចិត្តុប្បាទា*** គឺ ព្រមជាមួយគ្នានឹងការកើតឡើងនៃផរណាបីតិ តែម្ដង ។ ២ បទថា ***វិសំ និវត្តិត្វា*** មានសេចក្ដីថា ពិសពស់ ត្រូវកម្លាំងនៃបីតិ គ្របសង្កត់ហើយ ទើបបានត្រឡប់ធ្លាក់ចេញ តាមមុខនៃរបួស ដែលពស់ខាំនុ៎ះឯង ។ បទថា ***តត្ថេវ*** គឺ ក្នុងទីកន្លែងដែលត្រូវពស់ខាំនុ៎ះឯង ។ ២ បទថា ***ចិត្តេកគ្គតំ លភិត្វា*** គឺ សម្រេចនូវសេចក្ដីតាំងចិត្តខ្ជាប់ ដោយន័យជាអាទិ៍ ថា កាយ របស់ភិក្ខុដែលមានចិត្តប្រកបដោយបីតិ រមែងស្ងប់រម្ងាប់ដូច្នេះ ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

រឿងព្រះថេរៈ ទាំង ២ រូប ដែលបានពោលមកហើយ មកក្នុង អដ្ឋកថាសព្វាសវសូត្រ ។

(រឿង ព្រះបិណ្ឌបាតិកត្ថេរ)

(៦០) បានឮថា ភិក្ខុ ៣០ រូប ចូលទៅចាំព្រះវស្សា នៅក្នុងវិហារ ឈ្មោះ គវវាលអង្គណៈ ក្នុងថ្ងៃឧបោសថ តែងសំដែងនូវមហាអរិយវង្ស ដែលមានសេចក្តីសន្តោសក្នុងបច្ច័យ ៤ និង ភាវនាដែលជាទីត្រេកអរ រាល់កន្លះខែម្តង ។ ព្រះថេរៈ អ្នកមានកិរិយាត្រាច់ទៅ ដើម្បីបិណ្ឌបាតជាវត្តមួយរូប មកហើយខាងក្រោយ បានគង់ហើយ ក្នុងទីដែលកំបាំង ។ ក្នុងគ្រានោះ ពស់ត្បាល់ ១ (ពស់វែករនាម) ខាំព្រះថេរៈនោះ ដូចជាគេយកជន្លាប់ ចាប់សាច់កំពូនជើង ។ ព្រះថេរៈ គិតថា " ក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញ នឹងមិនធ្វើសេចក្តីអន្តរាយ ដល់ការស្តាប់ធម៌ " ហើយបានចាប់ពស់ត្បាល់ប្រកទុក ក្នុងស្បោង ស្តាប់ធម៌ធ្វើព្រងើយ ។ កិរិយារះឡើង នៃព្រះអាទិត្យ ១ កិរិយាអត់សង្កត់នូវពិសពស់បាន ហើយសម្រេចនូវផល ៣ របស់ព្រះថេរៈ ១ កិរិយាដែលពិសថយត្រឡប់ចូលទៅកាន់ផែនដីវិញ តាមកន្លែងដែលពស់ខាំទុះឯង ១ កិរិយាចប់ធម្មកថា របស់ព្រះថេរៈជាធម្មកថិក ១ បានមានហើយ ក្នុងខណៈជាមួយគ្នាតែម្តង ។ ព្រះថេរៈ បានស្រាយស្បោងហើយ លែង

ពស់ត្បាល់ឲ្យចេញទៅ ។

រឿង ព្រះបិណ្ឌបាតិកត្ថេរ មកក្នុងអដ្ឋកថាឋានសូត្រ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ បឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ។

(៦១) ដីកាឋានសូត្រនោះ ថា " បទថា **បច្ឆាភាគេន** គឺ ខាងក្រោយខ្នង នៃព្រះធម្មកថិកត្ថេរ ។ ពស់ត្បាល់ ឈ្មោះថា **គោណសៈ** ។ ព្រះថេរៈ គិតថា អាត្មាអញ នឹងមិនធ្វើនូវសេចក្ដីអន្តរាយនៃការស្ដាប់ព្រះធម៌ ដូច្នេះ ដោយប្រាថ្នាថា ក្នុងសេចក្ដីអន្តរាយនៃការស្ដាប់ធម៌ សេចក្ដីអន្តរាយនៃការបានឋានសួគ៌ និងមគ្គ គប្បីមានដល់បុគ្គលជាច្រើន ។ បទថា **វិសំ** មានសេចក្ដីថា គ្របសង្កត់នូវកម្លាំងនៃពិស ដោយតេជនៃវិបស្សនា " ។

(៦២) ក៏បុគ្គលណា ស្ដាប់នូវពាក្យសំដី ដែលគេពោលមិនល្អ ដោយអំណាចនៃការជេរប្រទេច ហើយពិចារណាគុណនៃខន្តី មិនញាប់ញ័រ ដូចជាព្រះទីឃភាណកអភយត្ថេរ យ៉ាងនោះ, បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកអត់ធន់នូវពាក្យ ដែលគេពោលមិនល្អបាន ។

(រឿង ព្រះទីឃភាណកអភយត្ថេរ)

បានឮថា ព្រះថេរៈ សំដែងនូវបដិបទា នៃមហាអរិយវង្ស ព្រោះជាបដិទា របស់ភិក្ខុអ្នកមានសេចក្ដីសន្តោស ក្នុងបច្ច័យ ៤

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

និង មានការនៅដែលជាទីត្រេកអរ ។ អ្នកស្រុកជាច្រើន គ្រប់ៗ គ្នា ទាំងអស់ ក៏នាំគ្នាមក ។ សក្ការៈ ដ៏ច្រើន កើតឡើងហើយ ដល់ព្រះថេរៈ ។ ព្រះមហាថេរៈ មួយអង្គទៀត មិនអាចដើម្បីអត់ទ្រាំបាន ទើបជេរប្រទេច នូវព្រះទីឃភាណកអភយត្ថេរនោះ ដោយពាក្យជាដើម ថា “ ព្រះទីឃភាណកៈ ធ្វើនូវសេចក្តីកោលាហល រហូតទាំងរាត្រី ដោយអាងថា អាត្មាអញ សំដែងនូវអរិយវង្ស ” ។ ក៏ព្រះថេរៈទាំង ២ រូប កាលនិមន្តទៅកាន់វត្ត របស់ខ្លួន បាននិមន្តទៅហើយ តាមផ្លូវតែមួយ អស់រយៈផ្លូវមានប្រមាណ ១ គាវុត ។ ព្រះមហាថេរៈនោះ ជេរប្រទេចហើយ នូវព្រះទីឃភាណកៈនោះ រឿយ ៗ ទៅ រហូតផ្លូវប្រមាណ ១ គាវុត ។

គ្រានោះ ផ្លូវទៅកាន់វិហារ របស់ព្រះថេរៈទាំង ២ រូប បែកគ្នា ក្នុងទីស្ថានណា, ព្រះទីឃភាណកត្ថេរ ឈរនៅ ត្រង់ទីស្ថាននោះ ថ្វាយបង្គំព្រះមហាថេរៈនោះ ហើយពោលថា “ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន នុ៎ះគឺជាផ្លូវ របស់លោកម្ចាស់ ” ។ ព្រះមហា-ថេរៈនោះ ធ្វើដូចជាមិនឮ និមន្តទៅហើយ ។ ឯព្រះថេរៈ និមន្តទៅដល់វិហារហើយ ត្រូវពួកអន្តេវាសិកសួរ ថា “ បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន តើលោកមិនបានពោលពាក្យអ្វីមួយ នឹងព្រះមហា-ថេរ ដែលជេរប្រទេច រហូតចប់ផ្លូវ ១ គាវុត ដែរឬទេ ” ដូច្នេះ

ហើយ ទើបពោលថា “ ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ សេចក្ដីអត់ធន់នុ៎ះឯង ជាភារៈរបស់ខ្ញុំ, សេចក្ដីមិនអត់ធន់ មិនមែនជាភារៈ របស់ខ្ញុំទេ, ខ្ញុំ មិនដែលឃើញ នូវការឃ្លាតឆ្ងាយ អំពីកម្មដ្ឋាន សូម្បីក្នុងខណៈ ដែលលើកជើងម្ខាងសោះឡើយ ” ។

រឿង ព្រះទីឃភាណកអភយត្ថេរ ចប់ ។

*(៦៣) ដីកាសព្វាសវសូត្រនោះ ថា “ សេចក្ដីសន្ដោសក្នុងបច្ច័យទាំងឡាយផង ភាវនាផង ឈ្មោះថា ជាទីមកត្រេកអរ របស់ភិក្ខុនុ៎ះ ព្រោះភាវៈជាហេតុដែលបុគ្គលគប្បីត្រេកអរ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្ដីសន្ដោស ក្នុងបច្ច័យ និង ភាវនា ជាទីមកត្រេកអរ ។ ភាវៈនៃភិក្ខុជាអ្នកមានសេចក្ដីសន្ដោស ក្នុងបច្ច័យ និង ភាវនា ជាទីមកត្រេកអរនោះ ឈ្មោះថា **បច្ចយសន្ដោសភាវនារាមតា** (ភាវៈនៃភិក្ខុជាអ្នកមានសេចក្ដីសន្ដោស ក្នុងបច្ច័យ និង ភាវនា ជាទីមកត្រេកអរ) ។ ដោយភាវៈនៃភិក្ខុជាអ្នកមានសេចក្ដីសន្ដោស ក្នុងបច្ច័យ និង ភាវនា ជាទីមកត្រេកអរនោះ ” ។*

(៦៤) ក៏បុគ្គលណា រមែងអត់ធន់ នូវទុក្ខវេទនា បានដោយពិត រមែងមិនញាប់ញ័រ ដូចព្រះបធានិយត្ថេរ យ៉ាងដូច្នោះ, បុគ្គលនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកអត់ធន់ ចំពោះវេទនាបាន ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(រឿង ព្រះបធានិយត្ថេរ)

បានឮមកថា កាលបើព្រះថេរៈ ឈរញុំាងពេលវេលា ឲ្យកន្លងទៅ ដោយសេចក្តីព្យាយាម រហូតរាត្រីហើយ, ខ្យល់ ក្នុងពោះ កើតឡើងហើយ ។ ព្រះថេរៈនោះ កាលមិនអាចដើម្បីនឹងឲ្យខ្យល់ក្នុងពោះនោះ ស្ងប់រម្ងាប់ទៅបាន ទើបវិលមក វិលទៅ ។ ព្រះបិណ្ឌបាតិកត្ថេរ បានឈរនៅ ក្បែរខាងទីចង្រ្កម ពោលនឹងព្រះបធានិយត្ថេរនោះ ថា " បពិត្រលោកដ៏មានអាយុ ធម្មតា បព្វជិតរមែងជាអ្នកមានសេចក្តីអត់ទ្រាំ ជាប្រក្រតី " ។ ព្រះបធានិយត្ថេរនោះ ពោលថា " បពិត្រលោកម្ចាស់ ប្រពៃហើយ " ដូច្នេះ បានអត់ធន់ហើយ សិងនៅស្ងៀមតែម្តង ។ ខ្យល់បានពុះបេះដូង រហូតដល់ផ្ចិត ។ ព្រះថេរៈ បង្ក្រាបនូវសេចក្តីវេទនាបានហើយ កាលពិចារណា ក៏បានសម្រេចជាព្រះអនាគាមី ដោយកាលមួយរំពេចប៉ុណ្ណោះឯង បានបរិនិព្វានហើយ ។

រឿង ព្រះបធានិយត្ថេរ ចប់ ។

(៦៥) ដីកាសព្វាសវសូត្រនោះ ថា " កាលបើខ្យល់ ចាប់ផ្តើម ដើម្បីពុះនូវបេះដូងនុ៎ះឯង, ព្រះថេរៈ ក៏បានសម្រេចជាព្រះអនាគាមី ដោយរយៈពេលមួយរំពេច គឺ ដោយខណៈ ។ បទថា ***បរិនិព្វាយិ*** *គឺ បានសម្រេច នូវព្រះអរហត្ត បរិនិព្វានហើយ " ។*

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

រឿងព្រះថេរៈទាំង ២ រូប តាមដែលបានពោលមកហើយ មកក្នុងអដ្ឋកថាសព្វាសវសូត្រ ។

សូម្បីរឿង របស់ព្រះថេរៈ អង្គឯទៀត ដែលអត់ធន់ នូវវេទនា ហើយបានសម្រេចនូវព្រះអរហត្ត ព្រមទាំងបដិសម្ភិទា ជាសមសីសី បរិនិព្វានហើយ ក្នុងអដ្ឋកថា មហាសតិបដ្ឋានសូត្រ ក្នុងទីឃនិកាយ មហាវគ្គ និង ក្នុងអដ្ឋកថា សតិបដ្ឋានសូត្រ ក្នុងមូលបណ្ណាសកៈ បណ្ឌិត ក៏គប្បីសំដែងផងដែរ ។

*(៦៦) បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយអធិវាសនខន្តី បានសម្រេចនូវគុណដូចបានពោលមកហើយ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ សេចក្តីអត់ធន់នោះ របស់បុគ្គលនោះ គប្បីជ្រាប ថា “ **ជាមង្គល** ” ព្រោះជាហេតុបានសម្រេចនូវគុណ តាមដែលបានពោលមកហើយផង នូវសេចក្តីសរសើរផង ។ ព្រោះថា បុគ្គលដែលប្រាកដដូច្នេះ រមែងជាអ្នក គឺតាបសឫសី ទេវតា និង ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ គប្បីកោតសរសើរ ។ ពិតមែនដូច្នោះ, សរភង្គតាបសកាលទូន្មានសំដែងធម៌ ដល់សក្កទេវរាជ ទើបបានពោលគាថានេះ ក្នុងសរភង្គជាតក ក្នុងចត្តាឡីសនិបាត [១] ថា ៖*

បុគ្គលសម្លាប់សេចក្តីក្រោធបានហើយ រមែងមិនក្រៀមក្រំ

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៦០ ទំព័រ ២៣៥ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក្នុងកាលណាមួងឡើយ, ឥសីទាំងឡាយ រមែងសរសើរនូវកិរិយាលះបង់នូវសេចក្ដីលុបគុណគេ, បុគ្គល គប្បីអត់ធន់បំពោះពាក្យអាក្រក់ ដែលបុគ្គលទាំងពួងពោលហើយ, ពួកសប្បុរស ពោលនូវសេក្ដីអត់ធន់នុ៎ះឋា ជាគុណជាតិដ៏ឧត្ដម ។

*បណ្ដាបទទាំងនោះ ២ បទថា " **កោធំ វធិត្វា** " មានសេចក្ដីថា បោលនូវសេចក្ដីក្រោធខឹងបានហើយ រមែងមិនសោកសៅ ។ មែនពិត បុគ្គល កាលនឹងសោកសៅ រមែងសៅសោកព្រោះចិត្តដែលក្រោធខឹងនុ៎ះឯង ។ ព្រោះមិនមានសេចក្ដីក្រោធខឹងសេចក្ដីសោកសៅ នឹងមាន មកអំពីណាបាន ។ ព្រោះហេតុនោះទើបលោកពោលថា " រមែងមិនសោកសៅ ក្នុងកាលណាមួងឡើយ " ។ បទថា " **មក្ខប្បហានំ** " មានសេចក្ដីថា ឥសីទាំងឡាយ រមែងពោលសរសើរ នូវកិរិយាលះបង់ នូវការលុបគុណគេ ពោលគឺ ភាវៈជាមនុស្សអកតញ្ញូ ដែលមានការលុបគុណគេគឺបុគ្គលដទៃ បានធ្វើមកហើយ ដល់ខ្លួនជាលក្ខណៈ ។ បទថា " **សព្វេសំ** " មានសេចក្ដីថា បុគ្គល គប្បីអត់ធន់ នូវពាក្យអាក្រក់សូម្បីរបស់បុគ្គលទាំងពួង ទាំងថ្នាក់ទាប ថ្នាក់កណ្ដាល និង ថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់ ។ ២ បទថា " **ឯតំ ខន្តី** " មានសេចក្ដីថា កិរិយាអត់ធន់ នូវពាក្យសំដី របស់បុគ្គលទាំងពួងណា, សប្បុរសទាំងឡាយ*

-១១៨-

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

គឺបោរាណកបណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលហើយ គឺ រមែងពោល នូវសេចក្តីអត់ធនទ្ទុំះ ថា " ជាគុណជាតិដ៏ឧត្តម " ។ ក៏ភាពជាអ្នកប្រសើរជាដើម របស់សត្វទាំងឡាយ គឺបុគ្គលណាមួយ ក៏មិនអាចដើម្បីនឹងដឹងបាន ដោយហេតុត្រឹមតែឃើញរូប, ព្រោះថា ស្ងួម្បីពួកសប្បុរស រមែងប្រាកដ ត្រាច់ទៅ ដោយរូបនៃពណ៌សម្បុររបស់បុគ្គលអាក្រក់ ក៏សឹងមានដែរ ។ ក៏ក្នុងរឿងនេះ មានព្រះមជ្ឈន្តិកត្ថេរ ជាឧទាហរណ៍ ព្រោះហេតុណា ។ ព្រោះហេតុនោះ កិរិយាអត់ធន់ ចំពោះពាក្យសំដី របស់ជនទាំងពួង លោកពោល ថា " ជាគុណជាតិដ៏ឧត្តម " ។

(៦៧) ក៏បុគ្គលណា គឺខ្ញុំដឹងហើយ ថា " អ្នកនេះ ទាបថោកជាងអញ " ដូច្នេះ, ការអត់ធន់នូវពាក្យអាក្រក់ របស់បុគ្គលនោះ ជាការប្រសើរជាង ។ ព្រោះហេតុនោះ សរភង្គតាបស ទើបពោលថា ៖

បុគ្គល គប្បីអត់ធន់ នូវពាក្យ របស់បុគ្គល [១] ដ៏ប្រសើរ ព្រោះសេចក្តីខ្លាច, ឯបុគ្គលគប្បីអត់ធន់នូវពាក្យរបស់បុគ្គលស្មើៗ គ្នា ព្រោះហេតុនៃការប្រណាំងប្រជែង, បំណែកឯបុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ គប្បីអត់ធន់នូវពាក្យ របស់បុគ្គល

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៦០ ទំព័រ ២៣៥ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ជោកទាបនេះបាន, សប្បុរសទាំងឡាយ ពោលនូវសេចក្ដីអត់ធន់នុ៎ះ (របស់បុគ្គលនោះ) ថា ជាគុណជាតិដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ។

អដ្ឋកថាជាតក ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ ២ បទថា ***ឯតំ ខន្តឹ*** *មានសេចក្ដីថា ចំណែកសេចក្ដីអត់ធន់នូវពាក្យ របស់បុគ្គលថោកទាប ដោយជាតិ និង គោត្រនេះណាមួយ, បោរាណកបណ្ឌិតទាំងឡាយ តែងពោលសេចក្ដីអត់ធន់នុ៎ះថា ជាគុណជាតិដ៏ឧត្ដម ។ អធិប្បាយថា ឯសេចក្ដីអត់ធន់ ចំពោះពាក្យសំដី របស់បុគ្គលប្រសើរ ដោយជាតិជាដើម ព្រោះសេចក្ដីខ្លាច របស់បុគ្គលអ្នកស្មើ ៗ គ្នា ព្រោះឃើញទោស ក្នុងការប្រណាំងប្រជែងគ្នា មានការធ្វើឲ្យក្រៃលែង ជាងហេតុជាលក្ខណ: នុ៎ះឯណាមួយ, សេចក្ដីអត់ធន់នេះ មិនឈ្មោះថា អធិវាសនខន្តី ឡើយ ” ។*

(៦៨) រឿងធ្លាប់មានមកហើយ សង្គ្រាម រវាងអសុរ និង ទេវតា បានមានហើយ ។ ពួកទេវតា បានឈ្នះហើយ ទើបចង អសុរិន្ទ ឈ្មោះវេបចិត្ត ហើយនាំទៅកាន់សំណាក់សក្កទេវរាជ ។ វេបចិត្ត អសុរិន្ទនោះ ជេរប្រទេចនូវសក្ក: ដែលជាស្ដេចនៃទេវតា ដោយអក្កោសវត្ថុ ១០ យ៉ាងនេះ ថា “ អ្នកជាចោរ ជាមនុស្សពាល ជាមនុស្សវង្វេង ជាគោ ជាលា ជាអូដ្ឋ ជាសត្វនរក ជាសត្វតិរច្ឆាន, សុគតិ របស់អ្នក មិនមានឡើយ, ទុគ្គតិ តែប៉ុណ្ណោះ ដែល

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

អ្នកគប្បីសង្ស័យ " និង ប្រទេច ដោយពាក្យជាដើម ថា " នែស្ដេច សក្កៈ កញ្ចាស់ អ្នកនឹងមិនឈ្នះ រហូតកាលទាំងពួងទេ, ពេលណា ជ័យជំនះ នឹងមាន ដល់ពួកអសុរ, ពេលនោះ ខ្ញុំ នឹងចងអ្នកឯង យ៉ាងនេះ ឲ្យដេកនៅ ត្រង់មាត់ទ្វារ នៃកព របស់អសុរ ហើយវាយ សំពង " ។ ស្ដេចសក្កទេវរាជ ទ្រង់មានជ័យជំនះហើយ រមែង មិនយកប្រទ័យទុកដាក់ នូវពាក្យនោះ ព្រោះភាវៈនៃព្រះអង្គទ្រង់ មានអធ្យាស្រ័យរឹងប៉ឹង ក្នុងខន្តី និង សោរច្ចៈ អស់កាលមក ជាយូរ អង្វែងហើយ ។

លំដាប់នោះ មាតលីទេវបុត្រ គិតថា " សក្កទេវរាជនេះ ទ្រង់អត់ធន់ នូវពាក្យអាក្រក់ទាំងនេះ ព្រោះទ្រង់ភ័យខ្លាចឬហ្ន៎ ឬ ថា ព្រោះភាវៈនៃព្រះអង្គទ្រង់ប្រកប ដោយអធិវាសនខន្តី " ដូច្នេះ ហើយ ទើបទូលសួរនូវសេចក្ដីនោះ ។

(៦៩) គ្រានោះ សក្កទេវរាជ ទ្រង់ត្រាស់ថា "យើងអត់ធន់ នូវពាក្យ របស់ស្ដេចវេបចិត្ត ព្រោះសេចក្ដីខ្លាចក៏ពុំមែន, ព្រោះ សេចក្ដីអន់ថយកម្លាំងក៏ពុំមែនដែរ " ដូច្នេះ ហើយទ្រង់ត្រាស់ ថា ៖

ប្រយោជន៍ទាំងឡាយ មានប្រយោជន៍របស់ខ្លួនយ៉ាងក្រៃលែង,
ប្រយោជន៍ ដែលក្រៃលែងជាងសេចក្ដីអត់ធន់ តែងមិនមាន
ឡើយ, បុគ្គល ណាមួយ ក៏ដោយ ជាអ្នកមានកម្លាំង ជាអ្នក

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ស្ងប់រម្ងាប់ រមែងអត់ទ្រាំ (នូវពាក្យ) របស់បុគ្គលអ្នកអត់ឋិយកម្លាំងបាន, បណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលសេចក្ដីអត់ធន់នោះ របស់បុគ្គលនោះថា ប្រសើរជាង, ព្រោះអ្នកអត់ឋិយកម្លាំង រមែងរុករានទន្ទ្រាន ជានិច្ចកាល ។

អដ្ឋកថាសក្កសំយុត្តនោះ ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា ***សទត្ថបមា*** *គឺមានប្រយោជន៍របស់ខ្លួនយ៉ាងក្រៃលែង ។ បាទគាថាថា* ***ខន្ត្យា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតិ*** *មានសេចក្ដីថា បណ្ដាប្រយោជន៍ទាំងឡាយ មានប្រយោជន៍ របស់ខ្លួន យ៉ាងក្រៃលែងនោះប្រយោជន៍ ដែលក្រៃលែងជាងខន្តី រមែងមិនមាន ។ ២ បទថា* ***តមាហុ បរមំ*** *មានសេចក្ដីថា បុគ្គលណា ជាអ្នកមានកម្លាំង រមែងអត់ធន់បាន, បណ្ឌិតទាំងឡាយ ពោលហើយ នូវសេចក្ដីអត់ធន់នោះ របស់បុគ្គលនោះថា ប្រសើរជាង ” ។*

ដីកាសក្កសំយុត្តនោះ ថា “ ប្រយោជន៍ដទៃ ដែលក្រៃលែងជាងខន្តី ឈ្មោះថា មិនមាន ព្រោះហាមប្រាមនូវអនត្ថៈ (មិនមែនជាប្រយោជន៍) ដែលជាអារម្មណ៍ របស់ប្រយោជន៍នោះ ដោយចន្លោះ ហើយមិនបានលះបង់នូវប្រយោជន៍សុខ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន និង សម្បរាយិកភព ។ បណ្ឌិតទាំឡាយ ពោលសេចក្ដីអត់ធន់ថា ប្រសើរជាង ព្រោះគ្របសង្កត់នូវបច្ច័យ ដែលជា

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

សឹកសត្រូវ ដែលមានកម្លាំងដ៏ប្រសើរបាន ហើយប្រព្រឹត្តទៅ ” ។

សេចក្ដីសង្ខេប ក្នុងមណ្ឌលគ្គទីបនីនេះ មានតែប៉ុណ្ណោះឯង ។ ចំណែកសេចក្ដីពិស្ដារ គប្បីត្រួតមើល ក្នុងសក្កសំយុត្ត ។

*ចំណែក ក្នុងដីកាអនុមានសូត្រ លោកបានពោលហើយថា “ បទថា **អបសាទេតិ** គឺ រមែងរុករាន ឬ គម្រាមកំហែង ” ។*

*ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងពាក្យថា “**និច្ចំ វិបតិ ទុព្ភលោ**” នេះ បទថា **វិបតិ** នឹងអធិប្បាយថា រមែងរុករាន គឺ រមែងសម្លុត ក៏សមគួរដែរ ។*

(៧០) បានឮមកថា ព្រាហ្មណ៍ ៤ នាក់ ជាបងប្អូននឹងគ្នា ក្រោធខឹង ចំពោះព្រះសាស្ដា ហើយជេរប្រទេច នូវព្រះសាស្ដា ដោយប្រការផ្សេង ៗ ដោយន័យដែលបានពោលមកហើយ ក្នុងព្រាហ្មណសំយុត្ត ត្រូវព្រះសាស្ដា ទ្រង់ណែនាំឲ្យប្រពៃហើយ ក៏បានបួសហើយ មិនយូរប៉ុន្មាន ក៏បានសម្រេច នូវព្រះអរហត្ត ។ ពួកភិក្ខុ បានសន្ទនាគ្នា ថា “ ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ ព្រះពុទ្ធគុណអស្ចារ្យណាស់ហ្ន៎, ក៏ព្រះសាស្ដា សូម្បីត្រូវពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះជេរប្រទេចហើយ ក៏មិនបានទ្រង់ត្រាស់ នូវព្រះតម្រាស់អ្វីឡើយ ត្រឡប់បានជាទីពឹង ដល់ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះទៅវិញ ” ។ ព្រះសាស្ដា ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ នូវពាក្យនោះហើយ ទ្រង់បានត្រាស់ថា

មង្គលត្តនីបនីព្រៃ

“ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយកម្លាំង គឺ ខន្តី មិនប្រទូសរ៉ាយ ក្នុងបុគ្គលដែលប្រទូស្ត ទើបបានជាទីពឹង របស់មហាជន ដោយពិត ” ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់គាថានេះ ក្នុង ព្រាហ្មណវគ្គ [១] *ធម្មបទ ថា ៖*

បុគ្គលណា មិនប្រទូស្ត រមែងអត់សង្កត់ នូវពាក្យជេរផង
ការបៀតបៀន និង ការបងផងបាន, ទើបតថាគត ហៅ
បុគ្គល ដែលមានខន្តី ជាកម្លាំង មានខន្តី ជាវេហ៍ពលនោះ
ឯង ថា ជាព្រាហ្មណ៍ ។

*អដ្ឋកថាធម្មបទថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា **អទុដ្ឋោ** មានសេចក្ដី បុគ្គលណា ជាអ្នកមានចិត្តមិនក្រោធខឹង រមែងអត់ធន់ នូវការជេរប្រទេច ដោយអក្កោសវត្ថុ ១០ យ៉ាង ការវាយ ដោយបាតដៃជាដើម និង ការចង ដោយគ្រឿងចង មានខ្នោះឃ្នាង ជាដើមទុំះ, តថាគត ហៅបុគ្គលនោះ គឺអ្នកនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នក មានខន្តី ជាកម្លាំង ព្រោះភាវៈជាអ្នកប្រកប ដោយកម្លាំង គឺ ខន្តី ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានវេហ៍ពល ជាកម្លាំង ព្រោះភាវៈជាអ្នកប្រកប ដោយកងពល គឺខន្តី ដែលជាកងទ័ព ដោយពិត ព្រោះកើតឡើង ជារឿយៗ ថា ជាព្រាហ្មណ៍ ” ។*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥២ ទំព័រទី ១០៥ ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

អដ្ឋកថាវាសេដ្ឋសូត្រ ក្នុងមជ្ឈិមបណ្ណាសកៈ ថា “ បទថា ***តិតិក្ខតិ*** *គឺ រមែងអត់ធន់ ។ បទថា* ***ខន្តិពលំ*** *បានដល់ កម្លាំងគឺអធិវាសនខន្តិ ។ ក៏អធិវាសនខន្តិ នោះ ដែលកើតឡើងហើយ ១ គ្រា រមែងមិនបានឈ្មោះថា ជាវេហ៍ពលឡើយ, ប៉ុន្តែ ដែលកើតឡើងជារឿយ ៗ រមែងឈ្មោះថា ជាវេហ៍ពល ព្រោះភាវៈនៃសេចក្តីអត់ធន់នោះមាន ” ។*

ដីកាវាសេដ្ឋសូត្រនោះ ថា “ ខន្តី មានសេចក្តីអត់ទ្រាំ ជាលក្ខណៈ ជាកម្លាំងរបស់ចិត្តនុ៎ះ រមែងមាន ហេតុនោះ ចិត្តនោះឈ្មោះថា មានខន្តីជាកម្លាំង ។ ២ បទថា ***តស្សា អត្ថិតាយ*** *បានដល់ ព្រោះភាវៈនៃខន្តី ដែលកើតឡើងរឿយ ៗ នោះ គឺ សេនាពោលគឺខន្តី ដែលកំចាត់បង់នូវមារ និង សេនាមារ ដែលចូលទៅសន្សំ ដោយការកើតឡើងបន្តបន្ទាប់គ្នា មាននៅ ។ វេហ៍ពល គឺកងពល របស់ចិត្តនុ៎ះ មាន ហេតុនោះ ចិត្តនោះ ឈ្មោះថា មានវេហ៍ពល ” ។*

ដីកាខត្តិយវគ្គ ថា “ ពួក ៣ នៃសព្វ មាន ***ចក្ក*** *សព្វជាដើម រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងសេនាផង ក្នុងអង្គនៃសេនាផង ដោយភាវៈជារបស់ស្មើគ្នា ។ ការដណ្តើមយកជ័យជំនះ គឺសេនា រមែងធ្វើដោយវត្ថុណា ព្រោះហេតុនោះ វត្ថុនោះ ឈ្មោះថា ចក្រ ។* ***ពលៈ***

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ធាតុ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងកិរិយាការពារ ។ ***អន:*** *ធាតុ ចុះ ក្នុងអត្ថថា បញ្ចេញសំឡេង ចុះ* ***ល្យុក*** *បច្ច័យ ” ។*

(៧១) បុគ្គល អ្នកប្រកបដោយខន្តី រមែងជាអ្នក គឺពួកឥសី ជាដើម សរសើរហើយ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល មិនគួរគប្បីក្រោធតប ចំពោះបុគ្គលដែលក្រោធខឹងដល់ខ្លួនឡើយ ។ ព្រោះបុគ្គលកាលក្រោធតប ចំពោះបុគ្គលអ្នកក្រោធខឹង រមែងជាអ្នកអាក្រក់ជាង ។

ព្រោះហេតុនោះ ស្តេចសក្កទេវរាជ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ថា ៖

បុគ្គលណា រមែងក្រោធតប ចំពោះបុគ្គលអ្នកក្រោធខឹង, បុគ្គលនោះ រមែងជាអ្នកអាក្រក់ជាងបុគ្គនោះតែម្តង ព្រោះសេចក្តីក្រោធខឹងនោះ, បុគ្គល កាលមិនក្រោធតប នឹងបុគ្គលអ្នកក្រោធខឹង រមែងឈ្នះសង្គ្រាម ដែលគេឈ្នះបានដោយកម្រ ។

អដ្ឋកថាសក្កសំយុត្ត ថា “ បណ្តាបទទាំងនោះ បាទគាថាថា ***តស្សេវ តេន បាបិយោ*** *មានសេចក្តីថា បុគ្គលណា រមែងក្រោធតប នឹងបុគ្គលអ្នកក្រោធខឹង, បុគ្គលនោះ ជាអ្នកអាក្រក់ជាងបុគ្គលនោះទៅទៀត ព្រោះសេចក្តីក្រោធខឹងនោះ ” ។*

(៧២) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល កាលសំឡឹងឃើញទោស

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

នៃសេចក្ដីមិនអត់ធន់ គប្បីស្ថិតនៅ ក្នុងអធិវាសនខន្តី ។ ព្រោះថា បុគ្គលអ្នកស្ថិតនៅ ក្នុងអធិវាសនខន្តី នោះឯង រមែងជាអ្នកបាននូវ ឈ្មោះថា ជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀមជាដើម ។ សេចក្ដីនេះ គប្បីសំដែង ដោយរឿងនៃស្ត្រីមេផ្ទះ ឈ្មោះថា វេទេហិកា ។

(រឿង នាងវេទេហិកា)

បានឮថា ក្នុងអតីតកាល ក្នុងទីក្រុងសាវត្ថី មានស្ត្រីមេផ្ទះ ឈ្មោះថា វេទេហិកា ជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀម ជាអ្នកប្រព្រឹត្តឱនលំទោន ស្ងប់រម្ងាប់ ។ កិត្តិសព្ទ ដ៏ល្អ របស់នាង បានឮល្បី ផ្សាយទៅ យ៉ាងដូច្នេះ ថា “ នាងវេទេហិកា ជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀម នាងវេទេហិកា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តបន្ទាបខ្លួន នាងវេទេហិកា ជាអ្នកស្ងប់ ” ។ ក៏នាង វេទេហិកានោះ មានស្រីបម្រើម្នាក់ ឈ្មោះ នាងកាឡី ជាស្រី ឧស្សាហ៍ មិនប្រមូស បេះបាត់ចែងការងារ យ៉ាងល្អ ។ នាងទាសី នោះ គិតថា “ អ្នកជាម្ចាស់ របស់អញ រមែងមិនធ្វើសេចក្ដីក្រោធ ទឹង ដែលមាននៅខាងក្នុង ឲ្យប្រាកដឬហ្ន៎ ឬថា សេចក្ដីក្រោធ ទឹង មិនមាន, បើដូច្នោះ មានតែអាត្មាអញ សាកល្បង នូវអ្នកជា ម្ចាស់មើល ” ដូច្នេះហើយ បានក្រោកឡើង ក្នុងពេលថ្ងៃ ។ នាង វេទេហិកា ពោលថា “ នែវ៉ុយនាងកាឡី ហេតុអ្វី បានជានាងឯង ក្រោក ក្នុងពេលថ្ងៃ, នាងមានសេចក្ដីមិនសប្បាយឬ ” ។ នាង

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទាសី ពោលថា “ បពិត្រអ្នកជាម្ចាស់ នាងខ្ញុំ ឥតមានសេចក្តីមិនសប្បាយអ្វីទេ ” ។ នាងវេទេហិកា ពោលថា “ នែនាងទាសី ចង្រៃ ព្រោះហេតុអ្វី បានជានាងឯងក្រោក ក្នុងពេលថ្ងៃ ” ដូច្នេះ ហើយ ក៏ក្រោធខឹង មិនសប្បាយចិត្ត បានធ្វើមុខក្រញូវហើយ ។

គ្រានោះ នាងកាឡី គិតថា “សេចក្តីក្រោធខឹង មាន ពួដ៏ខាង ក្នុង នៃអ្នកជាម្ចាស់ របស់អញ ដោយពិត, មិនមែនមានទេ, បើ ដូច្នោះ មានតែអាត្មាអញ សាកល្បងមើល ឲ្យច្រើនឡើង ជា កិយ្យោភាព ” ដូច្នេះ ទើបបានក្រោកឡើង ថ្ងៃជាង (មុន) ក្នុងថ្ងៃ ស្អែកឡើង ។ នាងវេទេហិកា បានក្រោធខឹងលើសដើម ទាញ យកកន្លះទ្វារ មកហើយ ប្រហារត្រង់ក្បាល ។ ក្បាល បានបែក ហើយ ។ នាងកាឡី មានក្បាលបែកហើយ មានឈាមហូរជោក ទើបស្រែកប្រាប់ ដល់ពួកស្ត្រីអ្នកជិតខាង ថា “ ម្នាលនាងទាំង ឡាយ ចូរពួកអ្នកមើលនូវកម្ម របស់ស្ត្រីអ្នកស្ងប់ស្ងៀមចុះ, ម្នាល នាងទាំងឡាយ ចូរពួកអ្នកមើលនូវកម្ម របស់ស្ត្រីអ្នកប្រព្រឹត្តបន្ទាប ខ្លួនចុះ, ម្នាលនាងទាំងឡាយ ចូរពួកអ្នកមើលនូវកម្ម របស់ស្ត្រី អ្នកស្ងប់ម្ងាប់ចុះ ” ។ ដោយកាលដទៃពីនោះ កិត្តិសព្ទ ដ៏អាក្រក់ របស់នាងវេទេហិកា ក៏បានល្បី ផ្សាយទៅ យ៉ាងដូច្នេះថា “ នាង វេទេហិកា ជាស្ត្រីកាចសាហាវ នាងវេទេហិកា ជាស្ត្រីមិនប្រព្រឹត្ត

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីអត់ធន់

បន្ទាបខ្លួន នាងវេទេហិកា ជាស្ត្រីមិនស្ងប់រម្ងាប់ ” ។

(៧៣) គុណមានប្រមាណត្រឹមណា, ទោស ក៏កើតឡើងទ្វេគុណជាងគុណនោះ មានប្រមាណត្រឹមនោះ ។ ធម្មតាគុណ រមែងសន្សំមៗ ចូលមក ។ ទោសតែមួយថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ រមែងផ្សព្វផ្សាយទៅបាន ។ សូម្បីព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានព្រះបំណងនឹងសំដែងនូវទោសនៃសេចក្តីមិនអត់ធន់ ដល់ពួកភិក្ខុទាំងឡាយ ទ្រង់ប្រកបក្នុងសេចក្តីអត់ធន់ ទើបទ្រង់បាននាំ នូវអតីតនិទាននេះមក ហើយទ្រង់ត្រាស់ម្តងទៀត ដូចគ្នាថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ យ៉ាងដូច្នោះឯង, បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀមហើយ ស្ងប់ស្ងៀមទៀត ជាអ្នកប្រព្រឹត្តបន្ទាបខ្លួនហើយ បន្ទាបទៀត ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ស្ងប់រម្ងាប់ទៀត រហូតវេលាដែលពាក្យសំដីដែលមិនជាទីពេញចិត្ត មិនទាន់មកប៉ះពាល់នូវខ្លួនគេ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក៏ពេលណា ពាក្យសំដីដែលមិនជាទីពេញចិត្ត មកប៉ះពាល់នូវភិក្ខុ, ពេលនោះ គឺអ្នកទាំងឡាយ គប្បីដឹង ថា ភិក្ខុ ជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀម គប្បីដឹងថា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តបន្ទាបខ្លួន គប្បីដឹងថា ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ” ។

រឿងនាងវេទេហិកា មកក្នុងកកចុបមសូត្រ ក្នុងតតិយវគ្គ មូលបណ្ណាសកៈ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*(៧៤) អដ្ឋកថាកកចុបមសូត្រនោះ ថា " បទថា **សោរតោ** គឺ ប្រកបដោយភាពជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀម ។ បទថា **និវាតា** គឺប្រព្រឹត្ត បន្ទាបខ្លួន ។ បទថា **ឧបសន្តា** គឺ ស្ងប់រម្ងាប់ ។ បទថា **ទក្ខា** បានដល់ ឆ្លាត ក្នុងការងារ មានដាំបាយ ក្រាលទីដេក និង ទ្រោលប្រទីបជាដើម ។ បទថា **អនលសា** គឺ ខ្នះខ្នែង ។ បទថា **សុសំវិហិតកម្មន្តា** គឺ មានការងារតាំងទុកហើយ ដោយល្អ ។ បទថា **បដិវិស្សកានំ** បានដល់ អ្នកនៅជិតខាងផ្ទះ ។ បទថា **ឧជ្ឈាបេសិ** គឺ ឲ្យអ្នកដទៃមើលងាយ ។ បទថា **ចណ្ឌី** បានដល់ ជាអ្នកមិនស្ងប់ស្ងៀម គឺ ជាអ្នកដែលអាក្រក់អាក្រី ។ បទថា **សោរតសោរតោ** បានដល់ ជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀម យ៉ាងក្រៃលែង គឺ រមែងដល់ នូវភាពជាអ្នកដែលគេគប្បីពោលបាន ថា " ជាព្រះសោតាបន្ន ឬហ្ន៎ ជាព្រះសកទាគាមី ជាព្រះអនាគមី ជាព្រះអរហន្ត ឬហ្ន៎ ។ បទថា **ផុសន្តិ** មានសេចក្តីថា ពាក្យសំដី មកកាន់គន្លង ប៉ះពាល់ត្រូវ ឬ ប៉ះទង្គិច ។ ច្រើនបទថា **អថ ភិក្ខុ សោរតោតិ វេទិតព្វោ** មានសេចក្តីថា ក្នុងកាលនោះ ភិក្ខុ អ្នកតាំងនៅ ក្នុងអធិវាសនខន្តី គប្បីដឹងថា ជាអ្នកស្ងប់ស្ងៀម " ។*

*ដីកាកកចុបមសូត្រនោះថា " បទថា **សោរច្ចេន** បានដល់ ដោយសេចក្តីប្រុងប្រយ័ត្ន ។ បទថា **និវាតវុត្តិ** បានដល់ ជា*

-១៣០-

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីអត់ធន់

អ្នកធ្វើនូវសេចក្ដីឱនលំទោន ជាប្រក្រតី ៗ បទថា ***និព្ភុតា*** *បាន ដល់ មានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ ព្រោះទុច្ចរិត ស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ៗ បទថា* ***ឧដ្ឋាហិកា*** *បានដល់ មានសេចក្ដីព្យាយាម ជាហេតុក្រោក ឡើង ៗ បទថា* ***កិព្វិសា*** *បានដល់ ទាបថោក " ៗ*

ការពណ៌នាអំពីបទថា សេចក្ដីអត់ធន់ ចប់ ៗ

បានប្រែចប់សព្វគ្រប់
នៅថ្ងៃអង្គារ ៣ រោច ខែមាឃ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី ៩ ខែកុម្ភៈ គ. ស. ១៩៩៣

♣ ♣ ♣

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ

(៧៥) លោកពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថា ថា “ ភាវៈគឺបុគ្គល កាលត្រូវគេពោល ប្រកបដោយធម៌ មិនដល់ នូវការក្រេវក្រោធ ឬ ភាវៈជាអ្នកនៅស្ងៀម ឬក៏ ការគិតនូវគុណវិសេស និង ទោស ហើយ ធ្វើនូវការអើពើ ការគោរព និង កិរិយាបន្ទាបខ្លួន យ៉ាងក្រៃលែង នៅចំពោះមុខ ហើយធ្វើកិរិយាពោលថា ប្រពៃហើយ ដូច្នេះ ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយងាយ ” ។

*ក្នុងបទថា “ **សោវចស្សតា** ” នោះ មានការចំណែក ដូចតទៅនេះ ៖ **សុវចោ សោវចស្សំ សោវចស្សតា** ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងពាក្យនោះ ដូចតទៅនេះ ៖ បុគ្គល ដែលគេគប្បីប្រដៅបានដោយងាយ ឈ្មោះថា **សុវចោ** ។ ចេតនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចនៃកិរិយាអើពើ របស់បុគ្គលដែលគេប្រដៅបាន ដោយងាយ ឈ្មោះថា **សោវចស្សំ** ។ ភាពមាននៅ នៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅ បានដោយងាយ ឈ្មោះថា **សោវ-ចស្សតា** ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថាទុកៈ ក្នុងសង្គីតិសូត្រ លោក ពោលហើយថា “ ការប្រដៅបាន ដោយលំបាក ក្នុងបុគ្គលអ្នកប្រកាន់រឹងត្អឹង អ្នកត្រេកអរ ក្នុងការពោលជំទាស់ អ្នកមិនអើពើនុ៎ះ រមែងមាន ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនេះ ឈ្មោះថា ជាអ្នក*

ដែលគេប្រដៅ បានដោយលំបាក ។ កម្ម របស់បុគ្គលដែលគេប្រដៅបានដោយលំបាកនោះ ឈ្មោះថា **ទោវចស្សំ** ។ ភាវៈនៃកម្ម របស់បុគ្គលដែលគេប្រដៅ បានដោយក្រនោះ ឈ្មោះថា **ទោវចស្សតា** ។ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅបាន ដោយក្រនោះដោយសេចក្តី ក៏គឺជាសង្ខារក្ខន្ធ ។ អាចារ្យពួកខ្លះ ពោលថា “ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅ បានដោយក្រនេះ ជាឈ្មោះ នៃខន្ធទាំង ៤ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអាការនេះ ។ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅបានដោយងាយ គប្បីជ្រាប ដោយន័យដែលផ្ទុយគ្នា នៃពាក្យដែលពោលហើយ ” ។

(៧៦) ដីកាសង្គីតិសូត្រនោះ ថា “ បទថា **វិប្បដិកូល-គ្គាហិម្ហិ** គឺ ប្រកាន់យកប្លែកផ្សេងគ្នា អំពីការប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ។ កម្ម ដែលជាសត្រូវ ដល់ការប្រតិបត្តិធម៌ ដ៏សមគួរដល់ធម៌នោះឯង គឺ ការប្រតិបត្តិមិនល្អ ជាទីពេញចិត្ត គឺ ជាទីប្រាថ្នា របស់បុគ្គលនុ៎ះ ហេតុនោះ បុគ្គលនុ៎ះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងកិរិយាពោលជំទាស់ ។ ក្នុងបុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងកិរិយាពោលជំទាស់នោះ ។ ក៏បុគ្គលអ្នកប្រាកដ យ៉ាងនេះ រមែងជាអ្នកប្រាសចាក អំពីសេចក្តីអើពើនិង សេចក្តីគោរព ក្នុងរបៀបនៃសាសនា ដែលជាឱវាទ និង ក្នុង

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ

*បុគ្គលអ្នកឲ្យនូវឱវាទ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ជាអ្នកមិនអើពើ ។ ២ បទថា **តស្ស កម្មំ** មានសេចក្តីថា ចេតនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចសេចក្តីមិនអើពើ របស់បុគ្គលដែលគេប្រដៅបានដោយក្រនោះ ឈ្មោះថា **ទោវចស្សំ** ។ ២ បទថា **តស្ស ភាវោ** គឺ ភាពមាននៃកម្ម របស់បុគ្គលដែលគេប្រដៅបានដោយលំបាក ដែលបានពោលមកហើយនោះ ឈ្មោះថា **ទោវ-ចស្សតា** ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបលោកពោលថា ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅបាន ដោយលំបាកនោះ ដោយអត្ថ ក៏គឺជាសង្ខារក្ខន្ធ ។ ក៏លោកពោលហើយ យ៉ាងដូច្នេះ ព្រោះភាវៈនៃសង្ខារក្ខន្ធ មានចេតនា ជាប្រធាន ។ បទថា **ឯតេនាការេន** មានសេចក្តីថា ដោយអាការ គឺភាពជាអ្នកមិនប្រកាន់យកខាងស្តាំ ។ ភាពនៃបុគ្គលជាអ្នកដែលគេប្រដៅបាន ដោយងាយ គប្បីជ្រាបដោយន័យដែលផ្ទុយផ្សេងអំពីគ្នា នៃពាក្យដែលបានពោលមកហើយ ដោយពាក្យជាដើមថា កិរិយាប្រដៅបាន ដោយងាយ ក្នុងបុគ្គលអ្នកប្រកាន់យក ដោយខាងស្តាំ អ្នកត្រេកអរ ក្នុងការអនុលោមតាម ប្រព្រឹត្តទៅ មួយអន្លើដោយសេចក្តីអើពើទុំះ រមែងមាន ហេតុនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយងាយ " ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*(៧៧) ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅបាន ដោយងាយនោះ លោកហៅថា " **ជាធម៌ធ្វើនូវទីពឹង** " ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ក្នុងសូត្រ ទី៧ ក្នុងទុតិយវគ្គ ទសកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ដែលគេប្រដៅងាយ ប្រកបដោយធម៌ ជាគ្រឿងធ្វើនូវភាវៈជាអ្នកប្រដៅងាយ ជាអ្នកអត់ធន់ ទទួលយក នូវពាក្យប្រៀនប្រដៅ ដោយចំណែកខាងស្តាំ ដោយហេតុណា, ធម៌នេះឯង ជាធម៌គួររលឹករកគ្នា " ។*

*(៧៨) អដ្ឋកថាសត្តមសូត្រនោះ និង អដ្ឋកថាទសកៈ ក្នុងសង្គីតិសូត្រថា "បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សុវចោ** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកដែលគេគប្បីប្រដៅ គឺ គប្បីទូន្មានបាន ដោយងាយ ។ បទថា **ខមោ** មានសេចក្តីថា ត្រូវគេប្រដៅ ដោយពាក្យធ្ងន់អាក្រក់ ដោយពាក្យរឹងរូស ក៏អត់ធន់បាន គឺ មិនចេះក្រោធខឹង ។ ២ បទថា **បទក្ខិណគ្គាហី អនុសាសនី** មានសេចក្តីថា បុគ្គលពួកខ្លះ កាលគេប្រៀនប្រដៅ រមែងទទួលយក ដោយចំណែកខាងឆ្វេង គឺ រមែងពោលជំទាស់ ឬ មិនស្តាប់ ដើរចេញទៅ យ៉ាងណាមិញ, មិនធ្វើយ៉ាងដូច្នោះ ហើយពោលថា " ម្នាលអ្នកដ៏ចំរើន ចូរអ្នកទាំងឡាយ ប្រៀនប្រដៅ ចូរទូន្មានចុះ, កាលបើអ្នកទាំង*

ឡាយ មិនប្រៀនប្រដៅទេ, បុគ្គលដទៃអ្នកណាទៅនឹងប្រៀនប្រដៅ ដូច្នេះហើយ ឈ្មោះថា ទទួលយកនូវចំណែកខាងស្តាំ " ។

ដីកាសត្តមសូត្រ និង សង្គីតិសូត្រនោះថា " បទថា **ខមោ** គឺជាអ្នកអត់ធន់ ។ ដើម្បីនឹងសំដែង នូវការៈនៃកិក្ខុនោះ ជាអ្នកអត់ធន់នោះឯង ទើបលោកពោលពាក្យជាដើម ថា **គាឡ្ហេន** ។ បទថា **វាមតោ** គឺ ដោយខុស ឬ ដោយមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយឧបាយ ។ បទថា **បដិប្បូរតិ** គឺ រមែងតាំងនៅ ដោយភាពជាសឹកសត្រូវ ។ បទថា **បទក្ខិណំ** គឺ រមែងទទួលយក ដោយល្អ ឬ ដោយធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយឧបាយ " ។

អដ្ឋកថាអនុមានសូត្រ ក្នុងទុតិយវគ្គ មូលបណ្ណាសកៈ ថា " បទថា **បដិប្បូរតិ** បានដល់ ជាអ្នកក្រោធខឹងតប គឺ ជាសឹកសត្រូវតាំងនៅ " ។

ដីកាអនុមានសូត្រនោះថា " **បដិ** សព្ទ គឺជាបរិយាយ នៃ **បច្ចត្តិកៈ** សព្ទ ។ សេចក្តីព្យាយាម ឈ្មោះថា កិរិយាផ្សាយទៅបានដល់ កិរិយាតាំងចុះ ដោយអាការ យ៉ាងដូច្នេះ ក្នុងទីនេះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា បទថា **បដិប្បូរតិ** បានដល់ ជាអ្នកក្រោធខឹងតប គឺជាសឹកសត្រូវតាំងនៅ " ។

(៧៩) ការៈនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅងាយនោះ ព្រះដ៏មាន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា "ជាមង្គល" ព្រោះជាហេតុនៃកិរិយាបាន នូវឱវាទានុសាសនី ពីសំណាក់នៃបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ ដ៏ប្រសើរ ស្មើគ្នា និង ព្រោះជាហេតុនៃការសម្រេច នូវគុណ គឺការលះបង់ ទោសៈចោលបាន ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមហាមោគ្គល្លានត្ថេរ កាលនឹងសំដែងធម៌ ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទើបពោល ក្នុងអនុមាន-សូត្រ ថា " ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ ក៏ប្រសិនបើភិក្ខុបវារណាទុក ថា សូមលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ប្រៀនប្រដៅខ្ញុំចុះ, ខ្ញុំជាអ្នក ដែលលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ គប្បីប្រៀនប្រដៅបាន ។ ប៉ុន្តែ ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយកម្រ ប្រកបដោយធម៌ ជា គ្រឿងធ្វើនូវភាវៈជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយកម្រ មិនចេះអត់ ធន់ មិនទទួលយក នូវអនុសាសនី ដោយចំណែកខាងស្តាំ, គ្រា នោះឯង បុគ្គល អ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ដ៏ប្រសើរស្មើគ្នា រមែងមិនសម្គាល់ នូវភិក្ខុនោះ ថា ជាអ្នកគួរប្រៀនប្រដៅបាន មិនសម្គាល់ថាជាអ្នកគួរ ទូន្មានបាន និង មិនសម្គាល់ នូវសេចក្តីស្និទ្ធស្នាល ដែលខ្លួនគប្បី ជួបប្រទះ ក្នុងបុគ្គលនោះ " ដូច្នេះ និង ថា " ម្នាលលោកដ៏មាន អាយុ ក៏ប្រសិនបើ ភិក្ខុ មិនបវារណា ថា សូមលោកដ៏មានអាយុ ទាំងឡាយ ប្រៀនប្រដៅខ្ញុំចុះ, ខ្ញុំ ជាអ្នកដែលលោកដ៏មានអាយុ ទាំងឡាយគប្បីប្រៀនប្រដៅបាន ។ ប៉ុន្តែ ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកដែលគេ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅខាយ

ប្រដៅងាយ ប្រកបដោយធម៌ ជាគ្រឿងធ្វើនូវការៈជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ជាអ្នកអត់ធន់ ទទួលយក នូវអនុសាសនី ដោយចំណែកខាងស្តាំ, គ្រានោះឯង សព្រហ្មចារីបុគ្គល រមែងសម្គាល់នូវភិក្ខុនោះ ថា ជាអ្នកគួរប្រៀនប្រដៅបាន រមែងសម្គាល់ថា ជាអ្នកគួរទូន្មានបាន និង រមែងសម្គាល់ នូវសេចក្តីស្និទ្ធស្នាល ដែលខ្លួនគប្បីបានជួបប្រទះ ក្នុងបុគ្គលនោះ ” ។

(៨០) អដ្ឋកថាអនុមានសូត្រនោះថា “ បណ្តាបទទាំងនោះ ២ បទថា **អប្បទក្ខិណគ្គាហី អនុសាសនី** មានសេចក្តីថា បុគ្គលណា ត្រូវបុគ្គលដទៃប្រៀនប្រដៅ ទើបពោលថា ព្រោះហេតុអ្វីបានជាពួកអ្នកប្រៀនប្រដៅខ្ញុំ, ខ្ញុំ រមែងដឹង នូវរបស់ដែលគួរ និងមិនគួរ មានទោស និង មិនមានទោស មានប្រយោជន៍ និង មិនមានប្រយោជន៍ដល់ខ្លួន ” យ៉ាងដូច្នេះ, បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា រមែងមិនទទួលយក នូវអនុសាសនី ដោយចំណែកខាងស្តាំ ឈ្មោះថា រមែងទទួលយក ដោយចំណែកខាងឆ្វេង, ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ជាអ្នកមិនទទួលយក នូវអនុសាសនី ដោយចំណែកខាងស្តាំ ជាប្រក្រតី ដូច្នេះ ” ។

ដីកាអនុមានសូត្រនោះថា “ អ្នកទទួលយក ដោយចំណែកខាងស្តាំ ជាប្រក្រតី ឈ្មោះថា **បទក្ខិណគ្គាហី** ។ អ្នកមានប្រក្រតី

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទទួលយកដោយចំណែកខាងស្តាំ មិនមាន ឈ្មោះថា ជាអ្នកមាន ប្រក្រតីមិនទទួលយកដោយចំណែកខាងស្តាំទេ ។ បទថា **វាមតោ** ប្រែថា ខាងឆ្វេង, អធិប្បាយថា ដោយបរិយាយដែលផ្ទុយផ្សេងពីគ្នា ចាកពាក្យដែលបានពោលមកហើយ ” ។

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធម៌ ១៦ ប្រការ មានភាពជាអ្នកប្រាថ្នាលាមក ជាដើម ឈ្មោះថា ធម៌ជាគ្រឿងធ្វើ នូវភាវៈជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយកម្រ ព្រោះជាហេតុធ្វើ នូវភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយកម្រ ។ ធម៌ ១៦ ប្រការ មានភាពជាអ្នកប្រាថ្នាតិច ជាដើម ឈ្មោះថា ធម៌ជាគ្រឿងធ្វើ នូវភាវៈជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយងាយ ព្រោះមានន័យផ្ទុយគ្នា អំពីធម៌ជាគ្រឿងធ្វើនូវភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅបាន ដោយកម្រនោះ ។ ធម៌ទាំងអស់នោះ អ្នកសិក្សា គប្បីត្រួតពិនិត្យមើល ក្នុងអនុមានសូត្រ ។

(៨១) ក៏ធម្មតាបុគ្គលដែលគេប្រដៅងាយ ឈ្មោះថា រមែងប្រតិបត្តិ ដើម្បីលះបង់ទោស របស់ខ្លួនផង របស់បុគ្គលដទៃផង ។ ព្រោះហេតុនោះ ភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ របស់បុគ្គលនោះ រមែងជាហេតុបានសម្រេច នូវគុណ គឺការលះបង់នូវទោសបាន ។ មួយទៀត ភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ឈ្មោះថា ជាមង្គល ព្រោះភាវៈជាអ្នកនៅមិនឆ្ងាយ អំពីការបានសម្រេចគុណវិសេស ។

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ

ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោល ក្នុងអដ្ឋកថាមត្តសូត្រថា “ កំ បុគ្គលណា ត្រូវបុគ្គលដទៃប្រដៅថា របស់នេះ មិនគប្បីធ្វើ ដូច្នេះ ក៏ពោលថា អ្នកបានឃើញហើយឬ អ្នកបានឮហើយឬ អ្នកជាអ្វី នឹងខ្ញុំ បានជាមកប្រៀនប្រដៅ អ្នកជាព្រះឧបជ្ឈាយ៍ ជាអាចារ្យ ជាមិត្រ ដែលជួបគ្នាម្តង ៗ ជាមិត្រមាំមួនឬ ដូច្នេះខ្លះ ដ៏មាន, រមែងបៀតបៀន ដោយភាពជាអ្នកស្ងៀមខ្លះ ក៏មាន, យល់ព្រម ហើយ មិនធ្វើដូច្នោះ ក៏មាន, បុគ្គលនោះ រមែងស្ថិតនៅ ក្នុងទី ឆ្ងាយ អំពីការបានម្រេចនូវគុណវិសេស ។ ចំណែក បុគ្គលណា កាលត្រូវគេប្រៀនប្រដៅ ក៏ពោលថា បពិត្រលោកដ៏ចំរើន ប្រពៃ ណាស់, លោកម្ចាស់ពោលត្រូវហើយ, ធម្មតាទោស របស់ខ្លួន រមែងមើលឃើញ ដោយលំបាក, លោកម្ចាស់បានឃើញ នូវកម្ម ដូច្នេះហើយ អាស្រ័យនូវសេចក្តីអនុគ្រោះ ហើយគប្បីប្រៀន ប្រដៅខ្ញុំ ម្តងទៀតចុះ, យូរពេលណាស់ ខ្ញុំនឹងបាននូវឱវាទ អំពី សំណាក់របស់លោកម្ចាស់ ដូច្នេះ និង រមែងប្រតិបត្តិ តាមសមគួរ ដល់ឱវាទ ដែលលោកបានប្រៀនប្រដៅ, បុគ្គលនោះ រមែងស្ថិត នៅ ក្នុងទីមិនឆ្ងាយ អំពីការបានសម្រេច នូវគុណវិសេស ។ ហេតុនោះ បុគ្គល កាលទទួលពាក្យរបស់អ្នកដទៃ យ៉ាងនេះហើយ ធ្វើ (តាម) ទើបបានឈ្មោះថា ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ” ។

មង្គលគ្គទីបនីប្រែ

(៨២) ក៏បុគ្គលដែលគេប្រដៅងាយ មាន ២ ពួក, ពួកខ្លះគួរសរសើរ, ពួកខ្លះ មិនគួរសរសើរ, ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ត្រាស់ ក្នុងកកចុបមសូត្រថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ណា ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ដល់នូវភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ព្រោះហេតុនៃចីពរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ, តថាគត មិនហៅភិក្ខុនោះថា ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយឡើយ ។ ដំណើរនោះ តើព្រោះហេតុអ្វី ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះថា ភិក្ខុនោះ កាលបើមិនបាន នូវចីពរ ។បេ។ បរិក្ខារ នោះ មិនមែនជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយឡើយ, មិនមែនដល់ នូវភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយឡើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចំណែក ភិក្ខុ ណា កាលធ្វើសក្ការៈចំពោះធម៌ កាលធ្វើសេចក្តីគោរពធម៌ កាលប្រព្រឹត្តឱនលំទោនធម៌ រមែងជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ រមែងដល់ នូវភាពដែលគេប្រដៅងាយ, តថាគត ហៅភិក្ខុនោះថា ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ពួកអ្នកទាំងឡាយ គប្បីសិក្សា ក្នុងព្រះធម្មវិន័យនេះ យ៉ាងដូច្នេះថា ពួកយើង កាលធ្វើសក្ការៈ ចំពោះធម៌ ធ្វើសេចក្តីគោរពធម៌ ប្រព្រឹត្តឱនលំទោនធម៌ នឹងជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ នឹងដល់ នូវភាពដែលគេប្រដៅបាន

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ

ដោយងាយ យ៉ាងដូច្នេះ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ គប្បីសិក្សា យ៉ាងដូច្នេះឯង ” ។

(៨៣) អដ្ឋកថាកកចុបមសូត្រនោះ ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ ២ បទថា ***យោ ចីវរ*** *។បេ។* ***បរិក្ខារហេតុ*** *មានសេចក្ដីថា ភិក្ខុណា កាលបាននូវវត្ថុដ៏ប្រណិតៗ ទាំងឡាយ មានចីវរ ជាដើម នេះ រមែងធ្វើនូវការបរិកម្មជើង និង ការបរិកម្មខ្នងជាដើម ដោយការពោលពាក្យដដែលៗ ប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា* ***អលភមានោ*** *បានដល់ កាលមិនបាន ដូចជាខ្លួនធ្លាប់បាន ក្នុងកាលមុន ។ ២ បទថា* ***ធម្មំយេវ សក្ករោន្តោ*** *បានដល់ ធ្វើនូវធម៌ប៉ុណ្ណោះ ឲ្យជាទីសក្ការៈ គឺ ឲ្យជារបស់ដែលខ្លួនបានធ្វើល្អហើយ ។ បទថា* ***គរុករោន្តោ*** *បានដល់ ធ្វើឲ្យជាទីគោរព គឺឲ្យធ្ងន់ ។ បទថា* ***អបចាយមានោ*** *បានដល់ សំដែងនូវកិរិយាកោតក្រែង គឺ កិរយាប្រព្រឹត្តិឱនលំទោន ចំពោះធម៌ ដោយពិត ” ។*

(៨៤) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល គប្បីធ្វើនូវការគោរពធម៌ ហើយ ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ដូចព្រះរាធត្ថេរ ដូច្នោះឯង ។

(រឿង ព្រះរាធត្ថេរ)

បានឮមកថា ព្រះរាធត្ថេរនោះ បួសហើយ ក្នុងសំណាក់ នៃព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ដោយន័យដែលពោលហើយ ក្នុងកតញ្ញុតាកថា ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ព្រះថេរៈ បាននាំព្រះរាធត្ថេរនោះ ទៅកាន់គាមកាវាស ហើយនៅ ក្នុងទីនោះ បានទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅព្រះរាធត្ថេរនោះ ជារឿយ ៗ ថា “ របស់នេះ អ្នកគប្បីធ្វើ, របស់នេះ អ្នកមិនគប្បីធ្វើឡើយ ” ដូច្នេះ ។ ព្រះរាធត្ថេរនោះ បានជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ជាអ្នកមានប្រក្រតី ទទួលយកអនុសាសនី ដោយចំណែកខាងស្តាំ, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះរាធត្ថេរ កាលប្រតិបត្តិ តាមឱវាទដែលព្រះសារីបុត្របានដាស់តឿនហើយ ដោយ ២-៣ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ។ ព្រះថេរៈ បាននាំព្រះរាធត្ថេរនោះ ទៅថ្វាយបង្គំព្រះសាស្តា អង្គុយហើយ ត្រូវព្រះសាស្តា ត្រាស់សួរថា “ម្នាលសារីបុត្រ តើកូនសិស្សរបស់អ្នក ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយឬទេ ” ដូច្នេះហើយ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ត្រូវហើយ, កូនសិស្ស របស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយយ៉ាងក្រៃលែង, កាលខ្ញុំព្រះអង្គ ពោលទោសអ្វីមួយ, ក៏មិនដែលក្រោធខឹងឡើយ ” ។

ព្រះសាស្តាចារ្យ កាលនឹងទ្រង់ធ្វើព្រះរាធត្ថេរនោះ ឲ្យជាបែបយ៉ាងហើយ ទ្រង់ឱវាទទូវភិក្ខុទាំងឡាយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មតា ភិក្ខុ គប្បីជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយដូចជាព្រះរាធត្ថេរ ដូច្នោះ, សូម្បីត្រូវគេចង្អុលបង្ហាញទោសហើយ

ជាស់តឿន ក៏មិនត្រូវក្រោធខឹងឡើយ” ដូច្នេះ កាលនឹងទ្រង់ឱវាទ ដោយបរិយាយ សូម្បីដទៃផ្សេងទៀត ទ្រង់ត្រាស់ ថា “ ក៏បុគ្គល អ្នកឲ្យនូវឱវាទ ភិក្ខុ គប្បីឃើញថា ដូចជាបុគ្គលអ្នកប្រាប់កំណប់ ទ្រព្យឲ្យ ដូច្នោះ ” ។ អធិប្បាយថា “ ប្រៀបដូចជាមនុស្សកំសត់ មិនធ្វើនូវសេចក្តីក្រោធខឹង ក្នុងបុគ្គលអ្នកគម្រាមកំហែង ក្តី វាយ ប្រហារ ក្តី ដោយពោលថា ចូរអ្នកទទួលយកទ្រព្យនេះចុះ ដូច្នេះ ហើយ ប្រាប់កំណប់ទ្រព្យឲ្យ ជាអ្នកមានតែសេចក្តីត្រេកអរតាម ប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណា, កាលបើបុគ្គលប្រាកដដូច្នោះ ឃើញទោស ដែលមិនសមគួរ ឬ សេចក្តីភ្លាំងភ្លាត់ហើយ បង្ហាញប្រាប់, ភិក្ខុ មិនគួរធ្វើសេចក្តីក្រោធខឹង, គប្បីជាអ្នកត្រេកអរដោយពិត, គឺត្រូវ បវារណា តែម្តង ថា បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន កម្មដ៏ធំ គឺលោក ម្ចាស់ទាំងឡាយ កាលស្ថិត ក្នុងឋានៈជាអាចារ្យ និង ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ របស់ខ្ញុំ ជាស់តឿន ឈ្មោះថា បានធ្វើហើយ, សូមលោកម្ចាស់ ទាំងឡាយ គប្បីជាស់តឿនខ្ញុំ ម្តងទៀត ដូច្នេះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ” ។

រឿងព្រះរាធត្ថេរ មកក្នុងអដ្ឋកថាគាថា ថា “**និធីនំវ បវត្តារំ**” ដូច្នេះជាដើម ក្នុងបណ្ឌិតវគ្គ នៃធម្មបទ ។

(៨៥) បុគ្គល ដែលគេប្រដៅងាយ រមែងបានសេចក្តីសុខ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ ក្នុងរឿងបាននូវសេចក្តីសុខ របស់អ្នក

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ដែលគេប្រដៅងាយនេះ គប្បីសំដែងតិបល្លត្ថជាតក ក្នុងទុតិយវគ្គ ឯកនិបាត និង ភិសបុប្ផជាតក ក្នុងទុតិយវគ្គ ឆក្កនិបាត ។ ចំណែកបុគ្គល ដែលគេប្រដៅបានដោយកម្រ រមែងបាននូវសេចក្តីទុក្ខ ។ ក្នុងរឿងបាននូវសេចក្តីទុក្ខ របស់បុគ្គលដែលគេប្រដៅបាន ដោយកម្រនេះ គប្បីសំដែងវេឡុកជាតក វេទព្វជាតក ក្នុងបញ្ចមវគ្គ ឯកនិបាត គោធជាតក ក្នុងបណ្ណាសមវគ្គ នៃឯកនិបាតនោះ ដូចគ្នាដែរ និង ឥន្ទសមានគោត្តជាតក ក្នុងទុតិយវគ្គ នៃទុកនិបាត ។

(៨៦) ក៏បុគ្គល ណា រមែងធ្វើតាមពាក្យ របស់បុគ្គលអ្នកប្រៀនប្រដៅ ព្រោះភាពនៃខ្លួនជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ, បុគ្គលនោះ រមែងបាននូវសេចក្តីសុខ ។ ឯបុគ្គលណា មិនធ្វើតាម បុគ្គលនោះ រមែងបាននូវសេចក្តីទុក្ខ ។ ក៏ក្នុងសេចក្តីនេះ មានរឿងឈ្មួញ ៥០០ នាក់ ក្នុងអតីតកាល ជាឧទាហរណ៍ ។

(រឿង ពាណិជ ៥០០ នាក់)

ក្នុងអតីតកាល មាននគរយក្ស ឈ្មោះថា សិរីសវត្ថុ ក្នុងតម្ពបណ្ណិទ្វីប ។ កាលបើឈ្មួញទាំងឡាយ ដែលមានទូកបែកធ្លាយ មកដល់ហើយ, យក្សទាំងឡាយ ក្នុងនគរនោះ បានឲ្យនូវយាគូ និង ភត្ត ជាដើម ដល់ឈ្មួញទាំងនោះ ហើយសួរថា " អ្នកទាំងឡាយ មកហើយ ក្នុងនគរនេះ ដោយការងាអ្វី " ។ ឈ្មួញ

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅខាយ

ទាំងឡាយ ប្រាប់ថា “ ពួកយើង ជាអ្នកលិចទូក បានជាមក ក្នុង នគរនេះ ” ។ ពួកនាងយក្ខិនីនោះ ប្រាប់ថា “ នៃលោកម្ចាស់ទាំង ឡាយ ល្អហើយ កាលបើពួកប្តី របស់ខ្ញុំទាំងឡាយ ឡើងទូកទៅ ហើយ, កន្លងទៅបាន ៣ ខែ ហើយ, អ្នកទាំងនោះ នឹងស្លាប់ ហើយ, ឯពួកលោកម្ចាស់ ក៏នៅជាឈ្មួញដដែល, ពួកយើង នឹង ជាករិយា របស់លោកម្ចាស់ទាំងឡាយ ” ដូច្នេះហើយ ក៏បានលួង លោមពួកឈ្មួញទាំងនោះ នាំទៅ កាន់នគរយក្ស, បើពួកមនុស្ស ដែលខ្លួនចាប់បានអំពីមុននៅសល់ ក៏យកសោពិសេស មកដាក់ មនុស្សដែលខ្លួនចាប់បានហើយ ឃុំឃាំងទុក ក្នុងគុក យកមនុស្ស ដែលខ្លួនចាប់បានមក ខាងក្រោយ ធ្វើជាប្តី របស់ខ្លួន ៗ, ប៉ុន្តែ កាលបើមិនបានពួកមនុស្សដែលលិចទូក ក្នុងទីលំនៅ របស់ខ្លួន ៗ ទេ ក៏ត្រាច់ចរទៅ កាន់ច្រាំងនៃសមុទ្រ យ៉ាងដូច្នេះ គឺ កាន់ច្រាំង សមុទ្រ ឈ្មោះកល្យាណី ខាងត្រើយនាយ កាន់ច្រាំងសមុទ្រ ឈ្មោះ នាគទ្វីប ខាងត្រើយអាយ ។ នេះ គឺជាប្រពៃណីយ៍ របស់ពួក នាងយក្ខិនីទាំងឡាយ ។

ក្រោយមក ថ្ងៃមួយ ពួកឈ្មួញ ៥០០ នាក់ បានលិចទូក ហើយ ក៏នាំគ្នាហែលទឹក ឡើង ត្រង់ក្បែរនគរ នៃពួកនាងយក្ខិនី នោះ ។ ពួកនាងយក្ខិនីទាំងនោះ លួងលោមពួកឈ្មួញទាំងនោះ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ហើយ នាំមកហើយ បានចងពួកមនុស្ស ដែលខ្លួនចាប់បានមក ក្នុងពេលមុន ឃាំងទុកក្នុងគុកហើយ ។ ពេលនោះ នាងយក្ខិនី ជាចម្បង ក៏បានយកនាយឈ្មួញជាចម្បងធ្វើជាប្តី, ពួកនាងយក្ខិនីក្រៅអំពីនេះ ក៏យកពួកឈ្មួញដែលនៅសេសសល់ ធ្វើជាប្តី, ក្នុងវេលារាត្រី កាលបើពួកឈ្មួញទាំងនោះ ដេកលក់ហើយ, ទើបក្រោកឡើង ទៅខាំស៊ីពួកមនុស្សទាំងឡាយ ក្នុងគុក ហើយក៏បានត្រឡប់មកវិញ ។ នាយឈ្មួញ ជាចម្បង កាលចាំលបឃ្លាំមើល ទើបដឹងថា ភរិយា របស់ខ្លួន គឺជានាងយក្ខិនី ហើយប្រាប់ដល់ពួកឈ្មួញឯទៀត ៗ ពោលថា “ មកអ្នកទាំងឡាយ, ពួកយើង នឹងរត់គេចចេញទៅ ” ។ បណ្តាពួកឈ្មួញទាំងនោះ ពួកឈ្មួញ ២៥០ នាក់ មិនព្រមទៅ ដោយគិតថា “ ពួកយើង មិនអាច ដើម្បីនឹងលះបង់ចោលនាងយក្ខិនីទាំងនោះបានឡើយ” ។ ឈ្មួញ ជាចម្បងនោះ នាំពួកឈ្មួញ ២៥០ នាក់ ដែលជឿតាមពាក្យរបស់ខ្លួន គេចចេញទៅហើយ ។

ក៏ក្នុងគ្រានោះ ព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់កើតជាស្តេចសេះវលាហក មានខ្លួនសសុទ្ធ មានឫទ្ធិ ហោះហើរទៅ កាន់វេហា បានទៅដល់តម្ពបណ្ណិទ្វីប ចាកហិមវន្តប្រទេស បានស៊ីស្រូវសាលីដែលកើតឯង ហើយទើបត្រាច់ទៅ, កាលនឹងត្រាច់ទៅ ក៏បាន

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ

និយាយជាភាសានៃមនុស្ស ដែលពេញព្រៀបទៅ ដោយសេចក្ដីករុណា ៣ ដង ថា " បុគ្គល អ្នកប្រាថ្នានឹងទៅកាន់ជនបទ មានដែរឬទេ " ។ ពួកឈ្មួញទាំងនោះ បានឮពាក្យ របស់ស្ដេចសេះពោធិសត្វនោះហើយ ទើបប្រណមអញ្ជលី ពោលថា " ពួកយើងខ្ញុំ នឹងទៅ " ។ ស្ដេចសេះ ពោលថា " បើដូច្នោះ ចូរពួកអ្នកឡើងជិះ លើខ្នងខ្ញុំមក " ។ គ្រានោះ ពួកឈ្មួញខ្លះ ក៏បានជិះ លើខ្នង, ពួកខ្លះ ចាប់កន្ទុយ, ពួកខ្លះ ឈរ ប្រណមអញ្ជលី ។ ស្ដេចសេះនោះ បាននាំពួកឈ្មួញទាំងអស់ ដោយទីបំផុត សូម្បីពួកឈ្មួញដែលឈរប្រណមអញ្ជលី ទៅដោយអានុភាពនៃខ្លួន ឲ្យស្ថិតនៅស្ថានទីរៀង ៗ ខ្លួនហើយ ក៏បានទៅកាន់ទីលំនៅ របស់ខ្លួន ដូចដើមវិញ ។ ឯមនុស្ស ២៥០ នាក់ ដែលមិនព្រមកៀសខ្លួន រត់ចេញ ត្រូវពួកនាងយក្ខិនីស៊ីហើយ ក្នុងពេលដែលពួកឈ្មួញ ដទៃទៀតលិចទូក មកដល់ហើយ ។

(៨៧) ចំណែក ព្រះសាស្ដា លុះទ្រង់សំដែង នូវអតីតនិទាននេះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកឈ្មួញទាំងឡាយ ដែលដល់នូវអំណាចរបស់ពួកនាងយក្ខិនីនោះ ដល់នូវកិរិយាអស់ទៅ នៃជីវិតហើយ, ពួកឈ្មួញ ដែលជឿតាមពាក្យរបស់ស្ដេចសេះវលាហក បានស្ថិតនៅ ក្នុងទីលំនៅឋានរៀង ៗ ខ្លួន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ហើយ យ៉ាងណាមិញ, បរិស័ទ ៤ ដែលមិនធ្វើតាមឱវាទ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ រមែងបាននូវសេចក្ដីទុក្ខដ៏ធំ ក្នុងទីដែលធ្វើនូវកម្មដោយគ្រឿង ចង ៥ យ៉ាងជាដើម ក្នុងអបាយទាំង ៤, ចំណែកបរិស័ទ អ្នកដែលធ្វើតាមឱវាទ រមែងដល់នូវឋានៈទាំងឡាយនេះ គឺ កុសលសម្បត្តិ ៣ យ៉ាង សួគ៌ដែលជាទីប្រាថ្នា ៦ ជាន់ ព្រហ្ម-លោក ២០ ជាន់ និង អមតមហានិព្វាន ហើយ រមែងសោយនូវសេចក្ដីសុខដ៏ច្រើន ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ " ដូច្នេះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់នូវ ២ គាថា ក្នុងបញ្ចមវគ្គ នៃទុកនិបាត [១] ថា ៖

ពួកនរជនណា មិនធ្វើតាមឱវាទ ដែលព្រះពុទ្ធ ទ្រង់សំដែងហើយ, ពួកជននោះ នឹងដល់នូវសេចក្ដីវិនាស ដូចជាពួកឈ្មួញ ដែលអារក្សទឹកទាំងឡាយលួងលោមហើយ ដល់នូវសេចក្ដីវិនាសដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ពួកនរជនណា ធ្វើតាមឱវាទ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់សំដែងហើយ, ពួកនរជននោះនឹងដល់នូវត្រើយគឺព្រះនិព្វាន ដោយសួស្ដី ដូចជាពួកឈ្មួញដែលធ្វើតាមឱវាទ របស់ស្ដេចវលាហក ដល់ហើយ នូវត្រើយនៃសេចក្ដីសួស្ដី យ៉ាងដូច្នោះឯង ។

*បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា " **ន ករោន្តិ** " ប្រែថា នឹងមិនធ្វើ ។*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៨ ទំព័រទី ៩៧ ។

ពណ៌នាអំពីភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ

*បាទគាថា ថា “ **ព្យសនេន្តិ គមិស្សន្តិ** ” មានសេចក្តីថា នរជន ទាំងនោះ នឹងដល់នូវសេចក្តីវិនាស យ៉ាងធំ ។ បាទគាថា ថា “ **រក្ខសីហិវ វាណិជា** ” មានសេចក្តីថា ដូចពួកឈ្មួញ ដែលពួកអារក្សទឹក លួងលោមហើយ ។ បាទគាថា ថា “ **សោត្ថិបារំ គមិស្សន្តិ** ” មានសេចក្តីថា នឹងដល់ នូវព្រះនិព្វាន ដោយគ្មានសេចក្តីអន្តរាយ ។ បាទគាថា ថា “ **វលាហកេនេវ វាណិជា** ” មានសេចក្តីថា ដូចជាពួកឈ្មួញដែលស្តេចសេះវលាហក ពោលថា ពួកអ្នកចូរមកចុះ ដូច្នេះ ហើយធ្វើតាមពាក្យ របស់ស្តេចវលាហកនោះ ។ អធិប្បាយថា ប្រៀបដូចជាពួកឈ្មួញទាំងនោះ ទៅដល់ច្រាំងសមុទ្រហើយ បានទៅកាន់ឋាន របស់ខ្លួន ៗ យ៉ាងណាមិញ, នរកជនទាំងឡាយ ដែលធ្វើតាមឱវាទ របស់ព្រះពុទ្ធ ជាដើម រមែងដល់ត្រើយនៃសំសារវដ្ត គឺព្រះនិព្វាន ក៏ដូច្នោះដែរ ” ។*

រឿង ពួកឈ្មួញ មកក្នុងអដ្ឋកថា វលាហកជាតក ។

(៨៨) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលកាលរលឹកដល់ឱវាទ របស់ព្រះសុគតនេះ គប្បីជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយមែនពិត, មិនគប្បីជាអ្នកដែលគេប្រដៅក្រឡើយ ។ មួយទៀត បុគ្គល អ្នកប្រាថ្នាឲ្យព្រះសាសនា តាំងនៅបានយូរ គប្បីជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយមែនពិត ។ ព្រោះថា ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅងាយ រមែង

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីមិនឲ្យព្រះសាសនាសាបសូន្យ, ចំណែកឯភាពនៃបុគ្គលជាអ្នកដែលគេប្រដៅក្រ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឲ្យព្រះសាសនាសាបសូន្យ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទើបត្រាស់ ក្នុងសូត្រទី ៦ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃចតុត្ថបណ្ណាសកៈ ក្នុងបញ្ចកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ រមែងជាអ្នកដែលគេប្រដៅក្រ ប្រកបដោយធម៌ជាគ្រឿងធ្វើនូវភាវៈជាអ្នកដែលគេប្រដៅក្រ មិនចេះអត់ធន់ មិនទទួលយក នូវអនុសាសនី ដោយចំណែកខាងស្ដាំ ជាប្រក្រតី, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ ទី២ នេះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឲ្យព្រះសទ្ធម្មសាបសូន្យ អន្តរធានទៅ " ដូច្នេះ និង ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ រមែងជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ប្រកបដោយធម៌ជាគ្រឿងធ្វើ នូវភាវៈជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ចេះអត់ធន់ ទទួលយកអនុសាសនី ដោយចំណែកខាងស្ដាំ ជាប្រក្រតី, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ ទី ២ នេះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឲ្យព្រះសទ្ធម្ម តាំងនៅបានយូរ ដើម្បីមិនឲ្យព្រះសទ្ធម្ម សាបសូន្យ អន្តរធានទៅបាន " ដូច្នេះឯង ។

ពណ៌នាអំពីបទថាភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅបានដោយងាយ ចប់ ។

ប្រែចប់ ថ្ងៃសុក្រ ៦ រោច ខែមាឃ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព.ស. ២៥៣៦

♣ ♣ ♣

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

(៨៩) កិរិយាចូលទៅរក កិរិយាទំនុកបំរុង កិរិយារលឹកដល់ កិរិយាបានឮ និង កិរិយាបានឃើញ នូវបព្វជិតទាំងឡាយដែលមានកិលេសស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ជាអ្នកមានកាយ វាចា ចិត្ត និងបញ្ញា បានអប់រំមកហើយ ជាអ្នកប្រកកប ដោយការហ្វឹកហាត់ ដ៏ប្រសើរ ឈ្មោះថា កិរិយាឃើញនូវសមណៈទាំងឡាយ ។ កិច្ចមានកិរិយាចូលទៅរកជាដើម សូម្បីទាំងអស់ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា “ ការឃើញដោយទេសនាយ៉ាងទាប ” ។ កិច្ច មានកិរិយាចូលទៅរក ជាដើមនោះ គប្បីជ្រាប ថា “ **ជាមង្គល** *” ។ សួរថា “ ព្រោះហេតុអ្វី ” ។ ឆ្លើយថា “ ព្រោះភាពជារបស់ដែលមានឧបការៈច្រើន ” ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទើបទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងពោជ្ឈង្គសំយុត្ត [១] មហាវគ្គ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុទាំងឡាយនោះណា ជាអ្នកដល់ព្រមដោយសីល ដល់ព្រមដោយសមាធិ ដល់ព្រមដោយបញ្ញា ដល់ព្រមដោយវិមុត្តិ ដល់ព្រមដោយវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សូម្បីកិរិយាឃើញនូវភិក្ខុទាំងនោះ តថាគត ពោលថា មានឧបការៈច្រើន ។ សម្បីការស្តាប់ភិក្ខុនោះ តថាគត ។បេ។ សូម្បីកិរិយា*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៣៩ ទំព័រទី ៤៩ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ចូលទៅរកភិក្ខុទាំងនោះ តថាគត ។បេ។ សូម្បីកិរិយាចូលទៅអង្គុយជិតភិក្ខុទាំងនោះ តថាគត ។បេ។ សូម្បីកិរិយានឹករលឹកដល់ភិក្ខុទាំងនោះ តថាគត ។បេ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សូម្បីកិរិយាបួសតាមភិក្ខុទាំងនោះ តថាគត ពោលថា មានឧបការៈច្រើន ៗ រឿងនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុស្តាប់ធម៌ របស់ភិក្ខុទាំងឡាយនោះហើយ រមែងជាអ្នកគេចចេញហើយ នៅដោយការគេចចេញ ២ យ៉ាង គឺការគេចចេញ ដោយកាយ ១ ការគេចចេញ ដោយចិត្ត ១ ។ ភិក្ខុនោះ កាលនឹងគេចចេញហើយ នៅ យ៉ាងដូច្នោះ រមែងរលឹករឿយ ៗ រមែងត្រិះរិះរឿយ ៗ នូវធម៌នោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា ភិក្ខុកាលគេចចេញហើយ នៅដូច្នោះ រមែងរលឹករឿយៗ រមែងត្រិះរិះរឿយៗ នូវធម៌នោះ, ក្នុងសម័យនោះ សតិសម្ពោជ្ឈង្គ ឈ្មោះថាភិក្ខុបានប្រារព្ធហើយ, ក្នុងសម័យណា ភិក្ខុ ចំរើនសតិសម្ពោជ្ឈង្គ, ក្នុងសម័យនោះ សតិសម្ពោជ្ឈង្គ រមែងដល់នូវការពេញ ដោយការចំរើន របស់ភិក្ខុ ។ ភិក្ខុនោះ កាលមានស្មារតី នៅដូច្នោះក៏រមែងស្រាវជ្រាវ ពរិរក ដល់នូវការពិចារណានូវធម៌នោះ ដោយបញ្ញា ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា ភិក្ខុ កាលមានស្មារតី នៅដូច្នោះ រមែងស្រាវជ្រាវ ពរិរក ដល់នូវការពិចារណា

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

នូវធម៌នោះ ដោយបញ្ញា ។ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គ (អង្គនៃប្រាជ្ញា ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺកិរិយាត្រិះរិះធម៌) ឈ្មោះថា ភិក្ខុបានប្រារព្ធ ហើយ ក្នុងសម័យនោះ ។បេ។ រមែងដល់នូវការពេញដោយការ ចំរើន របស់ភិក្ខុ ។ កាលបើភិក្ខុនោះ ស្រាវជ្រាវពាវរក ដល់នូវការ ពិចារណានូវធម៌នោះ ដោយបញ្ញា, សេចក្តីព្យាយាម មិនធូរថយ រមែងឈ្មោះថា ភិក្ខុនោះបានប្រារព្ធហើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា កាលបើភិក្ខុស្រាវជ្រាវ ពាវរកនូវធម៌នោះ ដោយ បញ្ញា ។បេ។ សេចក្តីព្យាយាមមិនធូរថយ, ក្នុងសម័យនោះ វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គ (អង្គនៃប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺសេចក្តី ព្យាយាម) រមែងឈ្មោះថា ភិក្ខុនោះ បានប្រារព្ធហើយ ។បេ។ រមែងដល់នូវការពេញ ដោយការចំរើន របស់ភិក្ខុ ។ កាលបើភិក្ខុ មានសេចក្តីព្យាយាមប្រារព្ធហើយ, បីតិ ប្រាសចាកអាមិស គឺ កិលេស ក៏កើតឡើង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា កាលបើភិក្ខុមានសេចក្តីព្យាយាមរបារព្ធហើយ, បីតិ ប្រាសចាក អាមិស គឺកិលេស ក៏កើតឡើង, ក្នុងសម័យនោះ បីតិសម្ពោជ្ឈង្គ (អង្គនៃប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹងគឺបីតិ) រមែងឈ្មោះថា ភិក្ខុ នោះ បានប្រារព្ធហើយ ។បេ។ រមែងដល់នូវការពេញ ដោយការ ចំរើន របស់ភិក្ខុ ។ កាលបើភិក្ខុមានចិត្ត ប្រកបដោយបីតិ កាយ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក៏ស្ងប់រម្ងាប់ ចិត្ត ក៏ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា កាលភិក្ខុមានចិត្តប្រកបដោយបីតិ, កាយក៏ស្ងប់ ចិត្តក៏ស្ងប់, ក្នុងសម័យនោះ បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គ (អង្គនៃប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹងគឺសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់) ឈ្មោះថា ភិក្ខុបានប្រារព្ធហើយ ។បេ។ រមែងដល់នូវការពេញ ដោយការចំរើន របស់ភិក្ខុ ។ កាលបើភិក្ខុមានកាយស្ងប់រម្ងាប់ ដល់នូវសេចក្តីសុខហើយ, ចិត្ត ក៏តម្កល់នៅខ្ជាប់ខ្ជួន ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា កាលបើភិក្ខុមានកាយស្ងប់រម្ងាប់ ដល់នូវសេចក្តីសុខហើយ, ចិត្ត ក៏តម្កល់នៅខ្ជាប់ខ្ជួន, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យនោះ សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គ (អង្គនៃប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺតម្កល់ចិត្តមាំ) ឈ្មោះថា ភិក្ខុបានប្រារព្ធហើយ ។បេ។ រមែងដល់ នូវការពេញ ដោយការចំរើនរបស់ភិក្ខុ ។ ភិក្ខុនោះ រមែងជាអ្នកសំឡឹង ដោយប្រពៃ នូវចិត្តដែលបានតម្កល់មាំហើយ ដូច្នោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសម័យណា ភិក្ខុ ជាអ្នកសំឡឹងដោយប្រពៃនូវចិត្តដែលបានតម្កល់មាំហើយ ដូច្នោះ, ក្នុងសម័យនោះ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ (អង្គនៃប្រាជ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង គឺព្រងើយកន្តើយ) ឈ្មោះថា ភិក្ខុបានប្រារព្ធហើយ, ក្នុងសម័យនោះ ភិក្ខុ ចំរើន នូវឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ, ក្នុងសម័យនោះ ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ រមែងដល់ នូវការពេញ

បរិបូរណ៍ ដោយកិរិយាចំរើន របស់ភិក្ខុ ” ។

បាលី ក្នុងសម្បន្នសីលសូត្រ ចប់ ។

(៩០) បាលី ក្នុងសម្បន្នសីលសូត្រ [១] ក្នុងបឋមវគ្គ ចតុក្កនិបាត ក្នុងឥតិវុត្តកៈ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សូម្បីកិរិយាឃើញ នូវភិក្ខុទាំងនោះ ។បេ។ សូម្បីកិរិយាស្តាប់ នូវភិក្ខុទាំងនោះ ។បេ។ សូម្បីកិរិយាចូលទៅរកភិក្ខុទាំងនោះ ។បេ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សូម្បីកិរិយាចូលទៅអង្គុយជិតភិក្ខុទាំងនោះ ។បេ។ សូម្បីកិរិយានឹករលឹករឿយ ៗ ដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ។បេ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សូម្បីកិរិយាបួសតាមភិក្ខុទាំងនោះ តថាគត ពោលថា មានឧបការៈច្រើន ។ ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើភិក្ខុសេពគប់ ចូលទៅអង្គុយជិតភិក្ខុបែបនោះហើយ, សីលក្ខន្ធ សូម្បីមិនទាន់ពេញបរិបូណ៌ រមែងដល់នូវការពេញបរិបូរណ៍ ដោយភាវនាផង, សមាធិក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញបរិបូណ៌... វិមុត្តិក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញបរិបូណ៌... វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញបរិបូណ៌... ក៏រមែងដល់នូវការពេញបរិបូរណ៍ ដោយភាវនាផង ” ដូច្នេះឯង ។

(៩១) អដ្ឋកថា ពោជ្ឈង្គសំយុត្ត ថា “សីល ដែលជា

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៣ ទំព័រទី ១៣៩ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*លោកិយៈ និង លោកុត្តរៈ របស់ព្រះខីណាស្រព ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់កំណត់យកហើយ ក្នុងបទថា **សីលសម្បន្នា** នេះ ។ អធិប្បាយថា ដល់ព្រមដោយសីលនោះ ។ សូម្បីក្នុងសមាធិ និង បញ្ញា ក៏មានន័យដូចគ្នានេះដែរ ។ ចំណែក វិមុត្តិ ក៏គឺផលវិមុត្តិនុ៎ះឯង ។ វិមុត្តិញាណទស្សនៈ បានដល់បច្ចវេក្ខណាញាណ ។ កាលបើកំណត់យកសេចក្តី យ៉ាងដូច្នេះ, បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ធម៌ ៣ យ៉ាង មានសីលជាដើម ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់កំណត់យកទាំងលោកិយៈ ទាំងលោកុត្តរៈ, វិមុត្តិ ជាលោកុត្តរៈ តែម្យ៉ាង, វិមុត្តិញាណទស្សនៈ ជាលោកិយៈតែម្យ៉ាង ។ បទថា **ទស្សនម្បហំ** កាត់បទជា **ទស្សនម្បិ អហំ** ។ ក៏កិរិយាឃើញនោះនុ៎ះ មាន ២ យ៉ាង គឺ កិរិយាឃើញដោយចក្ខុ ១ កិរិយាឃើញដោយញាណ ១ ។ បណ្តាកិរិយាឃើញទាំង ២ ប្រការនោះ កិរិយាឃើញ គឺ កិរិយាសំឡឹងមើល នូវព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ដោយចក្ខុ ដ៏ជ្រះថ្លា ឈ្មោះថា កិរិយាឃើញដោយចក្ខុ ។ ចំណែក កិរិយាឃើញ នូវលក្ខណៈដែលព្រះអរិយៈទាំងឡាយឃើញហើយ និង កិរិយាចាក់ធ្លុះលក្ខណៈ ដែលព្រះអិយៈទាំងឡាយបានចាក់ធ្លុះហើយ ដោយឈាន ឬ ដោយមគ្គផលទាំងឡាយ ឈ្មោះថា កិរិយាឃើញ ដោយញាណ ” ។*

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

(៩២) អដ្ឋកថាឥតិវុត្តកៈ ថា “ ក៏ការសម្រេចនូវធម៌ ដែលធ្វើការៈជាព្រះអរិយៈ និង ការសម្រេច នូវការៈជាព្រះអរិយៈ ដោយវិបស្សនា មគ្គ និង ផល ឈ្មោះថា កិរិយាឃើញ ដោយញាណ ” ។

អដ្ឋកថាសម្បន្នសូត្រទាំង ២ នោះថា “ ក៏បណ្ដាការឃើញទាំង ២ យ៉ាងនេះ ការឃើញដោយចក្ខុ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់អធិប្បាយហើយ ក្នុងសេចក្ដីនេះ ។ ព្រោះថា សូម្បីកិរិយាសំឡឹងមើល នូវព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ដោយចក្ខុ ដ៏ជ្រះថ្លា ក៏រមែងមានឧបការៈច្រើនដូចគ្នាដែរ ។ បទថា ***សវនំ*** *សេចក្ដីថា កិរិយាបានស្ដាប់ ដោយត្រចៀក កាលបើជនទាំងឡាយ ពោលថា ព្រះខីណាស្រព ឈ្មោះនោះ នៅក្នុងរដ្ឋជានី ឬ ក្នុងជនបទ ក្នុងស្រុក ឬ ក្នុងនិគម ក្នុងវិហារ ឬ ក្នុងគុហា ឈ្មោះនោះ ” យ៉ាងដូច្នេះ, សូម្បីការបានឮទុំះ ក៏ឈ្មោះថា មានឧបការៈច្រើនដូចគ្នាដែរ ។ បទថា* ***ឧបសង្កមនំ*** *បានដល់ ការចូលទៅរកព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ដោយចិត្តបែបនេះ ថា ខ្ញុំនឹងថ្វាយទាន ខ្ញុំនឹងសួរនូវបញ្ហា ខ្ញុំនឹងស្ដាប់ នូវធម៌ ខ្ញុំនឹងធ្វើសក្ការៈ ។ បទថា* ***បយិរុបាសនំ*** *បានដល់ ការចូលទៅអង្គុយជិត ដើម្បីសួរបញ្ហា ។ អធិប្បាយថា កិរិយាបានស្ដាប់នូវគុណ របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយហើយ ចូលទៅរកព្រះ*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អរិយៈទាំងនោះ បាននិមន្តហើយ ថ្វាយទាន ទើបសួរ នូវបញ្ហា ដោយន័យជាដើមថា " បពិត្រលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន ចុះអ្វីទៅ ជាកុសល " ដូច្នេះ ។

(៩៣) អដ្ឋកថាឥតិវុត្តកៈ ថា " កិរិយាធ្វើកិច្ច មានការជួយបម្រើជាដើម ឈ្មោះថា ការចូលទៅអង្គុយជិតដូចគ្នា ។ បទថា **អនុស្សរណំ** បានដល់ កិរិយានឹករលឹករឿយ ៗ នូវអារម្មណ៍ គឺគុណវិសេស មានទិព្វវិហារ ជាដើម របស់ព្រះអរិយៈទាំងនោះ ថា ឥឡូវនេះ ព្រះអរិយទាំងឡាយ រមែងញុំាងពេលវេលា ឲ្យកន្លងទៅ ដោយសេចក្ដីសុខ ដែលកើតអំពីឈាន វិបស្សនា មគ្គ និងផល ក្នុងទីទាំងឡាយ មានគុម្ពឈើ គុហា និង មណ្ឌបជាដើម ដូច្នេះ ឬ ឱវាទណា ជាឱវាទដែលខ្លួនបានហើយ អំពីសំណាក់របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយនោះ, កិរិយារលឹកឃើញ នូវឱវាទនោះហើយ នឹករលឹករឿយ ៗ យ៉ាងដូច្នេះថា សីល លោកបានពោលហើយ ក្នុងទីនេះ, សមាធិ ក្នុងទីនេះ, វិបស្សនា ក្នុងទីនេះ, មគ្គ ក្នុងទីនេះ, ផល លោកពោលមកហើយ ក្នុងទីនេះ ដូច្នេះ របស់បុគ្គលអ្នកអង្គុយ ក្នុងទីសម្រាកក្នុងពេលយប់ និង ពេលថ្ងៃ " ។

(៩៤) អដ្ឋកថាសំយុត្ត ថា " បទថា **អនុស្សរណំ** បានដល់ កិរិយានឹករលឹករឿយៗ ថា ឥឡូវនេះ ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

រមែងញ៉ាំងពេលវេលាឲ្យកន្លងទៅ ដោយសេចក្ដីសុខ ដែលកើតអំពីឈាន វិបស្សនា មគ្គ និង ផល ក្នុងទីទាំងឡាយ មានទីសម្រាក គឺគុហា និង មណ្ឌបជាដើម ដូច្នេះ ឬ ការរឭកដល់ឱវាទដែលខ្លួនបានហើយ អំពីសំណាក់ របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយនោះយ៉ាងនេះថា ។បេ។ ផល លោកបានពោលហើយ ក្នុងទីនេះដូច្នេះ របស់បុគ្គលដែលអគ្គុយ ក្នុងទីសម្រាក ក្នុងពេលយប់ និងពេលថ្ងៃ ។ បទថា **អនុប្បព្វជ្ជំ** គឺ កិរិយាធ្វើចិត្ត ឲ្យជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ហើយចេញចាកផ្ទះ បួស ក្នុងសំណាក់ នៃព្រះអរិយៈទាំងឡាយនោះ ។ ការបួស របស់បុគ្គលដែលធ្វើចិត្តឲ្យជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ហើយបួសក្នុងសំណាក់ នៃព្រះអរិយៈទាំងឡាយនោះឯង ប្រាថ្នានូវឱវាទានុសាសនី របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយនោះផងដែរ ត្រាច់ទៅ ឈ្មោះថា ការបួសតាម ។ ការបួស សូម្បីរបស់បុគ្គលដែលប្រាថ្នា នូវឱវាទនុសាសនី ក្នុងសំណាក់ នៃភិក្ខុដទៃទៀត ត្រាច់ទៅ ក៏ឈ្មោះថា ការបួសតាម ។ បព្វជ្ជា សូម្បីរបស់បុគ្គលដែលបួសហើយ ក្នុងសំណាក់ នៃពួកបព្វជិតដទៃ ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លា ក្នុងបព្វជិតដទៃ ហើយប្រាថ្នាឱវាទានុសាសនី របស់បព្វជិតដទៃដូចគ្នាដែរ ត្រាច់ទៅ រមែងមិនឈ្មោះថា ការបួសតាមទេ ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អដ្ឋកថាឥតិវុត្តកៈ ថា “ បព្វជ្ជា សូមី្បរបស់បុគ្គលដែលបួស ក្នុងទីដទៃ ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះអរិយៈទាំងឡាយហើយ ប្រាថ្នានូវឱវាទានុសាសនី ក្នុងសំណាក់នៃព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ត្រាច់ទៅ ក៏ឈ្មោះថា ការបួសតាម ដូចគ្នាដែរ ” ។

(៩៥) អដ្ឋកថាពោជ្ឈង្គសំយុត្ត ថា “ ក៏បណ្ដាកុលបុត្រទាំងឡាយ ដែលបានបួសហើយ យ៉ាងនោះ កុលបុត្រដែលបួសតាមព្រះមហាកស្សបត្ថេរ បានមានហើយចំនួន ១ សែននាក់ មុនគេបង្អស់ ។ កុលបុត្រ ដែលបួសតាមព្រះចន្ទគុត្តត្ថេរ ដែលជាសទ្ធិវិហារិក របស់ព្រះថេរៈនុ៎ះឯង ក៏បានចំនួនប៉ុណ្ណោះដូចគ្នាដែរ ។ កុលបុត្រ ដែលបួសតាមព្រះសុរិយគុត្តត្ថេរ ដែលជាសទ្ធិវិហារិក របស់ព្រះចន្ទគុត្តត្ថេរនោះឯង ក៏បានមានចំនួនប៉ុណ្ណោះដូចគ្នាដែរ ។ កុលបុត្រ ដែលបួសតាមព្រះអស្សគុត្តត្ថេរ ដែលជាសទ្ធិវិហារិក របស់ព្រះសុរិយគុត្តត្ថេរនោះឯង ក៏មានហើយចំនួនប៉ុណ្ណោះដែរ ។ កុលបុត្រ ដែលបួសតាមព្រះយោនកធម្មរក្ខិតត្ថេរ ដែលជាសទ្ធិ-វិហារិក របស់អស្សគុត្តត្ថេរនោះឯង ក៏មានហើយចំនួនប៉ុណ្ណោះដូចគ្នាដែរ ។ ចំណែក សទ្ធិវិហារិក របស់ព្រះយោនកធម្មរក្ខិតត្ថេរនោះ គឺ ជាព្រះកនិដ្ឋភាតា របស់ព្រះបាទអសោក មាននាមថាព្រះតិស្សត្ថេរ ។ កុលបុត្រ ដែលបួសតាមព្រះតិស្សត្ថេរនោះ បាន

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

មានហើយ ចំនួន ២ កោដិកន្ទះ (២៥ លាន) នាក់ ។ ចំណែកកុលបុត្រទាំងឡាយ ដែលបានបួសតាមព្រះមហិន្ទត្ថេរ រាប់មិនអស់ឡើយ ។ ក៏កុលបុត្រដែលបួស ដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះបរមសាស្ដា ក្នុងលង្កាទ្វីប រហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ គឺ សុទ្ធតែឈ្មោះថា បួសតាមព្រះមហិន្ទត្ថេរនុ៎ះឯង ដោយពិត ។

២ បទថា ***តំ ធម្មំ*** បានដល់ ធម៌ គឺឱវាទានុសាសនី របស់ព្រះថេរៈទាំងនោះនោះ ។ បទថា ***អនុស្សរតិ*** ប្រែថា រមែងរលឹក ។ បទថា ***អនុវិតក្កេតិ*** គឺ រមែងធ្វើនូវធម៌ឲ្យជាសភាព ត្រូវវិតក្កៈពាល់ត្រូវហើយ ។ បទថា ***អារទ្ធោ*** បានដល់ រមែងជាសភាពពេញបរិបូណ៌ ។ ពាក្យទាំងអស់ មានន័យជាអាទិ៍ ថា ***បវិចិនតិ*** ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ដោយអំណាចការឲ្យញាណប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងធម៌នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា ***បវិចិនតិ*** បានដល់ ស្រាវជ្រាវនូវលក្ខណៈ នៃធម៌ទាំងឡាយនោះ ៗ ។ បទថា ***បវិចរតិ*** បានដល់ ញ៉ាំងញាណ ឲ្យត្រាច់ទៅ ក្នុងធម៌នោះ ៗ ។ បទថា ***បរិវីមំសមាបជ្ជតិ*** គឺ រមែងបានដល់នូវការពិចារណា គឺការត្រួតត្រាមើល បានដល់ ការស្វែងរក ” ។

(៩៦) ដីកាពោជ្ឈង្គសំយុត្តថា “ វាចាត្រូវ ការងារត្រូវ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ដែលរាប់បញ្ចូល ក្នុងមគ្គ និង ផល និង

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ធម៌ទាំងឡាយ មានចេតនា ជាដើម ដែលដទៃផ្សេង អំពីសម្មាវាចា ជាដើមនោះ ដែលដល់នូវកិរិយាជុសខាត់ជម្រះកិលេស ឈ្មោះថា លោកុត្តរសីល របស់ព្រះទីណាស្រេព ។ ចំណែក លោកិយសីល រាប់បញ្ចូល ក្នុងអព្យាក្រឹត ផ្នែកកិរិយា ។ លោកិយសីលនោះ ឈ្មោះថា ចារិត្តសីល ។ ក៏ចារិត្តសីល មិនមានការកើតឡើង ដោយពិត ព្រោះមិនមានការប្រព្រឹត្តិទៅ ដោយអំណាចនៃការវៀរ ចាក ។ អាចារ្យ ពួកខ្លះ បានពោលថា សីល ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុង ចំណែកខាងដើម ឈ្មោះថា លោកិយសីល ។ កិរិយាឃើញ នូវ លក្ខណៈ ដោយខ្លួនឯង នៃសភាវៈធម៌ទាំងឡាយ ដែលបច្ច័យ តាក់តែងហើយ ដោយបញ្ញាដែលជាគ្រឿងកំណត់ដឹង ដោយការ ពិចារណា និង កិរិយាឃើញ នូវសាមញ្ញលក្ខណៈ មានសេចក្តី មិនទៀងជាដើម ដោយតីរណបរិញ្ញា ឈ្មោះថា កិរិយាឃើញ នូវ លក្ខណៈ ។ មែនពិត បុគ្គលសូម្បីកាលលះបង់ ឈ្មោះថា រមែង ឃើញនូវសភាវធម៌ទាំងនោះ ដោយអាការ គឺ ភាវៈជាធម៌ដែល បុគ្គលគប្បីលះបង់ ។ ការឃើញ នូវលក្ខណៈ ដែលពិតប្រាកដ របស់ព្រះនិព្វាន ដោយមគ្គចិត្ត និង ផលចិត្ត ក្តី ការឃើញនូវធម៌ ដែលគួរវៀរចាក ដោយឈាន ដោយឈានចិត្ត ក្តី ការឃើញនូវ បឋវីកសិណ ជាដើម ដោយអភិញ្ញាចិត្ត ក្តី ក៏ឈ្មោះថា ការឃើញ

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

ដោយញាណ ដូចគ្នាដែរ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះបំណងយក ការឃើញដោយចក្ខុ ព្រោះភាវៈនៃការស្ដាប់ និង កិរិយាចូលទៅ អង្គុយជិត ព្រះអង្គទ្រង់កំណត់ទុកហើយ ឮដ៏ខាងមុខ ។ បទថា **បញ្ហាបយិរុបាសនំ** បានដល់ ការចូលទៅអង្គុយជិត ដោយ អំណាចការសួរបញ្ហា ព្រោះភាវៈនៃការសួរបញ្ហាទាំងស្រុង ត្រូវ ការចូលទៅអង្គុយជិតនុ៎ះឯង ជាស់តៀនហើយ ។ ដើម្បីនឹងសំដែង ថា ការនឹករលឹកដល់គុណ មានសីលជាដើម ដែលខ្លួនបានស្ដាប់ រួចមកហើយ ដោយប្រការសំខាន់ ក៏គឺការមិនខុសប្លែកផ្សេង អំពី ឱវាទដែលខ្លួនបានហើយ អំពីសំណាក់ព្រះអរិយៈទាំងនោះ ក្នុងទី សម្រាកក្នុងពេលយប់ និង ពេលថ្ងៃនោះឯង ដោយអំណាច នៃ គុណ ឈ្មោះថា កិរិយានឹករលឹក ដល់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ដូច្នេះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា **ឈានវិបស្សនា** ដូច្នេះ ជាដើម ។ ២ បទថា **អញ្ញេសំ សន្តិកេ** បានដល់ ក្នុងសំណាក់ នៃបព្វជិត ទាំងឡាយ ដែលរាប់បញ្ចូល ក្នុងសាសនាដទៃ ក្រៅអំពីព្រះអរិយៈ ទាំងឡាយនុ៎ះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋថាចារ្យ ពោល ថា **អនុបព្វជ្ជា នាម** ។ បទថា **អញ្ញេសុ** បានដល់ ក្នុងពួក បព្វជិតទាំងឡាយ មានតាបស និង បរិព្វាជកជាដើម ដែលផ្សេង អំពីបព្វជិត អ្នករាប់បញ្ចូល ក្នុងសាសនា ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ

ពោលថា មិនឈ្មោះថា បួសតាមព្រះអរិយៈឡើយ ព្រោះការបួសនោះ ជាការបួសខាងក្រៅ ។ កុលបុត្រទាំងឡាយ ដែលបួសតាមមានចំនួន ១ សែន ព្រោះការបួស របស់ព្រះមហាកស្សបត្ថេរ ជាគុណជាតិ នាំសេចក្ដីជ្រះថ្លាមកឲ្យទាំងស្រុង ដល់កុលបុត្រដែលត្រេកអរហើយ ។ ពាក្យថា **លង្កាទីបេ** ជាពាក្យកំណត់យកនូវជនអ្នកនៅអាស្រ័យ ដោយសំដៅយកទីនៅអាស្រ័យ ។ ព្រោះថាការបួស មិនបានជាប់ទាក់ទង ជាមួយនឹងកោះឡើយ, ដោយពិតជាប់ទាក់ទង ជាមួយនឹងអាចារ្យដែលនៅក្នុងកោះ, កុលបុត្រទាំងឡាយ ឈ្មោះថា តែងបួសតាមព្រះមហិន្ទត្ថេរ ដោយពិតប្រាកដ, ព្រោះថា ការបួស របស់ព្រះមហិន្ទត្ថេរនោះ មកហើយតាមលំដាប់ហូរហែមក ដោយប្រការដូច្នេះ ។ បទថា **សរតិ** បានដល់ រមែងគិត គឺ រមែងធ្វើ នូវធម៌ គឺ ឱវាទានុសាសនីនោះ ទុកក្នុងចិត្ត ។ ២ បទថា **វិតក្កាហតំ ករោតិ** បានដល់ រមែងធ្វើនូវសេចក្ដីនោះឲ្យជាគុណជាតិ គឺ សេចក្ដីត្រិះរិះ ឲ្យសម្រេចហើយ ដោយសេចក្ដីត្រិះរិះយ៉ាងហ្មត់ចត់ជារឿយ ៗ ។ បទថា **អារទ្ធោ** គឺ ជាធម៌ដែលកិច្ចឲ្យសម្រេចហើយ ។ ក៏កិរិយាញុំាងធម៌នោះ ឲ្យសម្រេចនោះក៏គឺកិរិយាធ្វើឲ្យសម្រេចទុំះឯង ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យពោលថា **បរិបុណ្ណោ ហោតិ** ។ បទថា **តត្ថ** គឺ ក្នុងធម៌តាមដែល

*បានពោលហើយ ។ បទថា **ញាណចារវសេន** គឺ ដោយអំណាចការប្រព្រឹត្តិទៅនៃញាណ ។ ប្រើបទថា **តេសំ តេសំ ធម្មានំ** បានដល់ រូបធម៌ និង អរូបទាំងឡាយ ដែលមកហើយ ក្នុងធម៌ គឺឱវាទនោះ ។ បទថា **លក្ខណំ** បានដល់ លក្ខណៈ របស់ខ្លួន និងលក្ខណៈ គឺជារបស់ដែលស្មើគ្នា ។ បទថា **បរិចិនតិ** គឺ រមែងដល់នូវការស្រាវជ្រាវ ដោយន័យជាដើមថា រូបនេះ ។ ២ បទថា **ញាណំ ចរាបេតិ** គឺ ឲ្យញាណប្រព្រឹត្តទៅ ដោយន័យជាដើម ថា មិនទៀងទាត់, មិនឋិតថេរ, ប្រែកក្លាយ, ពុកផុយ ។ ប្រើបទថា **វិមំសនំ** ។បេ។ **អាបជ្ជតិ** គឺ រមែងដល់នូវការឃើញ គឺការត្រិះរិះនូវសភាវៈជារបស់ដែលមិនទៀងជាដើម ប្រៀបបីដូចជាបុគ្គលដែលដល់នូវការឃើញច្បាស់ នូវសត្វដែលមានរូប និង សត្វគ្មានរូប ដូច្នោះឯង ដោយជាក់ច្បាស់ " ។*

*(៩៧) អដ្ឋកថាឥតិវុត្តកៈថា " ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ នូវកិរិយាឃើញជាដើម នូវព្រះអរិយៈទាំងឡាយនោះ ថា មានឧបការៈច្រើន ដោយហេតុណា, ដើម្បីនឹងទ្រង់សំដែង នូវហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា **តថារូបេ** ដូច្នេះជាដើម ។ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា **តថារូបេ** គឺក្នុងព្រះអរិយៈ ដែលដល់ព្រមដោយសីល ប្រាកដដូច្នោះ ។ កិរិយាបានឃើញ កិរិយាបានស្ដាប់ និង*

កិរិយានឹករលឹករឿយ ៗ មានកិរិយាចូលទៅរក និង កិរិយាចូលទៅអង្គុយជិត ជាអត្ថ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ដើម្បីនឹងទ្រង់សំដែង ចំពោះកិរិយាចូលទៅរក និង កិរិយាចូលទៅអង្គុយជិតប៉ុណ្ណោះ មិនប៉ះពាល់នឹងការឃើញ ការស្តាប់ និង ការរលឹករឿយ ៗ នោះទេ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា កាលបុគ្គលសេពគប់ចូលទៅអង្គុយជិត យ៉ាងដូច្នេះ ។ ក៏កុលបុត្រទាំងឡាយ អ្នកមានសទ្ធា កើតឡើងហើយ ក្នុងព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ព្រោះការបានឃើញ បានស្តាប់ និង ការនឹករលឹករឿយ ៗ ក៏ចូលទៅរក ចូលទៅអង្គុយជិត នឹងព្រះអរិយៈទាំងនោះ ទើបសួរនូវបញ្ហា បាននូវសវនានុត្តរិយៈហើយ នឹងញុំាងគុណ មានសីលជាដើម ដែលមិនទាន់ពេញបរិបូណ៌ ឲ្យពេញបរិបូណ៌ឡើង ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ពិតមែនដូច្នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ជាអ្នកមានសទ្ធាកើតឡើងហើយ រមែងចូលទៅរក លុះចូលទៅរកហើយ រមែងចូលទៅអង្គុយជិត ដូច្នេះជាដើម ។ គប្បីជ្រាបការចំណែក នូវសេចក្តីនៃបទទាំង ៣ ថា បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សេវតោ** គឺ ចូលទៅរកសព្វៗ កាល ដោយអំណាចនៃការធ្វើវត្ត និង វត្តតប ។ បទថា **ភជតោ** គឺ គប់រក ដោយអំណាចភក្តីភាព ដោយសេចក្តីស្រលាញ់រាប់អានគ្នា ។ បទថា **បយិរុបាសតោ** គឺ ចូលទៅអង្គុយ

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

ដោយការសួរនូវបញ្ហា និង ដោយការធ្វើតាមឧបដិបត្តិ ។ ការបរិបូរណ៍ នៃវិមុត្តិញាណទស្សនៈ គប្បីជ្រាប ដោយការកើតឡើង នៃបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ទី ១៩ ” ។

(៩៨) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល បានឃើញនូវភិក្ខុទាំងឡាយហើយ ដោយហោចទៅ គប្បីសំឡឹងមើល ដោយចិត្តជ្រះថ្លា ។ ហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថា ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា “ កុលបុត្រ អ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍សុខ បានឃើញភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកមានសីលនិមន្តមក ដល់មាត់ទ្វារផ្ទះហើយ, បើទេយ្យធម៌ មាន, គប្បីទទួលដោយទេយ្យធម៌ តាមកម្លាំង, បើទេយ្យធម៌ មិនមានទេ, គប្បីធ្វើនូវការតាំងនៅចំពោះ ដែលប្រកបដោយអង្គ ៥ ហើយ ថ្វាយបង្គំ, កាលបើការធ្វើកិរិយាថ្វាយបង្គំ ដែលប្រកបដោយអង្គ ៥ នោះ មិនសម្រេចទេ, គប្បីប្រណមអញ្ជលី នមស្សការ, កាលបើកិរិយាប្រណមអញ្ជលី នមស្សការនោះ មិនបានសម្រេចទេ, គប្បីសំឡឹងមើល ដោយចក្ខុ ដែលប្រកប ដោយសេចក្តីស្រលាញ់ដោយទឹកចិត្ត ដ៏ជ្រះថ្លា ” ។

អដ្ឋកថាសូត្រ ទី ៤ នៃបញ្ចមវគ្គ ក្នុងទុតិយបណ្ណាសកៈ នៃតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **បិយចក្ខូហិ** គឺ ដោយចក្ខុ ដែលប្រកបដោយមេត្តា ដែលជ្រះថ្លា

ហើយ " ។

អដ្ឋកថា ចូឡគោសិង្គសូត្រ ថា " ចក្ខុ ជាហេតុញុំាងចិត្ត ដែលប្រកបដោយមេត្តា ឲ្យតាំងនៅស៊ប់ហើយ សំឡឹងមើល ឈ្មោះថា ចក្ខុ ដែលប្រកបទៅដោយសេចក្តីស្រលាញ់ " ។

ដីកាសូត្រទាំង ២ នោះ ថា " ចក្ខុ ដែលសំដែង នូវភាពជា អ្នកដែលជាទីស្រលាញ់ ឈ្មោះថា ចក្ខុ ប្រកបដោយសេចក្តី ស្រលាញ់ " ។

(៩៩) លោកពោលហើយ ក្នុងអធិការនេះ ថា " ក៏ព្រោះ បុណ្យ មានកិរិយាបានឃើញ យ៉ាងនេះឯង ជាមូលហេតុ ពេគ ក្តី ទោស ក្តី ឡើងបាយភ្នែក ក្តី ពេគរលកកែវ ក្តី រមែងមិនមាន ក្នុង ភ្នែក រហូត ១ ពាន់ជាតិ ជាអនេក, ភ្នែកទាំងឡាយ ជាធម្មជាតិ ភ្លឺស្វាង មានសិរីប្រកបដោយពណ៌ ៥ យ៉ាង ប្រៀបដូចជាមេទ្វារ កែវមណី ដែលនាងទេពធីតា បើកហើយ ក្នុងរតនវិមាន, បុគ្គល រមែងជាអ្នកបានសម្បត្តិគ្រប់បែបយ៉ាង ក្នុងពួកទេវតា និង មនុស្ស អស់កាលប្រមាណ ១ សែនកប្ប ។ បុគ្គលដែលជាមនុស្ស មាន ជាតិជាអ្នកមានបញ្ញា គប្បីសោយនូវសម្បត្តិ ដែលជាផល យ៉ាង នេះ ព្រោះបុណ្យដែលសម្រេចមក អំពីការបានឃើញសមណៈ ដែលខ្លួនបានឲ្យប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដោយប្រពៃ (និង) ព្រះអដ្ឋកថា

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណះ

ទាំងឡាយ ពណ៌នានូវវិបាកសម្បត្តិ យ៉ាងដូច្នេះ នៃការបានឃើញនូវសមណះ ដែលជាហេតុគ្រាន់តែញុំាងសទ្ធា ឲ្យកើតឡើងហើយតែម៉្យាង សូម្បីរបស់ពួកសត្វតិរច្ឆាន ក្នុងទីណា ដោយហេតុណា, ហេតុនុ៎ះ មិនអស្ចារ្យសោះឡើយ ” ដូច្នេះហើយ ទើបសំដែងគាថាដោយប្រការផ្សេងទៀត ។ ចំណែក ក្នុងអដ្ឋកថា ចូឡសីហនាទ-សូត្រ ក្នុងទុតិយវគ្គ នៃមូលបណ្ណាសកៈ លោកពោលហើយដោយពិស្តារ ។

(រឿង សត្វមៀម)

(១០០) ពិតមែនហើយ ក្នុងអដ្ឋកថា ចូឡសីហនាទសូត្រនោះ លោកពោលហើយថា “ បានឮមកថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់អាស្រ័យ ក្នុងគុហា ឈ្មោះឥន្ទសាល លើភ្នំវេទិយកៈ ។ គ្រានោះសត្វមៀមមួយ, កាលបើព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ស្តេចយាងទៅកាន់ផ្ទះ ដើម្បីទ្រង់បិណ្ឌបាត, តែងហើរទៅតាម រហូតដល់ពាក់កណ្តាលផ្លូវ, កាលព្រះអង្គស្តេចយាងចេញមក, តែងធ្វើនូវការក្រោកឡើងទទួល រហូតដល់ពាក់កណ្តាលផ្លូវ ។ ក្នុងថ្ងៃមួយ សត្វមៀមនោះ បានហើរចុះអំពីភ្នំ ហើយថ្វាយបង្គំ នូវព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ដែលមានភិក្ខុសង្ឃចោមរោមហើយ ទ្រង់គង់នៅ ក្នុងពេលសាយណ្ហសម័យ ហើយប្រណម្យស្លាបទាំងពីរ ផ្គងអញ្ជលី

ហើយ បានឱនក្បាលចុះក្រោម ឈរនមស្ការ ព្រះទសពល ហើយ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ទតមើលសត្វមៀមនោះហើយ ទើបទ្រង់ធ្វើ នូវការញញឹមញញែម ។ ព្រះអានន្ទត្ថេរ បានក្រាបទូលសួរថា " បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន អ្វីទៅហ្ន៎ជាហេតុ អ្វីទៅហ្ន៎ជាបច្ច័យ នៃកិរិយាធ្វើនូវការញញឹមញញែមឲ្យប្រាកដ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលអានន្ទ អ្នកចូរមើល នូវសត្វមៀមនេះ, វាបានញ៉ាំងចិត្តឲ្យជ្រះថ្លា ក្នុងតថាគត និង ក្នុងព្រះភិក្ខុសង្ឃ ហើយ នឹងត្រាច់រង្គាត់ទៅ ក្នុងទេវតា និង មនុស្ស រហូត ១ សែនកប្ប ហើយនឹងបានជាព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ប្រាកដនាមថាសោមនស្ស" ។

(រុក្ខទេវតា ពោលថា) ៖

(១០១) ម្នាលសត្វមៀម អ្នកមានដួងភ្នែកមូលក្រឡង់ អ្នកនៅលើភ្នំវេទិយកៈ មកយូរហើយ អ្នកជាអ្នកដល់ហើយនូវសេចក្ដីសុខ, ម្នាលសត្វមៀមជាម្ចាស់ អ្នកឃើញនូវព្រះពុទ្ធជាអ្នកប្រសើរ ព្រះអង្គទ្រង់ស្ដេចក្រោកឡើង ក្នុងកាល ។

សត្វមៀមនោះ បានញ៉ាំងចិត្តឲ្យជ្រះថ្លា ក្នុងតថាគត និង ក្នុងភិក្ខុសង្ឃ ជាអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ ហើយនឹងមិនទៅកាន់ទុគ្គតិភពរហូត ១ សែនកប្ប ។ សត្វមៀមនោះ ច្យុតចាកទេវលោក ហើយ ត្រូវបានកុសលមូល ដាស់តឿនហើយ ក៏នឹងបានជា

-១៧១-

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ទ្រង់មានញាណគ្មានទីបំផុត ប្រាកដនាមថា សោមនស្ស ។

អដ្ឋកថា ចប់ ។

ដីកាចូឡសីហនាទសូត្រនោះ ថា " សត្វមៀម បានឈរនមស្ការ ព្រោះបំពេញនូវបារមី នៃព្រះបច្ចេកពុទ្ធ រហូត ២ អសង្ខេយ្យកប្ប ក៏ទេដែរ, ប៉ុន្តែព្រោះភាវៈនៃសត្វមៀមនោះ មានចិត្តជ្រះថ្លាហើយ ក្នុងព្រះដ៏មានព្រះភាគ ដោយសេចក្តីស្និទ្ធស្នាលក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។ គាថាថា ***ឧលូក*** *ជាដើម រុក្ខទេវតា ពោលហើយ ។ បទថា* ***កាលុដ្ឋិតំ*** *បានដល់ ស្តេចតើនឡើង អំពីទីគង់ក្នុងពេលថ្ងៃ ក្នុងវេលាល្ងាច ។ បាទគាថាថា* ***ទុគ្គតោសោ ន គច្ឆតិ*** *មានសេចក្តីថា សត្វមៀមនុ៎ះ នឹងមិនទៅកាន់ទុគ្គតិឡើយ " ។*

រឿង សត្វមៀម ចប់ ។

(១០២) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល កាលឃើញ នូវសមណៈ គប្បីញ៉ាំងកុសលចិត្តប៉ុណ្ណោះ ឲ្យកើតឡើង, មិនគប្បីញ៉ាំងចិត្តគិតប្រទូសរ៉ាយ ឲ្យកើតឡើងឡើយ ។ ព្រោះ បុគ្គល អ្នកមានចិត្តគិតប្រទូសរ៉ាយ រមែងបានទុក្ខ, បុគ្គលក្រៅពីនេះ រមែងបានសុខ ។

ក្នុងដំណើរនោះ មានរឿងទាំងនេះ (ជាឧទាហរណ៍) ៖

មង្គលគ្គទីបន្ទីប្រែ

(រឿង នន្ទយក្ស)

បានឮថា គ្រាមួយ ព្រះអគ្គសាវកទាំង ២ អង្គ អាស្រ័យនៅ ក្នុងវិហារ ឈ្មោះ កបោតកន្ទរៈ ។ បណ្តាព្រះអគ្គសាវកទាំង ២ រូបនោះ ព្រះសារីបុត្រ ដ៏មានអាយុ មានសក់កោរហើយថ្មី ៗ ចូលសមាបត្តិ គង់នៅ ក្នុងទីវាល ក្នុងរាត្រីខាងខ្នើត ។ គ្រានោះ យក្សមួយ ឈ្មោះនន្ទៈ ហោះទៅ តាមអាកាស ជាមួយនឹងយក្សមួយ ឃើញនូវព្រះថេរៈ គង់ហើយ យ៉ាងនោះ ទើបញ៉ាំងចិត្តគិតប្រទូសរ៉ាយ ឲ្យកើតឡើងហើយ ។ បានឮថា យក្សនោះ បានចងអាឃាត ក្នុងព្រះថេរៈ កាលពីជាតិមុន ។ ព្រោះហេតុនោះ គ្រាន់តែបានឃើញព្រះថេរៈភ្លាម ចិត្តគិតនឹងប្រទូសរ៉ាយ ក៏កើតឡើងដល់យក្សនោះ ។ យក្សនោះ ជាអ្នកមានចិត្ត គិតប្រទូសរ៉ាយហើយ ប្រាថ្នានឹងប្រហារព្រះថេរៈ ត្រង់សិរសី ទើបបានពោលសេចក្តីនោះ ដល់យក្សក្រៅពីនេះ សូម្បីត្រូវយក្សនោះ ហាមប្រាមហើយ ក៏នៅតែមិនស្តាប់ពាក្យសំដីឡើយ ញ៉ាំងសេចក្តីឧស្សាហ៍ឲ្យកើតឡើងហើយ ឈរនៅ ឰដ៏អាកាសទុំះឯង បានឲ្យនូវការប្រហារ ត្រង់សិរសី យ៉ាងពេញទំហឹង ។ ការប្រហារ បានមានហើយ យ៉ាងខ្លាំងក្រៃលែង ។ យក្សនោះ គប្បីញ៉ាំងដំរី ដែលមានទំហំ ៧ ហត្ថ ឬ ទំហំ ៧ ហស្ថ ១ ចំអាម ឲ្យដួលចុះបាន ឬ

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

គប្បីទំលាយកំពូលភ្នំដ៏ធំបាន ដោយការប្រហារនោះ ។ តែសេចក្តីពិការ (របួស) អ្វីៗ មិនបានមានហើយ ដល់សិរសី ដែលកម្លាំងសមាបត្តិ របស់ព្រះថេរៈ ឧបត្ថម្ភ គាំទ្រហើយ ។ ព្រោះថា យក្សវាយប្រហារព្រះថេរៈនោះ ក្នុងវេលាដែលព្រះថេរៈ មិនទាន់បានចេញ អំពីសមាបត្តិ ។ ព្រះមហាមោគ្គល្លាន បានឃើញយក្សនោះកំពុងតែវាយប្រហារ យ៉ាងនោះ ដោយទិព្វចក្ខុហើយ ទើបចូលទៅរកព្រះថេរៈ ។ ក៏ព្រះថេរៈនោះ បានចេញហើយ អំពីសមាបត្តិ ក្នុងពេលព្រមជាមួយគ្នានឹងការចូលទៅរកនុ៎ះឯង ។ ពេលនោះ ព្រះមហាមោគ្គល្លាន សួរការប្រព្រឹត្តិទៅ នៃសរីរៈ នឹងព្រះសារីបុត្រនោះ ។ ព្រះថេរៈនោះ ពោលថា "ម្នាលមោគ្គល្លាន ដ៏មានអាយុខ្ញុំ គប្បីអត់ធន់បាន, ម្នាលមោគ្គល្លាន ដ៏មានអាយុ ខ្ញុំ គប្បីញ៉ាំងអត្តភាព ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបាន, ក៏ប៉ុន្តែថា ត្រង់សិរសី កើតទុក្ខ បន្តិចបន្តួច " ។ សួរថា " ក៏ព្រោះហេតុអ្វី កាលបើសិរសី ត្រូវកម្លាំងនៃសមាបត្តិ ឧបត្ថម្ភហើយ, ត្រង់សិរសី របស់ព្រះថេរៈ ទើបមានទុក្ខ តែបន្តិចបន្តួច " ។ ឆ្លើយថា " ព្រោះភាវៈនៃព្រះថេរៈ ចេញអំពីសមាបត្តិ មិនយូរឡើយ " ។

មែនពិត សេចក្តីទុក្ខ ដែលមិនប្រាកដមាន ព្ធដ៏ខាងក្នុង នៃសមាបត្តិ ប្រាកដហើយបន្តិចបន្តួច ព្រោះភាវៈជាសភាពអាស្រ័យ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

នូវកាយ ប្រៀបដូចជាសេចក្តីទុក្ខ ដែលកើតឡើង ព្រោះមុសជាដើម មិនប្រាកដ ដល់បុគ្គលអ្នកដេកលក់ ប្រាកដ ដល់គេដែលក្រោកឡើងហើយ បន្តិចបន្តួច យ៉ាងដូច្នេះឯង ។ ក្នុងពេលនោះឯង យក្ស កើតមានសេចក្តីក្តៅក្រហាយ យ៉ាងខ្លាំង ក្នុងសរីរៈពោលថា “ ខ្ញុំ ក្តៅ ខ្ញុំ ក្តៅ ” ដូច្នេះ បានធ្លាក់អំពីអាកាស មកលើផែនដី ត្រូវផែនដីបើកប្រហោងឲ្យហើយ ត្រូវអណ្តាតភ្លើង ក្នុងអវិចិនរក តាំងឡើងហើយ ទាញអូសយកទៅ កាន់នរកហើយ ។ សួរថា “ក៏យក្សនោះ ចូលទៅកាន់នរក ដោយអត្តភាពនៃយក្សនុ៎ះឯងឬ” ។ ឆ្លើយថា “ក៏បាបកម្ម ណា ជាទិដ្ឋធម្មវេទនីយ៍ (ឲ្យផលទាន់ភ្នែក) បានមានហើយ ក្នុងយក្សនេះ, ព្រោះកម្លាំង នៃបាបកម្មនោះ យក្សនោះ ទើបបានសោយសេចក្តីទុក្ខដ៏ច្រើន ក្នុងអត្តភាពនៃយក្ស ។ ប៉ុន្តែ បាបកម្ម ណា ដែលជាកម្ម គឺបុគ្គលគប្បីសោយក្នុងវេលាដែលកើតឡើង ដែលជាអនន្តរិយកម្ម, ព្រោះបាបកម្មនោះ យក្សនោះ ទើបចូលទៅកាន់នរក ក្នុងលំដាប់នៃចុតិ ” ។

រឿងនន្ទយក្ស មកក្នុងសារីបុត្រសូត្រ ក្នុងវគ្គ ទី ៤ នៃឧទាន ។

(រឿង ព្រាហ្មណ៍បាដលីបុត្រ)

(១០៣) បានឮថា ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ អង្គុយនៅ ក្នុងសាលាក្បែរមាត់ទ្វារក្រុងបាដលីបុត្រ បានស្តាប់នូវការពណ៌នា អំពីគុណ

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ

របស់ព្រះមហានាគត្ថេរ អ្នកមានប្រក្រតីនៅ ក្នុងកាឡវល្លិមណ្ឌប-វិហារ ក្នុងរោហណជនបទហើយ មានបំណងនឹងឃើញ នូវព្រះថេរៈនោះ ទើបទៅកាន់មាត់ច្រាំងនៃសមុទ្រ ឡើងទូក ក៏បានទៅដល់ទីលំនៅស្ថាន របស់ព្រះថេរៈ ដោយលំដាប់ បានកំណត់យកទីសម្រាកនៅជិត ៗ ក្នុងចូឡនគរគ្រាម បានចាត់ចែងចង្ហាន់ដើម្បីព្រះថេរៈ ហើយបានក្រោកឡើង អំពីព្រឹកព្រលឹម ទៅកាន់ទីលំនៅស្ថាន របស់ព្រះថេរៈ ហើយបានឈរនៅ ក្នុងទីបំផុតឃើញព្រះថេរៈ អំពីចម្ងាយហើយ ក៏ឈរនៅ ក្នុងទីនោះឯង ថ្វាយបង្គំម្តង ទើបបានចូលទៅជិត ចាប់ត្រង់កជើង យ៉ាងជាប់ ហើយក៏ថ្វាយបង្គំ ជាថ្មី ម្តងទៀត ពោលថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ ដ៏ចំរើន ព្រះគុណម្ចាស់ ជាអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ ” ។ ក៏ព្រះថេរៈ ជាអ្នកមិនខ្ពស់ពេក មិនទាបពេក ត្រូវខ្នាតល្មមទុំៈឯង ។ ព្រោះហេតុនោះព្រាហ្មណ៍នោះ ទើបពោលទៀត ថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ ដ៏ចំរើន ព្រះគុណម្ចាស់ ជាអ្នកមិនខ្ពស់ទេ, ប៉ុន្តែ គុណទាំងឡាយរបស់ព្រះគុណម្ចាស់ បានល្បីល្បាញទៅ ដោយទីបំផុត ៗ នៃសមុទ្រ ដែលមានពណ៌ដូចជាមេឃ ហើយគ្របដណ្តប់ ពាសពេញផ្ទៃជម្ពូទ្វីបទាំងមូល ផ្សព្វផ្សាយទៅ, ខ្ញុំព្រះករុណា អង្គុយត្រង់មាត់ទ្វារ នៃនគរបាដលីបុត្រ បានស្តាប់ នូវការពណ៌នាគុណ

របស់ព្រះគុណម្ចាស់ហើយ ទើបបានមកពីទីនោះ ” ។ ព្រាហ្មណ៍នោះ បានថ្វាយបិណ្ឌបាត ដល់ព្រះថេរៈ ចាត់ចែងបាត្រ និង ចីវររបស់ខ្លួនស្រេចហើយ បួស ក្នុងសំណាក់ព្រះថេរៈ ស្ថិតនៅ ក្នុងឱវាទព្រះថេរៈនោះ ដោយ ២-៣ ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ។

រឿងព្រាហ្មណ៍បាដលីបុត្រ មកក្នុងអដ្ឋកថាឋានសូត្រ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ
បឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ។

បណ្ឌិត គប្បីសំដែងរឿងនាយព្រានសុនខ ឈ្មោះ កោកៈ ក្នុងបាបវគ្គ នៃធម្មបទ ក្នុងអធិការ នៃការពណ៌នាអំពីចិត្ត គិតប្រទូស្ត ។ ក្នុងអធិការ នៃការពណ៌នាអំពីចិត្ត មិនគិតប្រទូសរ៉ាយ បណ្ឌិត គប្បីសំដែងរឿងទាំងនេះ គឺ រឿងមាណព ៧ នាក់ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ នៃវិមានវត្ថុ រឿងមដ្ឋកុណ្ឌលី ក្នុងសត្តមវគ្គ នៃវិមានវត្ថុនុ៎ះឯង និង រឿងបុរសរោគស្រែង ឈ្មោះសុប្បពុទ្ធ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ នៃឧទាន ។

ពណ៌នាអំពីការឃើញនូវសមណៈ ចប់ ។

ប្រែចប់ ថ្ងៃពុធ ១១ រោច ខែមាឃ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ថ្ងៃ ទី ១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៣

♣ ♣ ♣

ពណ៌នាអំពីការសន្ទនាធម៌

(១០៤) លោកពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថាមង្គលសូត្រនេះថា " ឈ្មោះថា ការសន្ទនាធម៌តាមកាល ខ្ញុំនឹងពោល (ដូចតទៅ) ក្នុងវេលាព្រលប់ ឬ ក្នុងវេលាទៀបភ្លឺ ភិក្ខុ អ្នករៀនព្រះសូត្រ ២ រូប តែងសន្ទនា នូវព្រះសូត្រ ដល់គ្នានឹងគ្នា, ភិក្ខុ អ្នកទ្រង់នូវព្រះវិន័យ តែងសន្ទនា នូវព្រះវិន័យ, ភិក្ខុ អ្នករៀនព្រះអភិធម្ម តែងសន្ទនា នូវព្រះអភិធម្ម, ភិក្ខុ អ្នកសំដែងនូវជាតក តែងសន្ទនា នូវជាតក, ភិក្ខុ អ្នករៀននូវអដ្ឋកថា តែងសន្ទនា នូវអដ្ឋកថា ឬ ពួកភិក្ខុទាំងឡាយ តែងសន្ទនាគ្នា ក្នុងពេលនោះ ៗ ដើម្បីនឹងជម្រះចិត្ត ដែលរួញរា រាយមាយ និង ចិត្តដែលត្រូវវិចិកិច្ឆា គ្របសង្កត់ហើយ, នេះឈ្មោះថា ការសន្ទនាធម៌ តាមកាល ។ ការសន្ទនាធម៌ តាមកាលនោះ លោកពោលថា **ជាមង្គល** ព្រោះជាហេតុនៃគុណទាំងឡាយ មានការឆ្លាតវាងវៃ ក្នុងអាគម ជាដើម " ។

(១០៥) បណ្តាបទទាំង ២ នោះ ដើម្បីនឹងសំដែងសេចក្តីនៃបទថា **កាលេន** នេះ ទើបលោកពោលថា **បទោសេ វា បច្ចូសេ វា** ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **បទោសេ** មានសេចក្តីថា ក្នុងកាលជាខាងដើមនៃរាត្រី គឺ ក្នុងកាលផ្តើមនៃរាត្រី " ។

សមដូចជាពាក្យដែលលោកពោល ក្នុងដីកាសគ្គកណ្ឌ ថា

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

“ កាលខាងដើម នៃពាក់កណ្ដាលអាធ្រាត្រ គឺ នៃរាត្រី ឈ្មោះថា **បទោស:** តាមរូបសព្ទ ដាក់ **ប** សព្ទ នៅខាងដើម និង **រស្ស:** សព្ទ ដែលមិនមែនជាប្រធាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ជនទាំងឡាយ រមែង បញ្ឈប់ នូវការងារគ្រប់បែបយ៉ាង ក្នុងវេលាណា ព្រោះហេតុនោះ វេលានោះ ឈ្មោះថា វេលាជាទីបញ្ឈប់នូវការងារ នៃជន ទាំងឡាយ (វេលាព្រលប់) ” ។

បទថា “ **បច្ចូសេ** ” គឺ ក្នុងវេលាទៀបភ្លឺហើយ ។

សមដូចពាក្យដែលលោកពោលហើយ ក្នុងដីកាសត្ថកណ្ឌ ថា “ **ឧស** ធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងកិរិយាកំចាត់ ។ កាលណា រមែងកំចាត់ចោល នូវសេចក្ដីងងឹត ព្រោះហេតុនោះ កាលនោះ ឈ្មោះថា កំចាត់នូវសេចក្ដីងងឹត (ពេលជិតភ្លឺ) គឺ ខាងដើម នៃ ពេលថ្ងៃ ” ។

លោកពោលន័យ ទី២ ដោយពាក្យជាអាទិ៍ថា “ **លីនុទ្ធត** ” ដូច្នេះ ដើម្បីទឹងសំដែងថា ចិត្ត រមែងជាធម្មជាតដែលរួញរា ក្នុង កាលណា, ជាធម្មជាតអណ្ដែតអណ្ដូង រាយមាយ ក្នុងកាលណា និង ជាធម្មជាត ដែលសេចក្ដីសង្ស័យគ្របសង្កត់ គឺ ជាធម្មជាត ដែលវិចិកិច្ឆានោះ ប្រទូសរ៉ាយហើយ ក្នុងកាលណា, ការសន្ទនា ធម៌ សូម្បីក្នុងកាលនោះៗ ឈ្មោះថា ការសន្ទនាធម៌ តាមកាល ។

ពណ៌នាអំពីការសន្ទនាធម៌

(១០៦) ចំណែក ក្នុងអដ្ឋកថាចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ លោកពោលថា " បទថា **កាលេន** បានដល់ ក្នុងកាលដែលល្មម សមគួរ ។ ការសន្ទនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចការសួរ នូវបញ្ហា និង ការឆ្លើយនូវបញ្ហា ឈ្មោះថា ការសន្ទនាធម៌ " ។

(១០៧) ក៏កាលបើព្រះអដ្ឋ គប្បីនឹងត្រាស់ថា " **សំកច្ឆា** " តែទ្រង់ត្រាស់ ថា " **សាកច្ឆា** " ដូច្នេះ ព្រោះធ្វើការលុបនិគ្គហិត ចេញ និង ទីឃស្រៈ ខាងដើម ដូចក្នុងសព្ទ ថា " **សារត្តោ** " ដូច្នេះ ជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងសទ្ទិកប្បសទ្ទនីតិបករណ៍ ព្រះ អគ្គវង្សមហាថេរៈ ទើបពោលសូត្រ ព្រមទាំងឧទាហរណ៍ ដោយ ពាក្យជាដើម ថា " កាលបើលុបនិគ្គហិតខាងចុង ត្រង់ **សំ** សព្ទ ចេញហើយ ទីឃស្រៈ ខាងដើម " ។ **សំរត្តោ** ជា **សារត្តោ**, **សារាគោ** ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។

ចំណែក ក្នុងកិច្ចិធានសទ្ទនីតិបករណ៍ ព្រះអគ្គវង្សមហា- ថេរៈ ពោលនូវសូត្រ ថា " **រុជាទិតោ សោ** " (ខាងដើមធាតុ មាន **រុជ** ធាតុជាដើម ចុះ **ស** បច្ច័យ) ហើយសំដែងឧទាហរណ៍ ថា " ការសន្ទនាគ្នា ឈ្មោះថា **សាកច្ឆា** " ។ ព្រោះហេតុនោះ ការអាទេស **សហ** សព្ទ ជា **ស** ដោយនិបាតនសូត្រ ក៏គួរដែរ ។ ២ បទថា " **សហកច្ឆា សង្កច្ឆា** " មានសេចក្តី យ៉ាងដូច្នេះ ថា

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ការនិយាយជាមួយគ្នាទុំះឯង ។ ក៏ **សំ** សព្ទ រមែងប្រាកដថា មាន **សហ** សព្ទ ជាអត្ថ ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងដីកាសទ្ទិពាលាវតារ ទើបពោលថា " ការប្រកបនូវព្យញ្ជនៈ ២ ឬ ៣ តួ ចូលគ្នា ជាមួយនឹងស្រៈតែមួយតួ ឈ្មោះថា **សំយោគ** ។ ក៏ **សំ** សព្ទនេះ មាន **សហ** សព្ទ ជាអត្ថ ។ ដូចគ្នា ក្នុងឧទាហរណ៍ ថា **បុញ្ញេ វ សន្និវាសេន** ដូច្នេះជាដើម " ។

(១០៨) ក៏ក្នុងបទថា " **អាគមព្យត្តិអាទីនំ** " នេះ និកាយ ជាទីប្រជុំនៃសូត្រ ឈ្មោះថា **អាគម** ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងដីកា សីលក្ខន្ធវគ្គ និង មូលបណ្ណាសកៈជាដើម លោកពោល ថា " ក៏ អាគម លោកបញ្ញត្តហើយ ព្រោះប្រកាន់យក នូវសូត្រទាំងឡាយ ។ ប្រៀបដូចជាវោហារថា ព្រះសូត្រ ព្រោះជាទីប្រជុំនៃអត្ថ និង ព្យញ្ជនៈ យ៉ាងណាមិញ, វោហារ ថា អាគម ក៏ព្រោះជាទីប្រជុំនៃសូត្រ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ ឈ្មោះថា អាគម ព្រោះវិគ្រោះថា ជាទីមក ឬ ជាហេតុមក ឬ ជាដែនមក នៃប្រយោជន៍របស់ខ្លួន និង ប្រយោជន៍របស់អ្នកដទៃជាដើម " ។

ដោយអត្ថ និកាយ ៥ ឈ្មោះថា **អាគម** ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថាបាបណិកសូត្រ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ លោកពោលថា " ១ និកាយ ឈ្មោះថា ១ អាគម, ២ និកាយ

ពណ៌នាអំពីការសន្ទនាធម៌

ឈ្មោះថា ២ អាគម ។បេ។ ៥ និកាយ ឈ្មោះថា ៥ អាគម " ។

ការឆ្លាត គឺការឈ្លាសវៃ បានដល់ ការប៉ិនប្រសប់ ក្នុងអាគមទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ការឆ្លាតវៃ ក្នុងអាគម ។ ការឆ្លាតវៃក្នុងអាគមនោះ ជាដើមអាទិ៍ នៃគុណទាំងឡាយណា, គុណទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា មានការឆ្លាត ក្នុងអាគមជាដើម ។ នៃគុណទាំងឡាយ មានការឆ្លាតក្នុងអាគមជាដើមនោះ ។ សូម្បីព្រះអរហត្តក៏លោកបានសង្គ្រោះហើយ ដោយ **អាទិ** សព្ទ ។

ក៏ការសន្ទនាធម៌ រមែងជាហេតុបានសម្រេច នូវព្រះអរហត្តដោយពិត ។ ព្រះសូត្រថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាលទាំង ៤ នេះ កាលបុគ្គលចំរើន ដោយប្រពៃ " ដូច្នេះជាដើម ក៏ជាហេតុឲ្យបានសម្រេច ក្នុងសេចក្ដីនេះ ។ ព្រះសូត្រនោះ ខ្ញុំបានសំដែងហើយ ក្នុងធម្មស្សវនកថា ពួដ៏ខាងក្រោយន៉ុះឯង ។

ពណ៌នាអំពីបទថា ការសន្ទនាធម៌ ចប់ ។

សូម្បីក្នុងគាថានេះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់មង្គល ៤ ប្រការ គឺ ការអត់ធន់ ១ ភាពនៃបុគ្គលដែលគេប្រដៅបាន ដោយងាយ ១ ការបានឃើញនូវសមណៈ ១ ការសន្ទនាធម៌ ១ យ៉ាងដូច្នេះឯង ។ សូម្បីពាក្យជាគាថានេះ ក៏ជាបឋ្យាវត្តដែរ ។

ពណ៌នាសេចក្ដីនៃគាថាទី ៨ ចប់ ។

❋ ❋ ❋

ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ៩

(១០៩) គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងគាថា ទី ៩ ដូចតទៅនេះ ៖ កិច្ច មានការសង្រួមឥន្ទ្រិយ៍ជាដើម ឈ្មោះថា **តបះ** ។ កិច្ច មានការវៀរចាកមេថុនជាដើម ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តិធម៌ដ៏ប្រសើរ ។ ការឃើញនូវមគ្គ ដោយអំណាច នៃការត្រាស់ដឹងអរិយសច្ចទាំងឡាយ ៤ ឈ្មោះថា ការឃើញអរិយសច្ចទាំងឡាយ ។ ការសម្រេច ឬ ការពិចារណាឃើញ នូវព្រះនិព្វាន ពោលគឺព្រះអរហត្តផល ឈ្មោះថា ការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ។ បទថា " **ឯតំ** " ជាដើម មានសេចក្តីថា ម្នាលទេវតា អ្នកចូរប្រកាន់យកថា តបះ ១ ការប្រព្រឹត្តិធម៌ដ៏ប្រសើរ ១ ការឃើញមគ្គ ដោយអំណាច នៃការត្រាស់ដឹង នូវអរិយសច្ចៈ ១ កិរិយាធ្វើនូវព្រះនិព្វាន ឲ្យជាក់ច្បាស់ ១, កម្មទាំង ៤ យ៉ាង មានតបះ ជាដើមនេះ ជាមង្គលដ៏ប្រសើរ ។

សេចក្តីសង្ខេប ក្នុងគាថា ទី ៩ នេះ មានតែប៉ុណ្ណេះ ។
ចំណែកសេចក្តីពិស្តារ ក្នុងគាថា ទី ៩ នេះ មានដូចតទៅនេះ ៖

♣ ♣ ♣

ពណ៌នាអំពីតបៈ

(១១០) ធម៌ ជាគ្រឿងដុតកំដៅនូវបាប ឈ្មោះថា **តបៈ** ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថា ទើបលោកពោលថា “ ធម៌ ដែល ឈ្មោះថា **តបៈ** ព្រោះអត្ថថា ដុតកំដៅនូវធម៌ទាំងឡាយ ដែល អាក្រក់ ” ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា “ **តបតិ** ” មានសេចក្ដីថា រមែងញុំាំងបាបធម៌ទាំងឡាយ ឲ្យក្ដៅរោលរាល ។ ព្រោះហេតុ នោះ ទើបលោកពោល ក្នុងពួកធាតុ មាន **ភូ** ជាដើម ថា “ **តប** ធាតុ ចុះ ក្នុងអត្ថថា ញុំាំងបាបធម៌ទាំងឡាយ ឲ្យក្ដៅរោលរាល សម្រេចរូប ជា **តបតិ** ” ។ ពួកធាតុ មាន **ចុរ** ធាតុជាដើម ថា “ **តប** ធាតុ ចុះ ក្នុងអត្ថថា ដុតកំឡោច សម្រេចរូបជា **តបេតិ**, ចុះ ក្នុងការិត សម្រេច រូបជា **តាបេតិ** ។ សព្វ គឺ **តបៈ** រមែង ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងធម៌ និង វត្ត ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបាទានេកត្ថវគ្គ ព្រះអាចារ្យមោគ្គល្លាន ទើបពោលថា “ សព្វ គឺ **តបៈ** រមែង ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងធម៌ និង វត្ត ” ។

ដីកាបាទានេកត្ថវគ្គនោះ ថា “ សព្វ គឺ **តបៈ** នោះ រមែង ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងវត្ត គឺ ទិដ្ឋិសមាចារ ” ។

(១១១) គុណមានខន្តីជាដើម ឈ្មោះថា ធម៌ ។ ពិតមែន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*យ៉ាងដូច្នោះ ខន្តី ឈ្មោះថា **តបៈ** ក្នុងបាទគាថានេះ ថា “ អំណត់ គឺ សេចក្តីអត់ធន់ ជាតបៈ ដ៏ឧត្តម ” ។*

*សីល ឈ្មោះថា **តបៈ** ក្នុងលោមកស្សបជាតក ថា “អាត្មាអញ នឹងលះបង់នូវកាមទាំងឡាយហើយ ធ្វើនូវតបៈ ” ។*

*ឧបោសថកម្ម ឈ្មោះថា **តបៈ** ក្នុងមហាហំសជាតក ថា “ ទាន ១ សីល ១ ការបរិច្ចាគ ១ ភាពស្មោះត្រង់ ១ ភាពទន់ភ្លន់ ១ តបៈ ១ ” ។*

*កិច្ច មានការរៀនពុទ្ធវចនៈជាដើម ឈ្មោះថា **តបៈ** ក្នុងបាទគាថានេះ ថា “ សេចក្តីព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកិលេស របស់អ្នកដែលព្រមព្រៀងគ្នាទាំងឡាយ រមែងនាំសេចក្តីសុខមកឲ្យ ” ។*

ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថាធម្មបទ ទើបលោកពោលថា “ ក៏ការរៀនព្រះពុទ្ធវចនៈ ក្តី ការរក្សានូវធុតង្គ ក្តី ការបំពេញនូវសមណធម៌ ក្តី របស់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀងគ្នាទាំងឡាយ គឺបុគ្គលអ្នកមានចិត្ត ដូចគ្នាតែមួយ រមែងនាំសេចក្តីសុខមកឲ្យ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា “ សេចក្តីព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកិលេស របស់អ្នកដែលព្រមព្រៀងគ្នាទាំងឡាយ រមែងនាំសេចក្តីសុខមកឲ្យ ” ។

(១១២) ចំណែក ក្នុងដីកាទេវបុត្តសំយុត្ត លោកពោល

ពណ៌នាអំពីតបះ

*អធិប្បាយ ថា “ កិច្ចធម៌ គឺ ធុតង្គ ឈ្មោះថា **តបះ** ព្រោះដុតកំទេច នូវសេចក្ដីល្មោភ ដោយអំណាចនៃសេចក្ដីចំណង់ ” ។*

*ក្នុងពួកជាតុ មាន **ចុរ** ជាតុជាដើម លោកពោលថា “ សីល ឈ្មោះថា **តបះ** ក្នុងបទថា **តបោ** នេះ ព្រោះអត្ថថា ញុាំងអកុសល ធម៌ទាំងឡាយ ឲ្យក្ដៅរោលរាល ” ។*

*តែក្នុងមណ្ឌលបទថា “ **តបោ** ” នេះ កុសលចិត្ត មាន កិរិយាសង្រួមនូវឥន្ទ្រីយ៍ជាដើម ឈ្មោះថា **តបះ** ។ ដោយហេតុ នោះ ក្នុងអដ្ឋកថា ទើបលោកពោល ថា “ កិរិយាសង្រួមឥន្ទ្រីយ៍ ឈ្មោះថា **តបះ** ព្រោះដុតកំឡោច នូវអកុសលចេតសិកធម៌ ទាំងឡាយ មានអភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស ជាដើម ឬ សេចក្ដីព្យាយាម ឈ្មោះថា **តបះ** ព្រោះដុតកំឡោចនូវសេចក្ដីខ្ជិលច្រអូស ” ។*

បណ្ដាសេចក្ដីសង្រួម និង សេចក្ដីព្យាយាម ទាំង ២ យ៉ាង នោះ ការសង្រួម ដោយសតិ ឈ្មោះថា ការសង្រួមឥន្ទ្រីយ៍ ។ ដោយសេចក្ដី ការសង្រួមដោយសតិនោះ គឺជាតួសតិ ។ ដោយ ហេតុនោះ ក្នុងដីកាមូលបរិយាយសូត្រ លោកពោលថា “ ភាវៈជា គ្រឿងសង្រួមនូវឥន្ទ្រីយ៍ ឈ្មោះថា សតិសំវរៈ, មួយទៀត ភាវៈ ជាគ្រឿងសង្រួម នូវឥន្ទ្រីយ៍នោះ ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ យ៉ាង ដូច្នេះឯង ឈ្មោះថា ការសង្រួមសតិ ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*អដ្ឋកថាសព្វាសវសូត្រ ថា “ ធម៌ ដែលឈ្មោះថា សំវរៈ ព្រោះជាគ្រឿងការពាររាំង, លោកពោលអធិប្បាយថា ព្រោះបិទ គឺការពាររាំង ។ ពាក្យថា **សំវរេ** ន៎ុះ ជាឈ្មោះនៃសតិ ” ។*

(១១៣) មែនពិត បុគ្គលអ្នកសង្រួម ដោយការសង្រួម នូវឥន្ទ្រីយ៍ ឈ្មោះថា រមែងរក្សានូវឥន្ទ្រីយ៍ទាំងឡាយ ដើម្បីលះបង់នូវអកុសលចេតសិកធម៌ មានអភិជ្ឈា ជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងចតុត្ថវគ្គ បឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ [១] ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក៏ភិក្ខុ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានទ្វារ គ្រប់គ្រងហើយ ក្នុងឥន្ទ្រីយ៍ទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ឃើញនូវរូប ដោយចក្ខុហើយ ជាអ្នកមិនប្រកាន់យក នូវនិមិត្ត មិនបានកាន់យក នូវអនុព្យញ្ជនៈ, អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស ជាអកុសលធម៌ ដ៏លាមក គប្បីគ្របសង្កត់ នូវបុគ្គលដែលមិនបានសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រីយ៍ន៎ុះ ព្រោះហេតុមិនបានសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រីយ៍ណា, ក៏រមែងប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រីយ៍នោះ រមែងរក្សានូវកចក្ខុន្ទ្រីយ៍ រមែងដល់នូវសេចក្តីសង្រួម ក្នុងចក្ខុន្ទ្រីយ៍ ។ ភិក្ខុ ឮសំឡេង ដោយត្រចៀក ។បេ។ ធុំក្លិន ដោយត្រចុះ ។បេ។

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤២ ទំព័រទី ៣៨ ។

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ជញ្ជាប់រស ដោយអណ្តាត ។បេ។ ពាល់ត្រូវនូវផោដ្ឋព្វៈ ដោយកាយ ។បេ។ ដឹងនូវធម្មារម្មណ៍ ដោយចិត្ត ជាអ្នកមិនបានកាន់យកនូវនិមត្ត ។បេ។ រមែងដល់នូវការសង្រួម ក្នុងមនិន្ទ្រីយ៍, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានទ្វារសង្រួមហើយក្នុងឥន្ទ្រីយ៍ទាំងឡាយ យ៉ាងដូច្នេះឯង " ។

បាលីអបរិហានិសូត្រ ចប់ ។

(១១៨) អដ្ឋកថាតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " ២ បទថា **ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកមានទ្វារដែលខ្ទប់បិទហើយ ក្នុងឥន្ទ្រីយ៍ទាំងឡាយ មានចិត្ត ជាទី ៦ " ។

អដ្ឋកថាទុកនិបាត ក្នុងឥតិវុត្តកៈ ថា " បទថា **អគុត្តទ្វារោ** គឺជាអ្នកមានទ្វារ ដែលខ្ទប់មិនបានបិទហើយ ។ ដើម្បីនឹងឆ្លើយថា ក៏ភិក្ខុអ្នកមានទ្វារ ដែលមិនបានគ្រប់គ្រងហើយ ក្នុងធម៌អ្វី ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ក្នុងឥន្ទ្រីយ៍ទាំងឡាយ " ។

គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ថា " ច្រើនបទថា **ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា** មានសេចក្តីថា ឃើញនូវរូប ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដែលអាចឃើញ ក្នុងរូប ដែលបានរោហា ថា ចក្ខុ ដោយអំណាចនៃហេតុ ។ បទថា **ន និមិត្តគ្គាហី** មានសេចក្តីថា ភិក្ខុមិនបានកាន់យកនូវនិមិត្ត របស់ស្ត្រី និង និមិត្ត របស់បុរស ឬ នូវនិមិត្ត ដែលជាទីតាំង នៃកិលេស

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មានសុភនិមិត្ត ជាដើម គឺ រមែងស្ថិតនៅ ក្នុងនិមិត្ត គ្រាន់តែជាហេតុបានឃើញប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា **នានុព្យញ្ជនគ្គាហី** មានសេចក្តីថា មិនបានកាន់យក នូវអាការផ្សេង ៗ មានដៃ ជើង ការសើច ការញញឹមញញែម ការបរបា និង ការក្រឡេកមើល ជាដើម ដែលបានពោលហា ថា អនុព្យញ្ជនៈ ព្រោះប្រាកដរឿយ ៗ គឺ ព្រោះការធ្វើនូវការៈជារបស់ប្រាកដ នៃកិលេសទាំងឡាយ បានដល់ រមែងកាន់យក នូវអវយវៈតូចធំ ដែលមាននៅ ក្នុងសរីរៈនោះតែម៉្យាង ។ ក្នុងពាក្យថា **យត្វាធិករណមេនំ** ជាដើម គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅ ៖ ធម៌ទាំងឡាយ មានអភិជ្ឈា ជាដើមនុ៎ះ គប្បីគ្របសង្កត់ គឺគប្បីតាមជាប់នូវបុគ្គលនុ៎ះ គឺជាអ្នកមិនបានសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍ បានដល់ ជាអ្នកដែលមិនបានបិទបាំង នូវចក្ខុទ្វារដោយមេទ្វារ គឺសតិ ព្រោះហេតុណា គឺព្រោះហេតុនៃការមិនបានសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយ៍ណា ។ ព្រើនបទថា **តស្ស សំវរាយ បតិបជ្ជតិ** មានសេចក្តីថា រមែងប្រតិបត្តិ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដល់ការបិទនូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍នោះ ដោយមេទ្វារ គឺសតិ ។ ក៏ភិក្ខុ កាលប្រតិបត្តិដោយប្រការដូច្នោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅថា រមែងរក្សា នូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍ខ្លះ ថា រមែងដល់នូវការសង្រួម ក្នុងឥន្ទ្រិយ៍ខ្លះយ៉ាងដូច្នេះ ” ។

ពណ៌នាអំពីឥបៈ

(១១៥) ដីកាវិសុទ្ធិមគ្គ ថា " បទថា **ការណវសេន** គឺដោយអំណាចនៃហេតុដែលមិនទូទៅ ។ មែនពិត ព្រះដ៏មានព្រះភាគ រមែងទ្រង់សំដែងអាងនូវផល ដោយអំណាចហេតុដែលមិនទូទៅ ដូចជាឧទាហរណ៍ ថា ពន្លកនៃស្រូវដំណើប, សំឡេងនៃស្គរ ដូច្នោះ ។ ន័យមួយទៀត ពាក្យថា **ចក្ខុនា** នុ៎ះ ជាពាក្យដែលសំដែងដល់ចក្ខុ ដែលវិញ្ញាណអាស្រ័យហើយ ដោយហៅហា ថា ចក្ខុ ជាទីអាស្រ័យ (នៃវិញ្ញាណ) ដូចជាឧទាហរណ៍ ថា គ្រែទាំងឡាយ រមែងធ្វើ នូវសំឡេងស្រែកហៅ ដូច្នោះ ។ ក្នុងពាក្យថា **ឥត្ថីបុរិសនិមិត្តំ វា** នេះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅ៖ សណ្ឋានទ្រង់ទ្រាយ ដែលបុគ្គលកាន់យក ដោយសំដៅដល់រូប ១ ការទុលប៉ោងឡើងនៃសាច់ដោះ ១ ការៈជាអ្នកមានមាត់ដែលមិនមានពុកមាត់ ១ ការបង់សក់ និង ការប្រើប្រាស់សំពត់ ១ ឥរិយាបថផ្សេង ៗ មានការឈរ និង ការដើរ ដែលមិនអង់អាចជាដើម ១ ទាំងអស់ អាស្រ័យនូវសន្តានរបស់ស្ត្រី ឈ្មោះថា និមិត្ត របស់ស្ត្រី ព្រោះជាហេតុនៃការដឹងច្បាស់ថា ស្ត្រី ។ និមិត្ត របស់បុរស គប្បីជ្រាប ដោយន័យដែលខុសប្លែកផ្សេង អំពីន័យដែលបានពោលមកហើយ ។ ក្នុងពាក្យថា **សុភនិមិត្តាទិកំ វា** នេះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅ៖ អាការ ដែលជាទីប្រាថ្នា ដែលជាហេតុឲ្យ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

កើតសេចក្តីតម្រេក ឈ្មោះថា សុភនិមិត្ត ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តីសង្គ្រោះនូវនិមិត្តទាំងឡាយ មានបដិឃនិមិត្ត ជាដើម ដោយ **អាទិសទ្ទ** ។ ក៏ការសង្គ្រោះនោះ គប្បីជ្រាបថា ជាអាការដែលមិនជាទីប្រាថ្នាជាដើម ដែលជាហេតុកើតទោសៈជាដើម ។ ក្នុងបាលីក្នុងអបរិហានិសូត្រនេះ អភិជ្ឈា និង ទោមនស្សប៉ុណ្ណោះ មកហើយដោយសរុប ក៏ពិតមែនហើយ ។ ទោះជាដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីប្រាថ្នាការសង្គ្រោះឧបេក្ខានិមិត្តផងដែរ ។ ព្រោះសូម្បីមោហៈ ដែលកើតឡើង ដោយការសំឡឹង នូវអារម្មណ៍ ដែលមិនស្មើ ជាការមិនសង្រួម ។ ពិតយ៉ាងដូច្នោះ ព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ ពោលថា ភាពជាអ្នកភ្លេចភ្លាំងសតិ ឬ សេចក្តីមិនដឹង ។ ក៏អារម្មណ៍ ដែលជាទីតាំងនៃការព្រងើយ ព្រោះសេចក្តីមិនដឹង ឈ្មោះថា **ឧបេក្ខានិមិត្ត** ក្នុងពាក្យថា **ឧបេក្ខានិមិត្តស្សាបិ** នេះ ។ ក៏ឧបេក្ខានិមិត្តនោះ គប្បីជ្រាប ដោយអំណាចនៃការពិចារណា នូវអារម្មណ៍នោះ ដែលមិនស្មើ ។ ហេតុនៃរាគៈ ទោសៈ និង មោហៈ លោកពោល ថា សុភនិមិត្ត ជាដើម ដោយសង្ខេប ដូចបានពណ៌នាមកហើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ ទើបពោលថា នូវនិមិត្ត ដែលជាទីតាំងនៃកិលេស ។ ពាក្យថា **ទិដ្ឋមត្តេយេវ សណ្ឋាតិ** មានសេចក្តីថា ឈប់នៅ ក្នុងអាយតនៈ គឺរូប គ្រាន់តែជាហេតុ គឺ

ពណ៌នាអំពីឥបៈ

ចក្ខុវិញ្ញាណ និង វិថីចិត្ត កាន់យកហើយប៉ុណ្ណោះ, តអំពីនោះទៅ មិនបានកំណត់ នូវអាការថា ល្អ ជាដើម បន្តិចបន្តួចឡើយ ។ បទថា ***បាកដភាវករណតោ*** *បានដល់ ព្រោះធ្វើនូវភាពជារបស់ប្រាកដ គឺព្រោះធ្វើនូវភាពជារបស់ជាក់ច្បាស់ ។ មែនពិត កាលបើបុគ្គលកំណត់យក នូវអវយវៈមានដៃជាដើម នៃវត្ថុដែលជាសឹកសត្រូវ ដោយអាការជារបស់ល្អជាដើម, កិលេសទាំងឡាយ កាលកើតឡើង ក្នុងអវយវៈ មានដៃ ជាដើមនោះ ជារឿយ ៗ រមែងជាសភាពប្រាកដជាក់ច្បាស់ ព្រោះហេតុនោះ អវយវៈទាំងឡាយ មានដៃជាដើមនោះ ទើបឈ្មោះថា ជាសភាពប្រាកដរឿយៗ នៃកិលេសទាំងឡាយនោះ ។ ក៏កិរិយាកំណត់អវយវៈ មានដៃជាដើមនោះ ដោយអាការ ថា ល្អ ជាដើម បានដល់ អាការ គឺការប្រជុំព្រមនៃភូតរូប និង ឧបាទាយរូប ដែលតាំងនៅស៊ប់ហើយ ដោយអាការនោះ ៗ, ព្រោះលះចោលនូវអាការនោះ ៗ ហើយ សភាពអ្វី ៗ ឈ្មោះថា មានដៃជាដើម ដោយបរមត្ថ រមែងមិនមានឡើយ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា* ***ហត្ថបាទ*** *។បេ។* ***អាការំ ន គណ្ហាតិ*** *។ ដើម្បីនឹងឆ្លើយនូវសំណួរថា ក៏ភិក្ខុ រមែងកាន់យក នូវរបស់អ្វី ដូច្នេះ ទើបលោកពោលថា រមែងកាន់យក នូវអវយវៈតូច-ធំ ដែលមាននៅ ក្នុង*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

សរីរៈនោះទុំៈឯង ។ ភិក្ខុ រមែងកាន់យក នូវអវយវៈដែលមាននៅក្នុងសរីរៈនោះ មានសក់ និង រោម ជាដើម ឬ នូវអាការគ្រាន់តែជាកូតរូប និង ឧបាទាយរូបនោះ តែប៉ុណ្ណោះ តាមសេចក្តីពិត ។ លោកពោលថា ព្រោះហេតុនៃការមិនបានសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍ណា ដូច្នេះហើយ ពោលទៀតថា ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដល់ការបិទនូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍នោះ ដោយមេទ្វារ គឺសតិ មិនបានពោលថា ដើម្បីជាប្រយោជន៍ ដល់ការបិទ នូវសេចក្តីមិនសង្រួម ដូច្នេះឡើយ ។ ពាក្យថា ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការបិទនូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍នោះ ដោយមេទ្វារ គឺសតិនោះ លោកពោលហើយ ព្រោះធ្វើអធិប្បាយថា ការជ្រួតជ្រាបទៅ នៃអភិជ្ឈា ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែង ព្រោះហេតុនៃការមិនសង្រួម នូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍ណា, ការជ្រួតជ្រាបទៅនៃអភិជ្ឈា ជាដើម ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះហេតុនៃចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ដែលភិក្ខុមិនបានសង្រួមហើយនោះ ព្រះអង្គសំដែងហើយ ។ ព្រោះថា ចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ជាហេតុនៃការជ្រួតជ្រាបទៅ នៃអភិជ្ឈា ជាដើម ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចក្ខុទ្វារ ប្រៀបដូចជាចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ដែលជាហេតុ នៃវិញ្ញាណ ដែលអាស្រ័យនូវទ្វារនោះ ដូច្នោះ ។ កាលបើមានភាវៈនៃចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ដែលភិក្ខុមិនបានសង្រួមហើយ, អកុសលចេតសិកធម៌ មានអភិជ្ឈា ជាដើមនោះ រមែងជ្រួតជ្រាបទៅ ព្រោះហេតុនោះ

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ការមិនសង្រួម ដែលជាហេតុនៃចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ដែលភិក្ខុមិនបានសង្រួម ដោយប្រការដូច្នោះ ។ ន័យមួយបែបទៀត បទថា ***យត្វាធិករណំ*** *មានសេចក្តីថា ព្រោះហេតុនៃចក្ខុន្ទ្រិយ៍ណា ។ ក្នុងបទថា* ***យត្វាធិករណំ*** *នេះ មានយោជនាដូចតទៅនេះថា សួរថា ក៏ព្រោះហេតុនៃចក្ខុន្ទ្រិយ៍ យ៉ាងដូចម្តេច ។ ឆ្លើយថា ព្រោះហេតុនៃចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ដែលភិក្ខុមិនបានសង្រួមហើយ ។ សួរថា ក៏ចក្ខុន្ទ្រិយ៍យ៉ាងដូចម្តេច ដែលភិក្ខុមិនបានសង្រួមហើយ ។ ឆ្លើយថា អកុសលចេតសិកធម៌ មានអភិជ្ឈា ជាដើម រមែងជ្រួតជ្រាបទៅ ព្រោះហេតុនៃការមិនសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍ណា, ចក្ខុន្ទ្រិយ៍នោះ បណ្ឌិត កំណត់ហើយ ថា តាមជ្រួតជ្រាបទៅ, ភិក្ខុ រមែងប្រតិបត្តិ ដើម្បីសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយ៍នោះ" ។*

(១១៦) អដ្ឋកថាសព្វាសវសូត្រ និង គម្ពីរឈ្មោះវិសុទ្ធិមគ្គថា "ក្នុងពាក្យថា ***ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ*** *ជាដើមនោះ ការសង្រួម ឬ ការមិនសង្រួម រមែងមិនមាន ក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ។ ព្រោះថា ការរលឹកបាន ក្តី ភាពជាអ្នកភ្លេចភ្លាំងសតិស្មារតី ក្តី រមែងមិនអាស្រ័យនូវចក្ខុប្បសាទ កើតឡើងទេ ។ ក៏ប៉ុន្តែថា រូបារម្មណ៍មកកាន់គន្លងនៃចក្ខុ ក្នុងពេលណា, ក្នុងពេលនោះ កាលបើភវង្គចិត្ត កើតឡើងហើយ រលត់ទៅវិញ ២ ដង, មនោធាតុ ផ្នែក*

មង្គលត្តទីបនីប្រៃ

ខាងកិរិយា ញ៉ាំងកិច្ចគឺការនឹកឲ្យសម្រេច កើតឡើងហើយ រមែង រលត់ទៅវិញ, តអំពីនេះទៅ ចក្ខុវិញ្ញាណ ញ៉ាំងកិច្ចគឺការឃើញ ឲ្យសម្រេចកើតឡើងហើយ ក៏រមែងរលត់ទៅវិញ, តអំពីនោះទៅ មនោធាតុ ផ្នែកខាងវិបាក ញ៉ាំងកិច្ច គឺការទទួល (អារម្មណ៍) ឲ្យបានសម្រេចកើតឡើងហើយ ក៏រមែងរលត់ទៅវិញ, តអំពីនោះទៅ មនោវិញ្ញាណធាតុ ផ្នែកអហេតុកវិបាក ញ៉ាំងកិច្ច គឺការពិចារណា ឲ្យសម្រេច កើតឡើងហើយ ក៏រមែងរលត់ទៅវិញ, តអំពីនោះទៅ មនោវិញ្ញាណធាតុ ផ្នែកអហេតុកកិរិយា ញ៉ាំងកិច្ច គឺការកំណត់ (អារម្មណ៍) ឲ្យសម្រេច កើតឡើងហើយ ក៏រមែង រលត់ទៅវិញ, ក្នុងលំដាប់នោះ ជវនចិត្ត រមែងស្ទុះទៅ ។ បណ្ដាសម័យនៃភវង្គចិត្ត ជាដើម សូម្បីទាំងនោះ សំវរៈ ឬ អសំវរៈ រមែងមិនមាន ក្នុងសម័យនៃភវង្គចិត្ត តែម្ដង (ទិង) រមែងមិនមាន ក្នុងសម័យនៃវិថីចិត្ត មានការនឹកជាដើម យ៉ាងណាមួយ ក៏ពិតមែនហើយ ។ ទោះជាយ៉ាងដូច្នោះ ប្រសិនបើ ទោសគ្រឿងទ្រុស្ដសីល ក្ដី ភាពជាអ្នកមានសតិស្មារតីភ្លេចភ្លាំង ក្ដី ការមិនដឹង ក្ដី សេចក្ដីមិនអត់ធន់ ក្ដី ភាពខ្ជិលប្រអូស ក្ដី រមែងកើតឡើង ក្នុងខណៈនៃជវនចិត្ត, ការមិនសង្រួម រមែងមាន ។ អសំវរៈនោះ សូម្បីជាមាន យ៉ាងដូច្នោះ ក៏ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ការ

ពណ៌នាអំពីតបៈ

មិនសង្រួម ក្នុងចក្ខុន្ទ្រីយ៍ ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ។ ឆ្លើយថា កាលបើសំវរៈនោះមាន, ទ្វារ ក្តី ភវង្គចិត្ត ក្តី វិថីចិត្ត មានអាវជ្ជនៈ ជាដើម ក្តី រមែងជាធម្មជាតិ គឺភិក្ខុមិនបានគ្រប់គ្រង ។ សួរថា ប្រៀបដូចជាអ្វី ។ ឆ្លើយថា ប្រៀបដូចជា កាលបើទ្វារទាំង ៤ ក្នុងព្រះនគរ ដែលគេមិនបានប្រយ័ត្នហើយ, ទ្វារផ្ទះខាងក្នុង ស៊ុម មាត់ទ្វារ និង បន្ទប់ជាដើម ជារបស់ដែលបុគ្គលប្រយ័ត្នល្អហើយ ក៏ពិតមែន, ទោះបីយ៉ាងដូច្នោះ របស់របរគ្រប់បែបយ៉ាង ខាងក្នុងព្រះនគរ ក៏ឈ្មោះថា ជារបស់ដែលបុគ្គលមិនបានរក្សា មិនបានគ្រប់គ្រងតែម្តង, ព្រោះ ពួកចោរ គប្បីចូលទៅ តាមទ្វារព្រះនគរ ហើយ ធ្វើនូវចោរកម្ម ដែលខ្លួនប្រាថ្នាបាន យ៉ាងណាមិញ, កាលបើទោស មានទោសគ្រឿងទ្រុស្តសីលជាដើម កើតឡើងហើយ ក្នុងវជនៈ, កាលបើអសំវរៈនោះមាន, ទ្វារ ក្តី ភវង្គចិត្ត ក្តី វិថីចិត្ត មានអាវជ្ជនៈ ជាដើម ក្តី រមែងជាធម្មជាតិ គឺភិក្ខុមិនបានគ្រប់គ្រងហើយ ក៏ដូច្នោះដែរ ។ ក៏កាលបើគុណទាំងឡាយ មានសីលជាដើម កើតឡើងហើយ ក្នុងវជនៈនោះ, ទ្វារ ក្តី ភវង្គចិត្ត ក្តី វិថីចិត្ត មានអាវជ្ជនៈ ជាដើម ក្តី រមែងជាធម្មជាតិ គឺភិក្ខុគ្រប់គ្រងហើយ ។ សួរថា ប្រៀបដូចជាអ្វី ។ ឆ្លើយថា ប្រៀបដូចជា កាលបើទ្វារព្រះនគរទាំងឡាយ ដែលបុគ្គលបានប្រយ័ត្នហើយ, ខាងក្នុងនៃផ្ទះ ជា

ដើម ដែលបុគ្គលមិនបានប្រុងប្រយ័ត្នហើយ ក៏ពិតមែន, ទោះបី ជាដូច្នោះ របស់របរទាំងអស់ខាងក្នុងព្រះនគរ ឈ្មោះថា ជារបស់ ដែលបុគ្គលបានថែរក្សាល្អ បានគ្រប់គ្រងល្អហើយតែម្តង, ព្រោះ ថា កាលបើទ្វារព្រះនគរទាំងឡាយ ដែលបុគ្គលបានបិទហើយ, ពួកចោរ ក៏ចូលទៅមិនបាន យ៉ាងណាមិញ, កាលបើគុណមាន សីលជាដើម កើតឡើងហើយ ក្នុងជវនៈ, ទ្វារ ក្តី ភវង្គចិត្ត ក្តី វិថីចិត្ត មានអាវជ្ជនៈ ជាដើម ក្តី រមែងជារបស់ដែលភិក្ខុបានគ្រប់ គ្រងហើយ ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។ ហេតុនោះ សំវរៈ សូម្បីកើតឡើង ក្នុងខណៈនៃជវនៈ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ការសង្រួម ក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ដូច្នេះ ” ។

(១១៧) ដីកាសព្វាសវសូត្រ ក្នុងមូលបណ្ណាសកៈ ថា “ អកុសលធម៌ ដែលជាសឹកសត្រូវដល់សតិ ឈ្មោះថា ភាពជា អ្នកមានសតិភ្លេចភ្លាំង ។ ការកំណត់ចិត្តបែបនេះ ថា ភវង្គចិត្ត រាប់មិនអស់ រមែងកើតឡើង ក្នុងវិថីផ្សេង ៗ ជាប់គ្នា មិនដាច់ ក៏ពិតមែន, ទោះជាដូច្នោះ ក្នុងចន្លោះ នៃការកើតឡើង នៃអាវជ្ជនៈ ព្រោះការមកប៉ះត្រូវប្រសាទ ភវង្គចិត្ត ២ ដួងប៉ុណ្ណោះ រមែងកើត ឡើង យ៉ាងដូច្នេះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា កាលបើភវង្គចិត្ត កើតឡើង ២ ដង ហើយ ក៏រលត់ទៅវិញ ។

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ពាក្យជាអាទិ៍ថា **ជវនក្ខណេ ទុស្សីល្យំ វា** អ្នកសិក្សាគប្បីប្រកប ចូលតាមសមគួរ ដល់កំណើត ក្នុងទ្វារទាំង ៦ ព្រោះថា ពាក្យទាំងអស់ លោកពោលហើយ ក្នុងចក្ខុទ្វារនេះឯង ដើម្បីនឹងមិនចាំបាច់ពោលជាថ្មីម្តងទៀត ។ ព្រោះ ទោសគ្រឿងទ្រុស្តសីលពោលគឺ កាយទុច្ចរិត និង វចីទុច្ចរិត ក្នុងទ្វារទាំង ៥ មិនមានទេ, ព្រោះហេតុនោះ អសំវរៈ គឺ ទោសគ្រឿងទ្រុស្តសីល អ្នកសិក្សាគប្បីប្រកប ដោយអំណាចមនោទ្វារ, អសំវរៈ ក្រៅអំពីនេះ គប្បីប្រកបដោយអំណាចនៃទ្វារទាំង ៦ ។ ព្រោះ អកុសលធម៌ទាំងឡាយ មានភាពជាអ្នកមានសតិភ្លេចភ្លាំងជាដើម ដែលមានធម៌ជាសឹកសត្រូវដល់សតិ ជាដើម ជាលក្ខណៈ គប្បីកើតឡើងបានក្នុងទ្វារទាំង ៥ ។ ចំណែកឯ ទោសគ្រឿងទ្រុស្តសីល ដែលជាវីតិក្កមទោស ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ខាងផ្លូវកាយ និង វាចា មិនគប្បីកើតឡើង ក្នុងទ្វារទាំង ៥ នោះ បានឡើយ ព្រោះជវនៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងទ្វារទាំង ៥ នឹងញុំាងវិញ្ញត្តិ ឲ្យកើតឡើងមិនបានឡើយ ។ បទថា **យថា កឹ** មានសេចក្តីថា អសំវរៈ ដែលកើតឡើង ក្នុងជវនៈ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ការមិនសង្រួម ក្នុងចក្ខុទ្វារ ដោយប្រការណា, ឧទាហរណ៍ ជាគ្រឿងសំដែងនូវប្រការនោះ តើដូចម្តេច ។ អធិប្បាយថា ប្រៀបដូចជា

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

កាលបើទ្វារព្រះនគរ ជារបស់ដែលបុគ្គលមិនបានប្រយ័ត្នហើយ, ផ្ទះជាដើម ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងព្រះនគរនោះ ក៏ជាសភាពដែលបុគ្គលមិនបានប្រយ័ត្នហើយ មានឧបមាយ៉ាងណា, កាលបើមានការមិនសង្រួម ក្នុងជវ័ន, ទ្វារជាដើម ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងជវ័ននោះ ក៏ជាសភាពដែលភិក្ខុមិនបានសង្រួមហើយ ក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាងនោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ កាលបើមានការមិនសង្រួម ក្នុងវត្ថុជវ័ន, ភាវៈនៃវត្ថុជវ័ន ជាសភាពដែលបុគ្គលមិនបានប្រុងប្រយ័ត្នហើយ ក៏រមែងមានដែរ ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យសំដែងនូវភាពជាអាការស្មើគ្នាតែប៉ុណ្ណោះ មិនបានសំដែង នូវភាពជាអាការស្មើគ្នា ក្នុងខាងដើម និង ខាងចុង ឬ នូវភាពជាអាការស្មើគ្នា ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅឡើយ ។ ក៏ការជាប់ទាក់ទងនឹងគ្នា បណ្ឌិត គប្បីឃើញយ៉ាងដូច្នេះឯង ព្រោះភាវៈនៃទ្វារជាដើម ជារបស់ដែលរាប់ចូលទៅក្នុងសន្តតិ ជាមួយគ្នានឹងជវ័ន ។ ចិត្ត មានភវង្គចិត្ត ជាដើម ដែលសម្រេចមកខាងដើម ដោយភាពជាបច្ច័យទោះបីជាមិនមាន ក្នុងកាលនៃជវ័នទេ ក៏ឈ្មោះថា មាននៅទុំះឯង ព្រោះសេចក្ដីសម្រេចផល ដូចជាចក្ខុ ជាដើម យ៉ាងដូច្នោះ ។ ព្រោះ ភវង្គ ជាដើម ដែលមាននៅទុំះឯង បណ្ឌិត ក៏មិនបានហៅថាមាននៅឡើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ កាលបើទ្វារ និង ភវង្គ ជា

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ដើមមាន, ជវនដែលកើតឡើង ជាខាងក្រោយ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា ស្មើគ្នានឹងទ្វារព្រះនគរ ព្រោះធ្វើឲ្យដូចជាមាននៅខាងក្រៅ ។ ចំណែក ទ្វារ និង កវដ្ត ជាដើម ក្រៅពីនេះ លោកពោលថា ស្មើគ្នានឹងខាងក្នុងនៃព្រះនគរ ។ មែនពិត កាលបើភាវៈនៃជវនៈមានខាងក្រៅ និង ភាវៈនៃទ្វារ និង កវដ្ត ជាដើមក្រៅពីនេះជាធម្មជាតិ មានខាងក្នុង សូម្បីនឹងមិនមាន ដោយបរមត្ថ, បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបភាពនៃជវន ដែលត្រាច់មកកើតឡើង ក្នុងកាលមួយគ្រា ឈ្មោះថា ជាខាងក្រៅ និង ភាវៈនៃទ្វារ និង កវដ្ត ក្រៅអំពីនេះមានសភាពឆ្ងាយចាកអំពីជវននោះ ឈ្មោះថា ជាខាងក្នុង ដោយបរិយាយ ព្រោះបាលីមានជាអាទិ៍ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចិត្តនេះជាធម្មជាតិ បភស្សរៈ (ផូរផង់), ប៉ុន្តែ ចិត្តនោះឯង សៅហ្មងហើយ ព្រោះឧបកិលេសទាំងឡាយ ដែលសញ្ចារចូលមក ដូច្នេះ ។ម្យ៉ាងទៀត កិរិយាដែលចោរ គឺ គ្រឿងទ្រុស្តសីលជាដើម សញ្ចារចូលទៅតាមជវន ដែលដូចជាទ្វារព្រះនគរហើយ ទើបប្លន់ ក្នុងទ្វារ និង កវដ្ត ជាដើម បណ្ឌិត គប្បីឃើញថា ជាការញុំាងកណ្ឌៈគឺកុសល ឲ្យសាបសូន្យទៅ ព្រោះ កាលបើអសំវរៈ កើតឡើងក្នុងជវនហើយ, បន្ទាប់អំពីនោះទៅ ទ្វារ និង កវដ្តជាដើម ក៏ដល់នូវភាពជាហេតុនៃអសំវរៈ ។ ព្រោះថា កាលបើអសំវរៈ កើត

ឡើងហើយ, ភាវៈនៃទ្វារជាដើម ជាហេតុនៃអសំវរៈនោះ រមែងប្រាកដ ។ ម្យ៉ាងទៀត អសំវរៈនោះ គ្រាន់តែកើតឡើងប៉ុណ្ណោះ ក៏ហាមឃាត់នូវភាវៈនៃទ្វារជាដើម ជាឧបនិស្ស័យ នៃសំវរៈតែម្តង រមែងប្រព្រឹត្តទៅដូច្នេះ ។ ក៏ក្នុងសំវរៈ និង អសំវរៈទាំង ២ យ៉ាងនេះ លំដាប់នៃការប្រព្រឹត្តិទៅ នៃអសំវរៈទាំងឡាយ ដូចតទៅនេះ ។ កាលបើអារម្មណ៍ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម មកដល់គន្លងក្នុងទ្វារទាំង ៥, កាលបើ អកុសលជវនៈ កើតឡើង តាមបច្ច័យហើយ ចុះទៅកាន់ភវង្គ, ជវនៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ តាមមនោទ្វារ ធ្វើនូវរូបារម្មណ៍ ជាដើមនោះឯង ឲ្យជាអារម្មណ៍ហើយ ក៏ចុះទៅកាន់ភវង្គ ។ ជវនៈ កំណត់អារម្មណ៍ ក្នុងទ្វារនោះឯង ដោយន័យជាដើម ថា ស្ត្រី បុរស ដូច្នេះហើយ ក៏ត្រឡប់ចុះទៅ កាន់ភវង្គជាថ្មីម្តងទៀត ។ ក្នុងវារៈ តទៅ ជវនៈ តែងស្ទុះទៅ ដោយអំណាចនៃហេតុមានការត្រេកត្រអាលជាដើម ។ អារម្មណ៍ ប្រាកដដូច្នោះ រមែងត្រឡប់មកកាន់គន្លងជាថ្មីម្តងទៀត ។ ជវនៈ ប្រាកដដូច្នោះឯង ក៏កើតឡើង ក្នុងរូបារម្មណ៍ជាដើម ក្នុងបញ្ចទ្វារ ។ លោកសំដៅយកជវនៈនោះ ទើបពោលពាក្យជាដើមថា កាលបើទោសគ្រឿងទ្រុស្តសីលជាដើម កើតឡើងហើយ ក្នុងជវនៈ, កាលបើអសំវរៈនោះមាន, សូម្បីទ្វារ ក៏ជារបស់ដែលភិក្ខុមិនបានគ្រប់គ្រងហើយ

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ក៏យ៉ាងដូច្នោះឯង ។ ការពណ៌នាសេចក្ដី ក្នុងផ្នែកខាងអសំវរៈ សូមស្មេះតែត្រឹមប៉ុណ្ណេះសិនចុះ ។ សូម្បីក្នុងផ្នែកខាងសំវរៈ អ្នកសិក្សា ក៏គប្បីជ្រាបសេចក្ដី ដោយន័យនេះឯង ” ។

សូម្បីដីកាវិសុទ្ធិមគ្គ ក៏គប្បីត្រួតពិនិត្យមើលដែរ ។

(១១៨) បុគ្គល អ្នកប្រកបព្រម ដោយឥន្ទ្រិយសំវរៈ ដូចពណ៌នាមកនេះ ឈ្មោះថា រមែងរក្សានូវឥន្ទ្រីយ៍ទាំងឡាយ ដើម្បីនឹងលះបង់ នូវអកុសលធម៌ទាំងឡាយ មានអភិជ្ឈា ជាដើម ។ ការសង្រួមនូវឥន្ទ្រីយ៍នោះ របស់បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា រមែងដុតកំដៅនូវអកុសលធម៌ មានអភិជ្ឈា ជាដើមនោះ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលគប្បីញ៉ាំងឥន្ទ្រិយសំវរៈ ឲ្យបានដល់ព្រម ដើម្បីលះបង់អកុសលធម៌ មានអភិជ្ឈា ជាដើម ។ ក៏ឥន្ទ្រិយសំវរៈនោះ ឈ្មោះថា មានហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ជាឧបនិស្ស័យ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងទុតិយវគ្គ ទុតិយបណ្ណាសកៈ [១] ក្នុងសត្តកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រៀបដូចជាដើមឈើ ដែលវិបត្តិ ចាកមែក និងស្លឹកហើយ, ក្រមរ នៃដើមឈើនោះ ក៏មិនសូវបរិបូណ៌, សំបក ក្ដីស្រាយក្ដី ខ្លឹម ក្ដី ក៏មិនសូវបរិបូណ៌ យ៉ាងណាមិញ, ម្នាលភិក្ខុទាំង

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤៧ ទំព័រទី ១៨២ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ឡាយ កាលបើ ហិរិ និង ឱត្តប្បៈ មិនមានទេ, ឥន្ទ្រិយសំវរៈ ក៏មិនមាន យ៉ាងដូច្នោះដែរ, ឥន្ទ្រិយសំវរៈ របស់បុគ្គលអ្នកវិបត្តិ ចាក ហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ឈ្មោះថា រមែងមានឧបនិស្ស័យ គឺទោសកំចាត់ហើយ, កាលបើ ឥន្ទ្រិយសំវរៈ មិនមានទេ, សីល ក៏មិនមាន, សីល របស់បុគ្គលអ្នកវិបត្តិ ចាកឥន្ទ្រិយសំវរៈ រមែងមានឧបនិស្ស័យ គឺទោសកំចាត់ហើយ, កាលបើ សីល មិនមាន, សម្មាសមាធិ ក៏មិនមាន, សម្មាសមាធិ របស់បុគ្គលអ្នកវិបត្តិ ចាកសីល រមែងមានឧបនិស្ស័យ គឺទោសកំចាត់ហើយ, កាលបើ សម្មាសមាធិ មិនមានទេ, យថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ ក៏មិនមាន, យថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ របស់បុគ្គលអ្នកវិបត្តិ ចាកសម្មាសមាធិ រមែងមានឧបនិស្ស័យ គឺទោសកំចាត់ហើយ, កាលបើ យថាភូត-ញ្ញាណទស្សនៈ មិនមានទេ, និព្វិទាវិរាគៈ ក៏មិនមាន, និព្វិទាវិរាគៈ របស់បុគ្គលអ្នកវិបត្តិ ចាកយថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ រមែងមានឧបនិស្ស័យ គឺទោសកំចាត់ហើយ, កាលបើនិព្វិទាវិរាគៈ មិនមាន, វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ក៏មិនមាន, វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ របស់បុគ្គលអ្នកវិបត្តិ ចាកនិព្វិទាវិរាគៈ រមែងមានឧបនិស្ស័យ គឺទោសកំចាត់ហើយ " ដូច្នេះ និង ទ្រង់ត្រាស់ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រៀបឧបមាដូចជាដើមឈើ ដែលបរិបូណ៌ ដោយមែក និង ស្លឹក, ក្រមរ

របស់ដើមឈើនោះ ក៏រមែងដល់នូវការបរិបូរណ៍, សំបកក្តី ស្រាយក្តី ខ្លឹម ក្តី ក៏រមែងដល់នូវការបរិបូរណ៍ យ៉ាងណាមិញ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើហិរិ និង ឧតប្បៈ មាន, ឥន្ទ្រិយសំវរៈ ក៏មានយ៉ាងដូច្នោះដែរ, ឥន្ទ្រិយសំវរៈ របស់បុគ្គលអ្នកបរិបូណ៌ ដោយហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ឈ្មោះថា រមែងបរិបូណ៌ ដោយឧបនិស្ស័យ ។បេ។ កាលបើនិព្វិទា និង វិរាគៈ មាន, វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ក៏មាន, វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ របស់បុគ្គលអ្នកបរិបូណ៌ ដោយនិព្វិទា និង វិរាគៈ ឈ្មោះថា រមែងបរិបូណ៌ ដោយឧបនិស្ស័យ ។

បាលីហិរិសូត្រ ចប់ ។

(១១៩) អដ្ឋកថាហិរិសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***ហិរោត្តប្បេ*** *មានសេចក្តីថា កាលបើហិរិផង ឱត្តប្បៈផង ។ បណ្តាហិរិ និង ឱត្តប្បៈទាំង ២ នោះ ហិរិ ស្ថិតនៅ ដោយអាការ គឺសេចក្តីខ្មាស, ឱត្តប្បៈ ស្ថិតនៅ ដោយអាការ គឺសេចក្តីភ័យខ្លាច ។ បទថា* ***ហតុបនិសោ*** *មានសេចក្តីថា មានឧបនិស្ស័យ គឺទោសជីករំលើងហើយ គឺមានបច្ច័យខាតហើយ ។ វិបស្សនា យ៉ាងទន់ ឈ្មោះថា យថាភូតញ្ញាណទស្សនៈ ។ វិបស្សនា ដែលមានកម្លាំង និង មគ្គ ឈ្មោះថា និព្វិទាវិរាគៈ ។ ការរួចផុត ដោយអំណាចព្រះអរហត្ត និង បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ឈ្មោះថា វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈ ” ។*

មង្គលគ្គទីបនីប្រែ

(១២០) ឥន្ទ្រិយសំវរៈ រមែងមាន ដល់បុគ្គលអ្នកបរិបូណ៌ ដោយហិរិ និង ឱត្តប្បៈ, រមែងមិនមាន ដល់បុគ្គលអ្នកប្រាសចាក អំពីហិរិ និង ឱត្តប្បៈនោះឡើយ ដូចបានពណ៌នាមកនេះឯង ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងនោះ (ជាឧទាហរណ៍) ៖

(រឿង លោមសកស្សបតាបស)

ក្នុងអតីតកាល ព្រះពោធិសត្វ បានកើតជាតាបស ឈ្មោះ លោមសកស្សបៈ ជាអ្នកមានតបៈ ដ៏តឹងតែង ក្នុងព្រៃហេមពាន្ត ។ ដោយតេជនៃតប្បៈ របស់ព្រះពោធិសត្វនោះ ភព នៃសក្កទេវរាជ ក៏បានកំរើកហើយ ។ សក្កទេវរាជ កាលទ្រង់ពិចារណា ទ្រង់ជ្រាបនូវហេតុការណ៍នោះ ក្នុងវេលាអាធ្រាត្រ ទើបស្តេចយាង ចូលទៅ កាន់បន្ទប់ ដ៏មានសិរី របស់ព្រះរាជា ក្រុងពារាណសី ហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា “ បពិត្រព្រះមហារាជ សូមព្រះអង្គទ្រង់ស្តេចតើនឡើង, ខ្ញុំ ជាសក្កទេវរាជ, ប្រសិនបើព្រះអង្គ ទ្រង់ប្រាថ្នា នូវឯករាជ ក្នុងជម្ពូទ្វីបទាំងមូល, សូមព្រះអង្គប្រគល់ នូវព្រះចន្ទវតី ព្រះរាជកុមារី ដែលជាព្រះធីតា របស់ព្រះអង្គ ក្នុងដៃនៃអាមាត្យ ឈ្មោះសេយ្យៈ ហើយទ្រង់បញ្ជូន ឲ្យទៅនាំយកលោមសកស្សប តាបស មកហើយ ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យបូជាយញ្ញ ដែលត្រូវការ សម្លាប់សត្វចិញ្ចឹម, ព្រះអង្គ នឹងទ្រង់ជាអ្នកស្មើ ដោយសក្កទេវរាជ

ពណ៌នាអំពីតបះ

ទ្រង់មិនចាស់ជរា និង មិនទិវង្គត ទ្រង់គ្រងឯករាជ ក្នុងជម្ពូទ្វីបទាំងមូល ” ដូច្នេះហើយ ទើបស្តេចគេចចេញទៅ ។

ចំណែក ព្រះរាជា ទ្រង់បានបញ្ជូនសេយ្ហអាមាត្យ ព្រមទាំងព្រះចន្ទវតី រាជធីតាទៅ ក្នុងថ្ងៃ ទី២ ។ ឯសេយ្ហអាមាត្យ បានទៅថ្វាយបង្គំតាបសឥសីហើយ សំដែងព្រះធីតាចន្ទវតី ដែលមានព្រះរូប ប្រៀបដូចនាងទេពអប្សរ ។ តាបសឥសី ទំលាយឥន្ទ្រីយ៍ហើយ លះបង់នូវហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ក្រឡេកមើលព្រះនាងចន្ទវតីនោះ ជាអ្នកមានចិត្តប្រតិព័ទ្ធហើយ វិនាសសាបសូន្យ ចាកឈានជាមួយគ្នានឹងការក្រឡេកមើល ។ សេយ្ហអាមាត្យ ពោលថា “បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើន បានឮថា ប្រសិនបើព្រះគុណម្ចាស់នឹងបូជាយញ្ញ ដល់ព្រះរាជា, ព្រះរាជា នឹងទ្រង់ព្រះរាជទាននូវព្រះរាជកុមារីនេះ ដល់ព្រះគុណម្ចាស់ ” ។ តាបសឥសី ទទួលថា “ ប្រពៃហើយ ” ដូច្នេះហើយ ទើបទៅ កាន់ក្រុងពារាណសី ព្រមទាំងជដានេះឯង ប្រារព្ធហើយ ដើម្បីនឹងបូជាយញ្ញ ។

ក្នុងគ្រានោះ មហាជន បានប្រជុំគ្នា ក្នុងសមាគមនោះ ឃើញកិរិយា នៃតាបសនោះហើយ បានពោលថា “ ព្រះគុណម្ចាស់ បានធ្វើកម្មមិនសមគួរហើយ ” ដូច្នេះហើយ ក៏ខ្សឹកខ្សួលពោល ២ គាថា ក្នុងលោមសកស្សបជាតក ក្នុងនវកនិបាត ថា៖

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(១២១) ព្រះចន្ទ មានកម្លាំង, ព្រះអាទិត្យ មានកម្លាំង, ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ មានកម្លាំង, ច្រាំងសមុទ្រ មានកម្លាំង, ឯពួកស្ត្រី មានកម្លាំង លើសលប់ជាងកម្លាំង (នោះទៅទៀត) ។ ដូចជាព្រះរាជធីតា ព្រះនាមចន្ទវតី បានញុំាងឥសី ឈ្មោះ លោមសកស្សបៈ មានតបៈ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាអ្នកស្ងប់ ឲ្យបូជានូវការបូជា ឈ្មោះ វាជបេយ្យៈ គឺបូជាដោយការសម្លាប់សត្វបិញ្ចឹម ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ព្រះរាជបិតា [១] ។

*បណ្ដាបទទាំងនោះ បាទគាថា ថា “ **ពលំ ចន្ទោ ពលំ សុរិយោ** ” មានសេចក្ដីថា ឈ្មោះថា កម្លាំងដទៃ ក្នុងកិរិយាកំចាត់នូវសេចក្ដីងងឹតយ៉ាងធំ មិនមានឡើយ, ព្រះចន្ទ និង ព្រះអាទិត្យប៉ុណ្ណោះ មានកម្លាំង ក្នុងកិរិយាកំចាត់ នូវមហន្ធការបាន ។ បទថា “ **សមណព្រាហ្មណា** ” បានដល់ សមណៈ និង ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ អ្នកប្រកបដោយកម្លាំងគឺខន្តី និង កម្លាំងគឺញាណ មានបាបស្ងប់រម្ងាប់ហើយ មានបាបបណ្ដេញចោលហើយ ដោយការអត់ទ្រាំ នូវកម្លាំង នៃឥដ្ឋារម្មណ៍ និង អនិដ្ឋារម្មណ៍បាន ។ បាទគាថា*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៩ ទំព័រទី ១៥៩ ។

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ថា “ **ពលំ វេលា សមុទ្ទស្ស** ” មានសេចក្ដីថា ច្រាំង នៃមហា-សមុទ្រ ឈ្មោះថា មានកម្លាំង ព្រោះភាវៈនៃច្រាំងសមុទ្រនោះ អាចដើម្បីមិនឲ្យ (ទឹក) ឡើងហៀរមក ហើយទប់ទឹក ឲ្យនៅនឹងបាន ។ បាទគាថាថា “ **ពលាតិពលមិត្ថិយោ** ” មានសេចក្ដីថា ចំណែក ស្ត្រីទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មានកម្លាំងក្រៃលែង ជាងកម្លាំងទាំងឡាយទាំងពួងនុ៎ះ ព្រោះជាអ្នកអាច ដើម្បីនឹងនាំបុរសទាំងឡាយ សូម្បីអ្នកមានញាណ ដ៏បរិសុទ្ធវិសេស អ្នកមិនទាន់ប្រាសចាករាគៈ ឲ្យមកកាន់អំណាចរបស់ខ្លួន ហើយឲ្យវិនាសទៅបាន, អធិប្បាយថា កម្លាំងស្ត្រីប៉ុណ្ណោះ ធំជាងកម្លាំងគ្រប់បែបយ៉ាង ។ បទថា “ **យថា** ” ស្មើគ្នានឹង **យស្មា** ។ ២ បទថា “ **បិតុ អត្ថាយ** ” បានដល់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍នៃសេចក្ដីចំរើន ដល់ព្រះរាជបិតា ។ មានពាក្យអធិប្បាយថា “ ព្រះនាងចន្ទវតីនេះ ធ្វើសមណៈអ្នកមានតបៈ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នេះ អ្នកឈ្មោះថា ឥសី ព្រោះជាអ្នកស្វែងរកគុណទាំងឡាយ មានសីលជាដើម ឲ្យជាអ្នកមិនមានសីល ហើយឲ្យបូជាយញ្ញ ឈ្មោះថា វាជបេយ្យៈ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ព្រះរាជបិតា ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ អ្នកមានបញ្ញាគប្បីជ្រាបពាក្យនោះ ថា ស្ត្រីទាំងឡាយ មានកម្លាំងក្រៃលែង ជាងកម្លាំង ” ដូច្នេះ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(១២២) ក្នុងគ្រានោះ តាបស បានលើកព្រះខ័នកែវឡើង ដោយគិតថា "អាត្មាអញ នឹងប្រហារនូវដំរីមង្គលត្រង់ក" ដូច្នេះ ។ ដំរីមង្គល ឃើញ នូវកិរិយានោះហើយ ត្រូវមរណភ័យបៀតបៀន ក៏ស្រែក យ៉ាងខ្លាំង ។ ទាំងដំរី សេះ និង គោឧសភៈ ដែលសេសសល់ បានឮសំឡេង នៃដំរីនោះហើយ ក៏បានស្រែកឡើង ។ ឯមហាជនសោត ក៏បានស្រែកដែរ ។ តាបស ស្តាប់សំឡេងនោះហើយ ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ក្រឡេកមើលផ្នួងសក់ជាដើមរបស់ខ្លួនហើយ ជាអ្នកកើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយ បានគិតថា "កម្មដ៏លាមក មិនសមហើយហ្ន៎ ដល់អាត្មាអញ" ដូច្នេះហើយ ទើបញុំាងហិរិ និង ឱត្តប្បៈ ឲ្យតាំងនៅចំពោះវិញ ក្នុងខណៈនោះឯងពិចារណាកសិណហើយ បានញុំាងឈានសូម្បីវិនាសសាបសូន្យហើយ ឲ្យកើតឡើងវិញបានហើយ អង្គុយពែនភ្នែន ឰដ៏អាកាស សំដែងធម៌ ដល់ព្រះរាជា លុះថ្វាយឱវាទស្រេចហើយ ក៏បានឲ្យមនុស្សកំទេចចោល នូវរណ្តៅ នៃយញ្ញពិធី បានឲ្យព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះរាជទានអភ័យទាន ដល់មហាជន ហើយបានទៅ កាន់ទីលំនៅស្ថាន របស់ខ្លួនតាមដើម ជាអ្នកមិនវិនាសចាកឈាន បានទៅកើតក្នុងព្រហ្មលោកហើយ ។

រឿង លោមសកស្សបៈ ចប់ ។

ពណ៌នាអំពីតបៈ

សេចក្តីសង្ខេប មានតែប៉ុណ្ណោះឯង ។ ចំណែកឯ សេចក្តីពិស្តារ ខ្ញុំ បានពោលហើយ ក្នុងអនាគារិយវិន័យ ពួដ៏ខាងក្រោយនុ៎ះឯង ។

ពណ៌នាអំពីឥន្ទ្រិយសំវរៈ ចប់ ។

*(១២៣) ក្នុងពាក្យថា " **កោសជ្ជស្ស វា តបនតោ វីរិយំ** " នេះ មានសេចក្តីវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅនេះ ៖ សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស បណ្ឌិត គប្បីជ្រាប ដោយហេតុ ៨ ប្រការ, សេចក្តីព្យាយាម ក៏ដូចគ្នាដែរ ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងតតិយវគ្គ ទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងអដ្ឋកថានិបាត [១] អង្គុត្តរនិកាយ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ហេតុនៃបុគ្គលខ្ជិលច្រអូសនេះ មាន ៨ ប្រការ ។ ៨ ប្រការ តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អំពើគឺការលៃលក វាស់ កាត់ចីវរ ជាដើម ដែលភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ គួរធ្វើក៏មាន ។ ភិក្ខុ នោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អំពើដែលអាត្មាអញ គួរធ្វើគង់នឹងមាន, តែបើ អាត្មាអញ ធ្វើនូវអំពើ (នោះ), កាយ ក៏នឹងលំបាក, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ដេកសិនដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនផ្តួងព្យាយាម ដើម្បីឲ្យដល់នូវគុណ គឺ ឈាន វិបស្សនា មគ្គ និង ផល ដែលខ្លួនមិនទាន់បានដល់*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤៨ ទំព័រទី ៣៣៩ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ដើម្បីដឹង នូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់បានដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ នូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ទេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាកុសីតវត្ថុ ទី ១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត អំពើដែលភិក្ខុធ្វើហើយក៏មាន ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ បានធ្វើអំពើ (នោះ) រួចហើយ, តែកាលដែលអាត្មាអញធ្វើអំពើ (នោះ) ឯង, កាយ លំបាកហើយ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញដេកសិន ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនផ្តងព្យាយាម ។ បេ ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ នូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាកុសីតវត្ថុ ទី ២ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ផ្លូវដែលភិក្ខុគួរដើរទៅក៏មាន ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា ផ្លូវដែលអាត្មាអញគួរដើរទៅ គង់នឹងមាន, តែកាលបើអាត្មាអញ ដើរទៅកាន់ផ្លូវ (នោះ) ឯង, រាងកាយ នឹងលំបាក, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ដេកសិន ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនផ្តងព្យាយាម ។បេ។ នេះជាកុសីតវត្ថុ ទី ៣ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ផ្លូវដែលភិក្ខុដើរទៅហើយក៏មាន ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ បានដើរទៅកាន់ផ្លូវ (នោះ) រួចហើយ, តែកាលបើអាត្មាអញ ដើទៅកាន់ផ្លូវ (នោះ) ឯង, រាង

ពណ៌នាអំពីតបៈ

កាយ លំបាកហើយ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញដេកសិន ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនផ្គងព្យាយាម ។បេ។ នេះជាកុសីតវត្ថុ ទី ៤ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត កាលភិក្ខុត្រាច់ទៅ កាន់ស្រុក ឬនិគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏មិនបានភោជនថោកទាប ឬ ថ្លៃថ្លា គ្រាន់តែមួយចំអែតឡើយ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្ដីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា កាលអាត្មាអញ ត្រាច់ទៅ កាន់ស្រុក ឬ និគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏មិនបានទូវភោជនថោកទាប ឬ ថ្លៃថ្លា គ្រាន់តែមួយចំអែតសោះ, រាងកាយ របស់អាត្មាអញនោះលំបាកហើយ មិនគួរដល់សមណ-កម្ម, បើដូច្នោះ អាត្មាអញដេកសិន ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះក៏ដេក ។បេ។ នេះជាកុសីតវត្ថុទី ៥ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត កាលភិក្ខុត្រាច់ទៅ កាន់ស្រុក ឬ និគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏បានទូវភោជនថោកទាប ឬ ថ្លៃថ្លា ល្មមតែមួយចំអែត ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្ដីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា កាលអាត្មាអញត្រាច់ទៅ កាន់ស្រុក ឬ និគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏បានទូវភោជន ថោកទាប ឬ ថ្លៃថ្លា ល្មមតែមួយចំអែតដែរ, រាងកាយ របស់អញនោះធ្ងន់ ដូចជាសណ្ដែករាជមាសទទឹក មិនគួរ ដល់សមណកម្ម, បើដូច្នោះ អាត្មាអញដេកសិន ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនផ្គងព្យាយាម ។ បេ ។ នេះ ជាកុសីតវត្ថុ ទី ៦ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុមាន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អាពាធតិចតួចនេះ កើតឡើងហើយ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ មានអាពាធតិចតួចនេះ កើតឡើងហើយ គួរតែដេកសិន, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ដេកសិន ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនផ្គងព្យាយាមឡើយ ។បេ។ នេះ ជាកុសីតវត្ថុ ទី ៧ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ ចេញចាកជម្ងឺ ទើបតែស្បើយជម្ងឺថ្មី ៗ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ ជាអ្នកចេញចាកជម្ងឺ ទើបតែនឹងស្បើយជម្ងឺថ្មី ៗ, រាងកាយ របស់អាត្មាអញនោះ ថមថយកម្លាំង មិនគួរដល់សមណកម្ម, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ដេកសិន ដូច្នេះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏ដេក មិនផ្គងសេចក្តីព្យាយាម ។បេ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ នូវគុណដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ទេ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាកុសីតវត្ថុ ទី ៨ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះឯង កុសីតវត្ថុ ៨ យ៉ាង ” ។

(១២៨) (ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា) “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ហេតុប្រារព្ធ (សេចក្តីព្យាយាម) នេះ មាន ៨ យ៉ាង ។ ៨ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អំពើដែលភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ គួរធ្វើក៏មាន ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះ ថា អំពើ ដែលអាត្មាអញគួរធ្វើ គង់នឹងមាន, តែថា កាលអាត្មាអញ

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ធ្វើនូវអំពើ (នោះ) ឯង មិនងាយនឹងធ្វើនូវសាសនា របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ឲ្យតាំងនៅក្នុងចិត្តបានឡើយ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញផ្គងព្យាយាមមុនសិន ដើម្បីឲ្យដល់នូវគុណ គឺ ឈាន វិបស្សនា មគ្គ និង ផល ដែលអាត្មាអញមិនទាន់បានដល់ ដើម្បីឲ្យដឹងនូវគុណដែលអាត្មាអញមិនទាន់បានដឹង ដើម្បីធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ នូវគុណ ដែលអាត្មាអញមិនទាន់បានធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ។ ភិក្ខុនោះក៏ផ្គងព្យាយាម ដើម្បីឲ្យដល់នូវគុណ ដែលខ្លួនមិនទាន់បានដល់ ។ បេ ។ ដើម្បីធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់នូវគុណ ដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាអារព្ភវត្ថុទី ១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត អំពើដែលភិក្ខុធ្វើរួចហើយ ក៏មាន ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ បានធ្វើអំពើរួចហើយ, តែថា កាលបើអាត្មាអញ ធ្វើអំពើ (នោះ) ឯង ក៏មិនអាចនឹងធ្វើ នូវព្រះសាសនា របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ឲ្យតាំងនៅ ក្នុងចិត្តបានឡើយ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញផ្គងព្យាយាម មុនសិន ។ បេ ។ នេះ ជាអារព្ភវត្ថុ ទី ២ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ផ្លូវដែលភិក្ខុគួរដើរទៅក៏មាន ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា ផ្លូវដែលអាត្មាអញ គួរដើរទៅ គង់នឹងមាន, តែថា កាលបើអាត្មាអញ ដើរទៅកាន់ផ្លូវ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(នោះ) ឯង ក៏មិនឆាយនឹងធ្វើ នូវសាសនា របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ឲ្យតាំងនៅ ក្នុងចិត្តបានឡើយ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ផ្គងព្យាយាម មុនសិន ។បេ។ នេះ ជាអារព្ភវត្ថុ ទី ៣ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ផ្លូវដែលភិក្ខុដើរទៅហើយក៏មាន ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ បានដើរទៅកាន់ផ្លូវ (នោះ) ឯងហើយ, តែថា កាលបើអាត្មាអញដើរទៅ កាន់ផ្លូវ (នោះ) ឯង ក៏មិនអាចនឹងធ្វើ នូវសាសនា របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ឲ្យតាំងនៅ ក្នុងចិត្តបានឡើយ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ផ្គងព្យាយាម មុនសិន ។បេ។ នេះជា អារព្ភវត្ថុ ទី ៤ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត កាលភិក្ខុត្រាច់ទៅកាន់ស្រុក ឬ និគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏មិនបាននូវភោជនថោកទាប ឬថ្លៃថ្លា ល្មមមួយចំអែតទេ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ កាលទៅកាន់ស្រុក ឬ និគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏មិនបាននូវភោជន ថោកទាប ឬ ថ្លៃថ្លា ល្មមតែមួយចំអែតឡើយ, កាយ របស់អាត្មាអញនោះ ស្រាល គួរដល់សមណកម្ម, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ផ្គងព្យាយាម ។បេ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាអារព្ភវត្ថុ ទី ៥ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត កាលភិក្ខុត្រាច់ទៅ កាន់ស្រុក ឬ និគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏បាននូវភោជនថោកទាប ឬថ្លៃថ្លា ល្មម

ពណ៌នាអំពីតបៈ

មួយចំអែត ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញកាលត្រាច់ទៅ កាន់ស្រុក ឬ និគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក៏បានទូវភោជន ថោកទាប ឬ ថ្លៃថ្លា ល្មមមួយចំអែតហើយ, កាយ របស់អាត្មាអញនោះ មានកម្លាំង គួរដល់សមណកម្ម, បើដូច្នោះ អាត្មាអញផ្គងព្យាយាម មុនសិន ។បេ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ជាអារព្ភវត្ថុ ទី៦ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ មានអាពាធតិចតួច កើតឡើង ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ កើតអាពាធតិចតួចនេះហើយ, អាពាធ គប្បីចំរើន ដល់អាត្មាអញ ដោយហេតុណា, ហេតុនុ៎ះ ជាហេតុតែងមានជាធម្មតាទេ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ផ្គងព្យាយាម ឲ្យបានមុនសិន ។បេ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះជាអារព្ភវត្ថុ ទី ៧ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ភិក្ខុ ជាអ្នកចេញចាកជម្ងឺ ទើបតែស្បើយអំពីជម្ងឺថ្មី ៗ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះ យ៉ាងនេះថា អាត្មាអញ ជាអ្នកចេញចាកជម្ងឺ ទើបតែស្បើយអំពីជម្ងឺហើយថ្មី ៗ, អាពាធ របស់អាត្មាអញ គប្បីរើឡើងមកវិញ ដោយហេតុណា, ហេតុនុ៎ះ ជាហេតុតែងមានជាធម្មតាទេ, បើដូច្នោះ អាត្មាអញ ផ្គងព្យាយាម ឲ្យបានមុនសិន ដើម្បីឲ្យដល់នូវគុណ គឺឈាន វិបស្សនា មគ្គ និង ផលដែលអាត្មាអញ មិនទាន់បានដល់ ។បេ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ

នេះ ជាអារព្ភវត្ថុ ទី ៨ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះឯង អារព្ភវត្ថុ ទាំង ៨ យ៉ាង " ។

កុសីតារព្ភវត្ថុសូត្រ ចប់ ។

(១២៥) អដ្ឋកថាកុសីតារព្ភសូត្រនោះ និង អដ្ឋកថាសង្គីតិសូត្រ ថា " រឿង គឺ ហេតុជាទីតាំង របស់បុគ្គលអ្នកខ្ជិល គឺ អ្នកខ្ជិលច្រអូស អធិប្បាយថា ហេតុនៃភាពជាអ្នកខ្ជិលច្រអូស ឈ្មោះថា កុសីតវត្ថុ ។ ច្រើនបទថា ***កម្មំ កត្តព្វំ ហោតិ*** *មានសេចក្តីថា អំពើមានការលៃលក វាស់ កាត់ចីវរ ជាដើម ជាអំពើដែលភិក្ខុគួរធ្វើ ។ ពាក្យថា* ***ន វីរិយំ អារភតិ*** *គឺមិនផ្គងនូវសេចក្តីព្យាយាមទាំង ២ យ៉ាង ។ បទថា* ***អប្បត្តស្ស*** *បានដល់ ព្យាយាមទាំង ២ យ៉ាង ។ បទថា* ***អប្បត្តស្ស*** *បានដល់ ដើម្បីឲ្យដល់នូវធម៌ គឺ ឈាន វិបស្សនា មគ្គ និង ផល ដែលខ្លួនមិនទាន់បានដល់ ។ បទថា* ***អនធិគតស្ស*** *គឺ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការដឹងនូវធម៌ គឺ ឈាន វិបស្សនា មគ្គ និង ផល នោះឯង ដែលខ្លួនមិនទាន់បានដឹង ។ បទថា* ***អសច្ឆិកតស្ស*** *គឺ ដើម្បីធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់នូវធម៌ គឺ ឈាន វិបស្សនា មគ្គ និង ផល នោះឯង ដែលខ្លួនមិនទាន់បានធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ។ ២ បទថា* ***ឥទំ បឋមំ*** *មានសេចក្តីថា នេះ គឺសេចក្តីរញ្ជួរ ព្រោះគិតយ៉ាងដូច្នេះថា បើដូច្នោះ*

ពណ៌នាអំពីតបះ

អាត្មាអញ ដេកសិន ដូច្នេះ ជាកុសីតវត្ថុ ទី ១ ។ ក្នុងបទទាំងពួង ក៏គប្បីជ្រាបសេចក្តី ដោយន័យនេះ ។ ក៏ក្នុងពាក្យថា **មាសាចិតំ មញ្ញេ** នេះ សណ្តែក រាជមាស ដែលទទឹកជោក ឈ្មោះថា **មាសាចិតះ** ។ អធិប្បាយថា រាងកាយ ធ្ងន់ ដូចជាសណ្តែក រាជមាសដែលទទឹក ជារបស់ដែលធ្ងន់ យ៉ាងដូច្នោះឯង ។ ពាក្យថា **គិលានា វុដ្ឋិតោ ហោតិ** គឺ ជាអ្នកមានជម្ងឺជាសះស្បើយ ហើយ ខាងក្រោយមក ។ ហេតុនៃសេចក្តីព្យាយាម ឈ្មោះថា **អារព្ភវត្ថុ** ។ សេចក្តីនៃហេតុ នៃការប្រារព្ភសេចក្តីព្យាយាម ទាំងនោះ ក៏គប្បីជ្រាប ដោយន័យនេះដែរ " ។

(១២៦) ដីកានៃសូត្រទាំង ២ នោះ ថា " បុគ្គល ឯណា រមែងស្រុតចុះកាន់អាការ ដែលបណ្ឌិតគួរខ្ពើមរអើម ហេតុនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា **កុសីតះ** ព្រោះផ្លាស់ **ទ** អក្សរ ជា **ត** អក្សរ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅបុគ្គល ថា កុសីតះ ដោយអំណាចនៃធម៌ណា, ធម៌នោះ គឺ ភាវៈនៃបុគ្គលជាអ្នកខ្ជិល ច្រអូស ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ហើយ ដោយ **កុសីត** សព្ទ ក្នុងព្រះ សូត្រនេះ ។ មែនពិត អត្ថ នៃភាវៈ សូម្បីវៀរចាក នូវសព្ទដែល បំភ្លឺដល់ភាវៈ ក៏បណ្ឌិត រមែងដឹងបាន ប្រៀបដូចជាឧទាហរណ៍ថា **បដស្ស សុក្កំ** (ភាវៈនៃសំពត់ជារបស់មានពណ៌ស) ដូច្នោះ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ព្រោះហេតុនោះ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបសេចក្តីថា ហេតុនៃការៈជាអ្នកខ្ជិលច្រអូស ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **កោសជ្ជការណានីតិ អត្ថោ** ។ អំពើប្រាកដដូច្នេះ សមគួរដល់ភិក្ខុឈ្មោះថា ការងារ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **ចីវរវិចារណាទិ** ។ បទថា **វីរិយំ** បានដល់ សេចក្តីព្យាយាមដែលជាប្រធាន ។ ក៏សេចក្តីព្យាយាមនោះ រមែងបាន នូវការៈជាធម្មជាតិ ដែលបណ្ឌិត គប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅ ខាងផ្លូវកាយដូច្នោះ ក៏មាន ព្រោះការធ្វើ ដោយអំណាចការបង្ក្រមន៍ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **ទុវិធម្បិ** ។ បទថា **បត្តិយា** ប្រែថា ដើម្បីឲ្យដល់ ។ សេចក្តីរញ្ជួរ ក្នុងការតាមប្រកបនូវការនា ឈ្មោះថា ឱសីទនៈ ។ កាយ ណា ជាធម្មជាតិធ្ងន់ ដូចទឹក ដែលសណ្តែកពជមាសទាំងឡាយសន្សំ គឺសន្សំឡើងហើយ ព្រោះហេតុនោះ កាយនោះ ឈ្មោះថា ដូចជាសណ្តែកពជមាសដែលទទឹក ។ សណ្តែកពជមាសទាំងឡាយ សើមហើយ រមែងជារបស់ធ្ងន់ ដោយវិសេស ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **យថា តិន្តមាសោ** ដូច្នេះ ជាដើម ។ ២ បទថា **វុដ្ឋិតោ ហោតិ** អធិប្បាយថា សេចក្តីមិនមានជម្ងឺ ។ បទថា **តេសំ** គឺ ហេតុនៃការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ទាំង

ឡាយ ។ ២ បទថា **ឥមិនា វា នយេន** មានសេចក្តីថា ដោយ ន័យនេះ គឺតាមដែលបានពោលមកហើយ ក្នុងហេតុនៃបុគ្គលអ្នកខ្ជិលច្រអូសទុំះឯង ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តី ដោយន័យ ជាដើម ថា ភិក្ខុ រមែងផ្គងព្យាយាម ទាំង ២ យ៉ាង ដូច្នេះ និង ដោយន័យជាដើមថា ២ បទថា **ឥទំ បឋមំ** មានសេចក្តីថា ហេតុនេះ គឺសេចក្តីព្យាយាម យ៉ាងអស្ចារ្យ ក្នុងការនៃ យ៉ាងនេះ ថា បើដូច្នោះអាត្មាអញ ផ្គងនូវសេចក្តីព្យាយាម ដូច្នេះ ជាហេតុនៃការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ទី ១ ។ មែនពិត សេចក្តីព្យាយាម យ៉ាងអស្ចារ្យដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយជាលើកដំបូង ដោយប្រការណាមួយ រមែងជាហេតុនៃការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ក្នុងពេលជាបន្ត ៗ ទៅ ។ ព្រោះសេចក្តីព្យាយាម ដ៏ក្រៃលែងទាំងឡាយ ប្រកបដោយសេចក្តីពិចារណាតាមសមគួរ ។ សេចក្តីពិចារណាទាំងឡាយ មានសេចក្តីព្យាយាមដ៏ក្រៃលែងនោះ ជាមូល គប្បីជ្រាបថា ហេតុនៃការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ៨ យ៉ាង ” ។

(១២៧) បុគ្គល ដឹងនូវហេតុនៃបុគ្គលអ្នកខ្ជិលច្រអូស និងហេតុនៃការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ទាំង ២ ប្រការនោះ ដោយហេតុទាំងឡាយ ៨ យ៉ាង ដូចបានពណ៌នាមកហើយនេះ គប្បីលះចោល នូវភាពជាអ្នកខ្ជិលច្រអូស ហើយធ្វើសេចក្តីព្យាយាម ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក៏កាលទឹងធ្វើ គប្បីធ្វើសេចក្ដីព្យាយាមនោះ ឲ្យប្រកបដោយអង្គ ៤ ។ ក៏សេចក្ដីព្យាយាម ប្រកបដោយអង្គ ៤ នោះ មកហើយ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃបឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងទុកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ។ សមដូចព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងទុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ នោះ [១] ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បានឮថា តថាគត ជាអ្នក មានសេចក្ដីព្យាយាម មិនត្រឡប់ក្រោយ តាំងព្យាយាម ដោយ មនសិការ ថា ៖

ស្បែក សរសៃ និង ឆ្អឹង ចូរនៅសេសសល់ ក៏តាមចុះ,
សាច់ និង ឈាម ក្នុងរាងកាយ របស់តថាគត ទាំងអស់
នោះ ចូរក្រៀមស្ងួត ហួតហែងទៅចុះ,

គុណវិសេសណា ដែលបុគ្គលគួរបានដល់ ដោយកំឡាំង របស់ បុរស ដោយសេចក្ដីព្យាយាមរបស់បុរស ដោយសេចក្ដីប្រឹង ប្រែងរបស់បុរស (បើ) មិនទាន់បានដល់នូវគុណវិសេសនោះទេ នឹងមិនបញ្ឈប់ នូវសេចក្ដីព្យាយាមទៅវិញឡើយ ។ ម្នាល ភិក្ខុទាំងឡាយ ពោធិញ្ញាណ គឺតថាគតនោះ បានសម្រេចហើយ ដោយសេចក្ដីមិនប្រមាទ, ធម៌ ដែលជាគ្រឿងក្សេមចាកយោគៈ ដ៏ ប្រសើរ ក៏តថាគតបានសម្រេចហើយ ដោយសេចក្ដីមិនប្រមាទ

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤០ ទំព័រទី ១១០ ។

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ដែរ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើសិនអ្នកទាំងឡាយ ជាអ្នកមានសេចក្តីព្យាយាម មិនត្រឡប់ក្រោយ ផ្គងសេចក្តីព្យាយាម ដោយធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ថា ៖

ស្បែក សរសៃ និង ឆ្អឹង សូមឲ្យសល់នៅចុះ, សាច់ និងឈាម

ក្នុងសរីរៈ របស់យើង ទាំងអស់នោះ ចូរហួតហែងទៅចុះ,

គុណវិសេសណា ដែលបុគ្គលគួរបានដល់ ដោយកំឡាំងរបស់បុរស ដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់បុរស ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងរបស់បុរស (បើ) មិនទាន់បានដល់នូវគុណវិសេសនោះទេ នឹងមិនបញ្ឈប់ នូវសេចក្តីព្យាយាមទៅវិញឡើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកកុលបុត្រ ចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្នួស ដោយប្រពៃ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់អនុត្តរធម៌ណា, សូម្បីអ្នកទាំងឡាយ ក៏នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអនុត្តរធម៌នោះ ដែលជាទីបំផុត នៃព្រហ្មចរិយធម៌ ដោយប្រាជ្ញា ដ៏ឧត្តម ដោយខ្លួនឯង សម្រេចនៅក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ដោយកាលមិនយូរឡើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកទាំងឡាយ គប្បីសិក្សា ក្នុងសាសនានេះ យ៉ាងនេះថា យើងទាំងឡាយ ជាអ្នកមានសេចក្តីព្យាយាម មិនត្រឡប់ក្រោយ ផ្គងសេចក្តីព្យាយាម ដោយធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ថា ៖

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ស្បែក សរសៃ និង ឆ្អឹង ចូរនៅសេសសល់ ក៏តាមចុះ,
សាច់ និង ឈាម ក្នុងរាងកាយ របស់តថាគត ទាំងអស់
នោះ ចូរក្រៀមស្ងួត ហួតហែងទៅចុះ,

គុណវិសេសណា ដែលបុគ្គលគួរបានដល់ ដោយកំឡាំង របស់បុរស ដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់បុរស ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងរបស់បុរស (បើ) មិនទាន់បានដល់នូវគុណវិសេសនោះទេ នឹងមិនបញ្ឈប់សេចក្តីព្យាយាមទៅវិញឡើយ ដូច្នេះ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ គប្បីសិក្សាយ៉ាងនេះឯង " ។

បាលីចតុរង្គវីរិយសូត្រ ចប់ ។

(១២៨) អដ្ឋកថាចតុរង្គវីរិយសូត្រនោះ ថា " បទថា ***សុទំ*** *ក្នុងពាក្យថា* ***អប្បដិវានី សុទាហំ ភិក្ខវេ បទហាមិ*** *នេះ គ្រាន់តែជានិបាត ។ ក្នុងពាក្យនោះ មានអធិប្បាយ ដូចតទៅនេះ ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ស្ថិតនៅហើយ ក្នុងសេចក្តីមិនរួញរាកាលប្រាថ្នា នូវសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ទើបបានធ្វើហើយ នូវសេចក្តីព្យាយាម ក្នុងកាលជាព្រះពោធិសត្វ ។ សេចក្តីព្យាយាមនោះ គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគព្រះអង្គនេះ ទ្រង់បានធ្វើហើយ ដោយពិធីណា, កាលនឹងទ្រង់សំដែង នូវពិធីនោះ ក្នុងពេលនេះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា* ***កាមំ តចោ*** *ដូច្នេះជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ ដោយបទថា*

ពណ៌នាអំពីតបៈ

យន្តំ នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សំដែងនូវគុណជាត គ្រប់បែបយ៉ាង ដែលគប្បីសម្រេចបាន ។ ក្នុងបទថា **បុរិសត្ថាមេន** ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានសំដែងកំឡាំង គឺញាណ របស់បុរស សេចក្តីព្យាយាម គឺញាណ របស់បុរស និង សេចក្តីប្រឹងប្រែងគឺញាណរបស់បុរស ។ កិរិយាឈប់ គឺការបញ្ឈប់ បានដល់ការមិនខ្វល់ខ្វាយ គឺសេចក្តីរួញរា អធិប្បាយថា ការរម្ងាប់ចោល ឈ្មោះថា **សណ្ឋានំ** ។ ឈ្មោះថា កិរិយាតាំងនូវសេចក្តីព្យាយាម ដែលប្រកបដោយអង្គ ៤ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនេះ ត្រាស់ហើយ ដោយពាក្យថា មានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ ។ ក៏ក្នុងកិរិយាផ្គងសេចក្តីព្យាយាមនេះ គប្បីជ្រាបអង្គទាំង ៤ យ៉ាងនេះ គឺ ពាក្យថា **កាមំ តចោ** ជាអង្គ ១, ពាក្យថា **នហារូ ច** ជាអង្គ ១, ពាក្យថា **អដ្ឋិ ច** ជាអង្គ ១, ពាក្យថា **មំសលោហិតំ** ជាអង្គ ១ ។ ពាក្យទាំងឡាយជាដើមថា **បុរិសត្ថាមេន** ជាឈ្មោះ នៃសេចក្តីព្យាយាមដែលមានប្រមាណដ៏ក្រៃលែង ។ សេចក្តីព្យាយាម ដែលប្រកបដោយអង្គ ៤ មាន ក្នុងកាលមុន ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់តាំងទុកហើយ យ៉ាងនេះ គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា ការផ្គងសេចក្តីព្យាយាម ដែលប្រកបដោយ អង្គ ៤ យ៉ាង ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនេះ ទ្រង់ត្រាស់បដិបទា ដែលជាទីតាំង នៃគុណជាហេតុ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មកនៃផល របស់ព្រះអង្គ លើពោធិបល្ល័ង្ក ដោយព្រះតម្រាស់ ប្រមាណប៉ុណ្ណេះ ។ ឥឡូវនេះ ព្រះអង្គ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះតម្រាស់ថា ***តស្ស មយ្ហំ ភិក្ខវេ*** *ដូច្នេះជាដើម ដើម្បីនឹងទ្រង់ត្រាស់ នូវគុណ ដែលព្រះអង្គទ្រង់បានចំពោះហើយ ដោយបដិបទានោះ ។ បណ្តា បទទាំងនោះ បទថា* ***អប្បមាទាធិគតា*** *មានសេចក្តីថា បញ្ញាគ្រឿង ត្រាស់ដឹង ដែលតថាគត បានសម្រេចហើយ ដោយសេចក្តីមិន ប្រមាទ ពោលគឺកិរិយាមិននៅប្រាសចាកសតិ គឺ ដែលតថាគត មិនបានហើយ ដោយសេចក្តីប្រមាទ ដូចដេកលក់ហើយ ។ ញាណ ដែលប្រកបព្រម ដោយមគ្គទាំង ៤ និង ព្រះសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ឈ្មោះថា* ***ពោធិ*** *។ ពោធិញ្ញាណនុ៎ះ គឺបុគ្គលអ្នកដែលប្រមាទ ដូច ជាបុគ្គលអ្នកដេកលក់ហើយ មិនអាចសម្រេចបានឡើយ យ៉ាង នេះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា* ***អប្បមាទាធិគតា ពោធី*** *ដូច្នេះ ។ ២ បទថា* ***អនុត្តរោ យោគក្ខេមោ*** *មានសេចក្តីថា មិនមែនបញ្ញាដែលជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង តែម៉្យាង ប៉ុណ្ណោះទេ, សូម្បីធម៌ជាដែនក្សេមចាកយោគៈ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ពោល គឺ ព្រះអរហត្តផល និង ព្រះនិព្វាន ក៏តថាគត បានហើយ ដោយ សេចក្តីមិនប្រមាទដូចគ្នាដែរ ។ ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគ កាល ទ្រង់បបួល នូវភិក្ខុសង្ឃ ក្នុងគុណដែលព្រះអង្គ ទ្រង់បានហើយ*

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា **តុម្ហេ ចេតិ ភិក្ខវេ** ដូច្នេះជាដើម ។ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា **យស្សត្ថាយ** មានសេចក្ដីថា ជាអ្នកមានគោលបំណងចូលទៅអាស្រ័យនៅ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់អរិយផល ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ណា ។ បទថា **តទនុត្តរំ** កាត់បទជា **តំ អនុត្តរំ** (នូវអរិយផលដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នោះ) ។ បទថា **ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ** គឺអរិយផលដែលមាន ក្នុងទីបផុត នៃមគ្គព្រហ្មចរិយៈ ។ ២ បទថា **អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា** មានសេចក្ដីថា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយអភិញ្ញា គឺ ដោយបញ្ញាដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ។ បទថា **ឧបសម្បជ្ជ** មានសេចក្ដីថា នឹងបានចំពោះ គឺសម្រេចនៅ ។ បទថា **តស្មា** គឺ ព្រោះឈ្មោះថា ការផ្ដងព្យាយាម ដោយមិនរួញរានុ៎ះ ជាធម្មជាតមានឧបការៈច្រើន គឺ ញុំាងប្រយោជន៍ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ឲ្យសម្រេចបាន ” ។

(១២៩) ដីកាចតុរង្គវីរិយសូត្រនោះ ថា “ កាលបើខ្សែ នៃសេចក្ដីព្យាយាម ប្រព្រឹត្តទៅ, ការថយក្រោយ គឺ ការត្រឡប់វិញ បានដល់ ការរួញរា ក្នុងចន្លោះ ក៏រមែងមានដូចគ្នាដែរ ។ សេចក្ដីរួញរានោះ រមែងមាន ដល់បុគ្គលនុ៎ះ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា **បដិវានី** (អ្នកមានសេចក្ដីរួញរា) ។ អ្នកមានសេចក្ដីរួញរា មិនមាន ឈ្មោះថា **អប្បដិវានី** (អ្នកមិនមានសេចក្ដីរួញរា) ។ សេចក្ដីប្រតិបត្តិ ដែលជាចំណែកខាងដើម

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ពោលគឺសមថៈ និង វិបស្សនា ឈ្មោះថា ***អាគមនីយប្បដិបទា*** *។ ក៏បុព្វភាគបដិបទានេះ ឈ្មោះថា* ***អាគមនីយៈ*** *ព្រោះវិគ្រោះថា ជាហេតុមក គឺសម្រេចគុណវិសេស នៃការកបុគ្គលទាំងឡាយ ឬជាគ្រឿងមក នៃកិរិយាសម្រេច នូវគុណវិសេស ។ សេចក្តីប្រតិបត្តិនោះឯង ឈ្មោះថា* ***បដិបទា*** *ព្រោះជាធម្មជាតិ ដែលបុគ្គលគប្បីប្រតិបត្តិ ព្រោះហេតុនោះ សេចក្តីប្រតិបត្តិនោះ ទើបឈ្មោះថា* ***អាគមនីយប្បដិបទា*** *។ សេចក្តីព្យាយាម ដែលប្រាសចាកកិរិយារួញរា គឺសេចក្តីព្យាយាម ដែលបុគ្គលធ្វើមិនឲ្យរួញរាក្នុងចន្លោះ ឈ្មោះថា* ***អប្បដិវានប្បធានំ*** *។*

(១៣០) ព្រោះហេតុនោះ អ្នកណាមួយក៏ដោយ មិនគួរលះបង់សេចក្តីព្យាយាមចោលឡើយ ។ បើបុគ្គលអាស្រ័យបច្ច័យប្រាកដដូច្នោះ លះបង់សេចក្តីព្យាយាមចោល ក្នុងកាលមុន ក្នុងពេលក្រោយមក គប្បីលើកស្ទួយ ឲ្យទាល់តែបាន ដូចជាភិក្ខុអ្នកលះបង់សេចក្តីព្យាយាមចោល យ៉ាងដូច្នោះឯង ។

(រឿង ភិក្ខុអ្នកលះបង់សេចក្តីព្យាយាម)

បានឮមកថា ភិក្ខុអង្គនោះ បានរៀនកម្មដ្ឋាន ក្នុងសំណាក់នៃព្រះសាស្តា ហើយចូលទៅព្រៃ សូម្បីខំព្យាយាម រហូត ៣ ខែ ក៏មិនអាចញ៉ាំងគុណវិសេសអ្វីមួយ ឲ្យកើតឡើងបានឡើយ ទើប

ពណ៌នាអំពីតបៈ

គិតថា “ បណ្ដាបុគ្គល ៤ ពួក ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយនោះ អាត្មាអញ គប្បីជាបុគ្គលជំពូកបទបរមៈ, មគ្គ និង ផល ឃើញថា ដូចជាមិនមាន ដល់អាត្មាអញឡើយ ក្នុងអត្តភាពនេះ, នឹងមានប្រយោជន៍អ្វីទៅ ដោយការរស់នៅ ក្នុងព្រៃ, អាត្មាអញនឹងទៅ កាន់សំណាក់នៃព្រះសាស្ដាហើយ សំឡឹងមើលព្រះរូបនៃព្រះពុទ្ធ នឹងនៅស្ដាប់ នូវព្រះធម៌ដ៏ពីរោះ ” ដូច្នេះហើយ ក៏បានត្រឡប់មក កាន់វត្តជេតពនវិញហើយ ។

គ្រានោះ ពួកភិក្ខុទាំងឡាយ ដឹងហេតុនោះហើយ ទើបនាំភិក្ខុនោះ ទៅកាន់សំណាក់ព្រះសាស្ដា ហើយក្រាបទូលថា “បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ភិក្ខុអង្គនេះ លះបង់សេចក្ដីព្យាយាម មកហើយ” ។ ព្រះសាស្ដា កាលនឹងទ្រង់ឧបត្ថម្ភ នូវភិក្ខុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ ថា “ ម្នាលភិក្ខុ អ្នកបួសហើយ ក្នុងសាសនា ដែលនាំសត្វឲ្យចេញចាកសេចក្ដីទុក្ខ យ៉ាងនេះ មិនញុំាងជនដទៃ ឲ្យស្គាល់ខ្លួន យ៉ាងនេះថា ជាអ្នកប្រាថ្នាតិច... ជាអ្នកសន្ដោស... ជាអ្នកស្ងប់ស្ងាត់... ជាអ្នកមិនច្រឡូកច្រឡំ ឬថា ជាអ្នកប្រារព្ធសេចក្ដីព្យាយាម ដូច្នេះ (តែត្រឡប់ជា) ញុំាងជនដទៃ ឲ្យស្គាល់ខ្លួន ថា ជាភិក្ខុអ្នកលះបង់ នូវសេចក្ដីព្យាយាមដូច្នេះទៅវិញ ព្រោះហេតុអ្វី, ក្នុងកាលមុន អ្នកបានជាអ្នកមានសេចក្ដីព្យាយាមហើយ មិនមែន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទេឬ, ជន ជាច្រើន អាស្រ័យនូវសេចក្ដីព្យាយាម ដែលអ្នកម្នាក់ឯងគត់ បានធ្វើហើយ ទើបបានទឹកផឹក ក្នុងផ្លូវឆ្ងាយ ព្រោះទន្ទេខ្សាច់ បានទទួលសេចក្ដីសុខហើយ, ឥឡូវនេះ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបអ្នកលះបង់សេចក្ដីព្យាយាមចោល " ។ ភិក្ខុនោះ បានជាអ្នក គឺព្រះដ៏មានព្រះភាគ ឧបត្ថម្ភហើយ ដោយព្រះតម្រាស់មានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រូវពួកភិក្ខុក្រាបទូលសួរហើយ ទើបទ្រង់នាំនូវអតីតនិទានមក (សំដែងថា) ៖

(១៣១) ក្នុងអតីតកាល ក្នុងក្រុងពារាណសី ព្រះពោធិសត្វកើតជានាយរទេះ ជាចម្បង ទៅធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ដោយរទេះ ៥០០ បានទៅដល់ទន្ទេខ្សាច់ ដ៏ឆ្ងាយមួយ ដែលមានចម្ងាយ ៦០ យោជន៍ ។ ក៏ក្នុងផ្លូវដ៏ឆ្ងាយនោះ ដីខ្សាច់ដ៏ល្អិត ដែលបុគ្គលក្ដាប់ដោយក្ដាប់ដៃ រមែងមិនជាប់នៅ ក្នុងដៃឡើយ, ហើយតាំងពីព្រះអាទិត្យ រះឡើងមក ក៏មានកំដៅដូចជាគំនរនៃរងើកភ្លើង, អ្នកណាក៏មិនអាចដើរជាន់បានឡើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ ពួកឈ្មួញទាំងឡាយ កាលនឹងដើរទៅ កាន់ផ្លូវឆ្ងាយនោះ ក៏ផ្ទុករបស់របរផ្សេង ៗ មានឧស ទឹក ប្រេង និង អង្ករ ជាដើម ពេញរទេះ ហើយធ្វើដំណើរទៅ ក្នុងវេលារាត្រីតែប៉ុណ្ណោះ ក្នុងវេលាព្រះអាទិត្យរះឡើង បានផ្គុំរទេះ ជាវង្វង់មូល ហើយបាំងមណ្ឌល ឰដ៏ខាងលើ បានអង្គុយ

ពណ៌នាអំពីតបៈ

សម្រាកហើយ, កាលព្រះអាទិត្យ អស្តង្គតហើយ, ក៏នាំគ្នាទទួលទាន នូវអាហារពេលល្ងាច, កាលបើផែនដី ត្រជាក់វិញហើយ, ទើបនាំគ្នាធ្វើដំណើរទៅ ។ ឯព្រះពោធិសត្វ ធ្វើដំណើរទៅ កាន់ផ្លូវឆ្ងាយនោះ ដោយទំនងនេះដែរ ក៏បានទៅ អស់រយៈផ្លូវចម្ងាយ ៥៩ យោជន៍ ហើយគិតថា “ ឥឡូវនេះ ដោយពេលតែមួយរាត្រីទៀតប៉ុណ្ណោះ ក៏នឹងបានចេញផុត អំពីទន្លេខ្សាច់ដ៏ឆ្ងាយ ” ដូច្នេះហើយ ទើបបរិភោគអាហារពេលល្ងាចស្រេចហើយ ក៏បានបញ្ជាឲ្យចាក់ទឹកទាំងអស់ចោលរលីង ហើយក៏បររទេះទៅ ។ អ្នកនាំផ្លូវដែលដេកនៅ លើរទេះខាងមុខ ក្រឡេកមើលតារា ឰដ៏អាកាសពោលថា “ ពួកអ្នកទាំងឡាយ ចូរដេញគោទៅខាងនេះ, ចូរដេញគោទៅខាងនុ៎ះ” ហត់នឿយ ព្រោះមិនបានដេក អស់កាលមកយូរហើយ ក៏បានដេកលក់ មិនបានដឹងហើយ នូវគោទាំងឡាយ ដែលវិញត្រឡប់ ទៅយកផ្លូវ ដែលបានធ្វើដំណើរមកឡើយ ។ គោទាំងឡាយ បានទៅរហូត អស់មួយរាត្រី ។ អ្នកនាំផ្លូវ បានក្រោកឡើង ក្នុងពេលព្រះអរុណរះឡើងហើយ ដឹងសេចក្តីនោះ ទើបស្រែក ថា “ អ្នកទាំងឡាយ ចូរត្រឡប់រទេះទៅវិញ ” ។ ពួកឈ្មួញទាំងអស់នោះ បានទៅដល់កន្លែង ដែលខ្លួនឈប់សម្រាកហើយ ក្នុងពេលម្សិលមិញ ក៏សោកសៅ ថា “សូម្បីទឹក របស់

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

យើង ក៏អស់ហើយ, ឥឡូវនេះ ពួកយើង ជាអ្នកវិនាសហើយ ” ដូច្នេះហើយ ទើបនាំគ្នាដេកនៅ ក្រោមរទេះ របស់ខ្លួន ៗ ។ ព្រះពោធិសត្វ កាលដើរទៅ ក្នុងវេលាដែលផែនដីត្រជាក់ នៅពេលព្រឹកទុំះឯង ក៏បានឃើញគុម្ពស្មៅចិញ្ចៀនមួយគុម្ព ហើយគិត ថា “ ស្មៅទាំងអស់នេះ នឹងដុះ លូតលាស់ ឡើងបាន ព្រោះសេចក្តីត្រជាក់ នៃទឹកខាងក្រោម ” ដូច្នេះហើយ ទើបបានឲ្យមនុស្សជីកនូវកន្លែងនោះ ។ កាលបើមនុស្សទាំងឡាយ ជីកគាស់ អស់ទីប្រមាណ ៦០ ហត្ថ ក៏បានប៉ះចំលើដុំថ្ម ព្ធដ៏ខាងក្រោម ។ ពួកឈ្មួញទាំងអស់ បានលះបង់ចោលហើយ នូវសេចក្តីព្យាយាម ។ ព្រះពោធិសត្វ គិតថា “ ព្ធដ៏ខាងក្រោមដុំថ្មនេះ គង់នឹងមានទឹក ” ហើយបានលោតចុះទៅ ផ្អៀងត្រចៀកស្តាប់ហើយ បានឮសំឡេងទឹក ទើបឡើងមកវិញ បានបញ្ជាអ្នកបំរើ ថា “នែអ្នក បើអ្នកលះបង់សេចក្តីព្យាយាមចោលហើយ, ពួកយើងទាំងអស់គ្នា ក៏នឹងវិនាស, ចូរអ្នកចាប់ញញួរដែកនេះ ចុះទៅ វាយកំទេចនូវដុំថ្ម ” ។ អ្នកបំរើនោះ បានធ្វើហើយ យ៉ាងដូច្នោះ ។ ដុំថ្ម បានបែកជាពីរបំណែកហើយ ក៏បានទប់ខ្សែទឹកទុក ។ ខ្សែទឹក មានទំហំប៉ុនដើមត្នោត បានផុសឡើងហើយ ។ ឯជនទាំងអស់គ្នា បានផឹកទឹកហើយ ក៏បានធ្វើដំណើរទៅ កាន់ទីកន្លែងដែលខ្លួនប្រាថ្នាហើយ ។

ពណ៌នាអំពីគបៈ

ព្រះសាស្ដា លុះទ្រង់នាំអតីតនិទានមក យ៉ាងនេះហើយ កាលទ្រង់ឱវាទពួកភិក្ខុ ទើបត្រាស់គាថានេះ ក្នុងវណ្ណុបថជាតក ក្នុងទុតិយវគ្គ នៃឯកនិបាត [1] *ថា ៖*

(១៣២) ពួកជន អ្នកមិនខ្ជិលច្រអូស កាលជីក (ផែនដី) ត្រង់ផ្លូវខ្សាច់ ឬ ក្នុងទីទួល បានហើយនូវទឹក ត្រង់ផ្លូវនោះ យ៉ាងណាមិញ, អ្នកប្រាជ្ញ បរិបូណ៌ ដោយព្យាយាម និង កម្លាំងកាយ មិនខ្ជិលច្រអូស បាននូវសេចក្ដីស្ងប់ នៃ ហឫទ័យ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា “ ***អកិលាសុនោ*** *” បានដល់ ជាអ្នកមិនខ្ជិលច្រអូស គឺ ជាអ្នកប្រារព្ធសេចក្ដីព្យាយាម ។ ខ្សាច់ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា* ***វណ្ណ:*** *ក្នុងបទថា* ***វណ្ណុបថេ****, អធិប្បាយថា ត្រង់ផ្លូវដែលប្រកបដោយខ្សាច់ ។ បទថា “****ខនន្តា****” គឺ ជីកនូវផែនដី ។ សព្ទថា* ***ឧទ*** *ក្នុងបទថា “* ***ឧទង្គណេ*** *” នេះ ជានិបាត, អធិប្បាយថា “ ក្នុងទីខ្ពស់ គឺ ក្នុងភូមិភាគ ដែលជាទីត្រាច់ចរទៅ នៃមនុស្សទាំងឡាយ ” ។ បទថា “* ***តត្ថ*** *” គឺ ត្រង់ផ្លូវខ្សាច់នោះ ។ បទថា “* ***បបំ*** *” គឺ ទឹក ។ មែនពិត ទឹក ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅថា* ***បប:*** *ព្រោះជារបស់សម្រាប់ផឹក ។*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៨ ទំព័រទី ១ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*ម៉្យាងទៀត ទឹក ដែលហូរទៅ អធិប្បាយថា អន្ទង់ទឹក ។ បទថា " **អវិន្ទុំ** " គឺ បានហើយ ។ បទថា " **ឯវំ** " ជាបទប្រៀបធៀប ដោយពាក្យឧបមា ។ បុគ្គល អ្នកបរិបូណ៌ហើយ ដោយបញ្ញា ពោលគឺញាណ របស់អ្នកចេះដឹង ឈ្មោះថា **មុនី** ។ បទថា " **វិរិយពលូបបន្នោ** " គឺ អ្នកប្រកបដោយសេចក្តីព្យាយាម និង ដោយកម្លាំងកាយ និង កម្លាំងញាណ ។ បទថា "**អកិលាសុ**" បាន ដល់ អ្នកមិនខ្ជិលច្រអូស ។ មុនី ឈ្មោះថា ជាអ្នកមិនខ្ជិលច្រអូស ព្រោះជាអ្នកប្រកប ដោយសេចក្តីព្យាយាម ដែលប្រកប ដោយអង្គ ៤ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ យ៉ាងនេះថា ៖*

ស្បែក សរសៃ និងឆ្អឹង សូមឲ្យសល់នៅចុះ, សាច់ និងឈាម

ក្នុងសរីរៈ របស់យើង ទាំងអស់នោះ ចូរហួតហែងទៅចុះ,

*ពាក្យថា " **វិន្ទេ ហទយស្ស សន្តឹ** " មានសេចក្តីថា រមែងបាន គឺ បានចំពោះ នូវអរិយធម៌ ពោលគឺ ឈាន វិបស្សនា អភិញ្ញា និង ញាណ ដែលប្រកបព្រម ដោយអរហត្តមគ្គ ដែលដល់ការរាប់ ថា **សន្តិ** ព្រោះធ្វើសេចក្តីត្រជាក់ នៃចិត្តខ្លះ នៃហទយរូបខ្លះ " ។*

ក៏ព្រះដ៏មានព្រះភាគ លុះទ្រង់ត្រាស់ យ៉ាងនេះ ស្រេច ហើយ ទើបទ្រង់បានប្រកាស នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ។ ក្នុងពេល ជាទីបញ្ចប់នៃសច្ចៈ ភិក្ខុទាំងនោះ ត្រូវព្រះមានព្រះភាគ ឧបត្ថម្ភ

ពណ៌នាអំពីតបៈ

ហើយ ផ្គងទូវសេចក្តីព្យាយាម ចំរើនវិបស្សនា បានសម្រេចព្រះអរហត្តហើយ ។

រឿង ភិក្ខុអ្នកលះចោលព្យាយាម ចប់ ។

កោជានីយជាតក និង អាជញ្ញជាតក ក្នុងតតិយវគ្គ ឯកនិបាត និង មហាសីលវជាតក ក្នុងឆដ្ឋវគ្គ ឯកនិបាតនោះ បណ្ឌិតគប្បី (នាំមក) ពណ៌នាផងដែរ ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីព្យាយាម ចប់ ។

តបៈ ពោលគឺ សេចក្តីព្យាយាម និង កិរិយាសង្រួម នូវឥន្ទ្រីយ៍ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាប ថា “ ***ជាមង្គល*** *” ព្រោះជាហេតុលះបង់ចោល នូវអកុសលធម៌ មានអភិជ្ឈា ជាដើម និង បានចំពោះនូវអរិយធម៌ មានឈាន ជាដើម ដោយប្រការយ៉ាងដូច្នេះឯង ។*

ពណ៌នាអំពីបទគាថា (តបៈ) ចប់ ៕

❋ ❋ ❋

ប្រែចប់ ថ្ងៃសៅរ៍ ៧ កើត ខែផល្គុណ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹង ថ្ងៃ ទី ២៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ១៩៩៣ វេលាល្ងាច

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

*(១៣៣) ឈ្មោះថា **ព្រហ្មចរិយៈ** មាន ១០ យ៉ាង ដោយអំណាចទាន, កិរិយាជួយខ្វល់ខ្វាយ, សីល ៥, អប្បមញ្ញា, កិរិយាវៀរចាកមេថុន, ការសន្តោស ដោយភរិយា របស់ខ្លួន, សេចក្ដីព្យាយាម, អង្គនៃឧបោសថ, អរិយមគ្គ និង សាសនា ។*

(ទាន ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

*ពិតមែន យ៉ាងដូច្នោះ **ទាន** ឈ្មោះថា **ព្រហ្មចរិយៈ** ក្នុងបុណ្ណកជាតក ពោលគឺ វិធុរជាតក [១] ថា ៖*

(១៣៤) ខ្ញុំ និង ភរិយា ទាំងពីរនាក់ (កាលនៅ) ក្នុងមនុស្សលោក ជាអ្នកមានសទ្ធា ជាម្ចាស់នៃទាន ក្នុងកាលនោះ ផ្ទះរបស់ខ្ញុំ ដូចជាអណ្ដូង (នៃមហាជន) ទាំងពួកសមណៈ និងព្រាហ្មណ៍ ខ្ញុំក៏បានឲ្យឆ្អែតស្កប់ស្កល់ហើយ, ខ្ញុំ (កាលនៅ) ក្នុងកាលបម្បានគរនោះ បានឲ្យទាន ដោយគោរព គឺឲ្យកម្រងផ្កា គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប គ្រឿងប្រទីប ទីដេក ទីសំណាក់អាស្រ័យ សំពត់សម្រាប់ស្លៀកដណ្ដប់ កម្រាលដេក បាយទឹក ។ម្យ៉ាងទៀត នោះជាវត្ត នោះជាព្រហ្មចរិយៈរបស់ខ្ញុំ, នែអ្នកប្រាជ្ញ ឯឫទ្ធិ សេចក្ដីរុងរឿង កំឡាំងកាយ

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៦៣ ទំព័រទី ៨០ ។

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

សេចក្តីព្យាយាម និង ការកើត (ក្នុងភពនាគ) ទាំងវិមានដ៏ធំ របស់ខ្ញុំនេះ, នេះ ជាផល នៃកម្មនោះ ដែលខ្ញុំបានសន្សំទុកល្អហើយ ។

*(១៣៥) អដ្ឋកថាបុណ្ណកជាតកនោះ ថា " បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **មនុស្សលោកេ** គឺ ក្នុងកាឡចម្បានគរ ក្នុងទីក្រុងអង្គៈ ។ ច្រើនបទថា **តំ មេ វតំ** មានសេចក្តីថា ទាន ដែលខ្ញុំបានឲ្យហើយ ដោយគោរពនោះនុ៎ះឯង បានជាវត្ត ដែលខ្ញុំសមាទានហើយ និង ជាព្រហ្មចរិយៈ របស់ខ្ញុំ ។ ក៏វិបាក មានឫទ្ធិ ជាដើមនោះ ជាផលនៃព្រហ្មចរិយៈនុ៎ះ ដែលខ្ញុំប្រព្រឹត្តល្អហើយ " ។*

*ដីកាមហាសីហនាទសូត្រ ថា " សេចក្តីប្រព្រឹត្តិ ឈ្មោះថា ប្រសើរ គឺ ខ្ពង់ខ្ពស់ ព្រោះកន្លងផុតនូវបាបធម៌ មានមន្ទិល គឺការកំណាញ់ស្វិតស្វាញជាដើម និង ព្រោះចំរើនដុះដាលឡើងនូវគុណមានមេត្តាជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា **ព្រហ្មចរិយៈ** (ការប្រព្រឹត្តិប្រសើរ) គឺ ទាន ។ អានុភាព ឈ្មោះថា ឫទ្ធិ ។ រស្មី នៃសរីរៈរាងកាយ ដែលលេចចេញឡើង អំពីពន្លឺនៃសំពត់ និង គ្រឿងប្រដាប់ ឈ្មោះថា សេចក្តីរុងរឿង ។ ភាវៈជាអ្នកប្រកបដោយកំឡាំងកាយ និង ដោយសេចក្តីឧស្សាហ៍ ឈ្មោះថា កិរិយាកើតឡើង នៃកម្លាំងកាយ និង សេចក្តីព្យាយាម " ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

នាគរាជ ឈ្មោះថា វរុណ រមែងហៅ វិធុរបណ្ឌិត ថា “ លោកអ្នកប្រាជ្ញ ” ។

(វេយ្យាវច្ចៈ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៣៦) ការប្រព្រឹត្តិខ្វល់ខ្វាយ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងអង្កុរបេតវត្ថុ [១] ថា ៖

ដៃរបស់ខ្ញុំ អាចឲ្យសម្រេចសេចក្តីប្រាថ្នា ដោយហេតុនោះ, ដៃរបស់ខ្ញុំ ទើបបញ្ចេញនូវរសផ្អែមបាន ដោយហេតុនោះ, បុណ្យក៏រមែងសម្រេច ក្នុងដៃរបស់ខ្ញុំ ដោយការប្រព្រឹត្តិដ៏ប្រសើរនោះ ។

សេចក្តីនៃគាថានេះ ខ្ញុំបាន (សំដែង) ឲ្យពិស្តារហើយ ព្រមទាំងរឿង ក្នុងអនវជ្ជកម្ម ពួដ៏ខាងក្រោយ ។

(បញ្ចសីល ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៣៧) បញ្ចសីល ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងតិត្តិរជាតកថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បញ្ចសីលនេះឯង បានជាព្រហ្មចរិយៈ ឈ្មោះថា តិត្តិរៈ (របស់សត្វទទា) នោះ ” ។

(អប្បមញ្ញា ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៣៨) អប្បមញ្ញា ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុង

១- សត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៦ ទំព័រ ៤៨ ។

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

មហាគោវិន្ទសូត្រ ក្នុងមហាវគ្គ ទីឃនិកាយថា “ ម្នាលបញ្ចសិខៈ ក៏ព្រហ្មចរិយៈនោះឯង រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីនឿយណាយ ក៏មិនមែនទេ, ដើម្បីប្រាសចាកសេចក្តីតម្រេក ក៏មិនមែនទេ, ដើម្បីសេចក្តីរលត់ ក៏មិនមែនទេ, រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីគ្រាន់តែទៅកើត ក្នុងព្រហ្មលោកប៉ុណ្ណោះឯង ” ។

(មេថុនវិរតិ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៣៩) មេថុនវិរតិ (ការវៀរចាកមេថុន) ឈ្មោះថា **ព្រហ្មចរិយៈ** ក្នុងឧបោសថសូត្រ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ និង ក្នុងព្រហ្មជាលសូត្រ ជាដើម ថា “ លះបង់នូវការប្រព្រឹត្តិមិនប្រសើរ ហើយប្រព្រឹត្តជាប្រក្រតី ” ។

អដ្ឋកថាឧបោសថសូត្រ ជាដើមនោះ ថា “ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **អព្រហ្មចរិយំ** បានដល់ កិរិយាប្រព្រឹត្តិមិនប្រសើរ ។ បុគ្គលណា ប្រព្រឹត្ត នូវអាចារៈ (**មារយាទ**) ដ៏ប្រសើរ គឺ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ហេតុនោះ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចារី ” ។

ដីកាឧបោសថសូត្រជាដើមនោះថា “បទថា **អសេដ្ឋចរិយំ** បានដល់ ការប្រព្រឹត្តិ របស់បុគ្គលអ្នកមិនប្រសើរ គឺ អ្នកអាក្រក់ម៉្យាងទៀត បានដល់ ការប្រព្រឹត្តិមិនប្រសើរ គឺលាមក គឺអាក្រក់ អធិប្បាយថា មេថុន ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលមេថុនវិរតិ

ដោយពាក្យថា អាចារៈ ដ៏ប្រសើរ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ” ។

(១៤០) សេចក្តីត្រេកអរ ដោយភរិយា របស់ខ្លួន ឈ្មោះថា ***ព្រហ្មចរិយៈ*** *ក្នុងមហាធម្មបាលជាតក ក្នុងទសកនិបាត ថា ៖*

យើងទាំងឡាយ មិនប្រព្រឹត្តកន្លងបិត្តភរិយាទេ, ទាំងពួកភរិយា ក៏មិនប្រព្រឹត្តកន្លងបិត្តពួកយើងដែរ, ពួកយើងប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ លើកលែងតែភរិយាទាំងនោះចេញ, ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបពួកជននៅក្មេង (ក្នុងត្រកូល) របស់ពួកយើងមិនស្លាប់ ។

(១៤១) អដ្ឋកថាមហាធម្មបាលជាតកនោះ ថា “ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **នាតិក្កមាម** *មានសេចក្តីថា យើងទាំងឡាយមិនកន្លងចិត្តភរិយា របស់ខ្លួន ធ្វើមិច្ឆាចារ ព្វដ៏ខាងក្រៅ ។ ២ បទថា* ***អញ្ញត្រ តាហិ*** *មានសេចក្តីថា យើងទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងពួកស្ត្រីដែលសេសសល់ លើកលែងតែពួកភរិយា របស់ខ្លួនទាំងនោះ, ឯភរិយាទាំងឡាយ របស់ពួកយើង ក៏ប្រព្រឹត្ត យ៉ាងដូច្នោះដែរ ក្នុងពួកបុរសដែលសេសសល់ ។* ***ហិ*** *អក្សរ ក្នុងពាក្យថា* ***តស្មា ហិ អម្ហំ*** *នេះ គ្រាន់តែជានិបាត ។ មានសេចក្តីថា ព្រោះហេតុនោះ យើងទាំងឡាយ ទើបមិនស្លាប់ (អំពី) ក្មេង ៗ គឺ ឈ្មោះថា សេចក្តីស្លាប់ ក្នុងកាលមិនសមគួរ*

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

រមែងមិនមានឡើយ ដល់ពួកយើង ” ។

ដីកាមហាសីហនាទសូត្រថា “ បទថា ***នាតិក្កមាម*** *មានសេចក្តីថា យើងទាំងឡាយមិនប្រព្រឹត្តកន្លងចិត្ត គឺ មិនកន្លងចិត្តក្នុងឋានៈ ដែលមិនគប្បីដល់ខ្វះ ក្នុងស្ត្រីដទៃ ៗ ខ្វះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបត្រាស់ថា* ***អញ្ញត្រ តាហិ*** *” ដូច្នេះ ។*

(វីរិយៈ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៤២) សេចក្តីព្យាយាម ឈ្មោះថា ***ព្រហ្មចរិយៈ*** *ក្នុងលោមហំសសូត្រ ពោលគឺ មហាសីហនាទសូត្រ ថា “ ម្នាលសារីបុត្រ ក៏តថាគត ចាំបានថា បានឮថា តថាគត ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ដែលប្រកបដោយអង្គ ៤ ជាអ្នកមានព្យាយាមគ្រឿងដុតកំដៅបាប ” ។*

(១៤៣) អដ្ឋកថាលោមហំសសូត្រនោះ ថា “ ***វីរិយៈ*** *ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អធិប្បាយហើយថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងពាក្យថា* ***ព្រហ្មចរិយំ ចរិត្វា*** *នោះ ។ មែនពិត ព្រះសូត្រនេះឯង ជាទីស្ថាននៃព្រហ្មចរិយៈ គឺវីរិយៈ មកហើយ ។ ព្រហ្មចរិយៈ នេះនោះ ព្រះអង្គត្រាស់ថា ប្រកបដោយអង្គ ៤ ព្រោះភាវៈនៃព្រហ្មចរិយៈ ៤ ប្រការ ដែលគេធ្វើបានដោយក្រ ព្រះអង្គទ្រង់បានធ្វើហើយ ក្នុងអត្តភាពនេះ ។ ពាក្យថា* ***សុទំ*** *ក្នុងពាក្យថា* ***តបស្សី សុទំ ហោមិ***

គ្រាន់តែជានិបាត ។ អធិប្បាយថា តថាគត រមែងជាអ្នកអាស្រ័យនូវតបៈ ដូច្នេះ ” ។

ដីកាលោមហំសសូត្រនោះ ថា “ អធិប្បាយថា សូត្រនេះឯង ជាអាគតស្ថាន ។ មានសេចក្តីថា ក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈ គឺព្រះត្រៃបិដក សុត្តបទនេះឯង ជាទីស្ថាន នៃព្រហ្មចរិយៈ គឺ វីរិយៈមកហើយ ។ មែនពិត វីរិយៈ ជាគុណជាតិដ៏ឧត្តម ក្នុងអារម្មណ៍នោះ គឺ ដល់នូវកិរិយាឧក្រិដ្ឋ យ៉ាងក្រៃលែង និង ជាហេតុនៃការប្រព្រឹត្តិ យ៉ាងដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ វីរិយៈ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យទើបពោលហើយ ក្នុងព្រះសូត្រនេះថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ បទថា **ចតុរង្គសមន្នាគតំ** មានសេចក្តីថា ប្រកបដោយអង្គ ៤ ប្រការដោយអំណាចអាការ នៃការប្រព្រឹត្តិទៅ របស់ខ្លួន ៤ ប្រការ ដែលញ៉ាំងកិរិយាធ្វើបានដោយលំបាក ៤ យ៉ាង ឲ្យបានសម្រេច ” ។

ក៏កិរិយាធ្វើបានដោយលំបាក ៤ យ៉ាង អ្នកសិក្សា គប្បីត្រួតពិនិត្យមើល ក្នុងមហាសីហនាទសូត្រ ។

(ឧបោសថ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៤៤) ឧបោសថ ប្រកបដោយអង្គ ៨ ដែលបុគ្គលធ្វើហើយ ដោយអំណាចការទូន្មានខ្លួន ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងនិមិជាតក ថា ៖

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

បុគ្គលកើត ក្នុងត្រកូលក្សត្រ ដោយព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់ថោកទាប, ដល់នូវភាពជាទេវតា ដោយព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់កណ្ដាល, រមែងបរិសុទ្ធស្អាត ដោយព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់ (១) ។

(១៤៥) អដ្ឋកថានិមិជាតកនោះ ថា “ បណ្ដាព្រហ្មចរិយៈ ៣ យ៉ាងនោះ សីល ត្រឹមតែមេថុនវិរតិ ក្នុងលទ្ធិ របស់តិរ្ថិយភាគច្រើន ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់ថោកទាប, បុគ្គល កើតក្នុងត្រកូលក្សត្រ ដោយព្រហ្មចរិយៈថ្នាក់ថោកទាបនោះ ។ សីលគ្រាន់តែឧបចារៈនៃឈាន ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់កណ្ដាល, បុគ្គលរមែងចូលដល់ភាពជាទេវតា ដោយព្រហ្មចិរយៈ ថ្នាក់កណ្ដាលនោះ ។ ឯសីល ដែលញ៉ាំងសមាបត្តិ ៨ ឲ្យកើតឡើង ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់, បុគ្គល រមែងកើត ក្នុងព្រហ្មលោក ដោយព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់នោះ ។ បុគ្គល ខាងក្រៅ (ព្រះពុទ្ធ-សាសនា) រមែងពោល នូវការកើតឡើង ក្នុងព្រហ្មលោកនោះ ថា ព្រះនិព្វាន ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ***វិសុជ្ឈតិ*** *។ ចំណែក ក្នុងសាសនានេះ ព្រហ្មចរិយៈ របស់ភិក្ខុអ្នកមានសីលបរិសុទ្ធ ប្រាថ្នាទេវនិកាយ ណាមួយ ឈ្មោះថា ថ្នាក់ថោកទាប ព្រោះមានចេតនាថោកទាប, ភិក្ខុ រមែងកើត ក្នុង*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៦២ ទំព័រ ៦៩ ។

ទេវលោក តាមដែលខ្លួនប្រាថ្នាហើយ ដោយព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់ទាបនោះ ។ ឯការញ៉ាំងសមាបត្តិ ៨ ឲ្យកើតឡើង របស់ភិក្ខុអ្នកមានសីលបរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់កណ្តាល, ភិក្ខុរមែងកើត ក្នុងព្រហ្មលោក ដោយព្រហ្មចរិយៈថ្នាក់កណ្តាលនោះ ។ កិរិយាចំរើនវិបស្សនា ហើយបានសម្រេចអរហត្ត របស់ភិក្ខុអ្នកមានសីលបរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់, ភិក្ខុ រមែងបរិសុទ្ធ ដោយព្រហ្មចរិយៈថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់នោះ " ។

ដីកាមហាសីហនាទសូត្រ ថា " បទថា **អត្តទមនវសេន** មានសេចក្តីថា ដោយអំណាចការទូន្មានខ្លួន ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការ គឺ ធ្វើតាមព្រះអរហន្តទាំងឡាយ តាមការបព្វជ្ជា, អធិប្បាយថា ដោយការទូន្មានឥន្ទ្រិយ៍ទាំងឡាយ មានចិត្តជា ទី ៦ " ។

(អរិយមគ្គ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៤៦) អរិយមគ្គ ឈ្មោះថា **ព្រហ្មចរិយៈ** ក្នុងព្រហ្មចរិយសូត្រ ក្នុងមហាវគ្គ សំយុត្តនិកាយ ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក៏ព្រហ្មចរិយៈ តើដូចម្តេច, មគ្គ មានអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ នេះឯង, នេះ គឺអ្វីខ្លះ គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ជាដើម " ។

ព្រះដីកាចារ្យ ពោលហើយ ក្នុងដីកាមហាសីហនាទសូត្រ ថា " អរិយមគ្គ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ព្រោះប្រព្រឹត្តប្រសើរ

ដល់នូវការៈដែលត្រូវសិក្សា ” ។

(សាសនា ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៤៧) សាសនា ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងមហាបរិនិព្វានសូត្រថា “ ម្នាលមារចិត្តបាប តថាគត នឹងមិនបរិនិព្វានដរាបណា ដែលព្រហ្មចរិយៈនេះ របស់តថាគត នៅមិនទាន់បានសម្រេច ទូលំទូលាយ ផ្សព្វផ្សាយទៅ ជនភាគច្រើនបានដឹង ជាបែបផែន (និង) ដរាបណា ដែលទេវតា និង មនុស្សទាំងឡាយប្រកាសល្អហើយ ” ។

(១៤៨) អដ្ឋកថាមហាបរិនិព្វានសូត្រនោះ និង អដ្ឋកថាទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងអដ្ឋកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ ព្រហ្មចរិយៈ ដែលជាសាសនា ទាំងមូល សង្គ្រោះ ដោយត្រ័យសិក្ខាឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ។ បទថា ***ឥទ្ធំ*** *បានដល់ សម្រេចដោយអំណាចការពេញចិត្ត ក្នុងឈាន ។ បទថា* ***ផីតំ*** *បានដល់ នូវការចំរើន ដូចជាផ្កាឈើដែលរីកចាយស្គុសស្គាយ ពាសពេញ ដោយអំណាចការដល់ព្រមនៃអភិញ្ញា ។ បទថា* ***វិត្ថារិកំ*** *បានដល់ ផ្សព្វផ្សាយទៅ ដោយអំណាចប្រតិស្ឋានទុក ក្នុងទិសាភាគនោះ ៗ ។ បទថា* ***ពហុជញ្ញំ*** *មានសេចក្តីថា ដែលជនភាគច្រើនបានដឹង គឺចាក់ដោះហើយ ដោយអំណាចការត្រាស់ដឹងនៃមហាជន ។ បទថា*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បុប្ផុកូតំ *មានសេចក្ដីថា ដល់កាលជាបែបផែន ដោយអំណាចអាការទាំងពួង ។ សួរថា ន័យនោះ តើដូចម្ដេច ។ ឆ្លើយថា ដរាប វេលាដែលព្រហ្មចរិយៈ គឺ ទេវតា និង មនុស្សទាំងឡាយ ប្រកាសល្អហើយ ។ អធិប្បាយថា ដែលពួកទេវតា និង មនុស្សទាំងឡាយ ជាអ្នកមានជាតិជាអ្នកចេះដឹង គ្រប់គ្នាទាំងអស់ ប្រកាសហើយ ដោយប្រពៃ " ។*

(១៤៩) ដីកាមហាបរិនិព្វានសូត្រ និង ទុតិយបណ្ណាសកៈ នោះថា " បទថា ***សិក្ខាត្តយសង្គហិតំ*** *មានសេចក្ដីថា សង្គ្រោះដោយត្រ័យសិក្ខា មានអធិសីលសិក្ខា ជាដើម ។ ការប្រព្រឹត្តិ ដ៏ប្រសើរ ដែលជាពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះសាស្ដា មិនសេសសល់ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ដែលជាសាសនាទាំងអស់ ។ បទថា* ***សមិទ្ធំ*** *បានដល់ ចំរើនហើយ ដោយប្រពៃពិត ។ បទថា* ***ឈានស្សាទវសេន*** *មានសេចក្ដីថា ដោយអំណាចនៃសេចក្ដីសុខក្នុងឈាន ដែលពួកភិក្ខុនោះ ៗ បានសម្រេចហើយ ។ បទថា* ***វុឌ្ឍិប្បត្តំ*** *មានសេចក្ដីថា ដែលដល់នូវការចំរើន ដោយជុំវិញ ឈ្មោះថា ដោយប្រការទាំងពួង ដូចផ្កាឈើ ដែលរីកចាយ ពាសពេញ ព្រោះចូលដល់ភាវៈប្រសើរលើសលប់ និង ប្រណិត ឈ្មោះថា ដោយអំណាចនៃអភិញ្ញា និង សមាបត្តិ ព្រោះសេចក្ដី*

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

ចំរើនរុងរឿង នៃសាសនាបានដល់ទីបំផុត ដោយការដល់ព្រម នៃអភិញ្ញា ។ បទថា ***បតិដ្ឋិតវសេន*** *មានសេក្តីថា ដោយអំណាចប្រតិស្ឋាន, អធិប្បាយថា ព្រោះដល់នូវការតាំងនៅស៊ប់ ។ ឈ្មោះថា* ***ពហុជញ្ញំ*** *ព្រោះជាប្រយោជន៍សុខ ដល់ជនច្រើន ដោយអំណាចការចាក់ធ្លុះ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា* ***ពហូហិ ... ជនាភិសមយវសេន*** *ដូច្នេះ ។ ឈ្មោះថា* ***បុថុភូតំ*** *ព្រោះជាបែបផែន គឺ ទូលំទូលាយ មានហើយ គឺ កើតហើយ, មួយទៀត ព្រោះដល់ហើយ គឺ សម្រេចហើយ នូវភាពជាបែបផែន គឺ នូវភាពទូលំទូលាយ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា* ***សព្វ ... ភាវប្បត្តំ*** *ដូច្នេះ ។ បទថា* ***សុដ្ឋុ បកាសិតំ*** *មានសេចក្តីថា ប្រកាសហើយ ដោយភាពជាធម៌ល្អ ព្វដ៏ខាងដើម ជាដើម ដោយប្រពៃពិត ” ។*

ព្រហ្មចរិយៈ មាន ១០ យ៉ាង ដោយន័យដែលមកហើយក្នុងអដ្ឋកថាសាមញ្ញផលសូត្រ និង ឥតិវុត្តកៈ យ៉ាងដូច្នេះឯង ។

(១៥០) ចំណែកក្នុងអដ្ឋកថាមហាសីហនាទសូត្រ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលព្រហ្មចរិយៈ ១២ យ៉ាង ព្រោះបន្ថែម នូវធម្មទេសនា និង អជ្ឈាស្រ័យ ។

(ធម្មទេសនា ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក៏ធម្មទេសនា ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុង ២ បទនេះថា “ជន ១ ពាន់នាក់ លះមច្ចុបាន ព្រោះព្រហ្មចរិយៈជាមួយគ្នា” ។

ដីកាមហាសីហនាទសូត្រ ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទ ថា ***ព្រហ្មចរិយស្មឹ*** *បានដល់ ព្រោះធម្មទេសនា ។ មែនពិត ធម្ម-ទេសនានោះ ហៅថា ព្រហ្មចរិយៈ ព្រោះជាចរិយា ឈ្មោះថា ប្រសើរ គឺ ខ្ពង់ខ្ពស់ ព្រោះនាំនូវភាវៈជាអ្នកប្រសើរមកឲ្យ ដល់ វេនេយ្យសត្វទាំងឡាយ, ម្យ៉ាងទៀត ជាចរិយា ដែលប្រព្រឹត្តទៅ តាមផ្លូវវាចា របស់ព្រហ្ម គឺ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ។ បាទគាថា ថា* ***សហស្សំ មច្ចុហាយិនោ*** *មានសេចក្ដីថា ជនចំនួន ១ ពាន់នាក់ ឈ្មោះថា ជាអ្នកលះមច្ចុរាជបាន ព្រោះកន្លងនូវវិស័យ នៃមច្ចុ ដោយការបានសម្រេចព្រះអរហត្ត ” ។*

(អធ្យាស្រ័យ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៥១) អធ្យាស្រ័យ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងគាថា នេះ [១] *ថា ៖*

អើក៏ សេចក្ដីប្រាថ្នានូវផល តែងសម្រេចព្រម ដល់ពួកជន
អ្នកមិនរួសរាន់ដោយពិត, អាត្មាអញ ជាអ្នកមានព្រហ្មចារ្យ
បាស់ក្លាហើយ, ម្នាលគាមណិ អ្នកចូរដឹង យ៉ាងដូច្នេះចុះ ។

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៨ ទំព័រទី ៤ ។

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

ដីកាមហាសីហនាទសូត្រ ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា **អតរមានានំ** មានសេចក្ដីថា មិនប្រញាប់ប្រញាល់ គឺ រង់ចាំមើលនូវកាល នៃព្រះធម្មទេសសនា ។ បាទគាថា ថា **ផលាសា វ សមិជ្ឈតិ** មានសេចក្ដីថា សេចក្ដីប្រាថ្នា សូម្បីនូវផល ដែលបុគ្គលបានដោយលំបាក យ៉ាងក្រៃលែង អាស្រ័យ នូវសេចក្ដីព្យាយាមត្រូវ រមែងសម្រេចបាន ដោយពិត ។ បាទគាថា ថា **វិបក្កព្រហ្មចរិយោស្មិ** មានសេចក្ដីថា ជាអ្នកមានអជ្ឈាស្រ័យដ៏ប្រណិត ដែលសម្រេចហើយ ដោយពិសេស គឺ មានមនោរថដ៏ប្រសើរ ខ្ពង់ខ្ពស់ ដែលពេញបរិបូណ៌ហើយ ។ មែនពិតអជ្ឈាស្រ័យនោះ ព្រះរាជា កំលោះ ព្រះនាមគាមណិ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ដោយវោហារ ថា ព្រហ្មចរិយៈ ព្រោះជាការប្រព្រឹត្តិ ខាងផ្លូវចិត្ត ដ៏ប្រសើរ ” ។

(១៥២) បណ្ដាធម្មទេសនា និង អជ្ឈាស្រ័យទាំងនោះ ព្រះធម្មទេសនា ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោល ក្នុងអដ្ឋកថាសាមញ្ញផល-សូត្រ ជាដើម ថា ដោយសេចក្ដី ធម្មទេសនា គឺ សាសនធម៌ ដែលសង្គ្រោះ ដោយត្រ័យសិក្ខា នឹងមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយកិរិយាប្រកាន់យក នូវធម្មទេសនានោះ មួយផ្នែក ៗ ” ។

មួយទៀត ពាក្យណា ដែលព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលហើយ

ថា អធ្យាស្រ័យ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ដូច្នេះ, ពាក្យនោះ រមែង មិនសម នឹងអដ្ឋកថាគាមណិជាតក ក្នុងបឋមវគ្គ ឯកនិបាត ទេ ។

ក៏ក្នុងអដ្ឋកថាគាថាជាតកនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា " ពាក្យថា **អបិ** គ្រាន់តែជានិបាត ។ បទថា **អតរមានានំ** មានសេចក្តីថា អ្នកតាំងនៅហើយ ក្នុងឱវាទ របស់បណ្ឌិតទាំងឡាយ មិនប្រញាប់ប្រញាល់ គឺ មិនប្រព្រឹត្ត រួសរាន់ឡើយ ហើយធ្វើការងារ ដោយឧបាយ ។ បទថា **ផលាសា វ** មានសេចក្តីថា ផលដែលប្រាថ្នា គឺ ផលតាមដែលត្រូវការ រមែងបានសម្រេចតែម្តង ។ ក្នុងពាក្យថា **វិបក្កព្រហ្មចរិយោស្មិ** នេះ សង្គហវត្ថុ ៤ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ព្រោះជាកិរិយាប្រព្រឹត្តិយ៉ាងប្រសើរ ។ ក៏ព្រហ្មចរិយៈនោះ ឈ្មោះថា សម្រេចហើយ ព្រោះការដល់ព្រមដោយយសដែលមាន ក្នុងសង្គហវត្ថុនោះ ជាមូល គឺ ព្រហ្មចារីបុគ្គលនោះ បានហើយ ។ មួយទៀត យស ណា សម្រេចហើយ, សូម្បីយសនោះ ក៏ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ព្រោះអត្ថថា ប្រព្រឹត្តប្រសើរ " ។

(១៥៣) ក៏ក្នុងអតីតកាល ព្រះរាជកុមារ ព្រះនាម គាមណិ ទ្រង់ជាព្រះកនិដ្ឋភាតា ពៅគេបង្អស់ នៃព្រះរាជបុត្រ ១០០ ព្រះអង្គ នៃព្រះរាជាក្រុងពារាណសី ទ្រង់អាស្រ័យព្រះពោធិសត្វ ជា

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

អាចារ្យអ្នកឲ្យសិក្សា នូវសិល្បសាស្ត្រហើយ បានគ្រងរាជសម្បត្តិ ដោយកាលកន្លងទៅ នៃព្រះវរបិតា ទ្រង់មានព្រះទ័យ ត្រេកអរហើយ ទ្រង់បានត្រាស់ នូវគាថានោះ ដោយអំណាចនៃឧទាន ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអង្គ ទ្រង់សំដៅយកខ្លួនព្រះអង្គ ថា "គាមណិ" ទ្រង់ត្រាស់ថា " នៃគាមណិ ដ៏ចំរើន អ្នកចូរដឹងនូវហេតុនោះ យ៉ាងដូច្នេះ ថា អាត្មាអញ ជាអ្នកអាស្រ័យ នូវអាចារ្យហើយ ទើបបានកន្លងព្រះភាតា ១០០ ព្រះអង្គ បានដល់ហើយ នូវរាជសម្បត្តិយ៉ាងធំនេះ " ដូច្នេះ ។

(សមណធម៌ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ)

(១៥៤) ចំណែកក្នុងអដ្ឋកថានេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលសេចក្តីថា "សមណធម៌ ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងរថវិនីតសូត្រថា ព្រះធម្មសេនាបតីសារីបុត្រ សួរថា ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ អ្នកនៅប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងព្រះដ៏មានព្រះភាគ នៃយើងដែរឬ ។ ព្រះបុណ្ណត្ថេរ ឆ្លើយថា ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ យ៉ាងនោះឯង ។

*អដ្ឋកថារថវិនីតសូត្រ ថា " បណ្តាបទទាំងនោះ ត្រើនបទថា **ភគវតិ នោ** ជាដើម មានសេចក្តីថា ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ អ្នកនៅប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងសំណាក់ នៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ របស់យើងទាំងឡាយឬ " ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អដ្ឋកថាទុកនិបាត ក្នុងឥតិវុត្តកៈ ថា "បទថា **វុស្សតិ** ប្រែថា គឺអ្នករមែងនៅ " ។

ដីកាព្រហ្មចរិយសូត្រ ក្នុងតតិយវគ្គ បឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " បទថា **វុស្សតិ** មានសេចក្តីថា **វុសិយតិ** (ព្រហ្មចរិយៈ គឺអ្នករមែងនៅ) " ។

វស ធាតុ ចុះ ក្នុងអត្ថថា នៅអាស្រ័យ ឧទាហរណ៍ **វសតិ**, ការៈដែល **អ** ជា **ឧ** និង ការៈដែលជាបុព្វរូប (**ស** ជា **ស្ស** ដោយវិធីវេយ្យាករណ៍ គឺ **ស** + **យ** = **ស្ស**) ចុះ ក្នុងកម្ម ។ សម្រេចរូបអាខ្យាតថា **វុស្សតិ** (គឺអ្នករមែងនៅ) " ។

បណ្តាពាក្យសួរ និង ពាក្យប្តេជ្ញាទាំងនោះ ពាក្យសួរ ជាពាក្យ របស់ព្រះធម្មសេនាបតី, ពាក្យប្តេជ្ញា ថា ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ យ៉ាងនោះឯង ដូច្នេះ ជាពាក្យរបស់ព្រះបុណ្ណត្ថេរ ។

(១៥៥) ព្រហ្មចរិយៈ មាន ១១ យ៉ាង ព្រោះកំណត់យកនូវសមណធម៌នេះផង និង ព្រហ្មចរិយៈ ដែលព្រះអដ្ឋកថាចារ្យពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថាសាមញ្ញផលសូត្រ ជាដើមផង យ៉ាងនេះឯង ។

(ការសង្គ្រោះព្រហ្មចរិយៈ ចូលក្នុងមង្គល)

ក៏បណ្តាព្រហ្មចរិយៈទាំងនោះ ទាន មកហើយ ដោយសរុបពួដ៏ខាងក្រោយ ។ វេយ្យាវច្ចៈ និង អង្គនៃឧបោសថ ជារបស់

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សង្គ្រោះហើយ ដោយអនវជ្ជកម្ម ។ បញ្ចសីល និង សទារសន្តោស ព្រះអង្គទ្រង់សង្គ្រោះហើយ ដោយបាបវិរតិ និង មជ្ជសញ្ញមៈ ។ វីរិយៈ ទ្រង់សង្គ្រោះហើយ ដោយតបៈ ។ ចំណែក ក្នុងអប្បមញ្ញា មេថុនវិរតិ អរិយមគ្គ សាសនា និង សមណធម៌ អប្បមញ្ញា គួរសង្គ្រោះ ដោយខន្តី ។ ព្រោះថា អទោសៈ ឈ្មោះថា ខន្តី, មួយទៀត មេត្តា ទ្រង់កំណត់យក ដោយអទោសៈ ។ អប្បមញ្ញា ទាំង ៣ យ៉ាង ក្រៅពីនេះ ព្រះអង្គ ទ្រង់កំណត់ហើយ ដោយមេត្តានោះ ដែលព្រះអង្គទ្រង់កំណត់យកហើយ ។ អរិយមគ្គ រមែងមិនបាន ក្នុងមន្តល ថា ***ព្រហ្មចរិយំ*** *នេះឡើយ ព្រោះទ្រង់កំណត់យក ដោយអរិយសច្ចទស្សនៈ ដែលនឹងទ្រង់ត្រាស់ខាងមុខ ។ ប្រៀបដូចជា សុរាបានៈ ព្រះអង្គ មិនបានប្រកាន់យក ក្នុងមន្តលថា* ***អារតី វិរតី បាបា*** *នេះ ព្រោះទ្រង់ប្រកាន់យក ដោយមជ្ជបានៈ ខាងមុខ យ៉ាងណាមិញ, ពាក្យឧបមេយ្យនេះ ក៏គប្បីយល់ យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោល ក្នុងអដ្ឋកថា ថា ឈ្មោះថា ព្រហ្មចរិយៈ ជាឈ្មោះ នៃមេថុនវិរតិ សមណធម៌ សាសនា និង មគ្គ ។ តែព្រោះមគ្គ ទ្រង់កំណត់យក ខាងមុខ ដោយអរិយសច្ចទស្សនៈ ព្រហ្មចរិយៈ ដែលសេសសល់ ទាំងអស់ ទើបគួរ ក្នុង*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មង្គលថា **ព្រហ្មចរិយំ** នេះ ។ បណ្ដាមេថុនវិរតិ ជាដើមនោះ ប្រសិនបើព្រះអដ្ឋកថាទ្រង់ប្រកាន់យកសាសនា ក្នុងមង្គលថា “ **ព្រហ្មចរិយំ** ” នេះ, ក៏នឹងត្រូវទោស គឺការពោលជាន់លើគ្នាម្ដងទៀត ។ ព្រោះថា សាសនា គឺ ព្រះបរិយត្តិ ព្រះអដ្ឋកថាទ្រង់កំណត់យកហើយ ដោយវាចាជាសុភាសិតនុ៎ះឯង ។ មែនពិត សូម្បីខាងដើម ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា “ វាចា ជាគ្រឿងសំដែងធម៌ ដល់ពួកជនដទៃ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា ជាវាចាសុភាសិត ក្នុងមង្គល ថា **សុភាសិតា ច យា វាចា** នេះ ” ។ ព្រោះហេតុនោះ និរោធសច្ចៈ ព្រះអដ្ឋកថាមិនទ្រង់កំណត់យក ក្នុងមង្គលថា “ **និព្វានសច្ឆិកិរិយា** ” នេះ ព្ធដ៏ខាងក្រោយទេ ព្រោះទ្រង់បានកំណត់យក ក្នុងមង្គល ថា “ **អរិយសច្ចានទស្សនំ** ” នេះ យ៉ាងណាមិញ, បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបពាក្យឧបមេយ្យនេះ ក៏យ៉ាងដច្នោះដែរ ។

(ព្រហ្មចរិយៈ ជាមង្គល)

(១៥៦) ដោយបារិសេសន័យ រមែងបានព្រហ្មចរិយៈ គឺ មេថុនវិរតិ និង សមណធម៌ តែប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រការដូច្នេះឯង, ក៏ព្រហ្មចរិយៈ នុ៎ះនោះ ឈ្មោះថា ជាមង្គល ព្រោះជាហេតុសម្រេចនូវគុណវិសេស មានប្រការផ្សេង ៗ ខ្ពស់ ៗ ឡើង តទៅ ។

ក្នុងភាវៈនៃព្រហ្មចរិយៈ ជាមង្គលនោះ មានរឿងទាំងនេះ

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

(ជាឧទាហរណ៍) ៖

(រឿង ជន ២ នាក់)

បានឮមកថា ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ បុត្រ របស់កបិលព្រាហ្មណ៍ ជាមាណព ឈ្មោះថា បិប្ផលិ អាយុ ២០ ឆ្នាំ ជាអ្នកមានបុណ្យ ច្រើន ។ គ្រានោះ មាតាបិតា ប្រាថ្នានឹងចងបុត្រនោះ ដោយគ្រឿង ចងគឺផ្ទះ ទើបបានបញ្ជូនព្រាហ្មណ៍ ៨ នាក់ទៅ ដើម្បីនឹងឲ្យស្វែង រកស្ត្រី ដែលបរិបូណ៌ដោយលក្ខណៈ ។ ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បាន យកគ្រឿងបណ្ណាការទៅហើយ កាន់សាគលនគរ ។ ក៏ក្នុងនគរ នោះ ស្ត្រី ឈ្មោះនាង ភទ្ទកាបិលានី ជាធីតា របស់ព្រាហ្មណ៍ កោសិយគោត្រ មានអាយុ ១៦ ឆ្នាំ ទ្រង់រូបឆោម ដ៏ប្រសើរ មាន បុណ្យច្រើន ។ ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានទៅ ក្នុងនគរនោះហើយ ប្រាប់រឿងរ៉ាវទាំងអស់ ដល់មាតាបិតា របស់នាង បានឲ្យគ្រឿង បណ្ណាការហើយ ទើបបញ្ជូនព័ត៌មានទៅ ដល់កបិលព្រាហ្មណ៍ ថា “ ពួកយើងបាននាងទារិកាហើយ ” ។ ឯមាណព បានឮដំណឹង នោះហើយ ជាអ្នកមិនត្រូវការឡើយ ដើរទៅ ក្នុងទីស្ងាត់ សរសេរ សំបុត្រ ថា “ នាងកទ្ទា ចូរបានទូវការគ្រប់គ្រងផ្ទះ ដែលសមគួរ ដល់ជាតិ គោត្រ និង ភោគៈ របស់ខ្លួនចុះ, ខ្ញុំ នឹងបួស, នាងកទ្ទា កុំជាអ្នកមានសេចក្ដីក្ដៅក្រហាយ ស្ដាយក្រោយឡើយ ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ឯនាងកុទ្ទា ក៏បានសរសេរសំបុត្រ ដោយន័យនោះ ដូចគ្នាដែរ ។ ជនទាំងឡាយ បានយកសំបុត្រទាំង ២ ច្បាប់ មកជួបគ្នាត្រង់កណ្តាលផ្លូវ អានសំបុត្រទាំង ២ ច្បាប់ស្រេចហើយ ក៏ហែកចោល ក្នុងព្រៃនុ៎ះឯង បានសរសេរសំបុត្រប្រហែលគ្នា បានទៅហើយ ។ ការមកជុំគ្នា បានមានហើយ ដល់ជនទាំង ២ នាក់នោះជាអ្នកមិនប្រាថ្នាឡើយ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ក្នុងថ្ងៃនោះឯង ឯជនទាំង ២ នាក់នោះ បរិភោគអាហារល្ងាចហើយ សូម្បីឡើងកាន់ទីដេក ក៏មិនឡើង ដោយផ្លូវជាមួយគ្នាឡើយ ។ មាណព បានឡើងកាន់ទីដេក ដោយខាងស្តាំ ។ ចំណែក នាងកុទ្ទា បានឡើងកាន់ទីដេក ដោយខាងឆ្វេង ។ ជនទាំង ២ នាក់នោះ បានដាក់នូវកម្រងផ្កា ២ ត្រង់កណ្តាលទីដេក ព្រោះភ័យខ្លាចនឹងប៉ះពាងកាយគ្នានឹងគ្នា មិនបានដេកលក់ រហូតយាមទាំង ៣ ញុំាងពេលវេលា ឲ្យកន្លងផុតទៅ ។ ចំណែក ពេលថ្ងៃក៏មិនមានត្រឹមការសើចរីករាយឡើយ ។ ជនទាំង ២ នាក់នោះមិនបានជាប់ជំពាក់ ដោយលោកាមិសឡើយ នៅគ្រប់គ្រងផ្ទះសម្បែង ដោយកាលកន្លងទៅ នៃមាតាបិតា ជាអ្នកមានធនូ: ស្មើគ្នា ពោលថា “ កព ទាំង ៣ ប្រៀបឧបមាដូចជាខ្ទមស្លឹក ដែលត្រូវភ្លើងឆេះសព្វហើយ, យើងទាំង ២ នាក់ នឹងបួស ” ដូច្នេះ

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

ហើយ ទើបឲ្យនាំយកសំពត់កាសាយៈទាំងឡាយ និង បាត្រដី ទាំងឡាយ អំពីទីផ្សារមក កោរសក់ ម្តងម្នាក់ហើយ ទើបបួស ដោយតាំងចិត្ត ថា "ព្រះអរហន្តទាំងឡាយណា មាននៅ ក្នុងលោក, បព្វជ្ជា របស់ពួកយើងទាំង ២ នាក់ ឧទ្ទិស នូវព្រះអរហន្តទាំង ឡាយនោះ " ដូច្នេះហើយ ទើបប្រកបាត្រ ក្នុងស្រោម ហើយ ស្ពាយលើស្មា ចុះអំពីប្រាសាទ គេចចេញទៅហើយ ។ បិប្ផលិ ដើរទៅខាងមុខ ឃើញផ្លូវបែកជាពីរ ហើយឈរ នៅត្រង់ចុង នៃ ផ្លូវនោះ ពោលថា " នែនាងភទ្ទា មហាជន អ្នកមានចិត្តគិតប្រទូស្ត ចំពោះយើងទាំង ២ នាក់ គិតថា ជនទាំង ២ នាក់នោះ សូម្បីបួស ហើយ ក៏មិនអាចនឹងនៅ ផ្សេងអំពីគ្នាបាន ក៏គប្បីជាអ្នកញ៉ាំង អបាយឲ្យចំរើនឡើង, បណ្តាផ្លូវទាំង ២ យ៉ាងនេះ ចូរនាង រើស យកផ្លូវមួយ, ខ្ញុំ នឹងទៅ ដោយផ្លូវមួយ " ។ នាងភទ្ទា ពោលថា " មែនលោកម្ចាស់ដ៏ចំរើន ជម្មតា មាតុគ្រាម ជាមន្ទិល របស់ បព្វជិតទាំងឡាយ, ជនទាំងឡាយ នឹងឃើញទោស របស់ពួកយើង ទាំង ២ នាក់ ថា ជនទាំង ២ នាក់នេះ សូម្បីបួសហើយ ក៏មិននៅ ផ្សេងពីគ្នាបាន ដូច្នេះ, ពួកយើង នឹងនៅបែកអំពីគ្នា " ហើយធ្វើ ប្រទក្សិណ ៣ ជុំ ថ្វាយបង្គំ ក្នុងទីទាំង ៤ កន្លែង ដោយការតាំង ចំពោះដោយអង្គ ៥ ហើយផ្គង នូវអញ្ជលី ពោលថា "ការស្និទ្ធ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ស្មាលគ្នា ដូចជាមិត្រ ដែលយើងទាំង ២ នាក់ បានធ្វើហើយ អស់រយៈពេលដ៏យូរ ប្រមាណ ១ សែនកប្ប នឹងបែក ក្នុងថ្ងៃនេះ, លោកម្ចាស់ ឈ្មោះថា ជាអ្នកស្តាំ, ផ្លូវខាងស្តាំ សមគួរដល់លោកម្ចាស់, ពួកនាងខ្ញុំ ឈ្មោះថា ជាមាតុគ្រាម ជាអ្នកខាងឆ្វេង, ផ្លូវខាងឆ្វេង រមែងសមគួរ ដល់ពួកនាងខ្ញុំ ” ដូច្នេះហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំ បែកផ្លូវគ្នាដើរទៅ ។ ក្នុងពេលដែលជនទាំង ២ នាក់នោះ បែកគ្នា ជា ២ ផែនដី ដ៏ធំនេះ បានកំរើក ឮសូរញ្ញាប់ញ័រ ដូចជាពោលថា “ យើង មិនអាច ដើម្បីនឹងទ្រទ្រង់នូវគុណ របស់ពួកអ្នកទាំង ២ បានឡើយ ” ។ សំឡេងដូចជាការខ្ទរ ស្ទុះទៅ ឮដ៏អាកាស ។ ភ្នំចក្រវាល ក៏បន្លឺឡើង ។

ព្រះសាស្តា ទ្រង់គង់នៅ ក្នុងព្រះគន្ធកុដិ ក្នុងវត្តវេឡុវន ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ នូវសំឡេងផែនដីកំរើក កាលទ្រង់ពិចារណា ទើបទ្រង់ជ្រាបនូវហេតុនោះ តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់ចាប់បាត្រ និង ចីវរ ហើយធ្វើការទទួល អស់រយៈផ្លូវចម្ងាយ ៣ គាវុត ទ្រង់គង់នៅ ក្រោមដើមពហុបុត្តកនិគ្រោធ ក្នុងចន្លោះ នៃក្រុងរាជគឹះ និង ក្រុងនាឡន្ទា ជាប់គ្នា ។ ចំណែក បិប្ផលិ ទៅតាមផ្លូវមួយ បានឃើញព្រះសាស្តា ទ្រង់គង់ ក្រោមដើមជ្រៃនោះ ថ្វាយបង្គំ ដោយគោរពហើយ ទើបអង្គុយ ត្រូវព្រះសាស្តា ទ្រង់បានប្រទានឱវាទ

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

ដោយព្រះឱវាទ ៣ យ៉ាង ដោយន័យដែលព្រះធម្មសង្គាហកាចារ្យ ពោលហើយ ក្នុងកស្សបសំយុត្ត ក្នុងនិទានវគ្គ បានឧបសម្បទ ហើយ នៅជាបុថុជ្ជន បាន ៧ ថ្ងៃ ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ក្នុង ថ្ងៃ ទី ៨ ។ ចំណែក នាងភទ្ទា បានទៅកាន់សំណាក់នាងភិក្ខុនី ហើយ ក៏បានសម្រេចនូវព្រះអរហត្ត ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ។

ជនទាំង ២ នាក់នោះ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ គឺ មេថុនវិរតិ បានសម្រេចនូវព្រះអរហត្ត ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ព្រោះហេតុនោះ មេថុនវិរតិនោះ របស់ជនទាំង ២ នាក់ នោះ ទើបបានឈ្មោះថា ជាមង្គល ។ សេចក្ដីសង្ខេប ក្នុងមង្គលត្ថទីបនីនេះ តែប៉ុណ្ណេះ ។ ឯសេចក្ដីពិស្ដារ គប្បីត្រួតមើល ក្នុងអដ្ឋកថា កស្សបសំយុត្ត ជាដើម ។

រឿងជន ២ នាក់ ចប់ ។

(រឿង ភិក្ខុ ៦០ រូប)

(១៥៧) បានឮមកថា ភិក្ខុប្រមាណ ៦០ រូប រៀនកម្មដ្ឋាន ក្នុងសំណាក់នៃព្រះសាស្ដា កាលស្វែងរកទីនៅអាស្រ័យ បាន ចូលទៅ កាន់ស្រុកឈ្មោះ មាតិកៈ ដើម្បីបិណ្ឌបាត ក្បែរជើងភ្នំ ក្នុងទីក្រុងកោសល ។ ក៏អ្នកម្ចាស់ស្រុកនោះ ឈ្មោះថា មាតិកៈ ។ មាតា របស់ម្ចាស់ស្រុកនោះ ប្រាកដឈ្មោះថា មាតិកមាតា ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មាតិកមាតានោះ ឃើញពួកភិក្ខុទាំងនោះហើយ ក៏មានចិត្តជ្រះថ្លា ថ្វាយចង្ហាន់ហើយ ទើបសួរថា “ ព្រះគុណម្ចាស់ទាំងឡាយ ប្រាថ្នានិមន្តទៅ ក្នុងទីណា ” ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ពោលថា “ នែឧបាសិកា អាត្មាភាពទាំងឡាយ ប្រាថ្នានឹងទៅកាន់ទីដែលជាទីសប្បាយ ” ។ មាតិកមាតានោះ ពោលថា “ បើព្រះគុណម្ចាស់ទាំងឡាយ នឹងនៅក្នុងទីនេះ អស់រយៈពេល ៣ ខែ, នាងខ្ញុំ នឹងទទួល នូវព្រះត្រ័យសរណៈ និង សីល ៥ ហើយ ធ្វើឧបោសថកម្ម ” ដូច្នេះ, កាលបើភិក្ខុទាំងនោះ ទទួល, ទើបបានចាត់ចែង នូវទីនៅអាស្រ័យ ថ្វាយហើយ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ កាលនៅ ក្នុងទីនោះ មិនអង្គុយរួមជាមួយគ្នាទេ អង្គុយធ្វើការស្វាធ្យាយ នូវអាការ ៣២ ប្រការ កំណត់នូវកិរិយាអស់ទៅសូន្យទៅ ក្នុងអត្តភាព ក្នុងទីស្ថានរៀង ៗ ខ្លួន ។

ក្រោយមក ថ្ងៃមួយ នាងមាតិកមាតា បានឲ្យបុគ្គលយកនូវទឹកដោះរាវថ្លា និង ទឹកអំពៅជាដើម ទៅវិហារ ក្នុងវេលាល្ងាច មិនឃើញភិក្ខុទាំងឡាយ ទើបបានសួរពួកបុរស ថា “ តើព្រះគុណម្ចាស់ទាំងឡាយ នៅក្នុងទីណាហ្ន៎ ” ។ ពួកបុរស បានប្រាប់ថា “ នែអ្នកម៉ែ ព្រះគុណម្ចាស់ទាំងឡាយ នឹងគង់នៅ ក្នុងទីកន្លែងរបស់ខ្លួន ៗ ” ។ នាងមាតិកមាតា សួរថា “ តើនាងខ្ញុំ ធ្វើដូចម្ដេចទៅហ្ន៎ នឹងអាចជួបបាន ” ។ គ្រានោះ ពួកមនុស្ស អ្នកដឹងនូវ

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

កតិកាវត្ត របស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទើបបានប្រាប់មាតិកមាតានោះ ថា “ នែអ្នកម៉ែ កាលបើគេវាយគោះរគាំង, ព្រះគុណម្ចាស់ទាំងឡាយ នឹងប្រជុំគ្នា ” ។ នាង បានឲ្យគេវាយរគាំងហើយ ។ ពួកភិក្ខុ បានឮសំឡេងរគាំងនោះហើយ ក៏គិតថា “ ការមិនសប្បាយ នឹងមានដល់ភិក្ខុណាមួយ ” ហើយចេញពីកន្លែង របស់ខ្លួន ៗ បានមកប្រជុំគ្នា នៅកណ្តាលវិហារ ។ ជន (គឺភិក្ខុ) សូម្បី ២ រូប ឈ្មោះថា មក ដោយផ្លូវជាមួយគ្នា មិនមានឡើយ ។ នាងមាតិកមាតានោះ បានឃើញភិក្ខុទាំងនោះហើយ គិតថា “ ការឈ្លោះប្រកែកគ្នានឹងគ្នា នឹងពិតជាភិក្ខុទាំងនោះ បានធ្វើហើយ ” ទើបសួរ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ពោលថា “ អាត្មាភាព ទាំងឡាយ មិនបានធ្វើការឈ្លោះគ្នាទេ, ប៉ុន្តែ អាត្មាភាពទាំងឡាយ អង្គុយធ្វើសមណធម៌ ក្នុងកន្លែងរបស់ខ្លួន ៗ ” ។ នាងមាតិកមាតា សួរថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើន ឈ្មោះថា សមណធម៌នេះ គឺជាអ្វី ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ប្រាប់ថា “ គឺការស្វាធ្យាយ នូវអាការ ៣២ ប្រការ និងកំណត់នូវការអស់ទៅសូន្យទៅ ក្នុងអត្តភាព ” ។ នាងមាតិកមាតាសួរថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើន សមណធម៌នេះ រមែងសមគួរ ដល់ព្រះគុណម្ចាស់ទាំងឡាយតែប៉ុណ្ណោះទេឬ ឬក៏ សមគួរដល់ពួកនាងខ្ញុំដែរ ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ភិក្ខុទាំងនោះប្រាប់ ថា “ នែឧបាសិកា សមណធម៌នេះ ព្រះពុទ្ធទ្រង់មិនហាម ដល់អ្នកណាមួយឡើយ ” ។ នាងមាតិកមាតាពោលថា “ បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ បើដូច្នោះ សូមព្រះគុណម្ចាស់ទាំងឡាយ ប្រាប់នូវសមណធម៌នោះ ” ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ញុំាងនាងមាតិកមាតានោះ ឲ្យរៀនហើយ ។ នាងធ្វើសមណធម៌ តាំងពីពេលនោះមក ក៏បានសម្រេចផលទាំង ៣ ខាងក្រោម មុនពួកភិក្ខុទាំងនោះតែម្តង ។ បដិសម្ភិទា និងអភិញ្ញា ដែលជាលោកិយៈមកហើយ ដល់នាង ដោយមគ្គតែម្តង ។ នាងបានចេញពីសេចក្តីសុខ ដែលកើតពីមគ្គ និង ផល កាលពិចារណា ដោយទិព្វចក្ខុក៏ឃើញថា ពួកភិក្ខុទាំងនោះ នៅជាបុថុជ្ជន ក៏ពិចារណាថា “ អ្វីទៅដែលមិនជាទីសប្បាយ ដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ” ដូច្នេះហើយ ទើបឃើញថា មិនមានអាហារ ដែលជាទីសប្បាយ បានចាត់ចែង នូវអាហារជាទីសប្បាយ ប្រគេន ដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ។ ភិក្ខុទាំងនោះកើតមានចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ ព្រោះបានអាហារដែលជាទីសប្បាយ ។ ភិក្ខុទាំងនោះ មានចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ ចំរើនវិបស្សនា ក៏បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ព្រមទាំងបដិសម្ភិទា ។ ភិក្ខុទាំងនោះ ប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ គឺសមណធម៌ សម្រេចមគ្គ និងផល យ៉ាងនេះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ សមណធម៌នោះ របស់

-២៦១-

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ

ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថា ជាមង្គល ។

*រឿងភិក្ខុ ៦០ រូប មកក្នុងអដ្ឋកថាគាថា ថា “ **ទុន្និគ្គហស្ស លហុនោ** ... ដូច្នេះ ជាដើម ក្នុងចិត្តវគ្គ នៃធម្មបទ ។*

ពណ៌នាអំពីព្រហ្មចរិយៈ ចប់ ។

បើខ្មែរមិនស្រឡាញ់ខ្មែរទេ តើជាតិសាសន៍ណាទៅ
គេនឹងស្រឡាញ់ខ្មែរនោះ ។

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

(១៥៨) ឈ្មោះថា អរិយសច្ច ខ្ញុំ នឹងពណ៌នា ដូចតទៅ ៖ បទទាំង ៤ មានទុក្ខ ជាដើម ឈ្មោះថា ***សច្ចៈ*** *ព្រោះជាធម្មជាតពិតប្រាកដ ។ សមដូចជាព្រះដ៏មានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយ ក្នុងទុតិយវគ្គ នៃសច្ចសំយុត្ត [១] ក្នុងមហាវគ្គ ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាត ៤ យ៉ាងនេះ ជារបស់ពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃឡើយ ។ ធម្មជាត ៤ យ៉ាងនេះ គឺ អ្វីខ្លះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាត ៤ យ៉ាងនេះ គឺ ពាក្យថា នេះ ជាទុក្ខ ទុំះ ជាធម្មជាតពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃឡើយ, ពាក្យថា នេះ ជាហេតុជាទីកើតឡើងនៃទុក្ខ ទុំះ ជាធម្មជាតពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃឡើយ, ពាក្យថា នេះ ជាសេចក្តីរំលត់ទុក្ខ ទុំះ ជាធម្មជាតពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃឡើយ, ពាក្យថា នេះ ជាបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរំលត់ទុក្ខ ទុំះ ជាធម្មជាតពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃឡើយ " ។*

បាលីតថសូត្រ ចប់ ។

(១៥៩) អដ្ឋកថាតថសូត្រនោះថា " ទុក្ខ ឈ្មោះថា ជា

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៣៩ ទំព័រទី ២៣៩ ។

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

ធម្មជាតពិត ព្រោះអត្ថថា មិនលះនូវសភាព ។ ព្រោះថា ទុក្ខ ក៏នៅជាទុក្ខនុ៎ះឯង ។ ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតមិនប្រែប្រួល ព្រោះភាវៈនៃសភាពដែលបានពោលហើយ ជាធម្មជាតមិនទទេ ។ ព្រោះទុក្ខនឹងក្លាយទៅជាធម្មជាតមិនមែនទុក្ខ មិនបានឡើយ ។ ឈ្មោះថា ជាធម្មជាត មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃ ព្រោះមិនចូលដល់ភាព ជារបស់ដទៃ ។ មែនពិត ទុក្ខ រមែងមិនចូលដល់ នូវសភាពនៃបទទាំងឡាយ មានសមុទ័យ ជាដើម ។ សូម្បីក្នុងសច្ចៈ ទាំងឡាយ មាន សមុទយសច្ច ជាដើម ក៏ន័យនេះ ដូចគ្នាដែរ ” ។

ដីកាតថសូត្រនោះ ថា “ បទថា **សភាវាវិជហនត្ថេន** មានសេចក្ដីថា ទុក្ខ ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតពិត គឺ មានភាវៈរបស់ពិតជាសភាព ព្រោះក្នុងកាលណា ៗ ក៏មិនលះបង់ នូវសភាពជាទុក្ខរបស់ខ្លួន ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **ទុក្ខញ្ហិ ទុក្ខមេវ** ។ បទថា **វុត្តសភាវស្ស** បានដល់ សភាព គឺទុក្ខតាមដែលពោលហើយ ។ បទថា **អមោឃតាយ** គឺ ព្រោះភាវៈនៃទុក្ខនោះ ជាធម្មជាតមិនបោកបញ្ឆោត ។ បទថា **អវិតថំ** គឺ ជាធម្មជាតពិត ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា **ន ហិ ទុក្ខំ អទុក្ខំ នាម ហោតិ** ។ បទថា **អញ្ញសភាវានុបគមនេន** គឺ ព្រោះមិនចូលដល់សភាព មានសមុទ័យ ជាដើម ។ បទថា

អនញ្ញថំ *គឺ មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា* ***ន ហិ*** *ដូច្នេះជាដើម ” ។*

(១៦០) សច្ចៈ ទាំងឡាយ របស់អរិយៈទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា អរិយសច្ច ។ សមដូចជាព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងតតិយវគ្គ នៃសច្ចសំយុត្តនោះឯង ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយសច្ច ទាំង ៤ នេះឯង ជាធម្មជាតពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃឡើយ, ព្រោះហេតុនោះ សច្ចៈ ទាំង ៤ នេះ បណ្ឌិត ហៅថា “ សច្ចៈ របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ” ។

បាលីតថសូត្រ ចប់ ។

(១៦១) អដ្ឋកថាតថសូត្រនោះ ថា “ ច្រើនបទថា ***តស្មា អរិយានំ សច្ចានិ*** *មានសេចក្ដីថា ព្រោះសច្ចៈទាំងឡាយ ជាធម្មជាតពិត មិនប្រែប្រួល មិនក្លាយទៅជារបស់ដទៃ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបបណ្ឌិតហៅថា* ***អរិយានំ សច្ចានិ*** *ដូច្នេះ ។ ព្រោះថា អរិយសច្ចទាំងឡាយ រមែងចាក់ធុះ នូវបទទាំងឡាយ ដែលប្រែប្រួល ដោយភាវៈជាអរិយសច្ច ក៏មិនមែនទេ ” ។*

ដីកាតថសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***អរិយានំ*** *បានដល់ ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធជាដើម ។ ដោយហេតុនោះ ទើប*

ពណ៌នាអំពីពការឃើញអរិយសច្ច

ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា **ន ហិ** ដូច្នេះ ជាដើម ” ។

(១៦២) មួយទៀត សច្ចៈ ទាំងឡាយ របស់ព្រះមានព្រះភាគ ដែលជាព្រះអរិយៈ ហេតុនោះឯង ទើបឈ្មោះថា អរិយសច្ច ។ សមដូចជាព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ក្នុងតតិយវគ្គ នៃសច្ចសំយុត្តនោះឯង ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយសច្ច ទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ។បេ។ អរិយសច្ច គឺ បដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរំលត់ទុក្ខ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត ជាព្រះអរិយៈ ក្នុងមនុស្សលោក ព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ។បេ។ ទាំងទេវតា និង មនុស្ស, ព្រោះហេតុនោះ សច្ចៈ ទាំង ៤ យ៉ាង បណ្ឌិត ទើបហៅថា អរិយសច្ច ” ។

បាលីលោកសូត្រ ចប់ ។

(១៦៣) អដ្ឋកថាលោកសូត្រនោះថា “ពាក្យថា **តថាគតោ អរិយោ តស្មា អរិយសច្ចានិ** មានសេចក្ដីថា សច្ចៈ ទាំងនោះឈ្មោះថា ជារបស់ព្រះតថាគត ជាព្រះអរិយៈ ព្រោះព្រះតថាគត ជាអរិយៈ ទ្រង់ចាក់ធ្លុះហើយ និង សំដែងហើយ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា អរិយសច្ច ព្រោះជារបស់ពិតនៃព្រះអរិយៈ ” ។

ដីកាលោកសូត្រនោះ ថា “ ដោយ ២ បទថា **បដិវិទ្ធត្តា**

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទេសិតត្តា ច នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដែងនូវការៈនៃសច្ចៈ ទាំងនោះ ជារបស់នៃព្រះដ៏មានព្រះភាគ ជាព្រះអរិយៈ ថា ឈ្មោះថា ជារបស់នៃព្រះតថាគត ដែលជាព្រះអរិយៈ ដូច្នេះ ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់កំណត់ ដោយបដិវេទញ្ញាណ និង ទេសនាញាណ " ។

(១៦៤) មួយទៀត ឈ្មោះថា អរិយសច្ច ព្រោះភាវៈនៃសច្ចៈទាំងនុ៎ះ ឲ្យបានសម្រេចភាពជាព្រះអរិយៈផង ព្រោះសច្ចៈទាំងនុ៎ះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ដឹងហើយ ចំពោះព្រះអង្គផង ។

សមដូចព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងលោកសូត្រនោះឯង ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគត បណ្ឌិត ហៅថា ជាព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ដូច្នេះ ព្រោះភាវៈនៃអរិយសច្ចទាំង ៤ នេះឯង ជាធម្មជាត ដែលតថាគតត្រាស់ដឹងហើយ ដោយសេចក្ដីពិត " ។

ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ លុះពោល នូវសេចក្ដីនេះហើយ ទើបពោលកែទៀត សូម្បីក្នុងអដ្ឋកថាសច្ចវិភង្គ ថា " មួយទៀត សច្ចៈទាំងឡាយ ជាអរិយៈ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា អរិយសច្ច " ដូច្នេះ ។ បទថា " ***អរិយានិ*** *" គឺ មិនប្រែប្រួល អធិប្បាយថា មិនក្លាំងក្លាត់ " ។*

ដីកាវិភង្គ ថា " ក្នុងពាក្យថា ***អរិយភាវសិទ្ធិតោបិ*** *នេះ បណ្ឌិត គប្បីយល់ការលុបបទខាងចុង ព្រោះបទខាងដើមថា សច្ចៈ*

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

ទាំងឡាយ ដែលញុំាងភាវៈជាអរិយៈ ឲ្យបានសម្រេច ឈ្មោះថា អរិយសច្ច ។ ក្នុងពាក្យថា **អរិយានិ សច្ចានិ** នេះ គប្បីជ្រាប វិនិច្ឆ័យ យ៉ាងនេះថា សច្ចៈទាំងឡាយ ឈ្មោះថា អរិយៈ ព្រោះ ភាពជាធម៌ដែលបុគ្គលគប្បីដល់ គឺ ព្រោះភាពជាធម៌ ដែលបុគ្គល គប្បីសម្រេច ដោយភាវៈជាធម្មជាតដែលមិនប្រែប្រួល ។ មួយ ទៀត វោហារថា អរិយៈ នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបថា ជាវោហារ ដែលមិនភ្ញាំងភ្ញាត់ ជាវោហារ ដែលមានរូបមិនប្រែប្រួល " ។

(១៦៥) អដ្ឋកថាកុមារបញ្ហា ក្នុងខុទ្ទកបាឋៈ ថា " ន័យ មួយទៀត សច្ចៈ ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា អរិយៈ ព្រោះជាធម្មជាត ដែលសត្វលោក ព្រមទាំងទេវលោក គប្បីដល់, មានពាក្យ អធិប្បាយថា គប្បីបានសម្រេច ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ សច្ចៈ ទាំងនោះ បណ្ឌិត ទើបហៅថា អរិយសច្ច ដូច្នេះ, ព្រះពុទ្ធ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ និង ព្រះសាវកទាំងឡាយ ដែលសន្មតថា ជាព្រះ អរិយៈ ព្រោះធ្វើដំណើរទៅ ក្នុងសេចក្ដីចំរើន ដែលដឹងថា ជាឋានៈ ដែលសមគួរ គប្បីព្យាយាម ឬ ព្រោះការមិនធ្វើដំណើរទៅ ក្នុង សេចក្ដីមិនចំរើន ឬ ព្រោះប្រកបត្រូវ ក្នុងអរិយធម៌ គឺ ពោធិ-បក្ខិយធម៌ទាំង ៣៧ ប្រការ រមែងចាក់ធ្លុះ នូវសច្ចៈទាំងនុ៎ះ, ព្រោះ ហេតុនោះ សច្ចៈ ទាំងនោះ បណ្ឌិត ហៅថា អរិយសច្ច ដូច្នេះ " ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អដ្ឋកថាសច្ចវិភង្គ ថា “ ក៏ព្រោះព្រះអរិយៈ ទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធ ជាដើម រមែងចាក់ធ្លុះ នូវអរិយសច្ចៈទាំងនុ៎ះ ព្រោះ ហេតុនោះ សច្ចៈទាំងនុ៎ះ បណ្ឌិតហៅថា អរិយសច្ចៈ ដូច្នេះ ” ។

*ដីកាសច្ចវិភង្គ ថា “ ពាក្យថា **ពុទ្ធាទយោ** ក្នុងពាក្យថា **ពុទ្ធាទយោ អរិយា បដិវិជ្ឈន្តិ** នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ លើកវោហារ ថា ពុទ្ធៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងពេលដែលចាក់ធ្លុះហើយ យកមក ពោល ក្នុងបុរិមកាលនុ៎ះឯង ដូចជាវោហារដែលពោល ក្នុង ប្រយោគ ជាអាទិ៍ ថា ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ បានស្ដេចយាងទៅ កាន់ទី ក្រុងរាជគ្រឹះ យ៉ាងដូច្នោះឯង ។ មែនពិត ព្រះអរិយៈ ទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធ ជាដើមនោះ រមែងចាក់ធ្លុះ ដោយមគ្គទាំង ៤ ដូច្នេះឯង, មួយទៀត គប្បីឃើញការលុបបទខាងចុង ព្រោះបទខាងដើម ក្នុងបទថា **អរិយសច្ចានិ** នេះ ដោយវិគ្រោះថា សច្ចៈ ទាំងឡាយ ដែលព្រះអរិយៈ គប្បីចាក់ធ្លុះ ទើបឈ្មោះថា អរិយសច្ច ។*

(១៦៦) ចំណែក ក្នុងអដ្ឋកថាកុមារបញ្ហាវិភង្គ ព្រះអដ្ឋ-កថាចារ្យ សំដែងបទនៃព្រះសូត្រ ណា ថា ព្រះអរិយៈ ទាំងឡាយ រមែងចាក់ធ្លុះសច្ចៈទាំងនេះ ព្រោះហេតុនោះ បណ្ឌិត ទើបហៅ សច្ចៈទាំងនោះ ថា អរិយសច្ច ដូច្នេះ, បទនៃព្រះសូត្រនោះ ព្រះ មានព្រះភាគ មិនបានសំដែងហើយ ក្នុងសច្ចសំយុត្ត ។ សេចក្ដីនៃ

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

ពាក្យនៃអរិយសច្ច ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលហើយ សូម្បីក្នុង អដ្ឋកថាអដ្ឋិសញ្ញយសូត្រ ក្នុងតតិយវគ្គ ឯកនិបាត ក្នុងឥតិវុត្តកៈ ។

អដ្ឋកថាអដ្ឋមសូត្រ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃមគ្គសំយុត្ត ក្នុង មហាវគ្គ និង អដ្ឋកថាសច្ចវិភង្គ ថា “ បណ្ដាសច្ចៈទាំងនោះ សច្ចៈ ២ ខាងដើម ជាវដ្ដៈ, សច្ចៈ ២ ខាងចុង ជាវិវដ្ដៈ ។ បណ្ដាវដ្ដៈ និង វិវដ្ដៈ ទាំងនោះ ការតាំងចិត្តស៊ប់ ក្នុងកម្មដ្ឋាន នៃភិក្ខុ រមែង មាន ក្នុងសច្ចៈជាវដ្ដៈ, ក្នុងសច្ចៈដែលជាវិវដ្ដៈ មិនមានការតាំង ចិត្តស៊ប់ ។ ក៏ព្រះយោគាវចរ រៀនសច្ចៈ ២ យ៉ាងខាងដើម ក្នុង សំណាក់នៃអាចារ្យ ដោយសេចក្ដីសង្ខេប យ៉ាងនេះ ថា “ បញ្ចក្ខន្ធ ឈ្មោះថា ជាទុក្ខ, តណ្ហា ជាហេតុឲ្យកើតទុក្ខ ” ដូច្នេះ និង ដោយ ពិស្ដារ ដោយន័យជាដើម ថា ខន្ធ ៥ តើដូចម្ដេច, បញ្ចក្ខន្ធ គឺ រូបក្ខន្ធ ដូច្នេះហើយ ក៏ទន្ទេញ ដោយវាចា ជាញឹកញាប់ រមែងធ្វើ កម្មបាន ។ ចំណែកក្នុងសច្ចៈ ២ យ៉ាង ផ្សេងពីនេះ ព្រះយោគា- វចរ រមែងធ្វើកម្មបាន ដោយការស្ដាប់ យ៉ាងនេះឯងថា និរោធ- សច្ច ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រូវការ ជាទីពេញចិត្ត, មគ្គសច្ច ជាទី ប្រាថ្នា ជាទីត្រូវការ ជាទីពេញចិត្ត ” ដូច្នេះ ។ ព្រះយោគាវចរ នោះ កាលធ្វើយ៉ាងនេះ រមែងចាក់ធ្លុះនូវសច្ចៈ ៤ ដោយបដិវេធ- ញ្ញាណ ១ ដួង រមែងត្រាស់ដឹង ដោយអភិសមយញ្ញាណ ១

ដួង, គឺ រមែងចាក់ធ្លុះ នូវទុក្ខ ដោយបដិវេធញាណ គ្រឿងកំណត់ដឹង, នូវសមុទ័យ ដោយបដិវេធញាណ ជាហេតុលះ, នូវនិរោធ-សច្ច ដោយបដិវេធញាណ គ្រឿងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់, រមែងចាក់ធ្លុះ នូវមគ្គ ដោយបដិវេធញាណ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យចំរើន, រមែងត្រាស់ដឹង នូវទុក្ខ ដោយអភិសមយញ្ញាណ ដែលជាគ្រឿងកំណត់ដឹង ។បេ។ រមែងត្រាស់ដឹងមគ្គ ដោយអភិសមយញ្ញាណ ជាហេតុធ្វើឲ្យចំរើន ។ ក្នុងចំណែកខាងដើម ព្រះយោគាវចរនោះ រមែងមានបដិវេធញាណ ក្នុងសច្ចៈ ២ យ៉ាង ខាងដើម ដោយអំណាចការរៀន ការសាកសួរ ការស្តាប់ ការទ្រង់ចាំ និង ការពិចារណា, មានបដិវេធញាណ ក្នុងសច្ចៈ ២ យ៉ាង ខាងចុង ដោយអំណាចនៃការស្តាប់តែម្យ៉ាង, ក្នុងចំណែកខាងក្រោយ ព្រះយោគាវចរនោះ ទើបមានបដិវេធ ក្នុងសច្ចៈ ៣ យ៉ាង ដោយកិច្ច, មានបដិវេធញាណ ក្នុងនិរោធ ដោយ (កិរិយាកំណត់) ជាអារម្មណ៍ ដោយប្រការយ៉ាងដូច្នេះឯង ” ។

(១៦៧) ដីកាមគ្គសំយុត្តថា “ការបដិបត្តិកម្មដ្ឋាន ឈ្មោះថា **កម្មដ្ឋានាភិនិវេសោ** ។ អ្នកសិក្សា គប្បីធ្វើការសម្ពន្ធ ថា រៀននូវសច្ចៈ ២ យ៉ាង ខាងដើម ដូច្នេះចុះ ។ ដោយពាក្យថា **ឥជ្ជំ កន្តំ មនាបំ** នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ រមែងសំដែងនូវភាវៈនៃព្រះយោគា-

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

វចរ បង្អោនចូលទៅ ក្នុងនិរោធ និង មគ្គ, មិនសំដែងភាវៈ ជាអ្នកមិនបង្អោនចូលទៅ ក្នុងនិរោធ និង មគ្គ ឡើយ ។ ក៏បណ្ឌិតគប្បីឃើញការធ្វើកម្ម ក្នុងនិរោធសច្ច និង មគ្គសច្ចនោះ ថា គឺភាវៈដែលព្រះយោគាវចរ បង្អោនចូលទៅ ក្នុងនិរោធសច្ច និង មគ្គសច្ចនោះឯង ។ ន័យមួយទៀត ភាវៈនៃព្រះយោគាវចរ ជាអ្នកបង្អោនចូលទៅ ក្នុងនិរោធសច្ច និង មគ្គសច្ចនោះឯង ឈ្មោះថា ការត្រាស់ដឹង ដោយញាណតែមួយ ព្រោះជាគ្រឿងនិមិត្តរូប នៃការចាក់ធ្លុះសច្ចៈទាំងឡាយ ដោយញាណតែមួយ ប៉ុណ្ណោះឯង ព្រោះអត្ថវិគ្រោះ ថា ការប្រជុំ គឺ ការមកព្រមគ្នា ដោយសច្ចៈទាំងនោះ ដោយភាវៈជាធម៌មានមុខចំពោះគ្នា ។ បទថា ***អស្ស*** *បាន ដល់ ញាណ ឬ ព្រះយោគាវចរ ។ ក៏ក្នុងបដិវេធទាំងនេះ បដិវេធ-ញាណ គ្រប់យ៉ាង ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក មិនមែនជាបដិវេធដោយពិត ព្រោះមិនមានញាណជាគ្រឿងដឹង តាមសភាវៈពិតក្នុងអារម្មណ៍, បើមានពាក្យដណ្ដឹងសួរថា សូម្បីការចាក់ធ្លុះ ដែលកើតអំពីកិច្ច មានការរៀន ជាដើម ក៏ជាបដិវេធបានដែរ, បដិវេធនោះ មិនមែនជាលោកុត្តរៈ មិនមែនទេឬ " ។ ឆ្លើយថា រឿងនោះមិនមែនទេ ព្រោះភាវៈនៃបដិវេធ ដែលកើតមកអំពីកិច្ច មានការរៀនជាដើម គឺបុគ្គលណាមួយ មិនគប្បីពោល ដោយបដិវេធសព្ទ*

តែម៉្យាងបាន ។ ម៉្យាងទៀត ញាណ ក្នុងសច្ចៈ មានទុក្ខសច្ច ជាដើម ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដោយអំណាចនៃការរៀនជាដើម លោកពោលហើយថា បដិវេធ ក្នុងខាងដើម ព្រោះជានិមិត្តរូប នៃការចាក់ធ្លុះ, មិនមែនពោលថា ជាបដិវេធ ព្រោះភាវៈជាតួបដិវេធឡើយ, ចំណែក ញាណ ដែលជាតួបដិវេធ ពិតមែន រមែងសមគួរនូវភាវៈជាញាណដែលគប្បីពោលបានថា បដិវេធ ដោយត្រង់ ។ បទថា ***កិច្ចតោ*** *ប្រែថា ដោយកិច្ច មានការកំណត់ដឹងជាដើម ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលបដិវេធញាណ ដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយបទថា* ***អារម្មណប្បដិវេធោ*** *ដូច្នេះ " ។*

(១៦៨) អដ្ឋកថាសច្ចវិភង្គ ថា " ញាណ ជាគ្រឿងចាក់ធ្លុះសូម្បីទាំងពួង ជាលោកុត្តរៈ, ញាណ ដែលកើតអំពីការស្ដាប់ ការទ្រង់ចាំ និង ការពិចារណា ជាលោកិយៈ ផ្នែកកាមាវចរ ។ ចំណែកការពិចារណា ជាញាណ នៃមគ្គសច្ច " ។

កិរិយាឃើញ នូវសច្ចៈ ដោយអំណាចនៃ បដិវេធញាណ រមែងបាន សូម្បីក្នុងបទថា " ***អរិយសច្ចានទស្សនំ*** *" នេះ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលដោះស្រាយ ក្នុងអដ្ឋកថាថា " កិរិយាឃើញមគ្គ ដោយអំណាចការត្រាស់ដឹង នូវអរិយសច្ចទាំងឡាយ ៤ ឈ្មោះថា កិរិយាឃើញ នូវអរិយសច្ច,*

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

កិរិយាឃើញ នូវអរិយសច្ចនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ថា ជាមង្គល ព្រោះជាហេតុនៃការឆ្លងផុតអំពីសំសារទុក្ខបាន ” ។

*(១៦៩) ក៏ពាក្យថា “ **អភិសមយវសេន** ” នេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលសំដៅយកការត្រាស់ដឹង ដោយញាណ តែ ១ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ [១] ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គល ណា ឃើញទុក្ខ, បុគ្គល នោះ ឈ្មោះថា ឃើញនូវទុក្ខសមុទ័យផង ឃើញទុក្ខនិរោធផង ឃើញទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាផង, បុគ្គលណា ឃើញនូវទុក្ខសមុទ័យ, បុគ្គល នោះ ឈ្មោះថា ឃើញទុក្ខផង ។បេ។ បុគ្គលណា ឃើញនូវទុក្ខនិរោធ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ឃើញទុក្ខផង ។បេ។ បុគ្គលណាឃើញទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា, បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ឃើញនូវទុក្ខផង ឃើញទុក្ខសមុទ័យផង ឃើញទុក្ខនិរោធផង ” ។*

បាលីគវម្បតិសូត្រ ក្នុងតតិយវគ្គ សច្ចសំយុត្ត ។

*(១៧០) អដ្ឋកថាគវម្បតិសូត្រនោះ ថា “ ពាក្យថា **យោ ភិក្ខវេ ទុក្ខំ បស្សតិ ទុក្ខសមុទយម្បិ សោ បស្សតិ** ជាដើម ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ដោយអំណាច នៃការចាក់ធ្លុះ ដោយញាណតែមួយ ។ ព្រោះថា ការចាក់ធ្លុះ ដោយញាណតែ*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៣៩ ទំព័រទី ២៧១ ។

មួយ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ហើយ ក្នុងព្រះសូត្រនេះ ” ។

ដីកាគវម្បតិសូត្រនោះ ថា “ ការចាក់ធ្លុះ នូវសច្ចៈ ៤ ក្នុងខណៈជាមួយគ្នា ដោយញាណ តែមួយគត់ ឈ្មោះថា “ **ឯកប្បដិវេធោ** ” ។

(១៧១) ក៏បុគ្គលណា មិនឃើញសច្ចៈ ៤, បុគ្គលនោះនឹងមិនឆ្លងនូវសេចក្តីទុក្ខបាន ។ ព្រោះសំសារវដ្ត របស់បុគ្គលបែបនោះ មានវែងឆ្ងាយ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទើបទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងតតិយវគ្គ នៃសច្ចសំយុត្ត ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សំសារវដ្តនេះ ដែលតថាគត ក្តី អ្នកទាំងឡាយ ក្តី អន្ទោលទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅ អស់កាលដ៏យូរអង្វែង យ៉ាងនេះ ព្រោះមិនបានត្រាស់ដឹង មិនបានចាក់ធ្លុះអរិយសច្ចៈ ទាំងឡាយ ៤ ។ ព្រោះមិនបានត្រាស់ដឹង មិនបានចាក់ធ្លុះអរិយសច្ចៈ ទាំងឡាយ ៤ គឺ ដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សំសារវដ្តនេះ ដែលតថាគត ក្តី អ្នកទាំងឡាយ ក្តី អន្ទោលទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅ អស់កាលដ៏យូរអង្វែង យ៉ាងនេះ ព្រោះមិនបានត្រាស់ដឹង មិនបានចាក់ធ្លុះទុក្ខអរិយសច្ច, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សំសារវដ្តនេះ ដែលតថាគត ក្តី អ្នកទាំងឡាយ ក្តី អន្ទោលទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅ អស់កាលដ៏យូរអង្វែង យ៉ាងនេះ ព្រោះមិនបានត្រាស់ដឹង ព្រោះមិនបាន

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

ចាក់ធ្លុះនូវទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សំសារ-
វដ្តនេះ ដែលតថាគត ក្តី អ្នកទាំងឡាយ ក្តី អន្ទោលទៅ ត្រាច់
រង្គាត់ទៅ អស់កាលដ៏យូរអង្វែង យ៉ាងនេះ ព្រោះមិនបានត្រាស់
ដឹង ព្រោះមិនបានចាក់ធ្លុះនូវ ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច, ម្នាលភិក្ខុ
ទាំងឡាយ សំសារវដ្តនេះ ដែលតថាគត ក្តី អ្នកទាំងឡាយ ក្តី
អន្ទោលទៅ ត្រាច់រង្គាត់ទៅ អស់កាលដ៏យូរអង្វែង យ៉ាងនេះ
ព្រោះមិនបានត្រាស់ដឹង ព្រោះមិនបានចាក់ធ្លុះ នូវទុក្ខនិរោធគាមិនី
បដិបទាអរិយសច្ច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយសច្ច គឺ ទុក្ខនេះ
នោះ តថាគត ក្តី អ្នកទាំងឡាយ ក្តី បានត្រាស់ដឹងហើយ បាន
ចាក់ធ្លុះហើយ, ទុក្ខសមុទយ... ទុក្ខនិរោធ... ទុក្ខនិរោធគាមិនី
បដិបទាអរិយសច្ច តថាគត ក្តី អ្នកទាំងឡាយ ក្តី បានត្រាស់
ដឹងហើយ បានចាក់ធ្លុះហើយ ។ តណ្ហា ក្នុងភព តថាគត ក្តី អ្នក
ទាំងឡាយ ក្តី បានកាត់ផ្តាច់អស់ហើយ, តណ្ហា ដែលជាធម្មជាតិ
នាំសត្វឲ្យចូលទៅកាន់ភព អស់រលីងហើយ, ភព ថ្មីទៀត ក្នុង
កាលឥឡូវនេះ មិនបានសោះឡើយ ” ដូច្នេះ ។ ព្រះដ៏មានព្រះ
ភាគ ទ្រង់បានត្រាស់ពាក្យនេះហើយ លុះព្រះសុគត ទ្រង់ត្រាស់
ពាក្យនេះចប់ហើយ ព្រះសាស្តា ក៏បានត្រាស់ នូវគាថានេះ តទៅ
ទៀត ថា ៖

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

តថាគតក្តី អ្នកទាំងឡាយក្តី ដែលអន្ទោលទៅ [១] ក្នុងជាតិទាំងឡាយនោះ ៗ អស់កាលដ៏យូរអង្វែង ព្រោះមិនបានឃើញនូវអរិយសច្ចៈ ៤ តាមសេចក្តីពិត, អរិយសច្ចទាំង ៤ នេះនុ៎ះ តថាគត និង អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញហើយ, តណ្ហា ដែលនាំសត្វឲ្យចូលទៅកាន់ភព តថាគត និង អ្នកទាំងឡាយ បានដកចោលហើយ, ឫសគល់ នៃសេចក្តីទុក្ខ តថាគត និង អ្នកទាំងឡាយ បានរំលើងចោលហើយ, ភពថ្មីទៀត ក្នុងកាលឥឡូវនេះ មិនមានឡើយ ។

បឋមគេយ្យសូត្រ ចប់ ។

(១៧២) អដ្ឋកថាបឋមគេយ្យសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***អននុពោធា*** *បានដល់ ព្រោះការមិនដឹងតាម ។ បទថា* ***អប្បដិវេធា*** *បានដល់ ព្រោះការមិនចាក់ធ្លុះ ” ។*

ដីកាបឋមគេយ្យសូត្រនោះថា “ បទថា ***អននុពោធា*** *បានដល់ ព្រោះការមិនបាន នូវញាណ ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង តាមសមគួរដល់ញាណជាគ្រឿងចាក់ធ្លុះ ។ បទថា* ***អប្បដិវេធា*** *បានដល់ ព្រោះការមិនមាន នៃញាណជាគ្រឿងចាក់ធ្លុះ នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ឲ្យបានជាក់ច្បាស់ នៅចំពោះមុខ ” ។*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៣៩ ទំព័រទី ២៦២ ។

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

(១៧៣) អដ្ឋកថាសូត្រខាងដើម នៃសូត្រទាំងពួង ក្នុង ចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ បទថា **អននុពោធា** ប្រែថា ព្រោះមិនបានត្រាស់ដឹង គឺ ព្រោះមិនដឹង ។ បទថា **អប្បដិវេធា** ប្រែថា ព្រោះមិនបានចាក់ធ្លុះ បានដល់ ព្រោះមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ បទថា **ទីឃមទ្ធានំ** គឺ អស់កាលដ៏យូរអង្វែង ។ បទថា **សន្ធាវិតំ** បានដល់ អន្ទោលទៅ ដោយការ (ចេញ) ពីភពទៅកាន់ភព ។ បទថា **សំសរិតំ** បានដល់ ត្រាច់រង្គាត់ទៅ ដោយអំណាចការទៅ និង ការមក ជាញឹកញាប់ ។ ២ បទថា **មមញ្ចេវ តុម្ហាកញ្ច** បានដល់ ដែលតថាគត និង អ្នកទាំងឡាយ ។ ន័យមួយទៀត ២ បទថា **សន្ធាវិតំ សំសរិតំ** គឺ ការអន្ទោលទៅ ការត្រាច់រង្គាត់ទៅ បានមានហើយ ដល់តថាគត និង អ្នកទាំងឡាយ ។ សេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងភពទាំងឡាយ ឈ្មោះថា **ភវតណ្ហា** ។ តណ្ហាដែលដូចជាខ្សែចងសត្វ ក្នុងភព ឈ្មោះថា **ភវនេត្តិ** ។ ពាក្យថា **ភវនេត្តិ** នោះ គឺ ជាឈ្មោះ នៃតណ្ហាទុំះឯង ។ មែនពិត សត្វទាំងឡាយ ត្រូវតណ្ហានោះ ចងហើយ នាំទៅកាន់ភពនោះ ៗ ប្រៀបដូចជាសត្វគោទាំងឡាយ ដែលនាយគោបាល ចងត្រង់-ក ហើយនាំយកទៅ ដូច្នោះឯង, ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា **ភវនេត្តិ** ដូច្នេះ ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(១៧៤) ដីកាបឋមសូត្រនោះ ថា “ ញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងចំណែកខាងដើម ឈ្មោះថា **អនុពោធោ** ។ ការត្រាស់ដឹងដោយ មគ្គញ្ញាណ ឈ្មោះថា **បដិវេធោ** ។ បណ្ដាញាណទាំង ២ យ៉ាងនោះ ព្រោះការចាក់ធ្លុះ ដែលមានការដឹងតាម ជាចំណែកខាងដើម វៀរចាកការត្រាស់ដឹង រមែងមិនសម្រេចបាន, សូម្បីការត្រាស់ដឹងខ្លះ ក៏ត្រូវតែទាក់ទងជាមួយនឹងបដិវេធ, មួយទៀត ការត្រាច់រង្គាត់ទៅ ក្នុងវដ្ដៈ មានការមិនមានការត្រាស់ដឹង និង ការចាក់ធ្លុះទាំង ២ យ៉ាងនោះ ជាហេតុ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ហើយ ក្នុងបាលី ថា **អននុពោធា** ។បេ។ **តុម្ហាកញ្ច** ដូច្នេះ ។ ការចេញពីភព ចូលទៅកាន់ភពមួយទៀត ដោយអំណាចការចាប់បដិសន្ធិ ឈ្មោះថា ការអន្ទោលទៅ, ការត្រាច់រង្គាត់ទៅ ដោយអំណាចការច្យុតិ និង ការកើត ជាញឹកញាប់ ឈ្មោះថា ការត្រាច់រង្គាត់ទៅ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោល ថា **ភវតោ** ដូច្នេះជាដើម ។ ក្នុងវិកប្ប ទី១ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ សំដៅយកនូវភាវៈនៃសន្ធាវិតបទ និង សំសរិតបទ ជាកម្មសាធនៈ ទើបពោលថា **មយា ច តុម្ហេហិ ច** ដូច្នេះ ។ ចំណែក ក្នុងវិកប្ប ទី ២ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ធ្វើនូវភាវៈនៃសព្ទទាំង ២ យ៉ាងនោះ ជាភាវសាធនៈ ក្នុងហឫទ័យហើយ ទើបពោល

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

*ដោយអំណាចនៃបទ តាមដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហើយនុ៎ះឯងថា **មម ចេវ តុម្ហាកញ្ច** ។ អភិសង្ខារ រមែងនាំសន្តានសត្វដែលខ្ចួនចងហើយ ដោយខ្សែ គឺតណ្ហា ទៅកាន់ភពផ្សេងទៀត ដោយតណ្ហានុ៎ះ ប្រៀបដូចជាបុរសដែលមានខ្សែនៅក្នុងដៃ នាំផ្លូវសត្វដែលខ្ចួនចងទុកហើយ ដោយខ្សែវែង ទៅកាន់ប្រទេសដទៃដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានុ៎ះ ទើបឈ្មោះថា **ភវនេត្តិ** ។ ហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **ភវរជ្ជុ** ជាដើម " ។*

(១៧៥) ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់សំដែងធម៌ ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ពាក្យជាគាថានេះ ក្នុងគេយ្យសូត្រ ទី២ ក្នុងសច្ចសំយុត្ត [១] នោះឯង ថា ៖

ពួកជនណា មិនដឹងច្បាស់ នូវសេចក្តីទុក្ខ ទាំងហេតុដែលនាំឲ្យកើតទុក្ខ, សេចក្តីទុក្ខ រំលត់ឥតមានសេសសល់ សព្វអន្លើ ព្រោះមគ្គឯណា, ពួកជននោះ មិនដឹងនូវមគ្គ ដែលជាដំណើរទៅ កាន់សេចក្តីរម្ងាប់ទុក្ខនោះ ជាអ្នកសាបសូន្យបាកចេតោវិមុត្តិ និង បញ្ញាវិមុត្តិ, ជនទាំងនោះ មិនគួរដើម្បីនឹងធ្វើទីបំផុត នៃសេចក្តីទុក្ខ, ជនទាំងនោះ ជាអ្នកចូលទៅកាន់ជាតិ និង ជរា ។ លុះតែពួកជនណា ដឹងច្បាស់នូវសេចក្តី

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី៥៣ ទំព័រទី ១៣៨ ។ សុត្តន្តបិដក ភាគ ៣៩ ទំព័រ២៦៤ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទុក្ខ ទាំងហេតុដែលនាំឲ្យកើតទុក្ខ, សេចក្ដីទុក្ខ រមែង រលត់ទៅ ឥតមានសេសសល់ សព្វអន្លើ ព្រោះមគ្គឯណា, ពួកជននោះ ដឹងច្បាស់នូវមគ្គ ដែលជាដំណើរទៅកាន់ សេចក្ដីស្ងប់រម្ងាប់សេចក្ដីទុក្ខនោះ ជាអ្នកបរិបូណ៌ ដោយ ចេតោវិមុត្តិ និង បញ្ញាវិមុត្តិ, ពួកជនោះ សមគួរដើម្បីធ្វើ ទីបំផុត នៃសេចក្ដីទុក្ខបាន, ពួកជននោះ ជាអ្នកមិនចូល ទៅកាន់ជាតិ និង ជរា បានឡើយ ។

សូម្បីក្នុងទ្វយតានុបស្សនាសូត្រ ក្នុងតតិយវគ្គ នៃ សុត្តនិបាត ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ត្រាស់ហើយ យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។

(១៧៦) អដ្ឋកថាទ្វយតានុបស្សនាសូត្រ ថា “ បណ្ដាបទ ទាំងនោះ ដោយបទថា ***យត្ថ ច*** *នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ សំដែង នូវព្រះនិព្វាន ។ ព្រោះថា ទុក្ខ រមែងរលត់ទៅ សព្វអន្លើ គឺ រមែងរលត់ដោយប្រការទាំងពួង គឺ រមែងរលត់ព្រមទាំងហេតុ ឈ្មោះថា រមែងរលត់ឥតមានសេសសល់ឡើយ ក្នុងព្រះនិព្វាន ។ ២ បទថា* ***តញ្ច មគ្គំ*** *បានដល់ ទាំងមគ្គ មានអង្គ ៨ នោះ ” ។*

អដ្ឋកថាអដ្ឋិសញ្ញាយសូត្រ ក្នុងឥតិវុត្តកៈ ថា “ នូវមគ្គដែល ជាដំណើរទៅកាន់សេចក្ដីរម្ងាប់សេចក្ដីទុក្ខ ព្រោះវិគ្រោះថា រមែង ដល់នូវសេចក្ដីស្ងប់រម្ងាប់ គឺ ការរលត់សេចក្ដីទុក្ខ ” ។

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច

(១៧៧) អដ្ឋកថាសច្ចសំយុត្ត ថា “ ២ បទថា ***ចេតោវិមុត្តិ បញ្ញាវិមុត្តិ*** *គឺ ជាឈ្មោះនៃសមាធិ ដែលជាតួផល និង បញ្ញា ដែលជាតួផល ” ។*

ដីកាសច្ចសំតយុត្តនោះ ថា “ បទថា ***ផលសមាធិផល-ប្បញ្ញានំ*** *បានដល់ សមាធិ និង បញ្ញា ដែលជាតួផលកើតពីមគ្គ ” ។*

អដ្ឋកថា ទ្វយតានុបស្សនាសូត្រ ថា “ សមាធិ ដែលសម្បយុត្ត ដោយអរហត្តផល បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា ***ចេតោវិមុត្តិ*** *ព្រោះសម្រេក នូវសេចក្ដីតម្រេក, បញ្ញា ដែលសម្បយុត្ត ដោយអរហត្តផល បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា* ***បញ្ញាវិមុត្តិ*** *ព្រោះសម្រេកនូវអវិជ្ជា ។ ន័យមួយទៀត អរហត្តផល ដែលបុគ្គលអ្នកមានតណ្ហាចរិត គ្របសង្កត់នូវកិលេសទាំងឡាយបាន ដោយកំឡាំងនៃអប្បនាឈាន ហើយក៏បានសម្រេច ឈ្មោះថា* ***ចេតោវិមុត្តិ*** *ព្រោះសម្រេករាគៈ, អរហត្តផល ដែលបុគ្គលអ្នកមានទិដ្ឋិចរិត ញ៉ាំងគុណធម៌ ត្រឹមតែឧបចារឈាន ឲ្យកើតឡើងហើយ ឃើញជាក់ច្បាស់ បានសម្រេចហើយ ឈ្មោះថា បញ្ញាវិមុត្តិ ព្រោះសម្រេចនូវអវិជ្ជា ។*

ន័យមួយទៀត អនាគាមិផល ឈ្មោះថា ***ចេតោវិមុត្តិ*** *ព្រោះសម្រេកនូវកាមរាគៈ, អរហត្តផល ឈ្មោះថា* ***បញ្ញាវិមុត្តិ***

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ព្រោះសម្រេចនូវអវិជ្ជា ដោយប្រការទាំងពួង យ៉ាងដូច្នេះឯង ។ បទថា ***អន្តកិរិយាយ*** *បានដល់ ដើម្បីធ្វើនូវទីបំផុត នៃសេចក្តីទុក្ខក្នុងវដ្ដ: ។ បទថា* ***ជាតិជរូបគា*** *បានដល់ ជាអ្នកចូលទៅដល់ជាតិ និង ជរាហើយ, មួយទៀត ជាអ្នកដែលជាតិ និង ជរា ចូលទៅដល់ហើយ, អធិប្បាយថា ពួកជនទាំងនោះ រមែងមិនរួចផុតអំពីជាតិ និង ជរា ទៅបានឡើយ ” ។*

ក៏ពួកជនអ្នកឃើញសច្ច: ហើយកន្លងផុត នូវសង្សារទុក្ខគណនាត្រាពប់មិនអស់ឡើយ ។ នឹងមានប្រយោជន៍អ្វីទៅ ដោយរឿង (ដែលជាឧទាហរណ៍) ។

ពណ៌នាអំពីការឃើញអរិយសច្ច ចប់ ។

ប្រែចប់ ថ្ងៃពុធ ៣ រោច ខែផល្គុណ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹង ថ្ងៃ ទី ១០ ខែមិនា ១៩៩៣

សាសនាចម្រើន ព្រោះមានអ្នកសិក្សាដ៏ត្រឹមត្រូវ
និង
ប្រតិបត្តិដ៏ត្រឹមត្រូវ តាមការសិក្សា ។

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

(១៧៨) ឈ្មោះថា ព្រះនិព្វាន មាន ២ យ៉ាង ដោយបរិយាយ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ក្នុងសត្តមសូត្រ [១] នៃទុតិយវគ្គ ក្នុងឥតិវុត្តកៈ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ និព្វានធាតុនេះ មាន ២ យ៉ាង ។ និព្វានធាតុ ២ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ គឺ សឧបាទិសេសនិព្វានធាតុ ១ អនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ១ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះសឧបាទិសេសនិព្វានធាតុ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ជាព្រះអរហន្តខីណាស្រព មានព្រហ្មចរិយៈ ប្រព្រឹត្តរួចហើយ មានសោឡសកិច្ច បានធ្វើសម្រេចហើយ មានភារៈដាក់ចុះហើយ មានប្រយោជន៍ របស់ខ្លួនសម្រេចហើយ ដោយលំដាប់ មានសំយោជនៈ ក្នុងភព អស់ហើយ ផុតស្រឡះហើយ ព្រោះដឹងប្រពៃ ។ ព្រះអរហន្ត ខីណាស្រពនោះ នៅសោយអារម្មណ៍ដែលជាទីពេញចិត្ត និង មិនជាទីពេញចិត្ត សោយសុខ និង ទុក្ខ ព្រោះឥន្ទ្រីយ៍ទាំងឡាយ ៥ ណា មិនមានការថ្នាំងថ្នាក់, ឥន្ទ្រីយ៍ទាំង ៥ នោះ របស់ព្រះអរហន្តខីណាស្រពនោះ តាំងនៅដដែល ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ការអស់រាគៈ អស់ទោសៈ អស់មោហៈ ណា

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៣ ទំព័រទី ៥០ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

របស់ព្រះអរហន្ត ទីណាស្រេចនោះ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះហៅថា សឧបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះអនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ តើដូចម្តេច ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាព្រះអរហន្ត ។បេ។ រួចផុតស្រឡះហើយព្រោះដឹងដោយប្រពៃ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ការសោយ នូវអារម្មណ៍ទាំងពួង របស់ព្រះអរហន្តនោះ ដែលព្រះអរហន្តនោះមិនត្រេកអរហើយ នឹងស្ងប់រម្ងាប់ ក្នុងអត្តភាពនេះឯង, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ ហៅថា អនុបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ និព្វានធាតុ មាន ២ យ៉ាងនេះឯង ។ លុះព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់នូវសេចក្តីនោះហើយ ។ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់គាថាព័ន្ធនេះ ក្នុងសត្តមសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះថា ៖

និព្វានធាតុ ២ យ៉ាងនេះ គឺព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់មានបក្ខុ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ (ដោយតណ្ហា និង ទិដ្ឋិ) មិនញាប់ញ័រ (ដោយលោកធម៌) ទ្រង់ប្រកាសហើយ ។ ក៏ធាតុមួយដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ជាទីអស់ទៅនៃតណ្ហាក្នុងភពជាសឧបាទិសេសៈ ។ បំណែកធាតុ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបរលោក ដែលជាទីរលត់នៃភព គ្មានសល់ដោយប្រការទាំងពួង ឈ្មោះថា អនុបាទិសេសៈ ។ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ណា ជាអ្នកមានចិត្តរួចផុតស្រឡះហើយ ជាអ្នកអស់តណ្ហា ដែលនាំសត្វទៅកាន់ភព ព្រោះដឹងនូវព្រះនិព្វាននេះ ដែលបច្ច័យតាក់តែងមិនបានហើយ, ព្រះអរហន្តទាំងឡាយនោះ ត្រេកអរហើយ ក្នុងព្រះនិព្វាន ជាទីអស់ទៅ ព្រោះបានធម៌មានខ្លឹម, ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ បានលះភពទាំងពួងអស់ហើយ ។

ចាលី ចប់ ។

*(១៧៩) អដ្ឋកថាឥតិវុត្តកៈ ថា “ បទថា **ទ្វេមា** កាត់បទជា **ទ្វេ ឥមា** (គឺនិព្វានធាតុ ២ យ៉ាងនេះ) ។ តណ្ហា ហៅថា វានៈ (គ្រឿងចាក់ដោត), ធម្មជាត ណា ចេញហើយ អំពីតណ្ហា ឈ្មោះថា វានៈ ហេតុនោះ ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា និព្វាន, មួយទៀត តណ្ហា ឈ្មោះថា វានៈ រមែងមិនមាន ក្នុងធម្មជាតនេះ ហេតុនោះ ធម្មជាតនេះ ឈ្មោះថា និព្វាន, មួយទៀត ការមិនមាននៃតណ្ហា ឈ្មោះថា វានៈ ក្នុងធម្មជាតនេះ ដែលព្រះអរិយបុគ្គលបានសម្រេចហើយ ហេតុនោះ ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា និព្វាន ។ និព្វាននោះឯង ឈ្មោះថា ធាតុ ព្រោះអត្ថថា មិនមែនជាសត្វ មិនមែនជីវៈ និង ព្រោះអត្ថថា ទ្រទ្រង់ទុកនូវភាវៈរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា និព្វានធាតុ ។ ដោយបរមត្ថ ការប្លែកផ្សេងអំពីគ្នា*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

នៃនិព្វានធាតុ រមែងមិនមាន, តែការប្លែកផ្សេងអំពីគ្នា រមែងប្រាកដ ដោយបរិយាយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់បាន សំដៅយក នូវការប្លែកផ្សេងគ្នា ដោយបរិយាយនោះ ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា ***ទ្វេមា ភិក្ខវេ និព្វានធាតុយោ*** *ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា* ***សឧបាទិសេស:*** *ដូច្នេះជាដើម ដើម្បីនឹងសំដែង នូវប្រភេទ តាមដែលទ្រង់ព្រះបំណងហើយ ។*

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងពាក្យថា ***សឧបាទិសេសា*** *នោះ ដូចតទៅ សភាវៈណា ដែលកិលេសទាំងឡាយ មានតណ្ហា ជាដើម រមែងចូលទៅប្រកាន់ខ្ជាប់ ដោយភាវៈជាផល ហេតុនោះ សភាវៈនោះ ឈ្មោះថា* ***ឧបាទិ*** *គឺ ខន្ធបញ្ចកៈ ។ ឧបាទិនុ៎ះឯង នៅសេសសល់ ទើបឈ្មោះថា ឧបាទិសេសៈ ។ និព្វានធម៌ រមែង ប្រព្រឹត្តទៅ មួយអន្លើដោយឧបាទិសេសៈ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះ ថា សឧបាទិសេសៈ ។ និព្វានធម៌ ឈ្មោះថា អនុបាទិសេសៈ ព្រោះមិនមានឧបាទិនោះ ” ។*

(១៨០) អដ្ឋកថាមូលបរិយាយសូត្រ និង អដ្ឋកថាឥតិវុត្តកៈ ថា “ បទថា ***អរហំ*** *មានសេចក្តីថា ជាអ្នកឆ្ងាយចាក កិលេស គឺ ជាអ្នកមានកិលេស ក្នុងទីឆ្ងាយ អធិប្បាយថា ជា អ្នកលះកិលេសអស់ហើយ ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបទថា*

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ខីណាសវោ ដូចតទៅ អាសវៈទាំងឡាយ ៤ របស់ភិក្ខុ ជាព្រះអរហន្តអស់ហើយ គឺ ដែលភិក្ខុជាព្រះអរហន្តនោះ លះបានហើយ ជីករំលើងចោលហើយ ស្ងប់រម្ងាប់ហើយ មិនគួរកើតឡើងបាន គឺ ដែលភិក្ខុជាព្រះអរហន្តនោះ ដុតចោលហើយ ដោយភ្លើង គឺ ញាណ, ដោយហេតុនោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ព្រះខីណាស្រព ។ គប្បីជ្រាបវិគ្រោះ ក្នុងបទថា **វុសិតវា** ដូចតទៅ ភិក្ខុណា នៅហើយ គឺ នៅចប់ស្រេចហើយ ទាំងក្នុងការនៅរួមជាមួយគ្រូ ទាំងក្នុងអរិយមគ្គ ទាំងក្នុងធម៌ជាគ្រឿងនៅ របស់ព្រះអរិយៈ ១០ ប្រការ ហេតុនោះ ភិក្ខុនោះ ឈ្មោះថា **វុសិតវា** (នៅចប់ហើយ) , ភិក្ខុណា មានព្រហ្មចរិយៈ នៅចប់ហើយ គឺ នៅចប់ស្រេចហើយ បានដល់ មានធម៌ជាគ្រឿងនៅប្រព្រឹត្តរួចហើយ គឺ មានចរណៈប្រព្រឹត្តរួចហើយ ហេតុនោះ ភិក្ខុនោះ ទើបឈ្មោះថា **វុសិតវា** (ជាអ្នកមានព្រហ្មចរិយៈប្រព្រឹត្តរួចហើយ) ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងបទថា **កតករណីយោ** ដូចតទៅ ព្រះសេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក រហូតដល់បុថុជ្ជនអ្នកមានធម៌ល្អ ឈ្មោះថា រមែងធ្វើកិច្ចដែលគួរធ្វើ ដោយមគ្គទាំង ៤, កិច្ចដែលគួរធ្វើគ្រប់យ៉ាង គឺព្រះខីណាស្រព បានធ្វើហើយ គឺ ឲ្យចប់សព្វគ្រប់អស់ហើយ, កិច្ចដែលគួរធ្វើឲ្យខ្ពស់ៗ ទៅ ដើម្បីសម្រេចការអស់ទៅ នៃសេចក្ដី

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទុក្ខ មិនមានសោះឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះខីណាស្រពនោះ ទើបឈ្មោះថា មានកិច្ចដែលគួរធ្វើបានធ្វើរួចស្រេចហើយ ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបទថា **ឱហិតភារោ** ដូចតទៅ ភារៈ ៣ គឺ ខន្ធភារៈ កិលេសភារៈ អភិសង្ខារភារៈ, ភារៈ ៣ នេះ គឺព្រះខីណាស្រពនោះ ដាក់ចុះហើយ គឺ ទំលាក់ចុះហើយ ទំលាក់ចោលហើយ បានដល់ ធ្វើឲ្យធ្លាក់ចុះហើយ ដោយហេតុនោះ ព្រះខីណាស្រពនោះ ព្រះអង្គត្រាស់ថា ជាអ្នកមានភារៈដាក់ចុះហើយ ។ បទថា **អនុប្បត្តសទត្ថោ** គឺ ជាអ្នកសម្រេចប្រយោជន៍ របស់ខ្លួនដោយលំដាប់, មានពាក្យអធិប្បាយថា នូវប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។ សព្ទថា **សទត្ថំ** នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើអាទេស **ក** អក្សរឲ្យទៅជា **ទ** អក្សរ ។ មួយទៀត ព្រះអរហត្ត បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។ ព្រោះថា ព្រះអរហត្តនោះ ហៅថា ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ព្រោះជាប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ដោយអត្ថថា ជាប់ទាក់ទងក្នុងខ្លួន ដោយអត្ថថា មិនលះបង់ខ្លួន និង ដោយអត្ថថា ជាប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែងរបស់ខ្លួន ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបទថា **បរិក្ខីណភវសំយោជនោ** ដូចតទៅ សំយោជនៈ ១០ យ៉ាង គឺ សំយោជនៈ គឺ កាមរាគៈ សំយោជនៈ គឺ បដិឃៈ មានះ ទិដ្ឋិ វិចិកិច្ឆា សីលព្វតបរាមាសៈ ភវរាគៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ និង

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

សំយោជនៈ គឺ អវិជ្ជា, ព្រោះថា សំយោជនៈ ទាំងនេះ រមែង ប្រកប គឺ ចងពួកសត្វ ទុកក្នុងភពទាំងឡាយ, ន័យមួយទៀត រមែងប្រកបនូវភពដោយភព, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ភវសំយោជនៈ ដូច្នេះ, ភវសំយោជនៈ ទាំង ឡាយនេះ របស់ព្រះអរហន្ត អស់រលីងហើយ គឺ ព្រះអរហន្ត នោះ លះបង់ហើយ បានដល់ ដុតចោលហើយ ដោយភ្លើង គឺ ញាណ ដោយហេតុនោះ ភិក្ខុ ដែលជាព្រះអរហន្តនោះ ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ជាអ្នកមានកិលេសគ្រឿងប្រកបទុក ក្នុង ភព អស់រលីងហើយ ។ បទថា ***សម្មទញ្ញា*** *បានដល់ ព្រោះដឹង ដោយប្រពៃ ។ សួរថា ពាក្យនេះ ព្រះអង្គ ទ្រង់ត្រាស់អធិប្បាយ យ៉ាងដូចម្តេច ។ ព្រះអង្គ ទ្រង់ត្រាស់អធិប្បាយថា ព្រោះដឹង គឺ យល់ បានដល់ ព្រោះពិចារណា គឺ ត្រិះរិះនូវអត្ថនៃខន្ធ ថាជាខន្ធ អត្ថនៃពួកអាយតនៈ ថាជាអាយតនៈ អត្ថនៃធាតុទាំងឡាយ ថាជា ធាតុ អត្ថនៃសេចក្តីទុក្ខ ថាជាហេតុបៀតបៀន អត្ថនៃសមុទយៈ ថាជាដែនកើត (នៃទុក្ខ) អត្ថនៃនិរោធ ថាជាធម៌ស្ងប់ អត្ថនៃមគ្គ ថាជាគ្រឿងឃើញ ឬ នូវការប្លែកផ្សេងគ្នាជាដើម យ៉ាងដូច្នេះ ថា សង្ខារទាំងឡាយ ជារបស់មិនទៀងទាត់ ដូច្នេះ គឺ ព្រោះធ្វើឲ្យ ជាក់ច្បាស់ បានដល់ ព្រោះធ្វើឲ្យប្រាកដ ដោយប្រពៃ គឺតាម*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

សេចក្តីពិត ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងបទថា ***វិមុត្តោ*** *ដូចតទៅ វិមុត្តិ មាន ២ យ៉ាង គឺ កិរិយាបង្អោនចូលទៅនៃចិត្ត ១ និព្វាន ១ ។ មែនពិត ព្រះអរហន្ត ឈ្មោះថា រួចផុតហើយ សូម្បីដោយការរួចផុតនៃចិត្ត ព្រោះភាវៈជាអ្នកមានចិត្ត រួចផុតហើយ ចាកកិលេសទាំងពួង, ឈ្មោះថា ជាអ្នករួចផុតស្រឡះហើយ សូម្បីក្នុងព្រះនិព្វាន ព្រោះជាអ្នកបង្អោនចូលទៅកាន់ព្រះនិព្វាន, ក៏ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុជាព្រះអរហន្ត ទើបឈ្មោះថា ជាអ្នករួចស្រឡះហើយ ព្រោះដឹងដោយប្រពៃ " ។*

(១៨១) ដីកាមូលបរិយាយសូត្រ ថា " អត្ថកថា នេះ ជាអត្ថកថានៃព្រះសូត្រ ក៏ពិតមែន, ក៏ប៉ុន្តែ ន័យដែលមកហើយ ក្នុងព្រះអភិធម្ម ជាន័យដោយត្រង់ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យកាលនឹងសំដែង ដោយអភិធម្មន័យនោះ ទើបពោលថា ***ចត្តារោ អាសវា*** *ដូច្នេះ ។ ២ បទថា* ***សមុច្ឆិន្នា បដិប្បស្សទ្ធា*** *មានសេចក្តីថា អាសវៈ ៤ គឺ ព្រះអរហន្ត បានគាស់រំលើងហើយ ដោយផ្តាច់ដើមតែម្តង ក៏ទេដែរ, តាមពិត អាសវៈទាំងនោះ ក៏ស្ងប់រម្ងាប់ទៅហើយផង ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបរួបរួមសូម្បីនូវផលកិច្ច ចូលជាមួយនឹងមគ្គកិច្ច ។ ការធ្វើតាម នូវឱវាទប្រតិបត្តិរបស់គ្រូទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ការនៅរួមជាមួយនឹងគ្រូ ព្រោះជា*

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ការញ៉ាំងសីលឲ្យបានបរិសុទ្ធ ។ ការសម្រេចនូវសម្បត្តិ គឺអរិយ-មគ្គ ទាំងឯង ឈ្មោះថា ការនៅដោយអរិយមគ្គ ។ គុណធម៌ទាំងឡាយ មានការលះអង្គ ៥ ចោល ជាដើម ឈ្មោះថា អរិយវាសៈ ១០ យ៉ាង ។ ព្រហ្មចរិយៈ គឺកិក្ខុប្រព្រឹត្តរួចស្រេច ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា វុសិតៈ បានដល់ អរិយមគ្គ និង អរិយផល, ព្រហ្មចរិយៈ ដែលឈ្មោះថា វុសិតៈនោះ របស់កិក្ខុទាំង មាន ហេតុនោះ កិក្ខុទាំង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ***វុសិតវា*** *ដោយអំណាចនៃការប្រាថ្នា នូវពាក្យពោល ដ៏ប្រសើរ ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលហើយ នូវបរិញ្ញាកិច្ច បហានកិច្ច ភាវនាកិច្ច និងសច្ឆិកិរិយកិច្ច ដោយបទថា* ***ករណីយំ*** *។ ក៏ព្រោះករណីយកិច្ច នោះ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា មាន ១៦ យ៉ាង ព្រោះភាវៈជាកិច្ច ដែលភិក្ខុគប្បីធ្វើ ក្នុងសច្ចៈទាំងឡាយ ៤ ចំពោះមួយ ៗ ដោយ មគ្គ ៤, ហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា* ***ចតូហិ មគ្គេហិ ករណីយំ*** *។ ក្នុងបទថា* ***ភារា*** *ខន្ធ កិលេស និង អភិសង្ខារ ឈ្មោះថា ភារៈ ព្រោះអត្ថថា ញ៉ាំងសត្វឲ្យលិចលង់ ។ ដូចជាព្រះតម្រាស់ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា បញ្ចខន្ធទាំងនោះ ជារបស់ធ្ងន់ពិត ដូច្នេះ ។ ព្រះអរហត្ត ដែលឈ្មោះថា ជាប់ ទាក់ទង ក្នុងខ្លួន ព្រោះទាក់ទង ក្នុងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តនៃខ្លួន ដោយ*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ប្រាជ្ញាញាណ ។ ដែលឈ្មោះថា ជារបស់ដែលមិនលះបង់ខ្លួន ព្រោះរាប់បញ្ចូលក្នុងសន្តានរបស់ខ្លួន ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ កាលនឹងសំដែងថា ព្រះអរហត្តនេះនោះ រមែងកើតឡើង ក្នុងធម៌ដែលមិនមានទោសទាំងពួង ក៏ពិតមែនហើយ, ទោះជាដូច្នោះ សេចក្តីល្អដ៏ប្រសើរ ក៏រមែងមាន ក្នុងព្រះអរហត្ត ដែលជាធម៌ដ៏ប្រសើរ ដែលមានការមិនកម្រើកជាសភាព និង មានការមិនវិនាសសាបសូន្យជាធម្មតា នឹងមិនមានក្នុងធម៌ក្រៅអំពីនេះឡើយ ដូច្នេះ ទើបពោលថា ***អត្តនោ បរមត្ថត្ថេន*** *។ អធិប្បាយថា ដោយភាវៈជាប្រយោជន៍ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ។ ឈ្មោះថា ន័យដែលមកហើយ ក្នុងព្រះសូត្រ ជាន័យដែលមក ដោយបរិយាយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ កាលនឹងសំដែង នូវសំយោជនៈទាំងឡាយ ដោយន័យដែលត្រង់ ទើបពោលថា* ***ឥស្សាមច្ឆរិយសំយោជនំ*** *ដូច្នេះ, ប៉ុន្តែ នឹងមិនពោល ដោយពាក្យជាដើមថា រូបរាគៈ ដូច្នេះឡើយ ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុង ២ បទថា* ***ភវេសុ សំយោជេន្តិ*** *ដូចតទៅ សំយោជនៈទាំងនេះ ជាបច្ច័យ នៃភពទាំងឡាយ ដែលជាទីតាំង នៃកិលេស កម្ម វិបាក រមែងចង (ពួកសត្វ) ដោយអំណាច នៃការមិនព្រមឲ្យ ដើម្បីរលាស់ខ្លួន (ពីវដ្តៈ) , ក៏កាលបើសូម្បីមានភាវៈនៃធម៌ដទៃទៀត ជាបច្ច័យ នៃកិលេស កម្ម និង វិបាក*

នោះ, ភាវៈនៃធម៌ទាំងនោះ ជាបច្ច័យ នៃកិលេស កម្ម និង វិបាក នោះ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សង្គ្រោះ ដោយឱរម្ភាគិយ-សំយោជនៈ វៀរលែងសំយោជនៈ ទាំងឡាយចេញ រមែងមាន មិនបាន, ព្រោះហេតុនោះ ការកំណត់កម្ម ដែលញ៉ាំងសត្វ ឲ្យកើត ក្នុងភពនោះ ៗ ជាការកំណត់ភពបាន, ចំណែក កម្មទាំងឡាយ ដែលព្រះអរហន្ត អ្នកគាស់រំលើង នូវសំយោជនៈបានហើយ សូម្បីបានធ្វើហើយ ក៏មិនញ៉ាំងភព ឲ្យកើតឡើង, គប្បីឃើញ សេចក្តីនៃសំយោជនៈ ទាំងឡាយនោះឯង ថា ជាគ្រឿងប្រកបសត្វ ទុក (ក្នុងភព) ដូចបានពណ៌នាមកនេះ ។

២ បទថា **សម្មា អញ្ញាយ** មានសេចក្តីថា បណ្តាសច្ចធម៌ មានទុក្ខ ជាដើម សច្ចធម៌ ណា ដែលខ្លួនគប្បីដឹង ដោយប្រការណា ព្រោះដឹងសច្ចធម៌នោះ ដោយប្រការនោះ ដោយប្រពៃ គឺ តាម សេចក្តីពិត ដោយបញ្ញាដែលសម្បយុត្ត ដោយមគ្គដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ដែល ជាការដឹងទូទៅ ។ ការលះបង់គ្រឿងសៅហ្មងនៃចិត្ត គ្រប់យ៉ាង ឈ្មោះថា ចិត្តវិមុត្តិ, ការបង្អោនចូលទៅ ក្នុងព្រះនិព្វាន គឺ ភាវៈ ដែលចិត្តជាធម្មជាតបង្អោនទៅ បង្អោនចូលទៅ ឱនចូលទៅ ក្នុង និព្វាននោះ ឈ្មោះថា និព្វានាធិមុត្តិ ” ។

(១៨២) អដ្ឋកថាឥតិវុត្តកៈ ថា “ ២ បទថា **តស្ស តិដ្ឋន្តៅ**

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មានសេចក្ដីថា កម្ម ដែលជាហេតុ ក្នុងភពមុន របស់ភិក្ខុដែលជាព្រះអរហន្តនោះ មិនទាន់អស់ទៅ ដរាបណា, ឥន្ទ្រិយ៍ ៥ មានចក្ខុន្ទ្រិយ៍ ជាដើម ក៏រមែងស្ថិតនៅ ដរាបនោះដែរ ។ បទថា **អវិឃាតត្តា** គឺ ព្រោះភាវៈនៃឥន្ទ្រិយ៍ទាំងនោះ នៅមិនទាន់រលត់ដោយអំណាចនៃការរលត់ ដោយមិនកើតឡើងបាន ។ បទថា **មនាបាមនាបំ** បានដល់ អារម្មណ៍មានរូបជាដើម ដែលជាទីប្រាថ្នានិង មិនជាទីប្រាថ្នា ។ បទថា **បច្ចនុភោតិ** គឺ រមែងជួបប្រទះបានដល់ រមែងបាន ។ ២ បទថា **សុខទុក្ខំ បដិសំវេទេតិ** មានសេចក្ដីថា រមែងបាននូវសុខ និង ទុក្ខ ដែលជាវិបាក ដោយទ្វារទាំងនោះ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ លុះទ្រង់សំដែង នូវខន្ធបញ្ចកៈដែលជាឧបាទិសេសៈ ដោយព្រះតម្រាស់ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីសំដែងសឧបាទិសេសនិព្វានធាតុ ទើបត្រាស់ព្រះតម្រាស់ជាដើមថា **តស្ស យោ** ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងនិទ្ទេសនៃ សឧបាទិសេសនិព្វានធាតុនោះ (ដូចតទៅ) បទថា **តស្ស** បានដល់ ភិក្ខុនោះ គឺ ដែលជាព្រះអរហន្ត ជាអ្នកនៅមានខន្ធបញ្ចកៈ ដែលកិលេសមានតណ្ហាជាដើម ចូលទៅប្រកាន់យកសល់នៅ ។ បទថា **រាគក្ខយោ** មានសេចក្ដីថា ការអស់ទៅ គឺអាការដែលអស់ទៅ បានដល់ ការមិនមាន គឺការមិនកើតឡើង

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ដោយចំណែកមួយនៃរាគៈ ។ សូម្បីក្នុងបទដែលសេសសល់ ក៏ន័យនេះដែរ ។ ដោយព្រះតម្រាស់ មានប្រមាណប៉ុណ្ណេះ មានអត្ថរូប ដែលព្រះអង្គទ្រង់សំដែងថា ការអស់ទៅ នៃរាគៈជាដើម ឈ្មោះថា សឧបាទិសេសនិព្វានធាតុ ។ បទថា ***ឥធេវ*** *គឺ ក្នុងអត្តភាពនេះប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា* ***សព្វវេទយិតានិ*** *បានដល់ វេទនាដែលជាអព្យាក្រិតទាំងអស់ មានសុខវេទនា ជាដើម ។ ចំណែកវេទនា ដែលជាកុសល និង អកុសល លោកលះចោលអស់ហើយ ក្នុងកាលមុនទុំះឯង ។ បទថា* ***អនភិនន្ទិតានិ*** *បានដល់ មិនត្រេកអរហើយ ព្រោះកិលេសទាំងឡាយ មានតណ្ហាជាដើម ។ បទថា* ***សីតិភវិស្សន្តិ*** *មានសេចក្តីថា នឹងជារបស់ត្រជាក់ ព្រោះការស្ងប់រម្ងាប់ នូវសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយនៃសង្ខារ ដោយការស្ងប់រម្ងាប់ យ៉ាងដាច់ខាត, អធិប្បាយថា នឹងរលត់ឥតសេសសល់ ដោយការរលត់ដោយជាធម្មជាតមិនមានបដិសន្ធិ ។ មិនមានតែវេទនាទាំងឡាយតែម៉្យាងប៉ុណ្ណោះ នឹងរលត់ទៅឡើយ, ក៏បញ្ចខន្ធ សូម្បីទាំងអស់ក្នុងសន្តាន របស់ព្រះខីណាស្រព ក៏នឹងរលត់ទៅ គ្មានសល់ដែរ ។ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងធម៌ទេសនា ដោយទ្រង់ប្រាថ្នាយកវេទនា ជាប្រធាន ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងគាថាទាំងឡាយ តទៅ៖ បទថា* ***ចក្ខុមតា*** *មានសេចក្តីថា អ្នកមានចក្ខុ ដោយចក្ខុ ៥ គឺ*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ពុទ្ធចក្ខុ ធម្មចក្ខុ ទិព្វចក្ខុ បញ្ញាចក្ខុ សមន្តចក្ខុ ។ បទថា **អនិស្សិ-តេន** មានសេចក្តីថា មិនទ្រង់អាស្រ័យ នូវធម៌ណាមួយ ដោយអំណាចនៃទីអាស្រ័យ គឺ តណ្ហា និង ទិដ្ឋិ, មួយទៀត ជាអ្នកគឺគ្រឿងចង មានគ្រឿងចង គឺរាគៈជាដើម ចងមិនបានហើយ ។ បទថា **តាទិនា** បានដល់ ជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ ដោយលក្ខណៈ នៃបុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ ពោលគឺភាពជាអ្នកមានសភាពតែមួយក្នុងអារម្មណ៍ដែលជាទីប្រាថ្នាជាដើម គ្រប់យ៉ាង ដោយអំណាចឆឡង្គុបេក្ខា ។ បទថា **ទិដ្ឋធម្មិកា** គឺ មាន បានដល់ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្តភាពនេះ ។ បទថា **ភវនេត្តិសង្ខយា** បានដល់ ព្រោះការអស់ទៅនៃតណ្ហាដែលនាំសត្វទៅកាន់ភព ។ បទថា **សម្បរាយិកា** មានសេចក្តីថា មាន ក្នុងសម្បរាយភព គឺ ក្នុងកាលដែលជាចំណែកដទៃទៀត អំពីកាលទំលាយខន្ធទៅ ។ បទថា **យម្ហិ** គឺ ក្នុងអនុបាទិសេសនិព្វានឯណា ។ បទថា **ភវានិ** ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ហើយ ដោយលិង្គវិបល្លាស ។ ឧបបត្តិភពទាំងឡាយឥតមានសល់ រមែងរលត់ទៅ គឺ មិនប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រការទាំងពួង ។ បទថា **តេ** បានដល់ ជនទាំងនោះ មានចិត្តរួចស្រឡះហើយ យ៉ាងដូច្នេះ ។ បទថា **ធម្មសារាធិគមា** មានសេចក្តីថា ព្រោះសម្រេចព្រះអរហត្ត ដែលឈ្មោះថា ជាសារៈ ក្នុងធម៌ទាំង

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ឡាយ ព្រោះធម្មវិន័យនេះ មានវិមុត្តិ ជាសារៈ ។ បទថា **ឧយេ** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកត្រេកអរ គឺ ត្រេកអរក្រៃលែងហើយ ក្នុងព្រះនិព្វាន ដែលជាធម៌ជាទីអស់ទៅនៃរាគៈជាដើម ។ ម៉្យាងទៀត ធម្មជាត ដែលឈ្មោះថា ធម្មសារៈ ព្រោះវិគ្រោះថា ជាសារៈ ក្នុងសភាវធម៌ទាំងឡាយ ព្រោះភាវៈជាធម្មជាតទៀងទាត់ និង ព្រោះជាធម្មជាតប្រសើរ គឺ ព្រះនិព្វាន ។ សមដូចជាព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់យ៉ាងនេះថា បណ្តាធម៌ទាំងឡាយ វិរាគៈ ជាធម៌ប្រសើរ ដូច្នេះ និង ថា វិរាគៈ បណ្ឌិត ពោលថា ប្រសើរបំផុតជាងធម៌ទាំងនោះ ដូច្នេះ ។ ឈ្មោះថា ជាអ្នកត្រេកអរហើយ ក្នុងធម៌ជាទីអស់ទៅ គឺ ក្នុងអនុបាទិសេសនិព្វាន ដែលជាទីអស់ទៅ នៃសង្ខារទាំងពួង ព្រោះហេតុសម្រេចនូវធម្មសារៈនោះ ។ បទថា **បហំសុ** ប្រែថា លះបង់ចោលហើយ ។ បទថា **វេ** គ្រាន់តែជានិបាត ” ។

(១៨៣) និព្វាន នោះ មាន ២ យ៉ាង ដោយបរិយាយ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ សូម្បីក្នុងអដ្ឋកថារថវិនីតសូត្រ ព្រះអដ្ឋ-កថាចារ្យ ពោលថា “ បរិនិព្វាន ដែលមិនមានបច្ច័យ ឈ្មោះថា អនុបាទាបរិនិព្វាន ។ ម៉្យាងទៀត ឧបាទាន ២ យ៉ាង គឺ ឧបាទាន គឺការប្រកាន់ខ្ជាប់ ១ ឧបាទានគឺបច្ច័យ ១ ។ ឧបាទាន ៤ យ៉ាង មានកាមុបាទាន ជាដើម ឈ្មោះថា ឧបាទាន គឺការប្រកាន់ខ្ជាប់ ។

បច្ច័យទាំងឡាយ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ យ៉ាងនេះ ថា សង្ខារទាំងឡាយ កើតមាន ព្រោះអវិជ្ជា ជាបច្ច័យ ដូច្នេះជាដើម ឈ្មោះថា ឧបាទាន គឺបច្ច័យ ។ បណ្ដាឧបាទាន ២ យ៉ាងនោះ អាចារ្យទាំងឡាយ អ្នកពោលឧបាទាន គឺការប្រកាន់ខ្ជាប់ តែង ពោលព្រះអរហត្តផល ដែលមិនប្រកាន់យកធម៌ណាមួយឡើយ សូម្បីក្នុងឧបាទាន ៤ យ៉ាង ដោយឧបាទានណាមួយ ប្រព្រឹត្តទៅ ថា ឧបាទាបរិនិព្វាន ក្នុងពាក្យថា **អនុបាទាបរិនិព្វានំ** ។ មែនពិត ព្រះអរហត្តផលនោះ មិនមែនជាធម្មជាត សម្បយុត្ត ដោយ ឧបាទាន ប្រកាន់យកនូវធម៌ណាមួយឡើយ និង លោកពោល ថា បរិនិព្វាន ព្រោះកើត ក្នុងទីបំផុត នៃការរលត់អស់ទៅ នៃកិលេស ទាំងឡាយ ។ ចំណែកពួកអាចារ្យ អ្នកពោលឧបាទាន គឺបច្ច័យ ពោលអមតធាតុ ដែលមិនកើតឡើង ដោយអំណាចបច្ច័យ ដែល បច្ច័យមិនតាក់តែងហើយទុំះឯងថា អនុបាទាបរិនិព្វាន ដូច្នេះ ” ។

(១៨៤) ដីការវេវិនីតសូត្រនោះ ថា “ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលអនុបាទិសេសបរិនិព្វាន ដោយបទថា **អប្បច្ចយបរិនិព្វានំ** ។ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសំដែងអនុបាទាបរិនិព្វាន សូម្បីដោយប្រការ ដទៃ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលពាក្យជាដើម ថា **ទ្វេ វា** ។ បណ្ដាឧបាទាន ២ យ៉ាងនោះ ឧបាទាន ដែលជាតួនៃការប្រកាន់មាំ

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ឈ្មោះថា គហណុបាទាន ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា មានកាមុបាទាន ជាដើម ។ លោកពោលបច្ច័យ គ្រប់យ៉ាងដោយបទថា **បច្ចយុបាទានំ** ។ ក៏បច្ច័យនោះ រមែងចូលទៅប្រកាន់យក គឺ កាន់យកនូវផលរបស់ខ្លួន ដោយអំណាចឧបាទាន ព្រោះហេតុនោះ បច្ច័យនោះ ទើបលោកពោលថា **ឧបាទាន** ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **បច្ចយុបាទានំ នាម** ។បេ។ **បច្ចយា** ដូច្នេះ ។ ពួកអាចារ្យ អ្នកពោល នូវឧបាទាន គឺការប្រកាន់មាំ រមែងពោលអរហត្តផលថា អនុបាទា-បរិនិព្វាន ព្រោះព្រះបាលីថា ចិត្ត រមែងរួចផុត អំពីអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដូច្នេះ ។ បទថា **ន ច ឧបាទាន-សម្បយុត្តំ** មានសេចក្តីថា ព្រះអរហត្តផលនោះ មិនមែនជាធម្មជាត ប្រកបដោយឧបាទានទាំងឡាយ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅព្រមដោយឧបាទានទាំងឡាយ សូម្បីដោយអំណាចដែលធ្លាក់ទៅ ក្នុងឧបាទាន ណាមួយ ហើយប្រកាន់យក នូវធម៌ណាមួយឡើយ ។ ច្រើនបទថា **កញ្ចិ ធម្មំ ឧបាទិយតិ** មានសេចក្តីថា រមែងប្រកាន់យក ដោយអំណាចការធ្វើ នូវធម៌ណាមួយ ឲ្យជាអារម្មណ៍ក៏ទេ ។ បទថា **បរិនិព្វុតន្តេ** មានសេចក្តីថា ព្រោះភាវៈជាធម្មជាត កើតក្នុងទីបំផុត នៃការរលត់អស់ទៅនៃកិលេស ដែលមគ្គដ៏ប្រសើរ

គប្បីធ្វើ ” ។

(១៨៥) ព្រះអរហត្តផលនុ៎ះឯង ឈ្មោះថា និព្វាន សូម្បីក្នុងមង្គលបទថា **និព្វានសច្ឆិកិរិយា** នេះ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោល ក្នុងអដ្ឋកថា ថា “ ព្រះអរហត្តផល ព្រះដ៏មានព្រះភាគ អធិប្បាយហើយថា **និព្វាន** ក្នុងមង្គលខនេះ ។ មែនពិត ព្រះអរហត្តផលនោះឯង ព្រះអង្គ ទ្រង់ត្រាស់ថា និព្វាន ព្រោះជាធម្មជាត ចេញចាកតណ្ហា ដែលដឹងបានហើយ ថា វានៈ ព្រោះរួបរឹតនូវគតិទាំង ៥ ទុក ។ ចំណែក ការធ្វើព្រះនិព្វាន ក្រៅអំពីនេះ ឲ្យជាក់ច្បាស់ សម្រេចបាន ដោយការឃើញអរិយសច្ចទាំងឡាយនុ៎ះឯង, ដោយហេតុនោះ និព្វាន ក្រៅពីនេះនោះ ទើបព្រះអង្គមិនបានអធិប្បាយ ក្នុងមង្គលខនេះ ” ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា “ **បញ្ចគតិវានេន** ” មានសេចក្ដីថា ព្រោះចងរឹតនូវគតិទាំង ៥ ទុក ។

(១៨៦) ចំណែក ក្នុងដីកាអភិធម្មត្ថសង្គហៈ ព្រះដីកាចារ្យពោល ថា “ ធម្មជាត ណា ចេញហើយ ចាកតណ្ហា ពោលគឺវានៈ ព្រោះចងរឹត គឺព្រោះរួបរឹត នូវភពតូច-ធំទុក ហេតុនោះ ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា និព្វាន ដែនចេញចាកតណ្ហា, ម្យ៉ាងទៀត ភ្លើងកិលេស គឺ រាគៈ ជាដើម រមែងរលត់ទៅ ដោយបទនុ៎ះ ហេតុនោះ

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

បទទុំះ ឈ្មោះថា និព្វាន ជាគ្រឿងរលត់ភ្លើង គឺកិលេស ” ។

អនុដីកាឈ្មោះមណិសារមញ្ជូសា ថា “បទថា **ភវាភវំ** បាន ដល់ ភពតូច និង ភពធំ ដោយអំណាចនៃទុគ្គតិ និង សុគតិ និង ដោយអំណាចភពថោកទាប និង ភពថ្លៃថ្លា ។ មែនពិត **អ** អក្សរ មានសេចក្តីចំរើនជាអត្ថ ក៏រមែងឃើញបាន ដូចក្នុងប្រយោគ ថា **អសេខា ធម្មា** ជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ ភពធំ លោកហៅថា **អភវ:** ដោយបទថា **វិននតោ** នេះ ព្រះដីកាចារ្យ រមែងសំដែង នូវសេចក្តីថា ធម្មជាតណា រមែងរួបរឹត នូវភពតូច និង ភពធំទុក គឺ រមែងចងរឹត ដោយអំណាចការញ៉ាំងសត្វ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងភព ខាងក្រោម និង ភពខាងលើ ហេតុនោះ ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា **វាន:** ។ បទថា **និក្ខន្តំ** គឺ កន្លងទៅហើយ ដោយអំណាចការកន្លង នូវវិស័យ ។ កាលបើគប្បីនឹងពោលថា **វានទិ** ដូច្នេះ, ព្រះដីកា- ចារ្យ ពោលថា **និព្វានំ** ដោយអំណាចនៃការត្រឡប់អក្សរ ខាង ដើម និង ខាងចុង ដោយនិរុត្តិន័យ ដែលលោកពោលទុកហើយ ថា ការចុះអក្សរ កាផ្លាស់អក្សរ ដោយបរិកាសសូត្រ ថា លិង្គ ដែលខ្ញុំបានតាំងទុក និង ចុះទុក ព្រោះមិនខុសអំពីព្រះតម្រាស់ នៃ ព្រះជិនស្រីនោះ ។ បទថា **និព្វាតិ** មានសេចក្តីថា រមែងចូលទៅ ស្ងប់រម្ងាប់ គឺ រលត់ ដោយការរលត់ ដោយគ្មានសេសសល់ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បទថា **ឯតេន** យោគ **បទេន** ប្រែថា ដោយបទនុ៎ះ ។ ព្រះដីកាចារ្យ រមែងសង្រ្គោះ នូវភ្លើងទាំងឡាយ មានភ្លើង គឺទោសៈ, មោហៈ, ជាតិ, ជរា និង មរណៈ ជាដើម ដោយ **អាទិ** សព្ទ ។

ក៏ក្នុងបទថា **និព្វានំ** នេះ គប្បីជ្រាបសេចក្តីប្លែកផ្សេងគ្នាដូចតទៅនេះថា ក្នុងវិកប្ប ទី១ **វិ** ធាតុ ចុះ ក្នុងអត្ថថា ចងរឹត, **វាន** សព្ទ ជាកត្តុសាធនៈ, ចំណែក **និព្វាន** សព្ទ ជាបញ្ចមី តប្បុរិសសមាស ។ ក្នុងវិកប្ប ទី ២ **វា** ធាតុ មាន **និ** ជាបទដើម ចុះ ក្នុងអត្ថថា ចូលទៅស្ងប់ ព្រោះលោកអ្នកប្រាជ្ញ ខាងអក្សរសាស្រ្ត សូម្បីកាលលោកពោលថា **វា** ធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងការទៅ និង ការចងរឹត ក៏ពោលថា ព្រោះថា ធាតុទាំងឡាយ មានអត្ថជាអនេក ។ ចំណែក **និព្វាន** សព្ទ ជាករណសាធនៈ ” ។

(១៨៧) ក៏ពួក ៣ នៃធម៌ មានធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃរាគៈជាដើម ជាឈ្មោះ នៃព្រះអរហត្តនុ៎ះឯង ។ ក្នុងភាវៈនៃធម៌ទាំង ៣ ជាឈ្មោះនៃអរហត្តនោះ មានព្រះបាលី ក្នុងជម្ពុខាទកសំយុត្ត ក្នុងសឡាយតនវគ្គ ដូចតទៅនេះ ថា “ បរិព្វាជក ឈ្មោះ ជម្ពុខាតកៈអង្គុយហើយ ក្នុងទីដ៏សមគួរ បានពោលហើយ នូវពាក្យនេះ នឹងព្រះសារីបុត្រដ៏មានអាយុ ថា បពិត្រព្រះសារីបុត្រដ៏មានអាយុ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា **និព្វាន និព្វាន** ដូច្នេះ, បពិត្រព្រះ

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

សារីបុត្រ ដ៏មានអាយុ តើព្រះនិព្វាន យ៉ាងដូចម្ដេចទៅ ” ។ ព្រះសារីបុត្រ បានពោលពាក្យនេះ នឹងបរិព្វាជកនោះ ថា “ ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ ការអស់ទៅនៃរាគៈ ការអស់ទៅនៃទោសៈ ការអស់ទៅនៃមោហៈ ឯណា, កិរិយាអស់ទៅនៃរាគៈ ជាដើមនេះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅថា ***និព្វាន*** *ដូច្នេះ ។*

បាលី ក្នុងនិព្វានសូត្រ ចប់ ។

សូម្បីពាក្យថា “ ជម្ពុខាទកសូត្រ ” ក៏ជាឈ្មោះ នៃនិព្វានសូត្រនុ៎ះឯង ។

(១៨៨) បរិព្វាជក ឈ្មោះជម្ពុខាទកៈ បានពោលពាក្យនេះនឹងព្រះសារីបុត្រថា “ បពិត្រព្រះសារីបុត្រ ដ៏មានអាយុ ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ព្រះអរហត្ត ព្រះអរហត្ត ដូច្នេះ, បពិត្រព្រះសារីបុត្រដ៏មានអាយុ តើព្រះអរហត្ត ដូចម្ដេចទៅហ្ន៎ ” ។ ព្រះសារីបុត្របុត្រ បានពោលពាក្យនេះ នឹងបរិព្វាជកនោះ ថា “ ម្នាលអ្នកដ៏មានអាយុ ការអស់ទៅនៃរាគៈ កាអស់ទៅនៃទោសៈ ការអស់ទៅនៃមោហៈ ឯណា, កិរិយាអស់ទៅ នៃរាគៈជាដើមនុ៎ះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅថា ព្រះអរហត្ត ដូច្នេះ ” ។

បាលីក្នុងអរហត្តសូត្រ ចប់ ។

(១៨៩) អដ្ឋកថាជម្ពុខាទកសូត្រថា “ ២ បទថា ***ជម្ពុខាទកោ***

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បរិញ្ញជកោ បានដល់ បរិញ្ញជក អ្នកស្លៀកសំពត់ ដែលជាក្មួយរបស់ព្រះថេរៈ អ្នកមានឈ្មោះយ៉ាងដូច្នោះ ។ បទថា **រាគក្ខយោ** មានសេចក្ដីថា រាគៈ មកដល់ព្រះនិព្វានហើយ ក៏អស់ទៅ, ព្រោះហេតុនោះ និព្វាន ព្រះសារីបុត្រ ទើបហៅថា ធម៌ជាទីអស់ទៅនៃរាគៈ ។ សូម្បីក្នុងធម៌ជាទីអស់ទៅនៃទោសៈ និង មោហៈ ក៏ន័យនេះ ដូចគ្នាដែរ ។ ចំណែក សកវាទយាចារ្យណា គប្បីពោលនូវគុណត្រឹមតែជាធម៌អស់ទៅនៃកិលេស ថា និព្វាន ដោយសូត្រនេះឯង, សកវាទយាចារ្យនោះ គឺបរវាទយាចារ្យ គប្បីពោលថា កិលេស របស់បុគ្គលណា អស់ទៅ, របស់ខ្លួន ឬ របស់បុគ្គលដទៃ ។ សកវាទយាចារ្យនោះ នឹងពោលថា របស់ខ្លួន ដោយពិត ។ លំដាប់នោះ សកវាទយាចារ្យនោះ គប្បីត្រូវគេចោទសួរថា អ្វី គឺជាអារម្មណ៍ របស់គោត្រភូញាណ ។ សកវាទយាចារ្យកាលដឹង ក៏នឹងពោលថា និព្វាន ។ សកវាទយាចារ្យនោះ គប្បីត្រូវគេចោទសួរថា ក៏ក្នុងខណៈ នៃគោត្រភូញាណ កិលេសទាំងឡាយ អស់ហើយ កំពុងតែអស់ នឹងអស់ឬ ។ សកវាទយាចារ្យនោះ នឹងពោលថា កិលេស គឺនរណា មិនគួរពោលថា អស់ហើយ ឬថា កំពុងអស់ តែគួរពោលថា នឹងអស់ ។ សកវាទ-យាចារ្យ គប្បីត្រូវគេចោទសួរថា ក៏កាលបើកិលេសទាំងនោះមិន

ទាន់អស់នៅឡើយ, គោត្រភូញាណ នឹងធ្វើនូវធម៌ជាទីអស់ទៅនៃកិលេស ឲ្យជាអារម្មណ៍បាន យ៉ាងដូចម្ដេចទៅ ។ កាលបើបរវាទយាចារ្យ ពោលយ៉ាងដូច្នេះ, សកវាទយាចារ្យ នឹងជាអ្នកគ្មានពាក្យឆ្លើយតប ដោយពិត ។ ក៏គោត្រភូញាណនុ៎ះ គប្បីប្រកបដោយមគ្គញាណផងដែរ ។ ព្រោះថា សូម្បីក្នុងខណៈ នៃមគ្គចិត្តកិលេសទាំងឡាយ នរណា ក៏នឹងពោលមិនបាន ថា អស់ហើយថា នឹងអស់ ដូច្នេះ, មួយទៀត កាលបើកិលេសទាំងឡាយ មិនទាន់អស់ហើយនុ៎ះឯង, ធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេស រមែងជាអារម្មណ៍មិនបានឡើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ គួរទទួលយកពាក្យនេះ ថា រាគៈជាដើម មកដល់ធម្មជាត ណាហើយ រមែងអស់ទៅ, ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា និព្វាន ។ ប៉ុន្តែ និព្វាន នេះនោះ មិនមែនគ្រាន់តែជាធម៌ ជាទីអស់ទៅនៃកិលេស ប៉ុណ្ណោះទេ ព្រោះភាវៈជាធម្មជាត ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សង្គ្រោះ ថា ធម៌ មិនមានរូបដូច្នេះ ទុកក្នុងធម៌ពួក ២ ជាអាទិ៍ ថា ធម៌ មានរូប, ធម៌ មិនមានរូបយ៉ាងដូច្នេះ” ។

(១៩០) ដីកាជម្ពុខាទកសូត្រនោះ និង ដីកាអាយតនវិភង្គ ថា “ ក្នុងពាក្យនេះថា **និព្វានំ អាគម្ម** មានវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅនេះ បទថា **អាគម្ម** មានសេចក្ដីថា ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មគ្គ របស់ព្រះអរិយបុគ្គលអ្នកដុញទ្រាន់ ក្នុងសង្ខារទាំងពួង ទាំងឡាយ អ្នកបង្អោនចូលទៅ ក្នុងវិសង្ខារ (និព្វាន) មានចិត្ត គឺ គោត្រភូញាណ ឲ្យចម្រើនហើយ ។ មែនពិត មគ្គ ពោលគឺធម៌ជាគ្រឿងសម្រេចនិព្វាននោះ ដែលគោត្រភូញាណ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ អាស្រ័យនិព្វាន ដែលជាអារម្មណប្បច្ច័យ ស្ថិតនៅ ក្នុងនិព្វាននោះ ដែលជាអធិប្បតិប្បច្ច័យនុ៎ះឯង ដែលឈ្មោះថា ជាទីពឹងពំនាក់ ព្រោះភាវៈជាធម៌មានសេចក្តីស្រោលចិត្ត យ៉ាងក្រៃលែង និង ព្រោះភាវៈជាគតិ របស់បុគ្គលអ្នកមានសង្ខាររួចផុតហើយ អស់ទៅ តែងញ៉ាំងកិលេស មានរាគៈ ជាដើម ឲ្យអស់ទៅ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យទើបពោលថា រាគៈ មកដល់និព្វាននោះរមែងអស់ទៅ ព្រោះកិលេសទាំងឡាយ មានរាគៈជាដើម មិនមាន ការសម្រេចនូវកិរិយារលត់ទៅ ដោយការមិនកើតឡើង ព្រោះមិនមានការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវព្រះនិព្វាននោះ " ។

(១៩១) អនុដីកាថា " បទថា **វិសង្ខារនិន្នស្ស** គឺ ជាអ្នកបង្អោនចូលទៅក្នុងនិព្វាន ។ បទថា **វិនិមុត្តសង្ខារស្ស** មានសេចក្តីថា ក្នុងព្រះនិព្វាន ដែលជាទីពឹងពំនាក់ ដោយភាវៈជាធម៌ មានសេចក្តីស្រោលចិត្ត យ៉ាងក្រៃលែង និង ដោយភាវៈជាគតិ នៃបុគ្គល អ្នកឈ្មោះថា មានសង្ខាររួចផុតស្រឡះហើយ ដោយល្អ

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ព្រោះមានមុខព្រម ដោយសមុច្ឆេទវិមុត្តិ និង បដិប្បស្សទ្ធិវិមុត្តិ និង ព្រោះលះធនូរាគៈ ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងសមុច្ឆេទវិមុត្តិ និង បដិប្បស្សទ្ធិវិមុត្តិ នោះ, សមដូចជាព្រះឧបាលី ពោលថា និព្វាន ជាគតិ របស់ព្រះអរហន្ត ។ ព្រះបាលីថា ***ឋិតិភាវេន*** *ដូច្នេះ ក៏ មានផងដែរ ។ បទថា* ***តំសច្ឆិករណាភាវេ*** *គឺ ព្រោះមិនមានការ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវព្រះនិព្វាននោះ " ។*

(១៩២) ដីកាជម្ពុខាទកសូត្រ ថា " ២ បទថា ***ឥមិនា វ សុត្តេន*** *មានសេចក្តីថា សកវាទយាចារ្យ គប្បីពោល នូវគុណ គ្រាន់តែជាធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេស ថា និព្វាន ព្រោះភាវៈនៃ ព្រះនិព្វាន មកហើយ ក្នុងព្រះសូត្រ ដោយន័យថា* ***រាគក្ខយោ*** *ដូច្នេះជាដើម ដោយជម្ពុខាទកសូត្រនេះឯង ។ ព្រោះភាវៈដែល លោកពោលហើយ ដោយមិនខុសប្លែកគ្នាថា គុណត្រឹមតែជាធម៌ អស់ទៅនៃកិលេស ដូច្នេះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា របស់ បុគ្គលណា ដូច្នេះ ។ សកវាទយាចារ្យ នឹងពោលថា របស់ខ្លួន ដោយពិត, (ព្រោះ) ការសម្រេចព្រះនិព្វាន របស់បុគ្គលដទៃ ដោយការអស់ទៅ នៃកិលេសរបស់បុគ្គលដទៃ មិនសមគួរសោះ ឡើយ ដូច្នេះឯង ។ ការសម្រេចកិរិយាអស់ទៅ នៃកិលេស ក្នុង ខណៈ នៃគោត្រភូញាណ ដោយការធ្វើព្រះនិព្វាន ឲ្យជាអារម្មណ៍*

ត្រឹមត្រូវពិតមែនហើយ ហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោល នូវពាក្យជាដើម ថា **កម្បិន តេសុ អក្ខីណេសុយេវ** *ដូច្នេះ ។*

បើអ្នកសួរ គប្បីសួរថា អ្នកណា មិនអាច ដើម្បីនឹងពោល ថា ធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេស គឺព្រះអរិយបុគ្គល បានសម្រេច ហើយ ដោយលំដាប់ ដោយហេតុត្រឹមតែធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ដូច្នេះ មិនមែនទេឬ, ព្រោះថា ចិត្ត រមែងគោងយក នូវអារម្មណ៍ ដែល កន្លងទៅហើយ និង មិនទាន់មកដល់ ជាដើមគ្រប់យ៉ាង, នឹងយឹត គោងយកនូវអារម្មណ៍ ដែលសម្រេចហើយតែប៉ុណ្ណោះ ក៏ពុំមែន" ។

អ្នកឆ្លើយ គប្បីឆ្លើយថា សូម្បីគោត្រភូញាណ នឹងមិនប្រារព្ធ នូវភាវៈនៃកិលេស មានការមិនកើតឡើងជាធម្មតា ដែលមគ្គគប្បី ធ្វើ ប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះបុគ្គលអ្នកមិនទាន់បានសម្រេចព្រះនិព្វាន មិនមានញាណ មានព្រះនិព្វាន ជាអារម្មណ៍ឡើយ ។ ព្រោះព្រះ និព្វាន មិនដូចជាធម៌ដទៃទៀតទេ ។ ក៏ព្រះនិព្វាននោះ នរណា ដែលមិនទាន់បានសម្រេច ក៏មិនអាចដើម្បីនឹងយឹតគោង (ឲ្យជា អារម្មណ៍) បានឡើយ ព្រោះព្រះនិព្វាននោះ ជាធម៌ជ្រាលជ្រៅ ក្រៃលែងណាស់ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះនិព្វាន នោះ គប្បីជា ភាវៈជាសភាពជ្រាលជ្រៅ កន្លងផុតនូវសភាវៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងកាលទាំង ៣ ដែលគោត្រភូញាណគប្បីសម្រេច, ម្យ៉ាងទៀត

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ការអស់ទៅនៃកិលេស ដែលកើតឡើងមុនគេ ជាងគោត្រភូញាណ គប្បីមាន ដល់បុគ្គលអ្នកប្រាថ្នាគុណ ត្រឹមតែធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេស ។ ហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា កាលបើកិលេសទាំងឡាយ មិនទាន់អស់នៅឡើយទេ, គោត្រភូញាណរមែងធ្វើធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេស ឲ្យជាអារម្មណ៍បាន (យ៉ាងដូចម្តេច) ដូច្នេះ ។ ក៏កាលបើកិរិយាធ្វើ នូវធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេស ដែលមិនទាន់បានសម្រេច ឲ្យជាអារម្មណ៍មាន, សូម្បីចិត្តទាំងឡាយ ក៏គប្បីឃើតគោងបានមុន គោត្រភូញាណ ដូច្នេះ ។ ពាក្យជាអាទិ៍ ថា **តស្មា** ជាពាក្យដែលពោលបញ្ជាក់ នូវសេចក្តីដែលលោកបានពោលហើយនុ៎ះឯង ។ ប៉ុន្តែ ព្រះនិព្វាន នេះនោះមិនមែនគ្រាន់តែជាធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេសប៉ុណ្ណោះទេ ព្រោះភាវៈនៃព្រះនិព្វាននោះ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សង្គ្រោះ ថា ជាធម៌មិនមានរូប ដូច្នេះ ទុកក្នុងធម៌ពួក ២ ថា ធម៌មានរូប, ធម៌មិនមានរូប ដូច្នេះជាដើម ។ គប្បីឃើញការសង្គ្រោះ នូវធម៌ទាំងឡាយ មានលោកុត្តរធម៌ ដែលមិនមានអាសវៈជាដើម ដោយ **អាទិ** សព្ទ ក្នុងពាក្យបាលីថា **អរូបិនោ ធម្មាតិអាទីសុ** ចំណែកភាវៈព្រះនិព្វាននោះ ជាបរិនិប្ផន្នធម៌ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងដោយការប្រកាន់យកនូវភាវៈជាធម៌មាន ធម៌មិនមានរូប ជាដើម ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា មិនមែនគ្រាន់តែជាធម៌ជាទីអស់ទៅ នៃកិលេសប៉ុណ្ណោះទេ ។ មែនពិត ភាវៈនៃព្រះនិព្វាន មានគុណច្រើន ព្រោះភាវៈជាគុណជាត ត្រឹមតែជាធម៌ជាទីអស់ទៅនៃកិលេស រមែងត្រឹមត្រូវ, កិលេស មានប្រមាណប៉ុណ្ណា រមែងអស់ទៅ, ព្រះនិព្វាន ក៏មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះដែរ ហេតុនោះ ភាវៈនៃព្រះនិព្វាន ជាសភាពជ្រាលជ្រៅជាដើម ព្រោះជ្រាលជ្រៅ ចុះទៅមិនដល់ និង ភាវៈនៃព្រះនិព្វានជាសភាពដែលបច្ច័យតាក់តែង មិនបានជាដើម មិនគប្បីមាន ។ ក៏ភាវៈនៃព្រះនិព្វានជាសភាពជ្រាលជ្រៅជាដើមនោះ បណ្ឌិតបានពោលហើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ គប្បីជឿភាវៈនៃព្រះនិព្វាននោះ ថា ជាទីរលត់អស់ ។ គប្បីដល់នូវការយល់ព្រម ក្នុងអធិការនេះ ថា ក៏ញាណមានធម៌ជាអារម្មណ៍នៃធម៌ ពោលគឺធម្មារម្មណ៍ រមែងលះកិលេសទាំងឡាយ ដោយអំណាចការកាត់ផ្តាច់ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះនិព្វាននោះ គឺជាទីបំផុត នៃសភាវៈដែលចាត់ថា ជាបរិនិប្ផន្នធម៌ ដោយប្រការដូច្នេះ” ។

(១៩៣) ចំណែក ការពណ៌នាអំពីព្រះនិព្វានមានច្រើន មកហើយ ដោយពិស្តារ ក្នុងអដ្ឋកថាអាយតនវិភង្គ ។

អដ្ឋកថាអរហត្តសូត្រ ថា “ព្រះអរហត្ត រមែងកើតឡើង

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឱ្យជាក់ច្បាស់

ក្នុងទីបំផុតនៃការអស់ទៅ នៃរាគៈ ទោសៈ និង មោហៈ ទាំងឡាយ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ទើបពោល ព្រះអរហត្ត ថា ធម៌ជាទីអស់ទៅនៃរាគៈ ធម៌ជាទីអស់ទៅនៃទោសៈ ធម៌ជាទីអស់ទៅនៃមោហៈ ដូច្នេះ " ។

អត្ថ ទាំង ៣ មានធម៌ជាទអីស់ទៅនៃរាគៈជាដើម រមែងជាឈ្មោះ របស់ព្រះអរហត្ត ពិត ដោយប្រការដូច្នេះ, ព្រោះហេតុនោះ អត្ថ ទាំង ៣ មានធម៌ជាទីអស់ទៅនៃរាគៈជាដើម រមែងជាឈ្មោះ របស់ព្រះអរហត្ត ពិត យ៉ាងណាមិញ, សូម្បីពាក្យថា **និព្វាន** នេះ ក៏គប្បីជ្រាបថា ជាឈ្មោះ របស់ព្រះអរហត្ត យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។ ការសម្រេច ក្តី ការពិចារណា ក្តី នូវព្រះនិព្វាននោះ ឈ្មោះថា កិរិយាធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវព្រះនិព្វាន តាមដែលបានពោលមក ហើយ ។ ការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវព្រះនិព្វាននោះ គប្បីជ្រាប ថា " **ជាមង្គល** " ព្រោះជាហេតុរស់នៅជាសុខ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ក៏ អត្តភាព បុគ្គលគប្បីឃើញជាក់ច្បាស់ លោកហៅថា **ទិដ្ឋធម្ម** ក្នុង ពាក្យថា **ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារហេតុតោ** នេះ, ការដល់ព្រមដោយ ព្រះអរហត្តផល ដែលជាធម៌ជាគ្រឿងនៅជាសុខ ក្នុងអត្តភាព នោះ ឈ្មោះថា ធម៌ជាគ្រឿងនៅជាសុខ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន, ការសម្រេច ព្រះអរហត្ត ឈ្មោះថា ជាមង្គល ព្រោះជាហេតុនៃការសម្រេច

ធម៌ជាគ្រឿងនៅជាសុខ ក្នុងទិដ្ឋធម្មនោះ ។

(១៩៤) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់មង្គល ៤ ប្រការ គឺ តបៈ ព្រហ្មចរិយៈ ការឃើញអរិយសច្ច ការធ្វើព្រះនិព្វាន ឲ្យជាក់ច្បាស់ ដោយគាថានេះ ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ក៏ក្នុងគាថានេះ ៣ បាទ ខាងដើម មាន ៩ អក្សរ ។ មែនពិត **ព្រហ្មចរិយៈ** សព្ទ ប្រកបដោយបឋមាវិភត្តិ ឯកវចនៈ មាននិគ្គហិត ជាទីបំផុតពិត រមែងប្រាកដ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយ ថា " **កិន្តេ វតំ កិម្បន ព្រហ្មចរិយំ** (អ្វីជាវត្ត របស់អ្នក, មួយទៀត អ្វីជាព្រហ្មចរិយៈរបស់អ្នក), ថា **តំ មេ វតំ តម្បន ព្រហ្មចរិយំ** (ទាន ដែលខ្ញុំបានឲ្យហើយ ដោយគោរពនោះ គឺជាវត្ត របស់ខ្ញុំ, មួយទៀត ទាន ដែលខ្ញុំបានឲ្យហើយ ដោយគោរពនោះ ជាព្រហ្មចរិយៈ របស់ខ្ញុំ) និង ថា **ភគវតិ នោ អាវុសោ ព្រហ្មចរិយំ វុស្សតិ** (ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ លោក រមែងនៅព្រហ្មចរិយៈ ក្នុងព្រះដ៏មានព្រះភាគ របស់ពួកយើងឬ) ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបាលីថា " **តបោ ច ព្រហ្មចរិយញ្ច** " ដូច្នេះឯង ទើបត្រឹមត្រូវ ។ ប៉ុន្តែ អាចារ្យ បច្ចុប្បន្ននេះ តែងសូត្រថា "**ព្រហ្មចរិយា**" ។ ពាក្យនោះ មិនត្រឹមត្រូវឡើយ ។ អាចារ្យពួកខ្លះ កាលបើខ្វនគប្បី ពោលថា "**ចក្ខុ អនត្តា, រូបា អនត្តា**" ដូច្នេះ តែឃើញបាលី

ពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យជាក់ច្បាស់

*ដែលមានអក្សរ **អា** បាត់ទៅ ថា " **រូប** " ពុំទាន់បានពិចារណា ដោយត្រឹមត្រូវផង ក៏បន្ថែមនិគ្គហិតចូលទៅ ដោយអំណាចការ ចាំរត់មាត់ថា " **រូបំ អនិច្ចំ** " ហើយទើបសូត្រថា " **រូបំ អនត្តា** " ដូច្នេះ ៗ ម៉្យាងទៀត អ្នកដែលសូត្រ តាមអាចារ្យនោះ ក៏សូត្រ យ៉ាងនោះដែរ ៗ សូម្បីពាក្យនោះ ក៏មិនត្រឹមត្រូវ ៗ សូម្បីក្នុង គាថា ទី ៩ នេះ ក៏ដូច្នោះដែរ, អាចារ្យពួកខ្លះ ឃើញបាលី ដែល មាននិគ្គហិត បាត់ទៅ ថា " **ព្រហ្មចរិយះ** " ដូច្នេះ មិនបានពិចារណា ផង ក៏បន្ថែមអក្សរ **អា** ទៅ ដោយអំណាចចាំរត់មាត់ថា "**ទានញ្ច ព្រហ្មចិរយា ច** " ហើយ ទើបបានសូត្រ ថា " **ព្រហ្មចរិយា** " ដូច្នេះ, ចំណែកបុគ្គលដទៃទៀត អ្នកសូត្រតាមអាចារ្យនោះ ក៏សូត្រ យ៉ាងដូច្នេះដែរ, ព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រះបាលីថា " **ព្រហ្មចរិយា** " ទើបមិនត្រឹមត្រូវឡើយ ព្រោះខុសអំពីបាលី និង អដ្ឋកថាទាំង ឡាយ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ៗ*

កាពណ៌នាអំពីការធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យជាក់ច្បាស់ ចប់ ។

ពណ៌នាសេចក្ដីនៃគាថា ទី ៩ ចប់ ។

ប្រែចប់ ថ្ងៃសៅរ៍ ១៣ រោច ខែផល្គុណ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី ២០ ខែមីនា ១៩៩៣

♣ ♣ ♣

ពណ៌នាសេចក្តីនៃគាថា ទី ១០

*(១៩៥) គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងគាថា ទី ១០ ដូចតទៅ ៖ បទថា “ **ផុដ្ឋស្ស** ” បានដល់ ដែលលោកធម៌ ពាល់ត្រូវ គឺ ប៉ះពាល់ ជួបប្រសព្វគ្របសង្កត់ហើយ ។ បទថា “ **លោកធម្មេហិ** ” បានដល់ ដែលលោកធម៌ទាំង ៨ មានលាភ និង ឥតលាភ ជាដើម ។ សព្ទថា “ **លោកធម្មេហិ** ” ជាកត្តា ក្នុង **ផុដ្ឋ** សព្ទ ។ បទថា “ **ន កម្បតិ** ” បានដល់ មិនកម្រើក គឺ មិនញាប់ញ័រ ។ បទថា “ **អសោកំ** ” គឺ មិនមានសេចក្តីសោក បានដល់ មានកូនសរ គឺសេចក្តីសោកបានដកចេញហើយ ។ បទថា “ **វិរជំ** ” បានដល់ ប្រាសចាកកិលេសដូចជាធូលី គឺ មានកិលេសដូចជាធូលីដែលខ្ទេចបានកំចាត់ហើយ ។ បទថា “ **ខេមំ** ” បានដល់ មិនមានភ័យ គឺ មិនមានឧបទ្រព ។*

ក្នុងគាថា ទី ១០ នោះ មានវាចាប្រកប ដូចតទៅនេះ ថា “ ម្នាលទេវតា អ្នកចូលប្រកាន់យកថា ចិត្ត របស់បុគ្គលណា ដែលលោកធម៌ទាំងឡាយពាល់ត្រូវហើយ រមែងមិនញាប់ញ័រ, ចិត្ត នុ៎ះ របស់បុគ្គលនោះ ជាមង្គលដ៏ឧត្តម, ចិត្ត របស់បុគ្គលណា មិនមានសេចក្តីសោក, ចិត្ត របស់បុគ្គលណា ជាចិត្តប្រាសចាកកិលេសដូចជាធូលី, ចិត្ត របស់បុគ្គលណា ជាចិត្តក្សេម, ចិត្ត នុ៎ះ របស់

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បុគ្គលនោះ ជាមង្គលដ៏ឧត្តម ” ។ មួយទៀត បទថា “ **យស្ស** ” សូម្បីក្នុងគាថានេះ កាត់បទថា “ **យំ អស្ស** ” ក៏ត្រឹមត្រូវ ដូចជាបទថា “ **យស្ស** ” កាត់បទថា “ **យេ អស្ស** ” ក្នុងឧទាហរណ៍នេះថា “ ម្នាលព្រាហ្មណ៍ ជនទាំងឡាយ នោះឯណា ជាមាតា ក្តី ជាបិតា ក្តី របស់បុត្រនោះ រមែងមាន ក្នុងលោកនេះ ” ដូច្នេះជាដើមយ៉ាងដូច្នោះឯង ។

សេចក្តីសង្ខេប ក្នុងគាថា ទី ១០ នេះ មានដូចតទៅនេះថា “ ចិត្ត ណា របស់បុគ្គលនោះ ដែលលោកធម៌ពាល់ត្រូវហើយ រមែងមិនញាប់ញ័រ ១, ចិត្ត ណា របស់បុគ្គលនោះ មិនមានសេចក្តីសោកសៅ ១, ចិត្ត ណា របស់បុគ្គលនោះ ប្រាសចាកកិលេសដូចជាធូលី ១, ចិត្ត ណា របស់បុគ្គលនោះ ជាចិត្តក្សេម ១, ចិត្ត ទាំង ៤ យ៉ាងនុ៎ះ ជាមង្គលដ៏ឧត្តម ” ។

ចំណែក សេចក្តីពិស្តារ ក្នុងគាថា ទី ១០ នេះ មានដូចតទៅនេះ ៖

❋ ❋

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

(១៩៦) ធម៌ ៨ ប្រការ មានលាភ និង គ្មានលាភជាដើម ឈ្មោះថា ***លោកធម៌*** *។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃបឋមបណ្ណាសកៈ [១] ក្នុងអដ្ឋកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លោកធម៌ទាំងឡាយ ៨ យ៉ាងនេះ រមែងជាប់តាមនូវសត្វលោក ទាំងសត្វលោក ក៏វិលទៅតាមនូវលោកធម៌ទាំង ៨ ដែរ ។ លោកធម៌ទាំងឡាយ ៨ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ គឺ លាភ ១ អលាភ ១ យស ១ អយស ១ និន្ទា ១ សរសើរ ១ សុខ ១ ទុក្ខ ១, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លោកធម៌ទាំង ៨ យ៉ាងនេះឯង តែងជាប់តាមនូវសត្វលោក ទាំងសត្វលោក ក៏វិលទៅតាមនូវលោកធម៌ទាំង ៨ ប្រការដែរ " ។*

បាលីក្នុងលោកធម្មសូត្រ ទី ១ ចប់ ។

(១៩៧) អដ្ឋកថាលោកធម្មសូត្រនោះ និង អដ្ឋកថាអដ្ឋកៈ ក្នុងសង្គីតិសូត្រ ថា " ឈ្មោះថា លោកធម៌ ព្រោះជាធម៌សម្រាប់លោក ។ បុគ្គលឈ្មោះថា រួចផុតអំពីលោកធម៌ទាំងនោះ តែងមិនមាន, លោកធម៌ទាំងនោះ រមែងមាន ដល់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយផងដែរ ។ ដោយហេតុនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ***លោកំ អនុបរិវត្តន្តិ*** *។ បទថា* ***អនុពន្ធន្តិ*** *គឺ រមែងមិនលះបង់*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤៨ ទំព័រទី ១៣ ។

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

អធិប្បាយថា មិនត្រឡប់អំពីលោក ។ ប្រើនបទថា **លោកោ ច អដ្ឋ លោកធម្មេ អនុបរិវត្តន្តិ** មានសេចក្ដីថា ក៏លោកនេះ រមែងជាប់តាម គឺ រមែងមិនលះបង់នូវធម៌ទាំងនុ៎ះ បានដល់ មិនត្រឡប់អំពីធម៌ទាំងឡាយនោះ ។ ២ បទថា **លាភោ អលាភោ** មានសេចក្ដីថា កាលបើលាភ មកដល់ហើយ, ការគ្មានលាភ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ក៏មកដល់ដូចគ្នាដែរ ។ សូម្បីក្នុងបទទាំងឡាយមានបទថា **យស** ជាដើម ក៏មានន័យ យ៉ាងដូច្នេះដែរ ” ។

(១៩៨) ដីកាលោកធម៌សូត្រជាដើមនោះ ថា “ ធម៌ ដែលនឹងមាន ដោយពិតប្រាកដ ដល់សត្វលោក ឈ្មោះថា ធម៌សម្រាប់លោក ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលពាក្យជាដើមថា បុគ្គល អ្នកឈ្មោះថា រួចផុតអំពីលោកធម៌ទាំងឡាយនុ៎ះ រមែងមិនមាន ។ ការបាននូវវត្ថុ មានគ្រឿងបរិភោគ និង គ្រឿងស្លៀកពាក់ជាដើម ឈ្មោះថា លាភ ។ ម៉្យាងទៀត វត្ថុទាំងឡាយមានគ្រឿងបរិភោគ និង គ្រឿងស្លៀកពាក់ ជាដើមនោះឯង ឈ្មោះថា លាភ ព្រោះជាវត្ថុដែលបុគ្គលគប្បីបាន ។ ការមិនមានវត្ថុ មានគ្រឿងបរិភោគ និង គ្រឿងស្លៀកពាក់ជាដើមនោះ ឈ្មោះថា ការមិនមានលាភ ។ ក៏បណ្ដាលាភ និង អលាភទាំង ២ យ៉ាងនេះ សេចក្ដីត្រេកអរ ដែលមានលាភនោះ ជាអារម្មណ៍ លោកអាចារ្យ បាន

*ប្រកាន់យកហើយ ដោយ **លាភ** សព្ទ, សេចក្ដីមិនត្រេកអរ ដែលមានការខាតលាភនោះ ជាអារម្មណ៍ លោកអាចារ្យ ប្រកាន់យកហើយ ដោយ **អលាភ** សព្ទ ។ ព្រោះកាលបើមានសេចក្ដីត្រេកអរ, សេចក្ដីមិនត្រេកអរ ក៏រមែងបានឱកាសដូចគ្នា ប្រៀបឧបមាដូចជាកាលបើឈាមមាន, ខ្ទុះ ក៏ត្រូវតែមាន ដោយអំណាចនៃការរងឈាមនោះ ដូច្នោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យទើបពោលថា **លាភេ អាគតេ អលាភោ អាគតោយេវ** ។ សូម្បីក្នុងលោកធម៌ មានយសជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នាដែរ ” ។*

ក្នុងអដ្ឋកថាមង្គលសូត្រនេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ បានពោលហើយនូវពាក្យ មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះឯង ថា ធម៌ទាំងឡាយ ក្នុងលោក ឈ្មោះថា លោកធម៌ ។ មានពាក្យដែលលោកអធិប្បាយថា ការប្រព្រឹត្តិទៅនៃលោក រមែងមាន ដរាបណា, ធម៌ទាំងឡាយក៏មិនប្រព្រឹត្តត្រឡប់ ដរាបនោះដែរ ដូច្នេះ ” ។

*(១៩៩) **មនោ** ឈ្មោះថា ចិត្ត ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងពួកធាតុ មាន **ចុរ** ធាតុជាដើម លោកបានពោលទុកហើយ ថា ៖*

ឈ្មោះទាំងឡាយនេះ គឺចិត្ត: មនោ មានស: វិញ្ញាណ: ហទយ:
មន: រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងគន្លងនៃវោហារ ដោយច្រើន ។

ដីកាអភិធម្មត្ថសង្គហ: ថា “ ធម្មជាត ណា តែងគិត ហេតុ

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

នោះ ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា ចិត្ត, អធិប្បាយថា រមែងដឹងច្បាស់ នូវអារម្មណ៍ ” ។

ដីកាមណិសារមញ្ជូសា ថា “ ***ចិន្ត*** *ជាតុ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងអត្ថថា គិត ។ ក៏ការគិតនោះ មាន ៣ យ៉ាង គឺ គិត ដោយអំណាចការត្រិះរិះ គិតដោយអំណាចាការដឹងជាក់ច្បាស់ គិតដោយអំណាចការយល់ច្បាស់លាស់ ។ បណ្តាការគិត ទាំង ៣ យ៉ាងនោះ* ***ឧហនចិន្តា*** *បានដល់ វិតក្កៈ,* ***វិជាននចិន្តា*** *បានដល់ វិញ្ញាណ,* ***បជាននចិន្តា*** *បានដល់ បញ្ញា ។ តែក្នុងបទថា* ***ចិន្តេតិ*** *នេះ បានចំពោះ* ***វិជាននចិន្តា*** *ព្រោះភាវៈនៃចិត្តជាធម្មជាតដឹងច្បាស់ (នូវអារម្មណ៍) ព្រោះហេតុនោះ ព្រះដីកាចារ្យ កាលនឹងសំដែង* ***ចិត្ត*** *សព្ទនោះ ទើបពោលថា អធិប្បាយថា រមែងដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍ ។ម៉្យាងទៀត សព្ទថា* ***វិជានាតិ*** *នេះ ជាសព្ទអធិប្បាយនូវបទថា* ***ចិន្តេតិ*** *នេះ ។ មួយទៀត កិរិយា គឺ ការដឹងជាក់ច្បាស់ ក្នុងបទថា* ***វិជានាតិ*** *នេះ ជាសេចក្តីអធិប្បាយ នូវបទថា* ***ចិន្តេតិ*** *នេះ ” ។*

(២០០) ពួកជាតុ មាន ***ចុរ*** *ជាតុជាដើម ថា “* ***ចិន្ត*** *ជាតុ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងអត្ថថា គិត, ធម្មជា តណា រមែងគិត អធិប្បាយថា រមែងដឹងច្បាស់ នូវអារម្មណ៍ ហេតុនោះ ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ចិត្ត ។ ក៏បណ្ឌិត គប្បីឃើញបទថា **ចិត្តំ** នុ៎ះ ដោយអំណាចជាបទទូទៅ ដល់ចិត្តទាំងពួង ។ ក្នុងអធិការនៃ **ចិត្ត** សព្ទនេះ គប្បីមានពាក្យសួរថា លោកអាចារ្យ សូម្បីពោលថា ធម្មជាត ណារមែងគិត នូវអារម្មណ៍ ហេតុនោះ ធម្មជាតនោះ ឈ្មោះថា ចិត្ត ដូច្នេះ ហើយពោលថា អធិប្បាយថា រមែងដឹងច្បាស់ (នូវអារម្មណ៍) ដូច្នេះ ព្រោះហេតុអ្វី, ការគិត និង ការដឹងច្បាស់ មានសភាពផ្សេង ៗ ពីគ្នា មិនមែនទេឬ, ព្រោះថា បទថា **ចិន្តេតិ** នឹងសម្រេចសេចក្ដីថា រមែងដឹងច្បាស់ ដូច្នេះ មិនបានឡើយ, ព្រោះបុគ្គលអ្នកអប្បប្រាជ្ញា សូម្បីជាគិត ដោយប្រការផ្សេង ៗ ក៏នឹងបានសម្រេចសេចក្ដី ដ៏សុខុម ពុំបានឡើយ ។ គប្បីឆ្លើយថា រឿងនោះ ពិតមែន, (តែ) បទថា **វិជានាតិ** នេះ លោកពោលហើយ ដើម្បីសំដែងនូវការដែលចិត្តទាញយក នូវអារម្មណ៍ ដ៏ពិសេស ជាកិច្ចនៃសញ្ញា និង បញ្ញា ព្រោះ **ចិត្ត** សព្ទ ជាសព្ទទូទៅដល់ចិត្តទាំងពួង ។ មែនពិត ធម្មជាត ណា លោកហៅថា ចិត្ត, ធម្មជាត នោះឯង ឈ្មោះថា វិញ្ញាណ, ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **វិជានាតិ** ដើម្បីនឹងទាញយក នូវសេចក្ដីដឹងច្បាស់ ហើយសំដែងនូវការដែលចិត្តទាញយក នូវអារម្មណ៍ ដ៏ពិសេស ជាកិច្ចនៃសញ្ញា និង បញ្ញា ” ។

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

ដីកាធម្មសង្គណី ថា “ ដោយបទថា ***វិជានាតិ*** *លោកពោលនូវកិរិយាដែលចិត្តទាញយក នូវអារម្មណ៍ ដ៏ពិសេស ជាកិច្ចនៃសញ្ញា និង បញ្ញា ” ។*

ម្យ៉ាងទៀត អនុដីកា ឈ្មោះមណិសារមញ្ជូសា ថា “ ការប្រកាន់យកនូវអារម្មណ៍ មាន ៣ យ៉ាង គឺ ការដឹងព្រម ១ ការដឹងជាក់ច្បាស់ ១ ការដឹងច្បាស់លាស់ ១ ។ បណ្ដាការដឹងទាំង ៣ យ៉ាងនោះ ការដឹងជាបឋម ជាកិច្ចនៃសញ្ញា, ទី ២ ជាកិច្ចនៃវិញ្ញាណ, ទី ៣ ជាកិច្ចនៃបញ្ញា ។ តែក្នុងបទថា ***ចិន្តេតិ*** *នេះ រមែងបានចំពោះតែការដឹង ទី ២ ព្រោះចិត្តជាធម្មជាតដឹងច្បាស់ (នូវអារម្មណ៍) ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា អធិប្បាយថា រមែងដឹងច្បាស់ នូវអារម្មណ៍ យ៉ាងដូច្នេះ ដើម្បីនឹងសំដែង នូវកិរិយាដែលចិត្តទាញយក នូវអារម្មណ៍ ពោលគឺ បាននូវអារម្មណ៍ ដ៏ពិសេស ដោយកិច្ចនៃសញ្ញា និង បញ្ញាទាំងឡាយ ពោលគឺ ការចាំបាន ការពិចារណា និង ការចាក់ធ្លុះ ” ។*

(២០១) ពួកជាតុ មាន ***ចុរ*** *ជាតុជាដើមថា “ បណ្ដាចិត្តទាំងពួង ចិត្ត ណា ដែលជាកុសល អកុសល ផ្នែកលោកិយៈ និង មហាកិរិយាចិត្ត, ចិត្តនោះ ឈ្មោះថា ចិត្ត ព្រោះសន្សំនូវសន្តានរបស់ខ្លួន ដោយអំណាចជវនវិថី ។ ចំណែក វិបាកចិត្ត ឈ្មោះថា*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ចិត្ត ព្រោះត្រូវកម្ម និង កិលេសទាំងឡាយសន្សំហើយ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយ ដោយអំណាចនៃ **ចិ** ធាតុ ។ សិល្បៈ ដ៏វិចិត្រក្នុងលោកណាទីមួយ ក៏ឈ្មោះថា ចិត្ត ព្រោះល្អត្រកាល គឺវិចិត្ត បានដល់ ជាគ្រឿងដែលគេធ្វើឲ្យវិចិត្រ ព្រោះធ្វើសិល្បៈទាំងពួងនោះ ដោយចិត្តនុ៎ះឯង ។ មានពាក្យដែលលោកអធិប្បាយថា ឈ្មោះថា ចិត្ត ព្រោះជាគ្រឿងធ្វើដោយចិត្ត ។ នេះ គឺជាពាក្យអធិប្បាយ ដោយអំណាចនៃ **ចិត្ត** ធាតុ ។ ឈ្មោះថា ចិត្ត ព្រោះល្អស្អាត ។ នេះ ជាពាក្យអធិប្បាយ ដោយអំណាចសេចក្ដីចំពោះបទ ៗ ។ ក៏ក្នុងអធិការនៃ **ចិត្ត** សព្ទនេះ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបភាវៈនៃចិត្ត ឈ្មោះថា ចិត្ត ដោយអំណាចសម្បយុត្តចិត្ត ភូមិចិត្ត អារម្មណចិត្ត ហីនចិត្ត មជ្ឈិមចិត្ត បណីតចិត្ត និង អធិបតិចិត្ត ព្រោះភាវៈជាធម្មជាត ខុសប្លែកផ្សេងគ្នា ដោយប្រភេទ នៃចិត្តដែលជាសរាគចិត្ត និង សទោចិត្ត ជាដើម ។ ភាវៈនៃ **ចិត្ត** សព្ទៗមួយ ជាសព្ទដ៏វិចិត្រ យ៉ាងដូច្នោះ តែងមិនមាន ក៏ពិតមែន, ទោះជាដូច្នោះ សូម្បីអវយវៈ ក៏លោកហៅថា ចិត្ត ដោយវោហារ គឺការហៅរួម ព្រោះជាសភាពធ្លាក់ចុះទៅខាងក្នុង នៃធម៌ ដ៏វិចិត្រទាំងឡាយ ប្រៀបឧបមាដូចបុគ្គលទាំងឡាយ, កាលបើឯកទេសនៃស្ថានទី មានភ្នំ ទន្លេ និង សមុទ្រ ជាដើម ដែលខ្លួនបានឃើញ

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

ហើយ, រមែងហៅក្នុំជាដើមថា ពួកយើង បានឃើញហើយ ដូច្នោះ ឯង ។ អ្នកសិក្សា តែងបានសេចក្តី ដោយប្រការណា ៗ ក្នុង ទីណា ៗ ក៏គប្បីកាន់យកសេចក្តី ដោយប្រការនោះ ៗ ក្នុងទី នោះ ៗ ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាត ណា រមែង សន្សំដោយភាវៈជាអាសេវនប្បច្ច័យ និង ធម្មជាត ណា ឈ្មោះថា ចិត្ត ព្រោះជាធម្មជាត គឺកម្មតាក់តែង, ធម្មជាតនោះ លោក ក៏ហៅថា ចិត្ត ដោយអាការនោះ ។ ចំណែក ធម្មជាតណា មិន ប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រការដូច្នោះ, ធម្មជាតនោះ គឺ កិរិយាចិត្តផ្នែក កាមាវចរៈ ទាំងគូ និង អន្តិមជវនចិត្ត បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា ចិត្ត ដោយអំណាចនៃនាមធម៌ មានភាវៈនៃចិត្តជាធម្មជាតល្អ ដោយ ការនឹកគិត ដែលអាចារ្យកំពុងបានជាដើម ។ តែ ហសិតុប្បាទចិត្ត មានជវនៈដទៃជាគតិ មែនពិត ” ។

(២០២) ក្នុងអដ្ឋកថាមង្គលសូត្រនេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា “ ***មនោ*** *(ចិត្ត)* ***មានសំ*** *(ឆន្ទៈ) មានក្នុងចិត្ត ឈ្មោះ ថា ចិត្ត ” ។*

អដ្ឋកថាមូលបរិយាយសូត្រថា “ រាគៈ ក្តី ចិត្ត ក្តី អរហត្ត ក្តី ឈ្មោះថា ***មានសៈ*** *។ មែនពិត រាគៈ ឈ្មោះថា* ***មានសៈ*** *ក្នុង ប្រយោគនេះថា អន្ទាក់ ដែលត្រាច់ចរទៅ ឰដ៏អាកាស អន្ទាក់នេះ*

នោះ រមែងត្រាច់ចរទៅ ឈ្មោះថា ***មានស:*** *។ ចិត្ត ឈ្មោះថា* ***មានស:*** *ក្នុងប្រយោគនេះ ថា ចិត្ត ធនូ: មានក្នុងចិត្ត ឈ្មោះថា ចិត្ត ។ ព្រះអរហត្ត ឈ្មោះថា* ***មានស:*** *ក្នុងប្រយោគនេះ ថា បពិត្រព្រះអង្គអ្នកប្រាកដក្នុងពួកជន សាវ័ក របស់ព្រះអង្គ នៅជាសេក្ខ: មិនទាន់បានសម្រេចព្រះអរហត្ត គប្បីធ្វើកាលកិរិយា ” ។*

ដីកាមូលបរិយាយសូត្រនោះ ថា “រាគ: ឈ្មោះថា ***មានស:*** *ព្រោះមានក្នុងចិត្ត ហេតុសម្បយុត្ត ដោយចិត្តនោះ ។ ចិត្ត ឈ្មោះថា* ***មានស:*** *ព្រោះធ្វើអធិប្បាយថា ចិត្តនុ៎ះឯង ឈ្មោះថា* ***មានស:*** *។ មគ្គដ៏ប្រសើរ ឈ្មោះថា* ***មានស:*** *ព្រោះវិគ្រោះថា រមែងកាត់ គឺកាត់ផ្តាច់នូវមានះ ដោយមិនមានសេសសល់ ។ ក៏បណ្ឌិត គប្បីឃើញភាវៈនៃព្រះអរហត្ត ឈ្មោះថា* ***មានស:*** *ព្រោះកើតឡើង ក្នុងចិត្តនោះ ។ បទថា* ***ជនេសុតា*** *បានដល់ អ្នកប្រាកដ គឺ មានយសសក្តិ ផ្សព្វផ្សាយទៅ ក្នុងសត្វលោក ” ។*

(២០៣) ក្នុងអដ្ឋកថាមង្គលសូត្រនេះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យពោលថា “ បទថា ***យស្ស*** *មានសេចក្តីថា នៃភិក្ខុអ្នកបួសថ្មី ក្តី ជាកណ្តាល ក្តី ជាថេរៈ ក្តី ” ។*

អដ្ឋកថាបឋមបារាជិកថា “បណ្តាភិក្ខុអ្នកដែលចំរើន ដោយវ័យជាដើម ចូរជាភិក្ខុរូបណាមួយក៏ដោយ ក៏ឈ្មោះថា ជាព្រះថេរៈ

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

ព្រោះមានវស្សាគ្រប់ ១០, ឈ្មោះថា នវៈ ព្រោះមានវស្សាតិចជាង ៥, ឈ្មោះថា មជ្ឈិមៈ ព្រោះមានវស្សាលើសជាង ៥ ” ។

ដីកាអដ្ឋមសូត្រ ក្នុងបញ្ចមវគ្គ នៃទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ ភិក្ខុ សូម្បីមានអាយុ ៦០ ដោយកំណើត ពួជ៏ខាងក្រោយ អំពីកាលដែលខ្លួនមានវស្សា ៥ ដោយឧបសម្បទ ក៏នៅតែឈ្មោះថា នវៈ ដោយពិត ។ ចាប់ដើមអំពីកាលដែលខ្លួនមានវស្សា ៥ រហូតដល់មានវស្សា ៩ ឈ្មោះថា មជ្ឈិមៈ ។ ចាប់ដើមអំពីកាលដែលខ្លួនមានវស្សា ១០ ឡើងទៅ ឈ្មោះថា ថេរៈ ” ។

អដ្ឋកថាទសមសូត្រ ក្នុងទុតិយវគ្គ នៃទេវតាសំយុត្ត ថា “ភិក្ខុ អ្នកមានវស្សាមិនទាន់គ្រប់ ៥ មានឈ្មោះថា នវៈ, ចាប់ដើមអំពីមានវស្សា ៥ ឡើងទៅ ឈ្មោះថា ជាមជ្ឈិមៈ, តាំងពីមានវស្សា ១០ ឡើងទៅ ឈ្មោះថា ជាថេរៈ ។ ន័យមួយទៀត ភិក្ខុអ្នកមានវស្សាមិនទាន់គ្រប់ ១០ ឈ្មោះថា នវៈ, តាំងពីមានវស្សា ១០ ឡើងទៅ ឈ្មោះថា មជ្ឈិមៈ, តាំងអំពីមានវស្សា ២០ ឡើងទៅ ឈ្មោះថា ព្រះថេរៈ ” ។

ដីកាទសមសូត្រនោះ ថា “ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា តាំងអំពីវស្សា ២០ ឡើងទៅ ឈ្មោះថា ព្រះថេរៈ ដូច្នេះ សំដៅ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

យកព្រះថេរៈ អ្នកដល់ព្រម ដោយលក្ខណៈ ជាភិក្ខុអ្នកទូន្មានទាន ភិក្ខុនី ” ។

(២០៤) បណ្ដាភិក្ខុទាំងនោះ ចិត្ត របស់ភិក្ខុណា ដែលលោកធម៌ទាំងឡាយ ពាល់ត្រូវហើយ រមែងមិនកម្រើកញាប់ញ័រ, ចិត្ត របស់ភិក្ខុនោះ គឺលោកធម៌ណាមួយ គប្បីឲ្យកម្រើកញាប់ញ័រមិនបាន បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា “ **ជាមង្គល** ” ព្រោះនាំមកនូវភាពជាអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ ក្នុងលោក ។ សួរថា “ ក៏ចិត្ត របស់បុគ្គលណា ដែលលោកធម៌ទាំងនោះ ពាល់ត្រូវហើយ តែងមិនញាប់ញ័រ ” ។ ឆ្លើយថា “ របស់ព្រះអរហន្តខីណាស្រព, មិនមែនអ្នកណាដទៃទៀតឡើយ ” ។ ពិតមែនយ៉ាងដូច្នោះ បព្វជិតទាំងឡាយ មានសាមណេរ ជាបុថុជ្ជនជាដើម ឃើញព្រះលកុណ្ដកភទ្ទិយត្ថេរហើយ ក៏ចាប់ត្រង់សិរសា ត្រចៀក និង ច្រមុះទាំងឡាយហើយ ពោលថា “ ម្នាលឪពុកតូច លោកឪ (អ្នក) មិនសោប់សោល់ ត្រេកអរយ៉ាងក្រៃលែង ក្នុងព្រះសាសនាឬ ” ។ ព្រះថេរៈ មិនក្រោធខឹង មិនប្រទូសរ៉ាយ ចំពោះសាមណេរទាំងនោះទេ ។ ពួកភិក្ខុទាំងឡាយ សន្ទនាគ្នា ថា “ បព្វជិតទាំងឡាយ មានសាមណេរ ជាដើម រមែងបៀតបៀន (ព្រះថេរៈ) យ៉ាងនេះផង យ៉ាងនោះផង, ព្រះថេរៈនោះ មិនក្រោធ មិនប្រទូសរ៉ាយឡើយ ” ។

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

ព្រះសាស្តា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យសន្ទនានោះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា "ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ត្រូវហើយ, ធម្មតាព្រះខីណាស្រព រមែងមិនក្រោធ មិនប្រទូសរ៉ាយសោះឡើយ, ព្រោះថាព្រះខីណាស្រពទាំងនោះ ជាអ្នកដូចជាសិលាថ្មតាន់ មិនកម្រើកញាប់ញ័រ គឺនរណា ក៏ធ្វើឲ្យកម្រើកញាប់ញ័រពុំបានឡើយ" ដូច្នេះហើយទ្រង់ត្រាស់ព្រះគាថានេះ ក្នុងបណ្ឌិតវគ្គ នៃធម្មបទ ថា ៖

ថ្មភ្នំតាន់ មិនកម្រើកព្រោះខ្យល់ ដូចម្តេចមិញ, បណ្ឌិតទាំងឡាយ ក៏មិនកម្រើកញាប់ញ័រ ព្រោះពាក្យតិះដៀល និងពាក្យសរសើរ ក៏ដូច្នោះឯង ។

អដ្ឋកថាព្រះធម្មបទនោះ ថា " បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ***និន្ទាបសំសាសុ*** *មានវិនិច្ឆ័យថា ក្នុងគាថានេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់លោកធម៌ ២ ប្រការ ក៏ពិតមែន, ទោះជាដូច្នោះ អ្នកសិក្សា ក៏គប្បីជ្រាបសេចក្តី ដោយអំណាចនៃលោកធម៌ទាំង ៨ ប្រការដែរ ។ ប្រៀបដូចជាសិលាថ្មតាន់ គឺមិនមានប្រហោង មិនរញ្ជួយ គឺមិនកម្រើក បានដល់ មិនញាប់ញ័រ ព្រោះខ្យល់ មានខ្យល់ដែលបក់មក អំពីទិសខាងកើតជាដើម ជាប្រភេទ មានឧបមាយ៉ាងណា, បណ្ឌិត ទាំងឡាយ, កាលបើលោកធម៌ទាំង ៨ ប្រការគ្របសង្កត់, រមែងមិនរំភើប គឺ មិនកម្រើក បានដល់ មិន*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ញាប់ញ័រ ដោយអំណាចនៃការថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត ឬ ដោយអំណាចនៃការត្រេកអរ ក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាងដូច្នោះដែរ " ។

(២០៥) ចំណែកក្នុងអដ្ឋកថា លោកពោលពាក្យណា ថា៖

ភ្នំថ្មតាន់ មិនកម្រើក [១] ដោយខ្យល់ យ៉ាងណា, រូប សំឡេង ក្លិន រស និង សម្ផស្ស ទាំងអស់ ដែលជាទីប្រាថ្នាក្តី ដែលមិនជាទីប្រាថ្នាក្តី ក៏ធ្វើចិត្ត របស់អ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ជាចិត្តនឹងធឹង រួចស្រឡះចាកកិលេស ឲ្យញាប់ញ័រមិនបាន, ទាំងព្រះអរិយសាវ័កនោះ ក៏ពិចារណាឃើញ នូវការកើតឡើង និង ការអស់ទៅ ក៏យ៉ាងនោះដែរ *ដូច្នេះ,*

ពាក្យនោះ ព្រះសោណត្ថេរ ដ៏មានអាយុ កាលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវព្រះអរហត្ត របស់ខ្លួន ពោលហើយ ក្នុងសំណាក់ នៃព្រះសាស្តា ក្នុងបឋមវគ្គ នៃទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងឆក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ និង ក្នុងចម្មក្ខន្ធកៈ ។

ន័យដែលមក ក្នុងអដ្ឋកថាបឋមវគ្គ និង ចម្មក្ខន្ធកៈនោះ ថា " រូបារម្មណ៍ ដែលបុគ្គលគប្បីពាល់ត្រូវ ឈ្មោះថា ផស្សៈ ក្នុងគាថានោះ ។ ធម៌ ដែលបុគ្គលគប្បីដឹងដោយចិត្ត ឈ្មោះថា ធម៌ ។ បទថា ***នប្បវេធេន្តិ*** *មានសេចក្តីថា នឹងញ៉ាំងចិត្តឲ្យកម្រើកញាប់*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤៦ ទំព័រទី ១៩៩ ។

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

ញ័រមិនបាន ។ បទថា **តាទិនោ** គឺ អ្នកដល់លក្ខណៈ នៃបុគ្គលអ្នកខ្ជាប់ខ្ជួន ។ បទថា **ឋិតំ** បានដល់ តាំងនៅ ស្ថិតស្ថេរ គឺ ដល់នូវការមិនញាប់ញ័រ ។ បទថា **វិប្បមុត្តំ** មានសេចក្ដីថា ដែលរួចផុតហើយ ដោយអំណាចផលសមាបត្តិ ព្រោះប្រតិបត្តិ ខាងផ្នែកវិបស្សនា និង បង្អោនចូលទៅហើយ ក្នុងអារម្មណ៍ គឺនិព្វាន ។ បាទគាថាថា **វយញ្ចស្សានុបស្សតោ** មានសេចក្ដីថា នៃព្រះអរិយសាវកនោះ ជាអ្នកតាមពិចារណាឃើញ ទាំងការកើតឡើង ទាំងការអស់ទៅនៃចិត្ត បានដល់ ព្រះអរហន្ត ” ។

តែ ក្នុងចុណ្ណិយបទ ក្នុងព្រះសូត្រនោះ មកហើយ ថា **វយញ្ចស្សានុបស្សតិ** ។

ក៏ក្នុងអដ្ឋកថាចុណ្ណិយបទនោះ លោកពោលថា “ បទថា **វយញ្ចស្សានុបស្សតិ** មានសេចក្ដីថា ទាំងព្រះអរហន្តនោះ រមែងឃើញទាំងកិរិយាកើតឡើង ទាំងកិរិយាអស់ទៅ នៃចិត្តនោះ ” ។ អធិប្បាយថា ភិក្ខុ ជាព្រះខីណាស្រពនោះ រមែងឃើញទាំងការកើតឡើង ទាំងការអស់ទៅ នៃចិត្តនោះ ” ។

(២០៦) ក្នុងអដ្ឋកថា លោកពោល យ៉ាងដូច្នេះ ថា ចិត្តរបស់ព្រះខីណាស្រព ប៉ុណ្ណោះ រមែងមិនញាប់ញ័រ ” ។

ពាក្យនោះ អ្នកសិក្សា គប្បីឃើញថា “ លោកពោលហើយ

ដោយអំណាចព្រះអរិយបុគ្គល ថ្នាក់ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ” ។ មែនពិត អ្នកណា ក៏អាចនឹងពោលបានថា “ ចិត្ត របស់ព្រះអរិយសាវ័ក សូម្បីក្រៅអំពីព្រះខីណាស្រពនោះ ក៏រមែងមិនញាប់ញ័រ ” ។

ពិតមែនដូច្នោះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់សួរ ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះបំណងនឹងត្រាស់ យ៉ាងនេះ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ [១] លាភ ក្តី អលាភ ក្តី យស ក្តី អយស ក្តី និន្ទា ក្តី សរសើរ ក្តី សុខ ក្តី ទុក្ខ ក្តី រមែងកើតឡើង ដល់បុថុជ្ជនអ្នកមិនបានស្តាប់សោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លាភ ក្តី ។បេ។ ទុក្ខ ក្តី រមែងកើតឡើង ដល់ព្រះអរិយសាវ័កអ្នកបានស្តាប់ហើយដែរ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចុះក្នុងលោកធម៌ទាំង ៨ នោះ មានសេចក្តីប្លែកគ្នា ដូចម្តេច, មានអធិប្បាយ ដូចម្តេច, មានហេតុផ្សេងគ្នា ដូចម្តេច របស់ព្រះអរិយសាវ័ក អ្នកបានស្តាប់ហើយ និង បុថុជ្ជន អ្នកមិនបានស្តាប់ហើយ ” ដូច្នេះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ យ៉ាងនេះ ថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លាភ តែងកើតឡើង ដល់បុថុជ្ជន អ្នកមិនបានស្តាប់ហើយ, បុថុជ្ជននោះ រមែងមិនពិចារណា មិនដឹងច្បាស់ តាមពិតដូច្នេះថា លាភ នេះ កើតឡើង ដល់អាត្មាអញហើយ, ក៏លាភនោះឯង មិនទៀង ជាទុក្ខ មានសេចក្តីប្រែប្រួលជា

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤៨ ទំព័រទី ១៥ ។

ពណ៌នាពីចិត្តគឺលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

ធម្មតា ដូច្នេះ ។ អលាភ រមែងកើតឡើង ។បេ។ យស ។បេ។ អយស ។បេ។ និន្ទា ។បេ។ សរសើរ ។បេ។ សុខ រមែងកើតឡើង ។បេ។ ទុក្ខ រមែងកើតឡើង ដល់បុថុជ្ជនអ្នកមិនបានស្តាប់ហើយ, បុថុជ្ជនទោះ រមែងមិនពិចារណា មិនដឹងច្បាស់តាមពិត ដូច្នេះថា ទុក្ខនេះ កើតឡើង ដល់អាត្មាអញហើយ, ក៏ទុក្ខនោះឯង មិនទៀង ជារបស់អត់ធន់បាន ដោយកម្រ មានសេចក្តីប្រែប្រួលជាធម្មតា ដូច្នេះ ។ លាភ ក្តី រមែងគ្របសង្កត់ចិត្តរបស់បុថុជ្ជនទោះ ស្ថិតនៅ ។ អលាភ ក្តី ។បេ។ ទុក្ខ រមែងគ្របសង្កត់ចិត្ត របស់បុថុជ្ជនទោះ ស្ថិតនៅ ។ បុថុជ្ជនទោះ រមែងត្រេកអរនឹងលាភ ដែលកើតឡើងហើយ តែងតូចចិត្ត ព្រោះអលាភ ។បេ។ រមែងត្រេកអរនឹងសុខ ដែលកើតឡើងហើយ រមែងតូចចិត្ត ព្រោះទុក្ខ ។ បុថុជ្ជនទោះ ដល់ព្រម ដោយសេចក្តីត្រេកអរ និង សេចក្តីតូចចិត្ត យ៉ាងដូច្នេះហើយ រមែងមិនរួចផុត អំពីជាតិ ជរា មរណៈ សោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខ ទោមនស្ស ឧបាយាសៈ ។ តថាគត ពោលថា បុថុជ្ជនទោះ មិនរួចផុតចាកទុក្ខឡើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះឯង ជាសេចក្តីប្លែកគ្នា នេះជាអធិប្បាយ នេះជាហេតុផ្សេង ៗ គ្នា នៃអរិយសាវ័ក អ្នកបានស្តាប់ហើយ និង បុថុជ្ជនអ្នកមិនបានស្តាប់ហើយ ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់សូត្រនេះហើយ លុះព្រះសុគត ជាសាស្តា ទ្រង់ត្រាស់សូត្រនេះរួចហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់គាថាព័ន្ធនេះ តទៅទៀត ថា ៖)

(២០៧) ធម៌ទាំងឡាយ [១] ក្នុងមនុស្សជាតទាំងឡាយទាំងនេះ គឺ លាភ ១ អលាភ ១ យស ១ អសយ ១ និន្ទា ១ សរសើរ ១ សុខ ១ ទុក្ខ ១ ជាធម៌មិនទៀងជាធម៌មិនឋិតថេរ មានការប្រែប្រួលជាធម្មតា, បំណែកបុគ្គល អ្នកមានសតិស្មារតី មានប្រាជ្ញាល្អ លុះដឹងធម៌ទាំងនេះហើយ រមែងពិចារណាឃើញច្បាស់ នូវធម៌ដែលមានសេចក្តីប្រែប្រួលជាធម្មតា, ធម៌ដែលជាឥដ្ឋារម្មណ៍ទាំងឡាយ រមែងញាំញីចិត្ត របស់បុគ្គលនោះ ពុំបាន, បុគ្គលនោះ រមែងមិនដល់នូវការថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត ព្រោះធម៌ដែលជាអនិដ្ឋារម្មណ៍, សេចក្តីត្រេកអរ ឬថា សេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត ក៏បុគ្គលនោះ បានកំចាត់បង់ហើយ ដល់នូវសេចក្តីវិនាស មិនមានតទៅទៀតឡើយ, មា្យ៉ាងទៀតបុគ្គល អ្នកដល់ត្រើយនៃភព រមែងដឹងច្បាស់ ដោយ

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៤៨ ទំព័រទី ១៤ ។

ពណ៌នាពីចិត្តដែលលោកធម៌ធ្វើឱ្យកម្រើកមិនបាន

ប្រពៃ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវបទ គឺព្រះនិព្វាន ដែលគ្មានធូលី គឺកិលេស មិនមានសេចក្ដីសោក ។

បាលីក្នុងលោកធម្មសូត្រ ទី២ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃបឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងអដ្ឋកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ។

(២០៨) អដ្ឋកថា ទុតិយលោកធម្មសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***កោ វិសេសោ*** *គឺ អ្វីជាហេតុប្លែកពីគ្នា ។ បទថា* ***អធិប្បាយសោ*** *បានដល់ ជាការប្រកប យ៉ាងក្រៃលែង ។ បទថា* ***បរិយាទាយ*** *គឺប្រកាន់យក បានដល់ គ្របសង្កត់ ” ។*

ដីកាទុតិយលោកធម្មសូត្រនោះ ថា “ ឈ្មោះថា ***អធិប្បាយសះ*** *ព្រោះជាគ្រឿងប្រកប គឺ ប្រកបទូទៅយ៉ាងក្រៃលែង បានដល់ កិរិយាដែលគប្បីធ្វើយ៉ាងក្រៃលែង ឲ្យមានការប្លែកផ្សេងគ្នា ។*

ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលហើយ ថា ***អធិកប្បយោគោ*** *ដូច្នេះ ” ។*

ដីកាមជ្ឈិមបណ្ណាសកៈ ក្នុងខន្ធកវគ្គ ថា “ ឈ្មោះថា ***អធិប្បាយសះ*** *ព្រោះជាគ្រឿងប្រកប គឺ ប្រកបទូទៅ យ៉ាងក្រៃលែង គឺឲ្យប្លែកគ្នា បានដល់ ការប្រកបឲ្យប្លែកផ្សេងគ្នា ។*

ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលហើយ ថា ***អធិកប្បយោគោ*** *ដូច្នេះ ” ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*អដ្ឋកថាបឋមលោកធម្មសូត្រថា " បាទគាថា ថា **អវេក្ខតី វិបរិណាមធម្មេ** មានសេចក្តីថា រមែងពិចារណាឃើញ យ៉ាង ដូច្នេះថា ធម៌ទាំងនេះ មានសេចក្តីប្រែប្រួលជាធម្មតា ។ បទថា **វិធូបិតា** បានដល់ កំចាត់ គឺ បំផ្លាញហើយ ។ ២ បទថា **បទញ្ញត្វា** បានដល់ ព្រោះដឹងបទ គឺ ព្រះនិព្វាន ។ បាទគាថា ថា **សម្មប្បជានាតិ ភវស្ស បារគូ** មានសេចក្តីថា ម្យ៉ាងទៀត ព្រះ អរិយសាវកនោះ ដល់ត្រើយនៃភព គឺ ដល់នូវសេចក្តីសម្រេច គឺទីបំផុត នៃភព រមែងដឹងដោយប្រពៃ នូវការៈនៃខ្លួន ជាអ្នក ដល់ត្រើយនៃភពនោះ ព្រោះដឹងនូវបទ គឺព្រះនិព្វានទុំះឯង " ។*

ពណ៌នាអំពីចិត្ត គឺលោកធម៌ធ្វើឲ្យកម្រើកមិនបាន ចប់ ។

❃ ❃ ❃

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

(២០៩) ទោមនស្ស មានសេចក្តីវិនាសជាដើម ជាហេតុឈ្មោះថា ***សោកៈ*** *។ សមដូចជាព្រះតម្រាស់ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ទុក ក្នុងមហាសតិបដ្ឋានសូត្រ [១] ថា " ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក៏សេចក្តីសោក តើដូចម្តេច, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សោកៈ គឺ សេចក្តីស្តាយស្រណោះ សេចក្តីស្រងេះស្រងោច សេចក្តីសោកសៅ សេចក្តីវឹងស្ងួតក្នុងចិត្ត សេចក្តីក្រៀមក្រំ ក្នុងចិត្ត ណា របស់សត្វ ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាស ណាមួយ (ឬ) អ្នកដែលសេចក្តីទុក្ខធម៌ណាមួយ ពាល់ត្រូវហើយ, ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ តថាគតហៅថា សេចក្តីសោក " ។*

(២១០) អដ្ឋកថាមហាសតិបដ្ឋានសូត្រនោះ ថា " បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ***ព្យសនេន*** *មានសេចក្តីថា ដោយបណ្តាសេចក្តីវិនាសទាំងឡាយ មានសេចក្តីវិនាស ចាកញាតិជាដើម ឯណានីមួយ ។ បទថា* ***ទុក្ខធម្មេន*** *បានដល់ គឺហេតុនៃទុក្ខ មានការសម្លាប់ និង ការចងជាដើម (ពាល់ត្រូវហើយ) ។ បទថា* ***ផុដ្ឋស្ស*** *បានដល់ ជិះជាន់ គឺ គ្របសង្កត់ហើយ ។ សេចក្តីសោកដែលមានសេចក្តីសោកសៅចិត្ត ជាលក្ខណៈ ឯណា រមែងកើតឡើង ដល់បុគ្គលអ្នក កាលបើសេចក្តីវិនាសទាំងឡាយ មាន*

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ១៧ ទំព័រទី ២៨៣ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

សេចក្ដីវិនាសញាតិជាដើម ឬ ហេតុនៃទុក្ខ មានការសម្លាប់ និង ការចងជាដើម ណានីមួយ មាន ដែលសេចក្ដីវិនាស ឬ ហេតុនៃទុក្ខ ជាដើមនោះ គ្របសង្កត់ហើយ ឈ្មោះថា សោកៈ ។ ភាវៈនៃចិត្ត សោកសៅ ឈ្មោះថា ***សោចិតត្តំ*** *។ ក៏ព្រោះសេចក្ដីសោកនុ៎ះ ញុាំងពួជដ៏ខាងក្នុង ឲ្យរីងស្ងួត គឺ ឲ្យក្រៀមក្រំ តែងកើតឡើង, ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា សេចក្ដីរីងស្ងួត ក្នុងចិត្ត សេចក្ដីក្រៀមក្រំក្នុងចិត្ត ” ។*

ដីកាមហាសតិបដ្ឋានសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***ព្យសនេន*** *បានដល់ មិនមែនជាប្រយោជន៍ ។* ***ធម្ម*** *សព្ទ មានហេតុជាបរិយាយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា គឺហេតុនៃទុក្ខ ។ ភាវៈនៃបុគ្គល ឬ នៃចិត្ត អ្នកដល់នូវសេចក្ដីសោកសៅ គឺ អ្នក ដែលសោកសៅ ឈ្មោះថា សេចក្ដីសោកសៅចិត្ត ជាលក្ខណៈ ព្រោះភាវៈជាធម្មជាត ដែលបុគ្គលគប្បីកំណត់ ថា ការសោកសៅ ឈ្មោះថាភាវៈនៃបុគ្គល ឬនៃចិត្ត អ្នកសោកសៅ ។ បទថា* ***អន្តោនិជ្ឈានំ*** *មានសេចក្ដីថា សេចក្ដីសោកសៅនោះ ឈ្មោះថា ញុាំងពួជដ៏ខាង ក្នុង នៃអត្តភាព ឲ្យរីងស្ងួត ព្រោះភាវៈនៃខ្លួន ជាអ្នកសៅហ្មង, ឈ្មោះថា ញុាំងពួជដ៏ខាងក្នុង នៃអត្តភាពឲ្យក្រៀមក្រំ ដោយអំណាច ការសោកសៅ ដោយជុំវិញ ព្រោះដល់ភាពជារបស់មានកម្លាំង ” ។*

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

អដ្ឋកថាអដ្ឋសាលិនី ថា “ ទោមនស្ស មានការសោយនូវអនិដ្ឋារម្មណ៍ ជាលក្ខណៈ មានការជួបប្រសព្វនូវអាការ ដែលមិនជាទីប្រាថ្នា ណានីមួយ ជាកិច្ច មានអាពាធដែលប្រព្រឹត្តទៅ ខាងផ្លូវចិត្ត ជាហេតុប្រាកដ ” ។

(២១១) អដ្ឋកថាសច្ចវិភង្គ ថា “ ក៏សេចក្តីសោកនេះនោះ ដោយសេចក្តី បានដល់ ទោមនស្សវេទនា ក៏ពិតមែន, សូម្បីកាលបើមានដូច្នោះ ក៏មានការក្រៀមខ្លោច ឰដ៏ខាងក្នុង ជាលក្ខណៈ មានសេចក្តីក្រៀមក្រំនៃចិត្ត ជាកិច្ច មានការតាមសោកសៅ ជាហេតុប្រាកដ ” ។

ដីកាសច្ចវិភង្គនោះ ថា “ក៏ទោមនស្សវេទនា មានលក្ខណៈ គឺ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលហើយ ក្នុងខាងដើមជាអាទិ៍ ឈ្មោះថា សេចក្តីសោក ហេតុនោះ មិនចាំបាច់ពោលអាការ មានលក្ខណៈជាដើម ទៀតឡើយ, ទោះបីជាដូច្នោះ អាការ មានលក្ខណៈជាដើម ដែលមានសេចក្តីខុសប្លែកគ្នា អំពីសេចក្តីសោក ក៏គប្បីពោល ព្រោះភាវៈនៃទោមនស្ស មានសេចក្តីប្លែកផ្សេងគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា **កិញ្ចាបិ** *ដូច្នេះ ជាដើម ។ កិរិយាគិត ដែលកម្រើក ឬ កិរិយាក្រៀមស្ងួត ឰដ៏ខាងក្នុង ទុំះឯង ដែលប្រាសចាកភាពជាអ្នកក្លៀវក្លា អង់អាច ឈ្មោះថា ការក្រៀម*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ក្រាំក្នុងចិត្ត បានដល់ ការក្រៀមខ្លោច ការសោកសៅចិត្ត ដែលគួរដល់ការវិនាស មានការវិនាសចាកញាតិជាដើម ឈ្មោះថា សេចក្តីសោកសៅរឿយ ៗ ។ ម៉្យាងទៀត ការសោកសៅចិត្ត គឺការក្តៅក្រហាយ ទៅតាមគុណធម៌ និង ទោសនោះ ៗ ក៏ឈ្មោះថា សេចក្តីសោកសៅរឿយ ៗ " ។

អនុដីកាថា " ដោយបទថា **សង្កុបិតចិន្តនំ** នេះ លោកពោលកិរិយាប្រព្រឹត្តិទៅ នៃការមិនត្រេកអរ យ៉ាងក្រៃលែង ក្នុងអារម្មណ៍ ព្រោះជាសឹកសត្រូវដល់បីតិ និង សោមនស្ស និង ព្រោះប្រកបព្រមដោយទោមនស្ស ។ ម៉្យាងទៀត កិរិយាសញ្ជឹងគិត គឺការនឹកគិត ដោយអំណាច នៃការដុតកំឡោចនូវនិស្ស័យ របស់ខ្លួន ពួជ៏ខាងក្នុង ឈ្មោះថា ការក្រៀមក្រាំក្នុងចិត្ត ។ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបសេចក្តីប្លែកផ្សេងគ្នា នៃការក្តៅក្រហាយ និង សេចក្តីសោកទាំង ២ យ៉ាង ដូច្នេះថា កាលបើសេចក្តីសោកសៅរឿយ ៗ មាន, សេចក្តីក្តៅក្រហល់ក្រហាយ មានកុសលអកុសល ដែលខ្លួនបានធ្វើហើយ និង មិនបានធ្វើហើយ ជាអារម្មណ៍ ជាហេតុចាក់ដោតចិត្ត ឈ្មោះថា ការក្តៅក្រហាយ, សេចក្តីក្រៀមក្រាំក្នុងចិត្ត តាមដែលបានពោលមកហើយ ឈ្មោះថា សេចក្តីសោកសៅ " ។

(២១២) ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល សូម្បីទុក្ខធម៌ ពាល់ត្រូវ

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

ហើយ ក៏មិនគួរសោកសៅ ប្រៀបដូចជាជនទាំងឡាយ មានជន ៥ នាក់ជាដើម ក្នុងអតីតកាល មិនសោកសៅ ដូច្នោះឯង ។

(រឿងជន ៥ នាក់)

ក្នុងអតីតកាល ព្រះពោធិសត្វ កើតជាព្រាហ្មណ៍ ក្នុងទីក្រុងពារាណសី ចិញ្ចឹមជីវិត ដោយកសិកម្ម ។ ព្រះពោធិសត្វនោះ មានបុត្រ ២ នាក់ គឺប្រុស ១ ស្រី ១ ។ ព្រះពោធិសត្វនោះ នាំនាងកុមារិកា អំពីត្រកូលស្មើគ្នា ដើម្បីកូនប្រុសដែលចំរើនវ័យហើយ ។ ជនទាំង ៥ នាក់នោះ រួមបានជា ៦ នាក់ ទាំងស្រ្តីអ្នកបម្រើម្នាក់ទៀត ឈ្មោះថា នាងខុជ្ជុត្តរា ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ព្រះពោធិសត្វ បានឲ្យឱវាទ ដល់ជនទាំងឡាយ មានភរិយាជាដើមថា “ អ្នកទាំងឡាយ ចូរចំរើនមរណស្សតិ ចូរកំណត់សេចក្ដីស្លាប់ របស់អ្នកទាំងឡាយ, ក៏សេចក្ដីស្លាប់ របស់សត្វទាំងនេះ ទៀងទាត់, ជីវិត មិនទៀងទាត់, សង្ខារ ទាំងឡាយទាំងពួង មិនទៀងឡើយ មានការអស់ទៅ សូន្យទៅជាធម្មតា, អ្នកទាំងឡាយ ចូរជាអ្នកកុំប្រមាទ ទាំងថ្ងៃទាំងយប់ចុះ ” ។ ជនទាំងនោះ បានឋិតនៅក្នុងឱវាទ របស់ព្រះពោធិសត្វនោះហើយ បានចំរើនមរណស្សតិ ។

ក្រោយមក ថ្ងៃមួយ ព្រះពោធិសត្វ ទៅភ្ជួរស្រែជាមួយនឹងកូនប្រុស ។ កូនប្រុស បានប្រមូលនូវសម្រាមមកដុត ។ ពស់

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មានពិស នៅក្នុងដំបូកមួយ ក្នុងទីជិតនៃកូនប្រុសនោះ ។ ផ្សែង ភ្លើង បានប៉ះត្រូវភ្នែកពស់នោះ ។ ពស់នោះខឹង បានវារចេញមក ចឹកកូនប្រុសនោះ ។ កូនប្រុសនោះ ក៏ដួលស្លាប់មួយរំពេច ។ ព្រះពោធិសត្វ ដឹងថា កូនប្រុសនោះស្លាប់ហើយ ក៏លើកកូននោះឡើង ដាក់ឲ្យដេក ក្រោមម្លប់ឈើមួយដើម មិនស្រែកយំឡើយ កំណត់ នូវភាវៈនៃសង្ខារទាំងឡាយ ជារបស់មិនទៀងប៉ុណ្ណោះថា “ពួក ៥ នៃខន្ធ ដែលមានការបែកធ្លាយជាធម្មតា បែកធ្លាយហើយ ដែល មានការស្លាប់ជាធម្មតា ស្លាប់ហើយ, សង្ខារ ទាំងឡាយទាំងពួង ជារបស់មិនទៀងទាត់ សម្រេចដោយសេចក្ដីស្លាប់ ” ដូច្នេះហើយ កំពុងតែភ្ជួរស្រែ បានឃើញបុរសអ្នកស្និទ្ធស្នាលម្នាក់ កំពុងដើរ មក នៅក្បែរស្រែ ទើបសួរថា “ នែអ្នក តើអ្នកទៅកាន់ផ្ទះឬ ” ។ បុរសនោះ ប្រាប់ថា “ មែនហើយ ” ។ ព្រះពោធិសត្វ ប្រាប់ថា “ បើដូច្នោះ អ្នកទៅផ្ទះ របស់ពួកខ្ញុំហើយ សូមជួយប្រាប់ទៅនាង ព្រាហ្មណីផង ថា បានឮថា ថ្ងៃនេះ អ្នកមិនចាំបាច់នាំយកភត្តមក ដើម្បីជន ២ នាក់ ដូចកាលមុនឡើយ គប្បីនាំមកដើម្បីជនម្នាក់ គត់ប៉ុណ្ណោះ, ក៏ក្នុងកាលមុន នាងទាសីម្នាក់ឯង នាំ (ភត្ត) មក តែ ថ្ងៃនេះ ជនទាំង ៤ នាក់ ត្រូវតែមក ” ។ បុរសនោះ បានទៅប្រាប់ ហើយ យ៉ាងដូច្នោះឯង ។ ជនទាំងអស់គ្នានោះ បានទៅ ក្នុងទី

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

ស្រែនោះ ឃើញកូនប្រុសនោះស្លាប់ហើយ ក៏យកគ្រឿងក្រអូប និងផ្កាកម្រងមកបូជា ហើយបូជាសព ។ សូម្បីតែបុគ្គលម្នាក់ ក៏មិនមានការស្រែកយំ ឬ ការសង្រេងសង្រែឡើយ, ទឹកភ្នែកសូម្បីត្រឹមតែមួយតំណក់ ក៏មិនបានមានឡើយ ។ ព្រោះថា ជនទាំងអស់នោះ បានចំរើនមរណស្សតិ ប្រពៃហើយ ។ ដោយតេជនៃគុណរបស់ជនទាំងនោះ កព របស់ស្តេចសក្កទេវរាជ កើតក្តៅហើយ ។

សក្កទេវរាជ ទ្រង់ពិចារណាមើល ក៏ទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះហើយ មានព្រះទ័យត្រេកអរ ស្តេចយាងទៅ ក្នុងទីនោះ ហើយទ្រង់ត្រាស់សួរ នូវហេតុដែលមិនសោកសៅ នឹងជនទាំងអស់នោះ ។ ជនទាំងអស់នោះ បានក្រាបទូល ដល់ស្តេចសក្កទេវរាជនោះហើយ ។

បណ្តាជនទាំងនោះ ព្រះពោធិសត្វក្រាបទូល យ៉ាងនេះ ថា៖

(២១៣) កូនរបស់ខ្ញុំម្ចាស់ [១] កាលបើសរីរៈប្រើប្រាស់មិនបាន លះលោកនេះហើយ ធ្វើកាលៈទៅហើយ, ក៏លះបង់នូវរាងកាយ របស់ខ្លួនទៅ ប្រៀបដូចជាពស់ សកសំណកចាស់ បោលហើយទៅ យ៉ាងដូច្នោះឯង, កូនរបស់ខ្ញុំម្ចាស់នោះ កាល

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៩ ទំព័រទី ៥ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ពួកខ្ញុំម្ចាស់ប្រជុំគ្នាដុត រមែងមិនដឹងនូវការយំស្រែក របស់ពួកញាតិ ។ ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំម្ចាស់ ទើបមិនសោកសៅនឹងកូននោះ, គតិណា ជាគតិរបស់គេ, គេទៅកាន់គតិរបស់គេនោះហើយ ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា " ***ឧរគោវ*** *" មានសេចក្ដីថា ពស់ សកសំណកចាស់ ចោលហើយ ជាសត្វមិនមានអាល័យ លះបង់ចោលហើយ លូនទៅ យ៉ាងណាមិញ ។ បទថា "* ***សន្តនុំ*** *" គឺសរីរៈ របស់ខ្លួន ។ បទថា "* ***និព្ភោគេ*** *" គឺ ប្រាសចាកការប្រើប្រាស់ ព្រោះមិនមានជីវិតិន្ទ្រិយ៍ ។ បទថា "* ***បេតេ*** *" បានដល់ត្រឡប់ទៅ កាន់បរលោក ។ បទថា "* ***កាលកតេ*** *" ប្រែថា ធ្វើកាលៈទៅហើយ អធិប្បាយថា ធ្វើមរណកាលហើយ ។ បទថា "* ***សតិ*** *" មានសេចក្ដីថា កាលបើបុត្ររបស់ខ្ញុំនោះ លះលោកនេះទៅហើយ គឺ ធ្វើកាលមរណៈ ប្រាត់ប្រាសទៅហើយ, នឹងមានប្រយោជន៍អ្វី ដោយការស្រែកយំ ឬ ការខ្សឹកខ្សួល ។ បទថា "* ***ឌយ្ហមានោ*** *" មានសេចក្ដីថា កូនរបស់ខ្ញុំនេះ រមែងមិនដឹងនូវការយំស្រែក របស់ពួកញាតិឡើយ ដូចជាគេត្រូវពួកយើង យកលំពែងដែករុកហើយដុត ក៏ឥតបានដឹងសុខ និង ទុក្ខ ដូច្នោះឯង ។ បទថា "* ***តស្មា*** *" មានសេចក្ដីថា ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំម្ចាស់ ទើប*

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

មិនសោកសៅ ដល់កូននោះ, ក៏គតិណា ជាគតិរបស់ខ្លួនគេ, គេក៏ទៅកាន់គតិ របស់ខ្លួនគេនោះហើយ ។

ចំណែកខាង នាងព្រាហ្មណី បានក្រាបទូល ថា ៖

(២១៤) កូនរបស់នាងខ្ញុំនោះ មកហើយ បាកបរលោកនោះ
នាងខ្ញុំក៏មិនបានអញ្ជើញមកឡើយ, កូនរបស់នាងខ្ញុំនោះ ទៅ
ហើយ បាកលោកនេះ នាងខ្ញុំ ក៏មិនបានអនុញ្ញាតឲ្យទៅដែរ,
គេមកហើយ យ៉ាងណា, គេក៏ទៅហើយ យ៉ាងនោះ, នឹងមាន
ការយំស្រែកអ្វី ព្រោះការទៅបាកលោកនេះ របស់គេនោះ,
កូនរបស់នាងខ្ញុំនោះ ត្រូវពួកខ្ញុំប្រជុំគ្នាដុត ក៏មិនដឹងនូវការយំ
ស្រែករបស់ពួកញាតិ, ព្រោះហេតុនោះ នាងខ្ញុំទើបមិនសោក
សៅដល់គេ, គេទៅកាន់គតិ របស់គេហើយ ។

*បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា “ **អនព្ភាតោ** ” មានសេចក្តីថា កូននេះ នាងខ្ញុំឥតបានអញ្ជើញមកទេ គឺ មិនបានសុំអំពីបរលោកមកឡើយ ។ បទថា “ **អាគា** ” មានសេចក្តីថា មកហើយកាន់ផ្ទះរបស់នាងខ្ញុំ ។ បទថា “ **ឥតោ** ” មានសេចក្តីថា កូនរបស់នាងខ្ញុំនោះ សូម្បីកាលទៅចាកមនុស្សលោក នាងខ្ញុំក៏មិនបានអនុញ្ញាតឲ្យទៅឡើយ, គេទៅខ្លួនឯង ។ ២ បទថា “ **យថា គតោ** ” មានសេចក្តីថា កូនរបស់នាងខ្ញុំនេះ សូម្បីកាលមក ក៏មកហើយ តាម*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

សេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន យ៉ាងណា, កាលទៅ ក៏ទៅហើយ តាមសេចក្តីពេញចិត្ត របស់ខ្លួន យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។ បទថា “ ***តត្ថ*** *” មានសេចក្តីថា នឹងមានការយំសោកអ្វី ក្នុងការទៅ ចាកលោកនេះ របស់គេនោះ ។*

ចំណែកឯ ប្អូនស្រីវិញ បានក្រាបទូលថា ៖

(២១៥) បើនាងខ្ញុំយំសោក នឹងជាស្រីស្គមស្រកស្រុតសាប់, នឹងមានផលអ្វី ដល់នាងខ្ញុំដែលយំសោកនោះ, នឹងមានតែសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត ដ៏ក្រៃលែង ដល់ញាតិមិត្រ និងសំឡាញ់ របស់យើងខ្ញុំទាំងឡាយ, បងប្រុស របស់នាងខ្ញុំនោះ ត្រូវពួកយើងខ្ញុំប្រជុំគ្នាដុត ក៏មិនដឹងនូវការយំស្រែក របស់ពួកញាតិ, ព្រោះហេតុនោះ នាងខ្ញុំ ទើបមិនសោកសៅ ដល់គាត់, បងប្រុស របស់នាងខ្ញុំ បានទៅកាន់គតិ របស់គាត់ហើយ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា “ ***រោទេ*** *” មានសេចក្តីថា បើបងប្រុសស្លាប់ហើយ, នាងខ្ញុំគប្បីយំសោក ។ ២ បទថា “* ***កិសា អស្សំ*** *” មានសេចក្តីថា នាងខ្ញុំ គប្បីមានសរីរៈស្គម ស្រកស្រុតសាប់, នាង រមែងសំដែងថា “ ក៏ឈ្មោះថា សេចក្តីចំរើន ព្រោះការយំសោកនោះ ជាបច្ច័យ រមែងមិនមាន ដល់បងប្រុស របស់នាងខ្ញុំឡើយ ” ។ ២ បទថា “* ***កី ផលំ*** *” មានសេចក្តីថា កាលបើ*

-៣៤៥-

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

*នាងខ្ញុំនោះ យំសោក, អានិសង្សអ្វី គប្បីកើតមាន, នាងសំដែងថា " ក៏សេចក្ដីមិនចំរើន រមែងប្រាកដ " ។ បាទគាថា ថា " **ញាតិ-មិត្តសុហជ្ជានំ** " បានដល់ ញាតិមិត្រ និង សំឡាញ់ ។ បាលី ក៏យ៉ាងដូច្នេះដែរ ។ ២ បទថា " **កិយ្យោ នោ** " មានសេចក្ដីថា ជនទាំងឡាយណា ដែលត្រូវជាញាតិ មិត្រ និង សំឡាញ់ នៃពួកនាងខ្ញុំ, សេចក្ដីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត យ៉ាងក្រៃលែង ក៏គប្បីមាន ដល់ពួកជនដែលជាញាតិ មិត្រ និង សំឡាញ់ទាំងនោះ ។*

ចំណែក ភរិយា របស់គេ បានក្រាបទូល ថា ៖

(២១៦) បុគ្គល ណា សោកស្ដាយ នូវជនដែលទៅកាន់បរលោកហើយ, បុគ្គលនោះ ក៏ដូចជាកូនក្មេងតូចដែលយំចង់បាននូវព្រះចន្ទ ដែលកំពុងបរ (ក្នុងអាកាស) ដូច្នោះឯង, នេះជាពាក្យឧបមា នៃការមិនសោកស្ដាយរបស់នាងខ្ញុំ, ស្វាមីរបស់នាងខ្ញុំនោះ ត្រូវពួកនាងខ្ញុំប្រជុំគ្នាដុត ក៏មិនបានដឹង នូវការយំសោក របស់ពួកញាតិ, ព្រោះហេតុនោះ ទើបនាងខ្ញុំមិនសោកសៅ ដល់គាត់, ស្វាមី របស់នាងខ្ញុំនោះ បានទៅកាន់គតិ របស់គាត់ហើយ ។

*បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា " **ទារកោ** " មានសេចក្ដីថា ក្មេងតូច មិនដឹង នូវរបស់ដែលគួរ និង មិនគួរ របស់ដែលគួរបាន*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*និង មិនគួរបាន អន្ទុយ លើភ្ញៀមាតា ឃើញព្រះចន្ទដែលពេញវង់ កំពុងចរទៅ តាមផ្លូវអាកាសហើយ ក៏ស្រែកទួញយំទាររឿយ ៗ ថា " បពិត្រអ្នកម្តាយ ចូរម៉ែឲ្យព្រះចន្ទដល់ខ្ញុំ, ចូរម៉ែឲ្យព្រះចន្ទ ដល់ខ្ញុំ " ។ បាទគាថាថា " **ឯវំ សម្បតមេវេតំ** " មានសេចក្តីថា បុគ្គលណា រមែងតាមសោកសៅ ដល់បុគ្គលអ្នកលះលោកនេះទៅហើយ ធ្វើនូវកាលកិរិយាទៅហើយ, ការតាមសោកសៅនុ៎ះ របស់បុគ្គលនោះ រមែងសម្រេចផល យ៉ាងដូច្នោះឯង ។ ការតាមសោកសៅនោះ មិនមានប្រយោជន៍ ជាងការយំទារក ព្រោះចង់បានព្រះចន្ទ របស់កូនក្មេងតូចនោះទៅទៀត ។ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ព្រោះទារកនោះ រមែងតាមសោកសៅ ដល់ព្រះចន្ទ ដែលមានប្រាកដ, តែស្វាមី របស់នាងខ្ញុំ ស្លាប់ហើយ មិនប្រាកដមាននៅក្នុងពេលនេះទេ ។*

ចំណែក ស្ត្រីអ្នកបម្រើ បានក្រាបទូល ថា ៖

(២១៧) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ប្រសើរ ក្អមទឹក ដែលបែកហើយ មិនអាចបុគ្គលណា តភ្ជាប់ដូចដើមវិញបានឡើយ មានឧបមាយ៉ាងណា, បុគ្គលណា តែងតាមសោកស្តាយ នូវជនដែលលះលោកទៅហើយ, ការដែលបុគ្គលសោកស្តាយ ដល់ជននោះនេះ ក៏មានឧបមេយ្យ យ៉ាងដូច្នោះដែរ, កូន របស់ចៅ

ហ្វាយនាងខ្ញុំនោះ ត្រូវពួកយើងខ្ញុំប្រជុំគ្នាដុត ក៏ឥតបានដឹងនូវការយំសោក របស់ពួកញាតិដែរ, ព្រោះហេតុនោះ ទើបនាងខ្ញុំមិនសោកសៅ ដល់ប្តីហ្វាយខ្ញុំនោះ, ប្តីហ្វាយខ្ញុំនោះទៅកាន់គតិ របស់គាត់ហើយ ។

*បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា “ **ឧទកុម្ភោ** ” មានសេចក្តីថា ក្អមទឹក ដែលបុគ្គលលើកឡើង ធ្លាក់បែក ជា ៧ ចំណែកហើយ មិនអាចបុគ្គលណា តភ្ជាប់ដូចដើមវិញបានឡើយ យ៉ាងណាមិញ, បុគ្គល ណា តាមសោកសៅ នឹងបុគ្គលអ្នកលះលោកនេះទៅហើយ, ការតាមសោកសៅនុ៎ះ សូម្បីនៃបុគ្គលនោះ រមែងសម្រេចផល យ៉ាងដូច្នោះឯង ព្រោះភាវៈនៃបុគ្គលអ្នកស្លាប់ទៅហើយនរណា ក៏មិនអាច ដើម្បីធ្វើឲ្យរស់ឡើងវិញ បានទៀតឡើយ ។ បុគ្គល អ្នកមានឫទ្ធិប៉ុណ្ណោះ គប្បីអាចនឹងតភ្ជាប់នូវក្អមទឹក ដែលបែកហើយ ដោយអានុភាពនៃឫទ្ធិ ហើយធ្វើឲ្យពេញព្រៀប ដោយទឹកបាន, តែបុគ្គលដែលធ្វើកាលកិរិយាទៅហើយ នរណា ក៏មិនអាចដើម្បីនឹងធ្វើឲ្យត្រឡប់មកជាប្រក្រតី សូម្បីដោយកំឡាំងនៃឫទ្ធិបានវិញឡើយ ។*

(២១៨) ស្តេចសក្កទេវរាជ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ នូវធម្មកថារបស់ជនទាំងអស់ហើយ ទ្រង់ជ្រះថ្លា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ចាប់ដើម

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អំពីថ្ងៃនេះទៅ ពួកអ្នក ចូរកុំធ្វើការងារ ដោយដៃ របស់ខ្លួនឡើយ, ខ្ញុំជាស្តេចសក្កទេវរាជ នឹងធ្វើរតនៈ ៧ ប្រការ មិនមានប្រមាណ ទុកក្នុងផ្ទះ របស់អ្នកទាំងឡាយ, ពួកអ្នក ចូរឲ្យទាន ចូររក្សាសីល ចូរនៅរក្សាឧបោសថសីលចុះ " ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ធ្វើយ៉ាងដូច្នោះឯង ហើយស្តេចយាងទៅកាន់ទីស្ថានរបស់ព្រះអង្គដូចដើមវិញ ។

ជនទាំង ៥ នាក់នោះ ត្រឡប់បានទ្រព្យរាប់មិនអស់ ដែលមានសេចក្តីមិនសោកសៅជាមូលហេតុ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។

ឯព្រះសាស្តា លុះទ្រង់នាំរឿងអតីតកាលនេះមក ដើម្បីនឹងទ្រង់នាំចេញនូវសេចក្តីសោកសៅ របស់កុដុម្ពីក៏ម្នាក់ ដែលមានកូនស្លាប់ចោលហើយ ទើបទ្រង់ប្រកាសសច្ចៈទាំងឡាយ ។ ក្នុងទីបញ្ចប់នៃសច្ចៈ កុដុម្ពីក៏នោះ បន្ទយនូវសេចក្តីសោកសៅបានហើយ ក៏បានសម្រេចជាព្រះសោតាបន្ន ។

រឿងជន ៥ នាក់ មកក្នុងអដ្ឋកថាឧរគជាតក ក្នុងបឋមវគ្គ នៃបញ្ចកនិបាត។

(រឿង ព្រះបាទយទរាជ)

(២១៩) ក្នុងអតីតកាល ព្រះរាជាក្រុងសាវត្ថី ទ្រង់ព្រះនាមថា ធន្កៈ ទ្រង់ដណ្តើមយករាជសម្បត្តិ ក្នុងនគរពារាណសី បានហើយ ទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យចងព្រះរាជាព្រះនាមយតៈ ដោយខ្នោះឃ្នាងទាំងឡាយ ហើយត្រាស់បញ្ជាឲ្យឃុំឃាំង ក្នុងពន្ធនាគារ ។ ព្រះបាទយតរាជ ទ្រង់មិនបានសោកសៅ នឹងរាជសម្បត្តិដែលបាន

-៣៤៩-

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

វិនាលបាត់ទៅហើយ ទ្រង់បានពិចារណាកសិណ ញុំាងឈាន ឲ្យកើតឡើងហើយ ទ្រង់គង់ចំរើនសមាធិ ឲ្យដ៏អាកាស ។

ព្រះរាជា ព្រះនាមចន្ទៈ ទ្រង់កើតសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ក្នុងព្រះសរីរៈ ស្តេចតើនឡើងហើយ យាងទៅកាន់សំណាក់ព្រះបាទយតរាជនោះ ទ្រង់ទតឃើញព្រះភក្ត្រ នៃព្រះបាទយតរាជ មានរស្មីភ្លឺថ្លា ដូចជាកញ្ចក់មាស និង ផ្កាបទុម ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរហេតុដែលមិនទ្រង់សោកសៅ នឹងព្រះបាទយតរាជនោះ ។ ព្រះបាទយតរាជ កាលទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ ដល់ព្រះបាទចន្ទរាជ ទ្រង់បានត្រាស់ នូវគាថាទាំងនេះ ក្នុងចន្ទរាជជាតក [១] ក្នុងបញ្ចកនិបាតនោះឯង ថា ៖

សេចក្តីសោកសៅ នាំមកនូវសេចក្តីសុខ ដែលកន្លងទៅហើយមិនបានទេ នាំមកនូវសេចក្តីសុខ ដែលមិនទាន់មកដល់មិនបានទេ, បពិត្រស្តេចចន្ទៈ ព្រោះហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោកសៅ, ព្រោះថា ភាពជាសំឡាញ់ ក្នុងសេចក្តីសោកមិនមានទេ, បុគ្គលកាលសោក រមែងជាអ្នកមានរោគលឿងស្គាំស្គម, ទាំងបាយ ក៏រមែងមិនពេញចិត្ត ដល់បុគ្គលនោះ,

---

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៩ ទំព័រទី ៧ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

កាលបើបុគ្គល ដែលត្រូវសរគឺសេចក្ដីសោកមុតហើយ
ក៏ទុក្ខព្រួយ, ពួកជនជាសត្រូវ រមែងមានចិត្តត្រេកអរ ។

*បទថា " **នាញ្ញតីតហារោ** " គឺ នាំនូវសេចក្ដីសុខដែលកន្លងទៅហើយមកឲ្យមិនបានទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត បាលីក៏យ៉ាងដូច្នេះដែរ ។ អធិប្បាយថា ធម្មតាសេចក្ដីសោកសៅ រមែងនាំសេចក្ដីសុខដែលកន្លងទៅហើយ គឺ ធ្លងផុតហើយ រលត់ទៅហើយ សាបសូន្យទៅហើយ មកឲ្យទៀត មិនបានសោះឡើយ ។ ភាពជាសំឡាញ់ឈ្មោះថា **ទុតីយតា** ។ អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា សេចក្ដីសោករមែងមិនជាសំឡាញ់ ដល់អ្នកណាមួយ ដោយនាំនូវសេចក្ដីសុខដែលកន្លងទៅហើយមកឲ្យ ឬ ដោយនាំសេចក្ដីសុខដែលមិនទាន់មកដល់មកឲ្យ ។ បទថា " **តេន** " មានសេចក្ដីថា ព្រោះហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោកសៅ ។ បទថា " **សោចំ** " គឺ កាលសោកសៅ ។ បាទគាថា ថា " **សល្លវិទ្ធស្ស រុប្បតោ** " មានសេចក្ដីថា កាលបើបុគ្គលត្រូវកូនសរ គឺសេចក្ដីសោកមុតហើយ គឺ ត្រូវកូនសរ គឺសេចក្ដីសោកនោះ មកប៉ះទង្គិច, ពួកជនជាសត្រូវ រមែងមានចិត្តត្រេកអរ ថា " ពួកយើង បានឃើញខ្នងបច្ចាមិត្រហើយតើហ្ន៎ " ដូច្នេះ, អធិប្បាយថា " ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបខ្ញុំមិនសោកសៅ " ។*

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

ព្រះបាទជន្ធរាជ ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ នូវព្រះរាជឱង្ការឆ្លើយតបនោះហើយ ទ្រង់ញុំាងព្រះបាទយតរាជនោះ ឲ្យទ្រង់អត់ទោសឲ្យ ទ្រង់បានថ្វាយរាជសម្បត្តិមកវិញ ហើយស្ដេចយាងត្រឡប់ទៅកាន់ទីក្រុងសាវត្ថី ដូចដើមវិញ ។ ឯព្រះបាទយតរាជ ទ្រង់បានប្រគល់រាជសម្បត្តិ ដល់ពួកអាមាត្យស្រេចហើយ សេច្ចយាងទៅកាន់ហិមវន្តប្រទេស ទ្រង់ព្រះផ្នួស មានឈានមិនវិនាសហើយ ទ្រង់ស្ដេចបានទៅកើត ក្នុងព្រហ្មលោកហើយ ។

ព្រះបាទយតរាជនោះ សូម្បីត្រូវទុក្ខធម៌ ពាល់ត្រូវហើយ ក៏មិនទ្រង់សោកសៅ ទ្រង់បានញុំាងឈានឲ្យកើតឡើងហើយ ។

រឿង ព្រះបាទយតរាជ ចប់ ។

សូមរឿងដែលកន្លងមកហើយ បណ្ឌិត ក៏គប្បីត្រួតពិនិត្យមើល ក្នុងមតរោទនជាតក ក្នុងទុតិយវគ្គ ចតុក្កនិបាត (និង) ក្នុងអនន្តសោចិយជាតក ក្នុងតតិយវគ្គ នៃចតុក្កនិបាតនោះឯង ។

(២២០) ន័យមួយទៀត ធម្មតា បុថុជ្ជន រមែងមិនអាចដើម្បីនឹងជាអ្នកមិនមានសេចក្ដីសោក ក្នុងកាលទាំងពួងបានឡើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គល អ្នកដែលត្រូវលោកធម៌ ដែលជាហេតុនៃសេចក្ដីសោក ពាល់ត្រូវហើយ សូម្បីជាខាងដើមសោកសៅ តែខាងក្រោយមក គប្បីបន្ទយនូវសេចក្ដីសោកនោះ ដោយកិច្ចមាន

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ការស្តាប់ធម៌ជាដើម ព្រោះថា កាលធ្វើដូច្នេះ រមែងបានសុខ ។

ក៏ក្នុងសេចក្តីនេះ មានរឿងអញ្ញត្រព្រាហ្មណ៍ ជាដើម ជាឧទាហរណ៍ ។

(រឿងអញ្ញត្រព្រាហ្មណ៍)

បានឮថា ព្រាហ្មណ៍ អ្នកនៅក្នុងសាវត្ថី ម្នាក់ ធ្វើស្រែ នៅក្បែរមាត់ស្ទឹងអចិរវតី, កាលបើស្រូវទុំហើយ, ធ្វើសេចក្តីតាំងចិត្តថា " ស្អែកនេះ អាត្មាអញ នឹងប្រូតកាត់ " ដូច្នេះហើយ ក៏ដេក ។ ក៏ក្នុងយប់នោះ ភ្លៀងធ្លាក់ព្រិល ធ្លាក់ហើយ លើស្ទឹងអចិរវតី ។ ទឹកជំនន់ ដ៏ធំ បានក្តួចយកស្រូវទាំងអស់ ឲ្យចូលទៅកាន់សមុទ្រ មិនឲ្យនៅសល់ សូម្បីត្រឹមតែមួយនាឡិឡើយ ។ កាលបើទឹកជំនន់ បានស្រកចុះអស់ហើយ, ព្រាហ្មណ៍ ឃើញការវិនាសខូចខាតនៃស្រូវ ត្រូវសេចក្តីសោកដែលមានកម្លាំង គ្របសង្កត់ហើយ យកដៃអោបដើមទ្រូង ដើរទៅផ្ទះ ហើយដេកថ្ងូរ រវើរវាយ ។

ព្រះសាស្តា ទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញ នូវឧបនិស្ស័យ នៃបឋមមគ្គ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះហើយ ទ្រង់ធ្វើកត្តកិច្ចស្រេចហើយ ស្តេចយាងទៅកាន់ផ្ទះ របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ តែមួយព្រះអង្គឯង ទ្រង់ស្តេចគង់ លើអាសនៈ ដែលព្រាហ្មណ៍ក្រាលថ្វាយហើយ ទ្រង់ត្រាស់សំដែង នូវកាមសូត្រ ថា " ***កាមំ កាមយមានស្ស*** *"*

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ

ដូច្នេះជាដើម ដោយន័យដែលទ្រង់ត្រាស់ហើយ ក្នុងចតុក្កវគ្គ នៃសត្តនិបាត ។ ព្រាហ្មណ៍នោះ ត្រឡប់បានសេចក្ដីសប្បាយ ព្រោះការស្ដាប់ធម៌ បន្ទយនូវសេចក្ដីសោកបានហើយ ចំរេនីវិបស្សនា ក៏បានជាព្រះសោតាបន្ន, ចំណែក នាងព្រាហ្មណី របស់ព្រាហ្មណ៍នោះ ក៏បានសម្រេចជាព្រះសោតាបន្ន ដែរ ក្នុងទីបញ្ចប់ នៃព្រះធម៌ទេសនា ។

រឿងអញ្ញត្រព្រាហ្មណ៍ មកក្នុងអដ្ឋកថា នៃកាមសូត្រ ក្នុងសត្តនិបាត និង អដ្ឋកថាកាមជាតក ក្នុងទ្វាទសនិបាត ។

(២២១) សុម្បីកុដុម្ពីក៍ អ្នកក្រុងសាវត្ថី ម្នាក់ ត្រូវសេចក្ដីសោកគ្របសង្កត់ហើយ ព្រោះកាលកិរិយា របស់បងប្រុស មិនផឹកទឹក មិនបរិភោគ មិនលាបស្រឡាប ទៅកាន់ទីស្មសាន តាំងអំពីព្រឹកព្រលឹម ហើយស្រែកទួញយំ ។

ព្រះសាស្ដា ទ្រង់ទតព្រះនេត្រឃើញ នូវឧបនិស្ស័យ នៃបឋមមគ្គ របស់កុដុម្ពីក៍នោះហើយ ទ្រង់ធ្វើកត្តកិច្ចស្រេច ទ្រង់នាំភិក្ខុមួយអង្គ ជាបច្ឆាសមណៈ ហើយស្ដេចយាងទៅកាន់ផ្ទះ របស់កុដុម្ពីក៍នោះ ទ្រង់គង់លើអាសនៈ ដែលកុដុម្ពីក៍នោះ ក្រាលថ្វាយហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា “ សង្ខារ ទាំងឡាយទាំងពួង ជារបស់មិនទៀង, ខន្ធបញ្ចកៈ គួរដល់ភាពដែលគួរបែកធ្លាយ រមែងបែក

ធ្លាយ, ក្នុងរឿងនោះ នរណា ក៏មិនគួរគិតឡើយ ” ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់ នូវមតរោទនជាតក ទ្រង់ប្រកាសហើយ នូវសច្ចៈទាំងឡាយ ។ ក្នុងទីបញ្ចប់នៃសច្ចៈ កុដុម្ពិក៏ បានសម្រេចព្រះសោតាបន្នហើយ ។

កុដុម្ពិក៏ ម្នាក់ទៀត មានភរិយាស្លាប់ហើយ ជាអ្នកគឺសេចក្ដីសោក គ្របសង្កត់ហើយ ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។

ចំណែក ព្រះសាស្ដា ក៏ស្ដេចយាងទៅកាន់ផ្ទះ របស់កុដុម្ពិក៏នោះ ដោយន័យមុននុ៎ះឯង ទ្រង់ត្រាស់ហើយ នូវអនន្តសោចិយ-ជាតក ។ ក្នុងកាលចប់នៃសច្ចៈ កុដុម្ពិក៏នោះឯង ក៏បានជាព្រះសោតាបន្ន ។

កុដុម្ពិក៏ ទាំងនេះ ជាដំបូង ជាអ្នកសោកសៅ ក្រោយមកបន្ថយសេចក្ដីសោក ក៏បានទទួលសេចក្ដីសុខ យ៉ាងដូច្នេះឯង ។

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលមិនសោកសៅ ចប់ ។

ការចេះច្រើនភាសាជាការប្រសើរណាស់ តែកុំភ្លេចជាតិសាសន៍ខ្លួនឯង ។

ប្រែចប់ ថ្ងៃចន្ទ ៧ កើត ខែចេត្រ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព.ស. ២៥៣៦

ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ២៩ ខែមិនា ១៩៩៣ វេលាព្រឹក

♣ ♣ ♣

ពណ៌នាចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

*(២២២) រាគៈ ទោសៈ និង មោហៈ ឈ្មោះថា ធូលី ។ មែនពិត រាគៈ ទោសៈ និង មោហៈទាំងនោះ រមែងធ្វើចិត្តនោះៗ ឲ្យសៅហ្មង ប្រៀបដូចជាធូលីតាមប្រក្រតី ធ្លាក់ហើយ ក្នុងទីកន្លែងណា ៗ រមែងធ្វើនូវទីកន្លែងនោះ ៗ ឲ្យសៅហ្មង ដូច្នោះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ រាគៈ ទោសៈ និង មោហៈ ទាំងនោះ លោកហៅថា " **ធូលី** " ព្រោះដូចជាធូលី ព្រោះភាពស្មើគ្នាដោយ ធូលី ដោយ កិរិយាធ្វើឲ្យសៅហ្មង ។*

ពិតមែនយ៉ាងដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គង់នៅ ក្នុងផ្ទះរបស់គ្រូពេទ្យជីវកន៍្ទះឯង ទ្រង់បានបញ្ចេញព្រះរស្មីទៅ ដល់ភិក្ខុឈ្មោះចូឡបន្ថក ដែលគង់នៅ ក្នុងវត្តវេឡុវ័ន ហើយទ្រង់ត្រាស់នូវព្រះគាថាទាំងឡាយ ៣ នេះ ថា ៖

(២២៣) រាគៈ តថាគតហៅថា ជាធូលី ប៉ុន្តែលំអង តថាគតមិនហៅថា ជាធូលីទេ, ព្រោះពាក្យថា រជោនោះ ជាឈ្មោះរបស់រាគៈ, ភិក្ខុទាំងឡាយនោះ រមែងនៅ ក្នុងសាសនារបស់លោកអ្នកប្រាសចាកធូលីហើយ ព្រោះលះបោល នូវធូលីនោះ ។ ទោសៈ តថាគតហៅថា ធូលី ប៉ុន្តែលំអង តថាគតមិនហៅថា ជាធូលីទេ, ព្រោះពាក្យថា រជោ ន៎ុះ ជាឈ្មោះនៃ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទោសៈ, ភិក្ខុទាំងឡាយនោះ រមែងនៅ ក្នុងសាសនា របស់លោកអ្នកប្រាសចាកធូលីហើយ ព្រោះលះបោលនូវធូលីនុ៎ះ ។ មោហៈ តថាគត ហៅថា ជាធូលី ប៉ុន្តែលំអង តថាគត មិនហៅថា ជាធូលីទេ, ព្រោះពាក្យថា រជោ នុ៎ះ ជាឈ្មោះ នៃមោហៈ, ភិក្ខុទាំងឡាយនោះ រមែងនៅ ក្នុងសាសនា របស់លោកអ្នកប្រាសចាកធូលីហើយ ព្រោះលះបោលនូវធូលីនុ៎ះ ។

*បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងគាថានោះ ដូចតទៅ៖ រាគៈ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា " **ជាធូលី** " ក្នុងអរិយវិន័យ, ប៉ុន្តែលំអង ព្រះអង្គ មិនត្រាស់ហៅថា " **ជាធូលី** " ទេ ។ ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា " **រជោ** " នុ៎ះ ទើបជាឈ្មោះនៃរាគៈ ព្រោះធ្វើនូវភាវៈគឺសេចក្តីសៅហ្មងនៃចិត្ត ។ ព្រោះលះបង់បោល នូវធូលី ពោលគឺរាគៈនោះ ។ បទថា " **វិប្បជហិត្វា** " គឺ ព្រោះហេតុលះ (កិលេសដូចជាធូលី) ដោយមគ្គ ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ដោយវិសេស ។ ២ បទថា " **វិហរន្តិ តេ** " មានសេចក្តីថា ភិក្ខុទាំងនោះ គឺជាអ្នកលះបង់ ជាបណ្ឌិត រមែងនៅ ក្នុងសាសនា របស់លោកអ្នកដែលប្រាសចាកធូលីហើយ គឺ របស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ដែលជាព្រះពុទ្ធនុ៎ះឯង ព្រះអង្គទ្រង់មានធូលី គឺរាគៈជាដើម ទ្រង់លះបង់បោលបានហើយ ដោយប្រការទាំងពួង ។*

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

(២២៤) ក៏រាគៈ ទោសៈ និង មោហៈ ទាំងនោះ ឈ្មោះថា ស្មើគ្នាតែមួយ ព្រោះភាវៈជាសភាពស្មើ ដោយធូលី ក៏ពិតមែន ។ ទោះជាដូច្នោះ សេចក្តីប្លែកផ្សេងគ្នា នៃរាគៈ ទោសៈ និង មោហៈ ទាំងនោះ រមែងមានដោយពិត ។

ដូចជាព្រះតម្រាស់ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ក្នុង ទុតិយវគ្គ នៃទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា "ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើបរិពាជក ជាអន្យតិរ្ថិយ គប្បីសួរ (អ្នកទាំងឡាយ) យ៉ាងនេះថា ម្នាលអាវុសោទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយ អម្បាលនេះ មាន ៣ យ៉ាង ។ ធម៌ទាំង ៣ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ធម៌ទាំង ៣ យ៉ាង គឺ រាគៈ ១ ទោសៈ ១ មោហៈ ១ ។ ម្នាលអាវុសោទាំងឡាយ ធម៌ទាំង ៣ យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលអាវុសោទាំងឡាយ ធម៌ទាំង ៣ យ៉ាងនេះ ប្លែកគ្នាដូចម្តេច, មានអធិប្បាយដូចម្តេច, មានសេចក្តីផ្សេងគ្នាដូចម្តេច " ដូច្នេះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ កាលត្រូវគេសួរដូច្នេះហើយ គប្បីដោះស្រាយដល់បរិពាជក ជាអន្យតិរ្ថិយ ទាំងនោះ យ៉ាងនេះថា ម្នាលអាវុសោទាំងឡាយ រាគៈ មានទោសតិច ប៉ុន្តែក្រសាបរលាប, ទោសៈ មានទោសច្រើន ប៉ុន្តែ ឆាប់សាបរលាប, មោហៈ មានទោសច្រើនផង ក្រសាបរលាបផង " ។ ចាលីតិត្ថិយសូត្រ ចប់ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*(២២៥) បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា “ **រាគា ទោ** ” បាន ដល់ រាគៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាច នៃសេចក្ដីត្រេកត្រអាល ។ បទថា “ **អប្បសាវជ្ជោ** ” មានសេចក្ដីថា ឈ្មោះថា មានទោសតិច គឺ មានទោសបន្តិចបន្តួច ព្រោះហេតុ ២ ប្រការ គឺ ដោយអំណាចទោសខាងផ្លូវលោកខ្លះ ដោយអំណាចទោសដែល ជាវិបាកខ្លះ ។ រាគៈ មានទោសតិច តើយ៉ាងដូចម្ដេច ។ មែនពិត មាតាបិតា និង បិយជន មានបងស្រីប្អូនស្រីជាដើម រមែងធ្វើនូវ អាវាហមង្គល និង វិវាហមង្គល ដល់បុត្រ និង បងប្រុស ប្អូន ប្រុស ក៏បាន ។ រាគៈ នេះ ឈ្មោះថា មានទោសតិច ដោយអំណាច ទោសផ្លូវលោក ដូច្នេះសិនចុះ ។ តែឈ្មោះថា បដិសន្ធិ ក្នុងអបាយ ដែលមានសទារសន្តោស ជាមូល រមែងមានមិនបាន ព្រោះហេតុ នោះ រាគៈ ទើបឈ្មោះថា មានទោសតិច ដោយអំណាចទោស ដែលជាវិបាក ដោយប្រការដូច្នេះ ។ បទថា “ **ទន្ធវិរាគី** ” មាន សេចក្ដីថា ក៏រាគៈ នុ៎ះ កាលទីងសាបរលាប ក៏រមែងសាបរលាប ទៅបន្តិចម្ដង ៗ រមែងតាមជាប់ អស់កាលដ៏យូរ ប្រៀបដូចជា ការចាប់ នៃមមាញក្លើងប្រេង ដូច្នោះឯង សូម្បីទៅកាន់កពទាំង ឡាយ ២-៣ ហើយ ក៏រមែងមិនទៅប្រាសឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ក្រសាបរលាប ។*

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងនេះ (ជាឧទាហរណ៍)៖

(រឿង ស្ត្រីដែលប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្ត)

(២២៦) បានឮថា បុរសម្នាក់ ប្រព្រឹត្តមិច្ឆាចារ ជាមួយនឹងភរិយា របស់បងប្រុស ។ បុរសនោះឯង បានជាទីស្រលាញ់របស់ស្រីនោះឯង ជាងស្វាមី របស់ខ្លួនទៀត ។ ស្រីនោះ ប្រាប់បុរសនោះថា “ កាលបើរឿង របស់យើង របើកឡើងហើយ ព្រោះហេតុនេះ, សេចក្តីតិះដៀល រិះគន់ ដ៏ច្រើន ក៏នឹងកើតមាន, ចូរអ្នកញ៉ាំងបុគ្គលឲ្យសម្លាប់បងប្រុស របស់អ្នកចោលទៅ ” ។ បុរសនោះ កាលស្រីនោះ ប្រាប់ដល់ទៅ ៣ ដង ក៏ទទួលពាក្យហើយ ទើបឲ្យបុគ្គលសម្លាប់បងប្រុសចោលទៅ ។ បុរស ក្រៅពីនេះ មិនអាចដើម្បីនឹងលះបង់ នូវសេចក្តីស្នេហា ក្នុងភរិយាបាន ទើបកើតជាពស់ដ៏ធំ ក្នុងផ្ទះនោះឯង ។ ពស់នោះ កាលបើភរិយានោះ ឈរក្តីអង្គុយក្តី ក៏វារទៅធ្លាក់ លើសរីរៈ(នាង) ។ ក្រោយមក ស្រីនោះគិត ថា “ បុរសនោះឯង នឹងកើតជាពស់នេះពិត ” ដូច្នេះហើយ ទើបឲ្យបុគ្គលសម្លាប់ពស់នោះចោល ។ ពស់នោះ បានទៅកើតជាកូនសុនខ ក្នុងផ្ទះនោះឯង ម្តងទៀត ព្រោះសេចក្តីស្រលាញ់ចំពោះស្រីនោះ ។ កូនសុនខនោះ ចាប់តាំងពីដើរបានមក តែងតែដើរតាមក្រោយ ៗ នៃស្រីនោះ, សូម្បីកាលបើស្រីនោះ ដើរទៅ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ព្រៃ, ក៏ដើរទៅជាមួយគ្នាដែរ ។ មនុស្សទាំងឡាយ ឃើញហេតុ
នោះហើយ រមែងសើចចំអកឲ្យថា “ ព្រានសុនខ ចេញហើយ នឹង
ទៅកាន់ទីកន្លែងណាហ្ន៎ ” ។ ស្រីនោះ ក៏បានឲ្យបុគ្គលសម្លាប់
សុនខនោះ ចោលម្តងទៀត ។ ឯសុនខនោះ កើតជាកូនគោ ក្នុង
ផ្ទះនោះទៀត រមែងដើរទៅ តាមក្រោយស្រីនោះ យ៉ាងដូច្នោះឯង ។
សូម្បីក្នុងកាលនោះ មនុស្សទាំងឡាយ ឃើញនាងនោះហើយ ក៏
សើចចំអកឲ្យ ថា “ អ្នកចិញ្ចឹមគោ ចេញហើយ, មេគោទាំងឡាយ
នឹងត្រាច់ទៅ ក្នុងទីកន្លែងណា ” ។ នាង ឲ្យបុគ្គលសម្លាប់គោនោះ
ចោលហើយ ក្នុងទីនោះ ។ សូម្បីក្នុងកាលនោះ គោនោះ ក៏មិនអាច
ដើម្បីនឹងកាត់ផ្តាច់ នូវសេចក្តីស្រលាញ់ លើស្ត្រីនោះបានដែរ ក្នុង
វារៈ ទី ៤ ក៏បានទៅកើតជាអ្នករលឹកជាតិបាន ក្នុងផ្ទៃពោះ នៃស្ត្រី
នោះតែម្តង ។ ក្មេងនោះ ឃើញនូវភាវៈនៃខ្លួនជាអ្នកគឺស្ត្រីនោះ ឲ្យ
គេសម្លាប់ចោល ក្នុងអត្តភាពទាំងឡាយ ៤ ដោយលំដាប់ហើយ
ទើបគិត ថា “ អាត្មាអញ ជាអ្នកកើតហើយ ក្នុងផ្ទៃពោះ នៃស្ត្រីជា
សឹកសត្រូវ ឈ្មោះនេះ ” ដូច្នេះហើយ តាំងពីពេលនោះមក ក៏មិន
ឲ្យមាតានោះ យកដៃពាល់ខ្លួនបានឡើយ ។ បើមាតានោះ ប៉ះពាល់
កូននោះ, កូននោះ ក៏ស្រែកយំ ។ គ្រានោះ ជីដូនម្នាក់គត់ តែង
ប្រតិបត្តិ នូវកូនក្មេងនោះបាន ។ ក្នុងកាលក្រោយមក ជីតាបានសួរ

ចៅនោះ ដែលធំពេញវ័យហើយ ថា “ នែចៅសំឡាញ់ចិត្ត ព្រោះហេតុអ្វីទៅ បានជាអ្នកមិនឲ្យមាតា យកដៃពាល់ខ្លួន ” ។ ក្មេងនោះ បានពោលថា “ នាងនុ៎ះ មិនមែនជាមាតា របស់ខ្ញុំទេ, នាងនុ៎ះ គឺសត្រូវរបស់ខ្ញុំ ” ដូច្នេះហើយ បានប្រាប់នូវរឿងរ៉ាវ ទាំងអស់ (ឲ្យស្តាប់) ។ ជីតា បានអោបចៅហើយ ក៏ស្រែកយំ បានពោលថា “ នែចៅសំឡាញ់ ចូរអ្នកមកចុះ, នឹងមានប្រយោជន៍អ្វីដល់ពួកយើង ដោយការនៅអាស្រ័យ ក្នុងទីយ៉ាងដូច្នេះ ” ដូច្នេះហើយ ក៏នាំក្មេងនោះចេញទៅ បានទៅដល់វត្តមួយហើយ ។ ជនទាំង ២ នាក់នោះ បួសហើយ នៅក្នុងវត្តនោះ បានសម្រេចហើយ នូវព្រះអរហត្ត ។

រឿង ស្ត្រីដែលប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្ត ចប់ ។

(២២៧) អដ្ឋកថា តិត្ថិយសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***មហាសាវជ្ជោ*** *មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា មានទោសច្រើន ដោយហេតុ ២ យ៉ាង ។ មានទោសច្រើន យ៉ាងដូចម្តេច ។ មែនពិត បុគ្គលជាអ្នកគឺទោស: ប្រទូសរ៉ាយហើយ រមែងខុស ក្នុងមាតាខ្លះ ក្នុងបិតាខ្លះ ក្នុងបិយជនទាំងឡាយ មានបងស្រី ប្អូនស្រីជាដើមខ្លះ ក្នុងពួកបព្វជិតទាំងឡាយខ្លះ ។ បុគ្គលនោះ រមែងបាន នូវការតិះដៀលក្នុងទីកន្លែង ដែលខ្លួនទៅហើយ ៗ ថា បុគ្គលនេះ រមែងខុស ក្នុង*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

មាតា និង បិតាខ្វះ ក្នុងបិយជន មានបងស្រីប្អូនស្រីជាដើមខ្វះ ក្នុងពួកបព្វជិតខ្វះ ។ ទោសៈ ឈ្មោះថា មានទោសច្រើន ដោយអំណាចទោសខាងផ្លូវលោក យ៉ាងដូច្នេះសិនចុះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលនោះរមែងឆេះ ក្នុងនរក អស់មួយកប្ប ព្រោះអនន្តរិយកម្ម ដែលខ្លួនបានធ្វើហើយ ដោយអំណាចទោសៈ ។ ទោសៈ ឈ្មោះថា មានទោសច្រើន ដោយអំណាចទោសដែលជាវិបាក យ៉ាងដូច្នេះឯង ។ បទថា **ខិប្បវិរាគី** មានសេចក្តីថា ទោសៈ ឆាប់សាបរលាប ។ មែនពិត បុគ្គលអ្នកត្រូវទោសៈ ប្រទូសរ៉ាយហើយ ខុស ក្នុងមាតា និង បិតាខ្វះ ក្នុងចេតិយខ្វះ ក្នុងដើមពោធិខ្វះ ក្នុងបព្វជិតទាំងឡាយខ្វះ ហើយ រមែងសំដែងនូវទោសថា ចូរអ្នកទាំងឡាយ អត់ទោសដល់ខ្ញុំ ដូច្នេះ ។ កម្មនោះ របស់បុគ្គលនោះ រមែងត្រឡប់ទៅជាកម្មតាមប្រក្រតីវិញ ព្រមជាមួយគ្នានឹងការឲ្យអត់ទោសតែម្តង ។ ចំណែក មោហៈ ឈ្មោះថា មានទោសច្រើន ដោយហេតុ ២ យ៉ាងដូចគ្នាដែរ ។ មានទោសច្រើន ដូចម្តេច ។ មែនពិត បុគ្គលអ្នកវង្វេងហើយ ព្រោះមោហៈ ខុស ក្នុងមាតា និង បិតាទាំងឡាយខ្វះ ក្នុងចេតិយខ្វះ ក្នុងដើមពោធិខ្វះ ក្នុងបព្វជិតទាំងឡាយខ្វះ ហើយរមែងបាន នូវការតិះដៀល ក្នុងទីកន្លែង ដែលខ្លួនទៅហើយ ៗ ។ មោហៈ ឈ្មោះថា មានទោសច្រើន ដោយអំណាចទោសខាងផ្លូវ

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

លោក យ៉ាងដូច្នេះសិនចុះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលអ្នកវង្វេងនោះ រមែងឆេះ ក្នុងនរក រហូតមួយកប្ប ដោយអនន្តរិយកម្ម ដែលខ្លួនបានធ្វើហើយ ដោយអំណាចមោហៈ ។ មោហៈ ឈ្មោះថា មានទោសច្រើន ដោយអំណាចទោសដែលជាវិបាក យ៉ាងដូច្នេះឯង ។

បទថា **ទន្ធវិរាគី** មានសេចក្តីថា មោហៈ សាបរលាបន្តិចម្តង ៗ ។ មែនពិត កម្ម ដែលបុគ្គលអ្នកវង្វេងហើយ ព្រោះមោហៈ បានធ្វើហើយ រមែងសាបរលាបបន្តិចម្តង ៗ ។ ប្រៀបដូចជាស្បែកខ្លាឃ្មុំ ដែលបុគ្គលលាង សូម្បី ១០០ ដង រមែងជាស្បែកមិនស យ៉ាងណាមិញ, កម្ម គឺបុគ្គលអ្នកវង្វេង ព្រោះមោហៈ បានធ្វើហើយ ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ រមែងមិនសាបរលាប យ៉ាងឆាប់រហ័សទេ គឺ សាបរលាបទៅ បន្តិចម្តង ៗ ប៉ុណ្ណោះឯង " ។

ដីកាតិត្ថិយសូត្រនោះ ថា " បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបសេចក្តី ក្នុងពាក្យថា **កោ អធិប្បាយសោ** នេះ ក្នុងបាលីថា (បណ្តាធម៌ទាំង ៣ ប្រការនោះ) មានអ្វីជាគ្រឿងប្រកប ឲ្យប្លែកផ្សេងពីគ្នាដូច្នេះ ។ បទថា **លោកវជ្ជវសេន** មានសេចក្តីថា ដោយអំណាចទោសដែលលោកិយមហាជន គប្បីតិះដៀល ដោយប្រក្រតី ។ បទថា **វិបាកវជ្ជវសេន** គឺ ដោយអំណាច នៃទោសដែលជាវិបាក គឺដែលញ៉ាំងសត្វ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅព្រម ក្នុងអបាយ " ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(២២៨) កិលេសទាំងឡាយ មានរាគៈ ជាដើមនុ៎ះ ជាកិលេសប្លែកផ្សេងពីគ្នា ដោយទោស មានភាវៈជាកិលេសដែលក្រសាបរលាបជាដើម ក៏ពិតមែន, ទោះជាយ៉ាងដូច្នោះ ក៏ឈ្មោះថា ស្មើគ្នា ដោយភាពតែមួយ មែនពិត ព្រោះភាវៈជាកិលេស ជាហេតុនៃសេចក្តីងងឹត ដ៏មានកម្លាំង ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ ថា ៖

លោភៈ ជាធម៌ញុំាំងសេចក្តីវិនាសឲ្យកើត, លោភៈ [១] ជាធម៌ញុំាំងចិត្តឲ្យកម្រើក, ជន រមែងមិនដឹងនូវភ័យនោះដែលកើតហើយ ឰដ៏ខាងក្នុងចិត្ត, បុគ្គលអ្នកលោភ រមែងមិនស្គាល់ប្រយោជន៍, បុគ្គលអ្នកលោភ រមែងមិនឃើញធម៌, សេចក្តីលោភគ្របសង្កត់នរជន ក្នុងកាលណា, សេចក្តីងងឹតដ៏មានកំឡាំង ក៏កើតឡើង ក្នុងកាលនោះ ។ ទោសៈ ជាធម៌ញុំាំងសេចក្តីវិនាសឲ្យកើត, ទោសៈ ជាធម៌ញុំាំងចិត្ត ឲ្យកម្រើក, នរជន រមែងមិនដឹងនូវភ័យនោះ ដែលកើតហើយឰដ៏ខាងក្នុងចិត្ត, ជនអ្នកប្រទូស្ត រមែងមិនស្គាល់ប្រយោជន៍, ជនអ្នកប្រទូស្ត រមែងមិនឃើញធម៌, ទោសៈ គ្របសង្កត់

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៣ ទំព័រទី ១១២ ។

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

នរជន ក្នុងកាលណា, សេចក្តីងងឹតដ៏មានកំឡាំងក៏កើតឡើង ក្នុងកាលនោះ ។ មោហៈ ជាធម៌ញុំាង សេចក្តីវិនាសឲ្យកើត មោហៈ ជាធម៌ញុំាងចិត្តឲ្យកម្រើក, នរជន រមែងមិនដឹងនូវភ័យនោះ ដែលកើតហើយ ពួដ៏ខាងក្នុងចិត្ត, ជនអ្នកវង្វេង រមែងមិនស្គាល់ប្រយោជន៍, ជនអ្នកវង្វេង រមែងមិនឃើញធម៌, មោហៈ គ្របសង្កត់នរជន ក្នុងកាលណា, សេចក្តីងងឹតដ៏មានកំឡាំង ក៏កើតឡើង ក្នុងកាលនោះ ។

បាលីមលសូត្រ មកក្នុងចតុត្ថវគ្គ តិកនិបាត ក្នុងឥតិវុត្តកៈ ។

(២២៩) អដ្ឋកថាមលសូត្រនោះថា “ លោភៈ រមែងញុំាងសេចក្តីវិនាស របស់ខ្លួន និង អ្នកដទៃឲ្យកើតឡើង ព្រោះហេតុនោះ លោភៈនោះ ទើបឈ្មោះថា ញុំាងសេចក្តីវិនាសឲ្យកើត ។ បទថា ***ចិត្តប្បកោបនោ*** *គឺ ញុំាងចិត្ត ឲ្យរវើរវាយ ។ មែនពិត លោភៈ កាលកើតឡើង ក្នុងវត្ថុដែលជាទីតាំង នៃសេចក្តីលោភ ញុំាងចិត្តឲ្យរវើរវាយ គឺ ឲ្យប្រែប្រួល ឲ្យដល់នូវសេចក្តីពិការ កើតឡើង គឺ រមែងមិនឲ្យ ដើម្បីប្រព្រឹត្តទៅបាន ដោយអំណាចនៃអាការមានសេចក្តីជ្រះថ្លាជាដើម ។ ២ បាទគាថា ថា* ***ភយមន្តរតោ ជាតំ តញ្ជនោ នាវពុជ្ឈតិ*** *មានសេចក្តីថា ពាលមហាជននេះ រមែងមិនដឹងនូវភ័យ គឺ ហេតុនៃភ័យនោះ គឺ ពោលគឺសេចក្តីលោភ មាន*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អាការញុំាងសេចក្តីវិនាស ឲ្យកើតឡើង និង ញុំាងចិត្ត ឲ្យកម្រើក ជាដើម ដែលកើតឡើង ឮដ៏ខាងក្នុង គឺ ខាងក្នុង បានដល់ ក្នុងចិត្ត របស់ខ្លួនទុំះឯង ។ បាទគាថា ថា **លុទ្ធោ អត្ថំ ន ជានាតិ** មានសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកលោភ រមែងមិនស្គាល់នូវប្រយោជន៍ គឺ ប្រយោជន៍សុខ ផ្សេងដោយប្រយោជន៍ មានប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ជាដើម តាមសេចក្តីពិត ។ ២ បទថា **ធម្មំ ន បស្សតិ** មានសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកលោភ គឺបុគ្គលអ្នកដែលសេចក្តីលោភគ្របសង្កត់ហើយ រមែងមិនឃើញ គឺ មិនស្គាល់សូម្បីនូវធម៌គឺកុសលកម្មបថ ១០ ប្រការ ដោយច្បាស់ណាស់, មិនចាំបាច់និយាយទៅដល់ឧត្តរិមនុស្សធម្មឡើយ ។ សេចក្តីងងឹត ដែលធ្វើការៈ ដូចជាខ្វាក់ ឈ្មោះថា សេចក្តីងងឹត ដ៏មានកំឡាំង ។ បទថា **យំ** គឺ **យត្ថ** ក្នុងកាលណា ។ បទថា **យំ** នោះ ជាបឋមវិភត្តិ ចុះក្នុងអត្ថ នៃសត្តមីវិភត្តិ ។ អធិប្បាយថា សេចក្តីលោភ រមែងគ្របសង្កត់ គឺ សង្កត់សង្កិននូវនរជន ក្នុងកាលណា, សេចក្តីងងឹត ដ៏មានកំឡាំង ក៏កើតមាន ក្នុងកាលនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **យំ** ជាបទដែលបញ្ជាក់ដល់ហេតុ ។ ប្រកបសេចក្តីថា ព្រោះសេចក្តីលោភនោះ កាលកើតឡើង រមែងគ្របសង្កត់នូវនរជន, ព្រោះហេតុនោះ សេចក្តីងងឹត ដ៏មានកំឡាំង ទើបមាន ក្នុងកាលនោះ ព្រោះ **យ**

សព្វ និង **ត** សព្វ ជាសព្វដែលជាប់ទាក់ទង នឹងគ្នាតែមួយ ។ ម៉្យាងទៀត បទថា **យំ** គឺជាកិរិយាបរាមាស ។

ក្នុងពាក្យថា **លោភោ សហតេ** នេះ មានអធិប្បាយថា លោកពោលការគ្របសង្កត់ គឺ ការសង្កត់សង្កិន នៃសេចក្ដីលោភនុ៎ះឯណា, ការគ្របសង្កត់ គឺ ការសង្កត់សង្កិន នៃសេចក្ដីលោភនោះ ក៏ជាទីទៅ គឺ ការកើតឡើង នៃសេចក្ដីងងឹត ដែលធ្វើ នូវការៈដូចជាខ្វាក់ ។ ម៉្យាងទៀត អធិប្បាយថា សេចក្ដីលោភ រមែងគ្របសង្កត់ គឺ សង្កត់សង្កិន នូវនរជនណា, សេចក្ដីងងឹត ដ៏មានកំឡាំង រមែងកើតមាន ដល់ជននោះ ក្នុងកាលនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង បុគ្គលអ្នកលោភ រមែងមិនស្គាល់ប្រយោជន៍, បុគ្គលអ្នកលោភ រមែងមិនឃើញនូវធម៌ ” ។

(២៣០) អដ្ឋកថាទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុងសត្តកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា “ ២ បទថា **អន្ធតោ ជាតំ** ប្រែថា កើតឡើងហើយ ព្ធដ៏ខាងក្នុង ។ ២ បទថា **អត្ថំ ន ជានាតិ** មានសេចក្ដីថា បុគ្គលអ្នកលោភ រមែងមិនស្គាល់ប្រយោជន៍ គឺ សេចក្ដីចំរើន ។ ២ បទថា **ធម្មំ ន បស្សតិ** មានសេចក្ដីថា មិនឃើញធម៌គឺសមថៈ និង វិបស្សនា ។ សេចក្ដីងងឹត ដែលធ្វើនូវការៈដូចជាខ្វាក់ ឬ សេចក្ដីងងឹតសូន្យឈឹង ឈ្មោះថា អន្ធតមៈ ។ បទថា **សហតេ**

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បានដល់ រមែងសង្កត់សង្កិន ” ។

ដីកាទុតិយបណ្ណាសកៈនោះ ថា “ បទថា **អន្តរតោ** បាន ដល់ ចាកពួជ៏ខាងក្នុង ឬ ចាកចិត្ត ” ។

(២៣១) អកុសលធម៌ មានលោភៈជាដើមនុ៎ះ ជាកិលេស មានការប្លែកផ្សេងពីគ្នា ដោយអាការ មានភាវៈជាកិលេសដែលក្រសាបរលាបជាដើម (តែ) ឈ្មោះថា ស្មើគ្នា ដោយភាពតែមួយ ព្រោះភាវៈជាហេតុ នៃសេចក្តីងងឹត ដ៏មានកំឡាំង យ៉ាងនេះឯង ។ កិលេស មានរាគៈជាដើម បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា “ ធូលី ” ដោយសេចក្តីតាមដែលបានពោលមកហើយ ។ ធូលីទាំងឡាយនោះ ទៅប្រាសហើយ ចាកចិត្តនុ៎ះ ហេតុនោះ ចិត្ត (នោះ) ឈ្មោះថា ប្រាសចាកធូលីហើយ ។ ក៏កុលបុត្រ អ្នកប្រាថ្នានឹងសម្រេច នូវវិរជចិត្តនោះ មិនគួរឲ្យអកុសលធម៌ មានលោភៈជាដើម កើតឡើងក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ មានអារម្មណ៍ជាទីតាំង នៃលោភៈជាដើម គប្បីលះបង់ សូម្បីដោយអំណាចនៃតទង្គបហានៈ ។ ព្រោះថា បុគ្គលណា មិនលះបង់អកុសលធម៌ មានលោភៈ ជាដើមនោះ ដោយកុសលធម៌ត្រឹមតែតទង្គបហានៈ, បុគ្គលនោះ រមែងបានជួបនូវសេចក្តីទុក្ខ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងទាំងនេះ (ជាឧទាហរណ៍) ៖

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

(រឿង កូនជាងកាត់សក់)

(២៣២) ក្នុងទីក្រុងវេសាលី មានជាងកាត់សក់ម្នាក់ ជាអ្នកមានសទ្ធាជ្រះថ្លា ដល់ត្រៃសរណៈ បានសមាទានបញ្ចសីល ជាអ្នកធ្វើកិច្ចការកោរព្រះមស្សុ (ពុកមាត់) និង តាក់តែងព្រះកេសាជាដើម របស់ឥស្សរជនទាំងឡាយ មានព្រះរាជា និង ព្រះស្នំ របស់ព្រះរាជាជាដើម ។ ថ្ងៃមួយ ជាងកាត់សក់នោះ កាលនឹងទៅធ្វើការ ក្នុងព្រះរាជវាំង បាននាំកូនប្រុស របស់ខ្លួនទៅផង ។ ចំណែកកូនប្រុស របស់ជាងកាត់សក់នោះ ទៅ ក្នុងព្រះរាជវាំងនោះហើយ ក៏បានឃើញព្រះរាជកុមារី នៃស្ដេចលិច្ឆវី មួយអង្គ ទ្រង់ប្រដាប់តាក់តែងព្រះកាយ ប្រៀបដូចជានាងទេពអប្សរ ជាអ្នកមានចិត្តប្រតិព័ទ្ធហើយ ដោយអំណាចនៃកិលេស ទៅដល់ផ្ទះហើយ រៀបចំគ្រែដេក ធ្វើការអត់អាហារ ដោយនឹកគិតថា “ អាត្មាអញ កាលបើបានរាជកុមារីនោះ នឹងរស់នៅ, កាលបើអាត្មាអញ មិនបានទេ នឹងស្លាប់ នៅក្នុងទីនេះតែម្ដង ” ។

លំដាប់នោះ ឪពុក បានពោលប្រាប់កូនប្រុសនោះថា “ នែកូនសំឡាញ់ ចូរអ្នកកុំធ្វើ នូវឆន្ទរាគៈ ក្នុងរឿងដែលមិនមែនជារឿងឡើយ, អ្នកជាអ្នកមានជាតិថោកទាប ជាកូនជាងកាត់សក់, ព្រះកុមារីលិច្ឆវី ជាព្រះរាជធីតា បរិបូណ៌ដោយជាតិ, ព្រះរាជកុមារី

នោះ មិនសមគួរ ដល់អ្នកទេ, ឪពុក នឹងនាំយកនាងកុមារិកា ដទៃទៀត ដែលស្មើដោយជាតិ និង ត្រកូល មកឲ្យអ្នក ” ។ កូនប្រុសនោះ មិនជឿតាមនូវពាក្យរបស់ឪពុក មិនលះបង់នូវរាគៈ សូម្បីដោយធម៌ ត្រឹមតែតទន្ទបហានៈ ស្គាំងស្គមហើយ ក៏បានធ្វើកាលៈ ក្នុងទីកន្ទែងនោះឯង ។

រឿងកូនជាងកាត់សក់ មក ក្នុងអដ្ឋកថាសិគាលជាតក ក្នុងបឋមវគ្គ ទុកនិបាត ។

(រឿង ទុដ្ឋរាជកុមារ)

(២៣៣) ក្នុងអតីតកាល ក្នុងក្រុងពារាណសី មានព្រះរាជាទ្រង់ព្រះនាមថា កិតវាសៈ ។ ព្រះរាជឱរស របស់ព្រះអង្គ ព្រះនាមថា ទុដ្ឋកុមារ ជាព្រះឧបរាជ ។ តែក្នុងពេលដែលព្រះរាជឱរសអង្គនោះ ទ្រង់ប្រសូត ពួកហោរាសាស្ត្រអ្នកទាយនូវលក្ខណៈបានទាយថា “ បពិត្រព្រះមហារាជ ព្រះរាជឱរសអង្គនេះ មិនបានទឹក ដែលគួរសោយហើយ ក៏នឹងទិវង្គត ” ។ ចំណែក ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យសាងស្រះបោក្ខរណីទុក ត្រង់ទ្វារព្រះនគរទាំង ៤ និង ក្នុងទីនោះ ៗ ពួជ៏ខាងក្នុងព្រះនគរ ព្រោះទ្រង់ភ័យខ្លាចព្រះរាជឱរសនោះ មិនបានទឹកដែលគួរសោយ ហើយទ្រង់ទិវង្គត ។ ព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យធ្វើមណ្ឌបទាំងឡាយ ក្នុងទីទាំងឡាយ

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

មានផ្លូវបែកជា ៤ ជាដើម ហើយទ្រង់បញ្ជា ឲ្យតាំងពាងទឹក ដែលគួរសោយ ។

ក្រោយមក ថ្ងៃមួយ ព្រះឧបរាជ កាលទ្រង់ស្តេចយាងទៅកាន់ឧទ្យាន តាំងអំពីព្រលឹម ទ្រង់បានទតព្រះនេត្រឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ក្នុងចន្លោះផ្លូវ ។ ចំណែកមហាជនឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធហើយ ក៏ថ្វាយបង្គំ ពោលសរសើរ នូវបច្ចេកពុទ្ធនោះ មួយរំពេចនិង ផ្គងអញ្ជលី ចំពោះព្រះបច្ចេកពុទ្ធនោះ ។ ព្រះឧបរាជនោះ ទ្រង់ពិរោធហើយ ថា “ ពួកជនទាំងនេះ ទៅជាមួយនឹងបុគ្គលបែបនេះរមែងនមស្សការ ពោលសរសើរ ផ្គងនូវអញ្ជលី ដល់សមណៈត្រងោលនេះ ” ដូច្នេះហើយ ស្តេចចុះអំពីដំរី ទ្រង់ទទួលបាត្រ អំពីព្រះហស្តព្រះបច្ចេកពុទ្ធហើយ បោះចោលទៅ លើផែនដី ទ្រង់ជាន់ចោល ព្រមជាមួយភត្តាហារ ហើយទ្រង់បានធ្វើ ឲ្យជាល្អិតខ្ទេចខ្ទី ដោយការជាន់កំទេច ដោយព្រះបាទ ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធក៏បានក្រឡេកមើល នូវព្រះភក្ត្រ របស់ព្រះឧបរាជនោះ ដោយគិតថា “ សត្វនេះ វិនាសហើយហ្ន៎ ” ។

លំដាប់នោះ ព្រះឧបរាជនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា “ នៃសមណៈខ្ញុំ ជាព្រះរាជឱរសេ នៃព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះនាមថា កិតវាសៈ ដោយមានព្រះនាមថា ទុដ្ឋកុមារ, ព្រះគុណម្ចាស់ ក្រោធខឹងហើយ បើក

ក្អែកមើល នឹងធ្វើនូវអ្វី ដល់ខ្ញុំបាន ” ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ជាអ្នកអត់អាហារ ហើយទៅកាន់ញកភ្នំ ឈ្មោះ នន្ទមូលកៈ តាមវេហាស៍ តែម្តង ។ ក្នុងខណៈ នោះឯង បាបកម្ម ប្រាកដហើយ ដល់ព្រះឧបរាជ ។ ព្រះអង្គមានសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ក្នុងសរីរៈ កើតឡើងហើយ ដោយទ្រង់ជ្រាបថា “ អាត្មាអញ ក្តៅ ” ទ្រង់ដួលហើយក្នុងទីនោះឯង ។ ទឹកសម្រាប់សោយ មានចំនួនប៉ុន្មាន, ទឹកទាំងអស់នោះ អស់រលីងហើយ ។ សូម្បីស្រះ ក៏រងីអស់ដែរ ។ ព្រះឧបរាជនោះ មិនបានហើយនូវទឹកដែលគួរសោយ ទិវង្គតហើយក្នុងទីនោះភ្លាម បានទៅកើតហើយ ក្នុងអវីចិនរក ។

ព្រះឧបរាជនោះ ជាមនុស្សពាល វង្វេងវង្វាន់ហើយ ព្រោះមោហៈ ត្រូវទោសៈ ប្រទូសរ៉ាយហើយ ក្រោធ ក្នុងបុគ្គលដែលមិនគួរក្រោធ មិនលះបង់ទោសៈ សូម្បីដោយធម៌ ត្រឹមតែតទង្គបហានៈ រមែងជួបប្រទះសេចក្តីទុក្ខដ៏ច្រើន ដោយប្រការដូច្នេះ ។

រឿងព្រះទុដ្ឋកុមារ មកក្នុងអដ្ឋកថាធម្មទ្ធជជាតក ក្នុងសត្តមវគ្គនៃទុកនិបាត។

(២៣៤) ជនទាំងឡាយ មិនលះអកុសលធម៌ មានលោភៈជាដើមនោះ សូម្បីដោយត្រឹមតែតទង្គបហានៈ បានជួបហើយ នូវសេចក្តីទុក្ខ ដោយប្រការដូច្នេះ, ចំណែកឯ បុគ្គលអ្នកលះបង់ នូវអកុសលធម៌ទាំងនោះ បានហើយ នូវសេចក្តីសុខ ។

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងនេះ (ជាឧទាហរណ៍) ៖

(រឿងព្រះរាជាឈ្លក់វង្វេងក្នុងតណ្ហា)

ក្នុងអតីតកាល ព្រះរាជាក្រុងពារាណសី ទ្រង់មានព្រះរាជឱរស ២ ព្រះអង្គ ។ បណ្តាព្រះរាជឱរសទាំង ២ ព្រះអង្គនោះ ព្រះជេដ្ឋភាតា ជាព្រះឧបរាជ, កាលព្រះបិតា ទ្រង់ទិវង្គតហើយ, មិនប្រាថ្នារាជសម្បត្តិទេ ទ្រង់បានព្រះរាជទាន ដល់ព្រះកនិដ្ឋភាតា ហើយស្តេចយាងទៅ កាន់បច្ចន្តប្បទេស ទ្រង់អាស្រ័យត្រកូលសេដ្ឋីមួយ ទ្រង់ធ្វើការងារ ដោយព្រះហស្តព្រះអង្គឯង ទ្រង់បានសម្រេចហើយ នូវការចិញ្ចឹមជីវិត ។

ក្នុងកាលក្រោយមក សេដ្ឋី បានដឹងថា ព្រះអង្គជាព្រះរាជ-កុមារ ទើបមិនឲ្យព្រះអង្គទ្រង់ធ្វើការងារ ហើយបានទំនុកបំរុងព្រះអង្គ ដោយទំនងដូចជាកូនប្រុសតែម្តង ក្នុងកាលតមក ទើបបានក្រាបទូលព្រះរាជកុមារអង្គនោះ ថា “ បពិត្រព្រះអង្គម្ចាស់ ទូលព្រះបង្គំទាំងឡាយ នឹងចិញ្ចឹមព្រះអង្គម្ចាស់, សូមព្រះអង្គ ទ្រង់បញ្ជូនព្រះរាជសាសន៍ ទៅថ្វាយ ដល់ព្រះកនិដ្ឋភាតា ហើយទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យនាំយកពន្ធដារមក ដើម្បីទូលព្រះបង្គំទាំងឡាយ ” ។ ព្រះរាជកុមារអង្គនោះ ទ្រង់បានធ្វើហើយ យ៉ាងដូច្នោះ ។ ឯព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ប្រពៃហើយ ” ដូច្នេះហើយ ទ្រង់បានបង់

នូវពន្ធដារ ដើម្បីជនទាំងឡាយនោះហើយ ។

គ្រានោះ ចំណែក អ្នកស្រុកទាំងអស់គ្នា ក៏បានក្រាបទូលព្រះអង្គថា " សូម្បីពួកទូលព្រះបង្គំ ក៏នឹងថ្វាយពន្ធដារ ដល់ព្រះអង្គ វិញដូចគ្នា, សូមព្រះអង្គទ្រង់ត្រាស់ឲ្យបែងចែកនូវពន្ធដារ មកដល់ពួកទូលព្រះបង្គំខ្លះផង " ។ ព្រះរាជកុមារអង្គនោះ ទ្រង់បញ្ជូនព្រះរាជសាសន៍ ទៅថ្វាយព្រះកនិដ្ឋភាតា ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ពួកជនទាំងនោះភ្លាម ។ តាំងតែពីពេលនោះមក ជនទាំងឡាយនោះ បានថ្វាយរាជពលីហើយ ដល់ព្រះរាជកុមារនោះឯង ។ ពេលនោះ លាភ ដ៏ច្រើន កើតឡើងហើយ ដល់ព្រះរាជកុមារនោះ ។ ឯតណ្ហា ក៏កើតមានច្រើន ដល់ព្រះរាជកុមារនោះផងដែរ ។ ក្នុងកាលក្រោយមក ព្រះរាជកុមារនោះ ទូលសុំជនបទទាំងអស់នោះខ្លះ ទូលសុំនូវតំណែងជាឧបរាជខ្លះ ។ ចំណែកឯ ព្រះកនិដ្ឋភាតា ក៏បានព្រះរាជទាន ដល់ព្រះជេដ្ឋភាតានោះហើយ ។ ព្រះឧបរាជនោះ ចំរើនដោយតណ្ហា មិនទ្រង់សន្តោស សូម្បីដោយតំណែងឧបរាជ ទ្រង់ព្រះតម្រិះ ថា " អាត្មាអញ នឹងដណ្តើមយកនូវរាជ-សម្បត្តិ " ដូច្នេះហើយ ទ្រង់ហែហមដោយអ្នកជនបទ ទ្រង់គង់នៅ ខាងក្រៅនៃព្រះនគរ ទ្រង់បានបញ្ជូនព្រះរាជសាសន៍ទៅ ថា "ព្រះរាជា ចូរថ្វាយរាជសម្បត្តិ ដល់ទូលព្រះបង្គំ ឬក៏ នឹងធ្វើ

ចប្បាំង ” ។ ព្រះកិនិដ្ឋកាតា ទ្រង់ព្រះតម្រិះថា “ អ្នកនេះ ជាមនុស្ស ពាល កាលមុន បានហាមសូម្បីនូវរាជសម្បត្តិ មកពេលឥឡូវ នេះ ប្រាថ្នានឹងដណ្តើមយករាជសម្បត្តិ ដោយការច្បាំង, ក៏ប្រសិន បើ អាត្មាអញ នឹងសម្លាប់ព្រះជេដ្ឋកាតានេះ ដោយការច្បាំង, ការ តិះដៀល នឹងកើតមាន ដល់អាត្មាអញ, មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយ រាជសម្បត្តិ ដល់អាត្មាអញ ” ដូច្នេះហើយ ទ្រង់បានព្រះរាជទាន នូវរាជសម្បត្តិ ថ្វាយដល់ព្រះជេដ្ឋកាតាអង្គនោះ ។ ព្រះជេដ្ឋកាតា នោះ ទ្រង់ទទួលរាជសម្បត្តិហើយ ទ្រង់ព្រះរាជទានតំណែងឧបរាជ ដល់ព្រះកនិដ្ឋកាតា ជាអ្នកប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងអំណាចតណ្ហា មិនទ្រង់ ពេញព្រះទ័យ ដោយរាជសម្បត្តិ ប្រទេសមួយ ទ្រង់ប្រាថ្នារាជ-សម្បត្តិ ២-៣ ប្រទេស មិនបានឃើញទីបំផុតនៃតណ្ហាឡើយ ។

ស្តេចសក្កទេវរាជ ទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះហើយ ទ្រង់មាន ព្រះបំណង ចង់ឲ្យព្រះរាជាអង្គនោះសិក្សា ទើបស្តេចយាងទៅរក ព្រះរាជាអង្គនោះ ដោយភេទជាមាណព ក្រាបបង្គំទូលថា “បពិត្រ ព្រះមហារាជ ទូលព្រះបង្គំឃើញ នូវព្រះនគរ ៣ យ៉ាងសម្បូរ រុង រឿង, ទូលព្រះបង្គំ នឹងដណ្តើមយក នូវរាជសម្បត្តិ ក្នុងនគរទាំង នោះឲ្យបាន ដោយអានុភាពនៃខ្លួនហើយ ថ្វាយដល់ព្រះអង្គ, គួរ តែព្រះអង្គ ទ្រង់ស្តេចយាងទៅ យ៉ាងប្រញាប់ កុំបីទ្រង់យឺតយូរ

ឡើយ ” ដូច្នេះហើយ ស្តេចយាងទៅកាន់ទីស្ថាន របស់ព្រះអគ្គ វិញតែម្តង ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងអំណាច នៃសេចក្តីលោភ ទ្រង់បានត្រាស់ ថា “ ប្រពៃហើយ ” ដូច្នេះ កាលមិនទ្រង់ត្រាស់សួរថា “ លោក គឺជាអ្នកណា ឬថា លោក មកអំពីទីណា ” ដូច្នេះ ដោយអានុភាពនៃសក្កទេវរាជ ទើបទ្រង់ត្រាស់បញ្ជា ឲ្យហៅនូវពួកអាមាត្យមកហើយ ទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់ នូវសេចក្តីនោះ ដល់អាមាត្យទាំងនោះ ។ អាមាត្យទាំងឡាយ ត្រួតត្រាមើលសព្វទាំងនគរ ក៏មិនឃើញមាណពនោះ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ដល់នូវទោមនស្ស ទ្រង់ព្រះចិន្តា រឿយ ៗ ថា “ រាជសម្បត្តិ ក្នុងព្រះនគរទាំង ៣ វិនាសបាត់ហើយ, អាត្មាអញ ជាអ្នកវិនាសហើយ ចាកយសដ៏ធំ ” ។

គ្រានោះ សេចក្តីក្តៅក្រហាយ ក្នុងសរីរៈ កើតឡើងហើយ ដល់ព្រះរាជាអគ្គនោះ ជាអ្នកឈ្លក់ ក្នុងអំណាចតណ្ហា ។ បើព្រះសរីរៈ ត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយដុតរោល, អាពាធ ក្អួតឈាមមកជាលោហិត ញ៉ាំងព្រះឧទរ ឲ្យបុកម្ហួល កើតឡើងហើយ ។ ភាជនៈ ១ ចូល, ភាជនៈ ១ ចេញ ។ ពួកគ្រូពេទ្យ មិនអាច ដើម្បីនឹងរក្សាបានឡើយ ។

ក្នុងកាលនោះ ព្រះពោធិសត្វ រៀនសិល្បសាស្ត្រ អំពីនគរ

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

តក្កសីលា បានមកកាន់សំណាក់ នៃមាតាបិតា ក្នុងក្រុងពារាណសី ក៏បានឮព្រះប្រវត្តិ របស់ព្រះរាជា មានបំណងនឹងថ្វាយការរក្សាព្រះរាជា ទើបចូលទៅគាល់ព្រះអង្គហើយ ក្រាបទូលសួរសមុដ្ឋាននៃរោគ ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់ថា “ ព្យាធិ បានកើតឡើងហើយព្រោះអាស្រ័យនូវតណ្ហា, បើអ្នកអាច ដើម្បីនឹងរក្សាបាន, ក៏ចូរអ្នករក្សាចុះ ” ។ ព្រះពោធិសត្វ ក្រាបទូលសួរ ថា “ បពិត្រព្រះមហារាជ ព្រះអង្គអាចដើម្បីនឹងបាន នូវព្រះនគរទាំងនេះ ដោយសេចក្តីសោកសៅបានដែរឬ ” ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ត្រាស់ ថា “ នៃអ្នកមិនអាចបានទេ ” ។ ព្រះពោធិសត្វ ក្រាបទូលថា “ បពិត្រព្រះមហារាជ កាលបើដូច្នោះ, ព្រោះហេតុអ្វី ទើបព្រះអង្គទ្រង់សោកសៅ, ព្រោះថា បុគ្គល នឹងត្រូវលះចោលរបស់របរទាំងពួង រហូតដល់វត្ថុ ដែលមានវិញ្ញាណ និង គ្មានវិញ្ញាណ របស់ខ្លួន ជាដើមហើយទៅមែនពិត, ព្រះអង្គទ្រង់គ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិ ក្នុងព្រះនគរទាំង ៤ ហើយ នឹងទ្រង់សោយកត្តទាំង ៤ ជាស នឹងទ្រង់ព្រះបន្ទំ លើទីព្រះបន្ទំទាំង ៤ នឹងទ្រង់ប្រដាប់ព្រះភូសាទាំង ៤ គូ ដោយការប្រើប្រាស់ ក្នុងពេលព្រមជាមួយគ្នាទុំះ មិនបានឡើយ, កាលដែលព្រះអង្គឈ្លក់វង្វេង ក្នុងអំណាចនៃតណ្ហា មិនគួរឡើយ, ព្រោះធម្មតា តណ្ហានេះ កាលចំរើនឡើង រមែងមិនឲ្យដើម្បីនឹង

រួចផុតអំពីអបាយទាំង ៤ បានទេ ” ដូច្នេះហើយ ទើបថ្វាយព្រះធម្មទេសនា ដល់ព្រះរាជាអង្គនោះ ដោយគាថាទាំង ៨ មានជាអាទិ៍ ថា “ ***កាមំ កាមយមានស្ស*** *” យ៉ាងដូច្នេះ ក្នុងកាមជាតក ។ ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្ដាប់ នូវព្រះធម្មទេសនានោះហើយ ទ្រង់លះតណ្ហាបាន ដោយអំណាចតទង្គបហានៈ ទ្រង់បានជាស្បើយ អំពីរោគ ទ្រង់ត្រាស់ ថា “ អ្នកបានសំដែងគាថា ៨, (តែ) គាថាទាំងពួង ជាគាថាដែលអ្នកបានសំដែងហើយ ដល់ទៅមួយពាន់ ” ដូច្នេះហើយ ទ្រង់បូជាព្រះពោធិសត្វនោះ ដោយទ្រព្យ ៨ ពាន់ ។ ព្រះពោធិសត្វ កាលថ្វាយព្រះធម្មទេសនា ដល់ព្រះរាជាអង្គនុ៎ះឯង ក៏បានញុំាងឈានឱទាតកសិណ ជាអារម្មណ៍ ឲ្យកើតឡើងហើយ ក្នុងស្វេតច្ឆត្រ របស់ព្រះរាជា បានលះរាគៈហើយ ដោយអំណាចនៃវិក្ខម្ភនបហានៈ មិនបានប្រកាន់យកអ្វីឡើយ ថ្វាយឱវាទ (ដល់ព្រះរាជា) ថា “ បពិត្រព្រះមហារាជ សូមព្រះអង្គទ្រង់ស្ដេច កុំបីប្រមាទ ប្រព្រឹត្តធម៌ចុះ ” ដូច្នេះជាដើមហើយ ទើបទៅកាន់ព្រៃហិមវន្ត តាមអាកាស បួសហើយ មានឈានមិនវិនាស បានចូលដល់ព្រហ្មលោកហើយ ។*

រឿងព្រះរាជាឈ្លក់វង្វេងក្នុងតណ្ហា ចប់ ។

(២៣៥) ព្រោះហេតុនោះ កុលបុត្រ គប្បីប្រតិបត្តិ លះបង់

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

នូវកិលេស មានលោភៈ ជាដើមចេញ ។ ព្រោះថា បុគ្គលកាលប្រតិបត្តិ លះបង់បានយ៉ាងដូច្នេះ រមែងអាចដើម្បីនឹងសម្រេច នូវចិត្ត ដែលប្រាសចាកធូលីបាន ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ក្នុងមលសូត្រ [១] ថា ៖

ក៏បុគ្គល បានលះបង់សេចក្ដីលោភហើយ មិនជាប់ចិត្ត ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរជាប់ចិត្ត, សេចក្ដីលោភ ដែលអរិយមគ្គកំបាត់បង់ចាកបុគ្គលនោះ ដូចជាតំណក់ទឹក ដែលរមៀលចេញអំពីស្លឹកឈូក ដូច្នោះឯង ។ ក៏បុគ្គលណា បានលះបង់នូវទោសៈហើយ ទើបមិនប្រទូសរ៉ាយ ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលគួរប្រទូសរ៉ាយ, ទោសៈ ដែលអរិយមគ្គបំបាត់បង់ ចាកបុគ្គលនោះ ដូចជាផ្លែត្នោតទុំ ដែលជ្រុះចាកទង ដូច្នោះឯង ។ ក៏បុគ្គលណា បានកំចាត់បង់មោហៈហើយ ទើបមិនវង្វេង ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរវង្វេង, បុគ្គលនោះ រមែងកំចាត់បង់ នូវមោហៈ ទាំងពួង ដូចជាព្រះអាទិត្យ កាលរះឡើង កំចាត់បង់ងងឹត ដូច្នោះឯង ។

(២៣៦) អដ្ឋកថាមលសូត្រនោះ ថា “ បណ្ដាបទទាំងនោះ

១- សុត្តន្តបិដក ភាគទី ៥៣ ទំព័រទី ១១២ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បាទគាថា ថា " **យោ ច លោកំ បហន្ទាន** " មានសេចក្តីថា ក៏បុគ្គលណា លះបង់នូវលោកៈ ដោយសមថៈ និង វិបស្សនា តាមសមគួរ ដោយអំណាចនៃតទង្គបហានៈ និង វិក្ខម្ភនបហានៈ ក្នុងកាលមុន បានហើយ ព្រោះហេតុដែលលះបាន យ៉ាងដូច្នេះ ទើបមិនជាប់ចិត្ត ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរជាប់ចិត្ត គឺ ក្នុងអារម្មណ៍ មានរូបជាដើម សូម្បីដូចជាទិព្វដែលប្រាកដឡើង ដោយអានុភាព វិបស្សនា ដ៏មានកំឡាំង ។ បាទគាថាថា **លោកោ បហិយ្យតេ តម្ហា** មានសេចក្តីថា លោកៈ រមែងសាបសូន្យចាកបុគ្គលនោះ គឺ ព្រះ អរិយបុគ្គល គឺ ដែលអរិយមគ្គ កំចាត់បង់បាន យ៉ាងដាច់ខាត តែម្តង ។ ប្រៀបដូចជាអ្វី ។ ដូចជាតំណក់ទឹកដែលរមៀលចេញ អំពីស្លឹកឈូក ដូច្នោះឯង ។ អធិប្បាយថា ដូចជាតំណក់ទឹក ដែលរមៀលចេញ អំពីស្លឹកបទុម យ៉ាងដូច្នោះឯង ។ បាទគាថា ថា **តាលបក្កំវ ពន្ធនា** មានសេចក្តីថា ទោសៈ ក្នុងចិត្ត របស់ បុគ្គលនោះ រមែងសាបសូន្យទៅ គឺ ដែលបុគ្គលនោះ លះបង់បាន ដោយការកើតឡើង នៃមគ្គញាណ ទី ៣ ដូចផ្លែត្នោតទុំ ដែលជ្រុះ ចាកទង ព្រោះការកើតឡើង នៃកំដៅដូច្នោះ ។ ២ បទថា **វិហន្តិ សោ** មានសេចក្តីថា បុគ្គលនោះ គឺព្រះអរិយបុគ្គល រមែងកំចាត់

-៣៨១-

ពណ៌នាពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចធូលី

គឺ ទំលាយ កាត់ផ្ដាច់ នូវមោហៈទាំងពួង គឺ មិនមានសេសសល់ ដោយមគ្គ ទី ៤ ដូចជាព្រះអាទិត្យ កាលឧទ័យ គឺ រះឡើង កំចាត់បង់ នូវងងឹតបាន យ៉ាងដូច្នោះឯង " ។

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលប្រាសចាកកិលេសដូចជាធូលី ចប់ ។

ប្រែចប់ ថ្ងៃសៅរ៍ ១២ កើត ខែចេត្រ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹង ថ្ងៃទី ៣ ខែមេសា ១៩៩៣

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្សេម

*(២៣៧) ចិត្ត ដែលរួចផុត ចាកយោគៈ ទាំងឡាយ ៤ ឈ្មោះថា **ចិត្តក្សេម** ។ យោគៈ មានតែ ៣ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ដោយអំណាចនៃលោភៈ ទិដ្ឋិ និង មោហៈ ក៏ពិតមែន, ទោះជាដូច្នោះ យោគៈទាំងនោះ រមែងមាន ៤ យ៉ាង ដោយឈ្មោះថា កាមយោគៈ ជាដើម ។ ក៏បកិណ្ណិកៈ មានវិគ្រោះជាដើម នៃយោគៈនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលទុកហើយ ក្នុងអដ្ឋកថាទសមសូត្រ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃបឋមបណ្ណាសកៈ ក្នុងចតុក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ យ៉ាងដូច្នេះ ថា “ កិលេស ទាំងឡាយណា រមែងប្រកប (សត្វ) ទុក ក្នុងវដ្តសង្សារ ព្រោះហេតុនោះ កិលេសទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា យោគៈ ។ រាគៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងបញ្ចកាមគុណ ឈ្មោះថា កាមយោគៈ ។ សេចក្ដីត្រេកត្រអាល ដោយអំណាចសេចក្ដីពេញចិត្ត ក្នុងរូបភព និង អរូបភពទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ភវយោគៈ ។ មួយទៀត សេចក្ដីជាប់ចិត្ត ក្នុងឈាន និង ការត្រេកអរ ដែលដល់ព្រមដោយ សស្សតទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា ភវយោគៈ ។ ទិដ្ឋិ ៦២ យ៉ាង ឈ្មោះថា ទិដ្ឋិយោគៈ ។ កិរិយាមិនដឹង ក្នុងសច្ចៈទាំងឡាយ ៤ ឈ្មោះថា អវិជ្ជាយោគៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត កិលេសណា រមែងប្រកប (សត្វ) ទុក ក្នុងកាមទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ*

កិលេសនោះ ឈ្មោះថា កាមយោគៈ ។ កិលេស ណា ប្រកប (សត្វ) ទុក ក្នុងភពទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ កិលេសនោះ ឈ្មោះថា ភវយោគៈ ។ កិលេស ណា រមែងប្រកប (សត្វ) ទុក ក្នុងទិដ្ឋិ ទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ កិលេសនោះ ឈ្មោះថា ទិដ្ឋិយោគៈ ។ កិលេស ណា រមែងប្រកប (សត្វ) ទុក ក្នុងអវិជ្ជា ព្រោះហេតុនោះ កិលេសនោះ ឈ្មោះថា អវិជ្ជាយោគៈ ។ ពាក្យថា ***កាមយោគៈ*** *ជាដើម ជាឈ្មោះនៃធម៌ ដែលពោល ហើយ ព្ធដ៏ខាងក្រោយ ” ។*

(២៣៨) ដីកាទសមសូត្រនោះ ថា “ បទថា ***យោជេន្តិ*** *មានសេចក្តីថា រមែងប្រកប គឺ តភ្ជាប់នូវកម្ម ជាមួយនឹងវិបាក, តភ្ជាប់នូវភពជាដើម ជាមួយនឹងភពដទៃជាដើម, រមែងចងភ្ជាប់នូវ សត្វ ជាមួយនឹងទុក្ខ ។ យោគៈ ដោយសេចក្តីតាមដែលពោល ហើយនោះផង ជាកាម ដោយសេចក្តីថា ត្រេកត្រអាលផង ព្រោះ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា កាមយោគៈ ។ លោក ពោលជាដើម ថា* ***រូបារូបភវេសុ*** *ដូច្នេះ ដើម្បីនឹងសំដែងថា ការជាប់ចិត្តនៅ ក្នុងភព ឈ្មោះថា ភវយោគៈ ។ បណ្តាយោគៈទាំង ៤ នោះ យោគៈ ទី ១ បានដល់ ការជាប់ចិត្តនៅក្នុងឧបបត្តិភពទាំងឡាយ, ទី ២ បាន ដល់ ការជាប់ចិត្តនៅ ក្នុងកម្មភពទាំងឡាយ, ទី ៣ បានដល់*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ការប្រកបព្រមដោយភវទិដ្ឋិ លោកហៅថា **យោគៈ** ដោយសេចក្ដីថា ជាគ្រឿងប្រកបទុក ដូចជាលោកហៅថា រាគៈ ដោយសេចក្ដីថា ជាគ្រឿងជាប់ចិត្ត ដូច្នោះឯង ។ ពាក្យថា **ចតូសុ សច្ចេសុ អញ្ញាណំ** នេះ លោកអាស្រ័យសុត្តន្តន័យ ពោលហើយ, ព្រោះថា នុ៎ះ ជាសុត្តន្តន័យសំវណ្ណនា ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ មួយទៀត ពាក្យនេះ លោកពោលហើយ ព្រោះភាវៈនៃអវិជ្ជា ដែលជាខាងដើម និង ទីបំផុតជាដើម ជាធម៌ធ្លាក់ចុះទៅ ព្ធដ៏ខាងក្នុងពាក្យថា មិនដឹង ក្នុងសច្ចៈទាំង ៤ នោះ” ។

(២៣៦) បណ្ដាយោគៈទាំង ៤ នោះ ពាក្យដែលគប្បីពោល ក្នុងកាមយោគៈ ភវយោគៈ និង អវិជ្ជាយោគៈ គឺខ្ញុំបាន ពោលហើយ ក្នុងលោភៈ និង មោហៈនុ៎ះឯង ។ ចំណែកពាក្យ ដែលគប្បីពោល ក្នុងទិដ្ឋិយោគៈ ក៏ខ្ញុំបានពោលហើយ ក្នុងអាគារិយវិន័យ ព្ធដ៏ខាងក្រោយ ។ ម៉្យាងទៀត បុគ្គលណា រមែង លះបង់នូវទិដ្ឋិយោគៈ សូម្បីដោយអំណាចនៃតទង្គបហានៈ, ចិត្ត របស់បុគ្គលនោះ រមែងជាចិត្តក្សេម ។ សូម្បីចិត្តក្សេមនោះ ក៏ ឈ្មោះថា ជាមង្គល ។

ក្នុងសេចក្ដីនេះ មានរឿងនេះ (ជាឧទាហរណ៍) ៖

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្រៀម

(រឿង ព្រះបាទបាយាសិ)

កាលបើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បរិនិព្វានទៅហើយ, កាលបើព្រះថេរៈទាំងឡាយ គឺព្រះមហាកស្សបត្ថេរ ជ្រើសរើសយកហើយ ដើម្បីនឹងចងក្រងនូវព្រះធម្មវិន័យ និង កាលបើព្រះថេរៈទាំងឡាយ ដទៃទៀត នៅក្នុងទីកន្លែងនោះ ៗ ជាមួយនឹងបរិស័ទរបស់ខ្លួន ៗ រហូតដល់ពេលចូលវស្សា, ព្រះកុមារកស្សបៈ ដ៏មានអាយុ ព្រមទាំងភិក្ខុ ៥០០ អង្គ ទៅដល់សេតព្យនគរ ហើយនៅក្នុងសីសបាវ័ន ។

គ្រានោះ ស្តេចម្ចាស់នគរ ព្រះនាមថា បាយាសិ មានពួកជនដ៏ច្រើន ហែហមហើយ ស្តេចយាងចូលទៅរកព្រះថេរៈ ទ្រង់ធ្វើនូវបដិសណ្ឋារកិច្ច ទ្រង់ស្តេចគង់ហើយ ទ្រង់បានប្រកាសទិដ្ឋិរបស់ព្រះអង្គ ដោយព្រះតម្រាស់ មានជាដើម ថា " បរលោកមិន មាន " ។

អដ្ឋកថាបាយាសិសូត្រនោះ ថា " ព្រះរាជា ដែលពុំទាន់បានអភិសេក ឈ្មោះថា ស្តេចជាម្ចាស់នគរ " ។

ដីកាបាយាសិសូត្រនោះ ថា " ព្រះរាជា ដែលមានជាតិនៃក្សត្រ មិនទាន់ដល់ការអភិសេក ឈ្មោះថា ស្តេចមិនទាន់បានអភិសេក " ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(២៨០) គ្រានោះ ព្រះថេរៈ សំដែងនូវបាយាសិសូត្រ ដែលមាននៅ ក្នុងទីបំផុត នៃទីឃនិកាយ មហាវគ្គ រំដោះព្រះរាជាម្ចាស់នគរនោះ ឲ្យរួចចេញ អំពីការប្រកាន់ខុស បានញុំាងព្រះរាជាអង្គនោះ ឲ្យតាំងនៅចំពោះ ក្នុងទិដ្ឋិសម្បទាហើយ ។ ព្រះរាជាអង្គនោះ ទ្រង់ត្រឡប់ជាអ្នកមានទិដ្ឋិ ដ៏បរិសុទ្ធល្អ កាលទ្រង់ព្រះរាជទាននូវទាន ដល់សមណៈ ព្រាហ្មណ៍ មនុស្សកំព្រា និងមនុស្សអ្នកដើរផ្លូវ ជាដើម ទ្រង់បានព្រះរាជទាន នូវវត្ថុ ត្រឹមតែអាហារ និង គ្រឿងស្លៀកពាក់ដែលសៅហ្មង គឺ បាយចុងអង្ករមានទឹកជ្រក់ជួមជាគប់ ២ និង សំពត់ទាំងឡាយផ្ទាំងតូច ៗ ព្រោះភាវៈនៃព្រះអង្គជាអ្នកមានអធ្យាស្រ័យមិនទូលំទូលាយ ។ ក៏ព្រះរាជា ស្ដេចម្ចាស់នគរនោះ លុះទ្រង់ថ្វាយទាន ដោយមិនគោរពយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់ទិវង្គតទៅ ក៏បានទៅកើត ក្នុងវិមានប្រាក់ឈ្មោះសេរីសកៈ សូន្យទទេ ក្នុងជាន់ចាតុម្មហារាជិកា ។ ចំណែកមាណព ឈ្មោះឧត្តរៈ ជាអ្នកខ្នះខ្នែង ក្នុងកិច្ចតូច-ធំ របស់ព្រះរាជាអង្គនោះ ជាអ្នកខ្វល់ខ្វាយហើយក្នុងទាន ។ មាណពនោះ បានថ្វាយទាន ដោយគោរពហើយ ក៏បានទៅកើត ក្នុងវិមានទំហំ ១២ យោជន៍ ក្នុងឋានតាវត្តិង្ស ។

ក៏ព្រះគវម្បតី ដ៏មានអាយុ តែងនិមន្តទៅ កាន់សេរីសក-

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្រៀម

វិមានដែលស្ងាត់នោះ ជាញឹកញាប់ ដើម្បីទៅសម្រាក ក្នុងវេលាថ្ងៃ ដោយអំណាចនៃវត្ត ដែលធ្លាប់ប្រព្រឹត្តមក ក្នុងកាលមុន តាមប្រក្រតី ។ បានឮថា វិមាននោះ ជាទីសុខសប្បាយតាមរដូវ ដល់ព្រះថេរៈនោះ ។ ថ្ងៃមួយ ព្រះថេរៈនោះ និមន្តទៅ កាន់វិមាននោះ ក៏បានឃើញ នូវបាយាសិទេវបុត្រហើយ ទើបសួរថា “ ម្នាលលោកដ៏មានអាយុ តើលោកជានរណា ” ។ បាយាសិទេវបុត្រពោលថា “ ខ្ញុំជាស្តេចម្ចាស់នគរ ឈ្មោះថា បាយាសិ កើតហើយក្នុងវិមាននេះ ” ។

ព្រះថេរៈ សួរថា “ អ្នកជាមិច្ឆាទិដ្ឋិក៏ មានសេចក្តីឃើញវិបរិត្ត មិនមែនឬ តើអ្នកកើត ក្នុងវិមាននេះ បានយ៉ាងដូចម្តេច ” ។

ទេវបុត្រនោះ ពោលថា “ ខ្ញុំម្ចាស់ គឺព្រះគុណម្ចាស់ ព្រះនាមកុមារកស្សបត្ថេរ បានដកចេញហើយ ចាកការយល់ឃើញខុស, ក៏ខ្ញុំម្ចាស់ កើតហើយ ក្នុងវិមានទទេ ព្រោះបុញ្ញកិរិយាដែលខ្ញុំម្ចាស់ឲ្យគេធ្វើ ដោយសេចក្តីមិនគោរព, បពិត្រព្រះគុណម្ចាស់ដ៏ចំរើន ប្រពៃហើយ, ក្នុងពេលដែលព្រះគុណម្ចាស់ និមន្តទៅមនុស្សលោក សូមព្រះគុណម្ចាស់ មេត្តាជួយប្រាប់ ដល់បរិជនរបស់ខ្ញុំម្ចាស់ផង ថា ព្រះរាជា ស្តេចម្ចាស់នគរ ព្រះនាមបាយាសិ ទ្រង់បានថ្វាយទាន ដោយមិនគោរព បានចូលទៅដល់សេរីសក-

វិមាន ដែលទទេហើយ, ចំណែក ពួកអ្នកទាំងឡាយ ចូរធ្វើបុណ្យ ដោយគោរពហើយ តាំងចិត្តទុក ដើម្បីទៅកើត ក្នុងវិមាននោះ" ។

ព្រះថេរៈ បានធ្វើហើយយ៉ាងដូច្នោះ ដោយសេចក្ដីអនុគ្រោះ ដល់បាយាសិទេវបុត្រនោះ ។ ឯបរិជនទាំងនោះ បានស្ដាប់ពាក្យ របស់ព្រះថេរៈហើយ ក៏តាំងចិត្តទុក យ៉ាងដូច្នោះ ហើយក៏បានទៅ កើត ក្នុងសេរីសកវិមានដែលទទេ ។

រឿងព្រះរាជា ព្រះនាមបាយាសិ មកក្នុងអដ្ឋកថាឧត្តរវិមានវត្ថុ សេរីសកវិមានវត្ថុ និង អដ្ឋកថាបាយាសិសូត្រ ។

(២៤១) ស្ដេចជាម្ចាស់នគរ ទ្រង់បានធ្វើចិត្ត របស់ព្រះអង្គ ឲ្យក្រៀម ចាកទិដ្ឋិយោគៈ ដោយអំណាចតទង្គបហានៈ ស្ដេចបាន ទៅកើត ក្នុងឋានសួគ៌ហើយ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ព្រោះហេតុនោះ សូម្បីចិត្តនោះ របស់ព្រះរាជាអង្គនោះ ក៏ឈ្មោះថា ជាមង្គល ។

ចិត្ត ទាំង ៣ យ៉ាង មានចិត្តដែលមិនសោកសៅ ជាដើម រមែងជាមង្គល ដោយន័យដែលបានពោលមកហើយ ពួដ៏ខាង ក្រោយ ក៏ពិតមែន, ទោះជាដូច្នោះ ចិត្ត របស់បុគ្គលដទៃ ក៏មិនមែន ជាចិត្តដែលមិនសោកសៅ និង ប្រាសចាកធូលី ក្នុងកាលទាំងពួង ឡើយ, រមែងមាន ចំពោះតែព្រះខីណាស្រពប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះ ហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យទាំងឡាយ ទើបពោលហើយ ដោយ

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្សេម

អំណាចបុគ្គលថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់ យ៉ាងនេះ ថា “ ចិត្ត របស់ព្រះខីណាស្រព តែម៉្យាងប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនសោកសៅ និង ចិត្តប្រាសចាកធូលី ចិត្តក្សេម ក៏ដូចជាចិត្តដែលមិនសោកសៅ យ៉ាងនោះឯង ” ដូច្នេះហើយ កាលទឹងសំដែង នូវភាវៈនៃចិត្តនោះ ជាមង្គល ទើបពោលទៀត ថា “ ចត្តិ ទាំង ៣ យ៉ាង ដោយអំណាចនៃចិត្តដែលលោកកំណត់យក ក្នុងខណៈដែលប្រព្រឹត្តទៅនោះ ៗ ហើយសំដែងចេញ ដោយអាការនោះ ៗ យ៉ាងដូច្នេះ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា ជាមង្គល ព្រោះនាំមកនូវភាវៈជាអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់ក្នុងលោក មានភាពជាអ្នកមានខន្ធ ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅជាដើម និង ព្រោះនាំមកនូវភាវៈជាអាហុនេយ្យបុគ្គល ជាដើម ” ។

(២៤២) ការមិនប្រព្រឹត្តិទៅ នៃឧបាទិន្នកៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ក្នុងភពថ្មី ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកមានខន្ធដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅហើយ ក្នុងពាក្យថា “**អប្បវត្តក្ខន្ធតាទិលោកុត្តមភាវាវហនតោ**” នោះ ។ សមដូចជាពាក្យដែលព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលទុកហើយ ក្នុងអដ្ឋកថាអដ្ឋសាលិនី ថា “ បើព្រះអរហត្តមគ្គ នឹងជាធម៌ដែលព្រះអរហន្តមិនបានចំរើនហើយ, ឧបាទិន្នកៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ក្នុងរូបភព និង អរូបភពទាំងឡាយ ក៏គប្បីប្រព្រឹត្តទៅបាន ។ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ព្រោះភាវៈនៃហេតុទាំងឡាយ នៃការប្រព្រឹត្តិទៅ របស់

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ឧបាទិន្នកៈ នោះមាន ។ ក៏មគ្គនោះ កាលកើតឡើង ភ្លាមទុំះឯង រមែងជីកគាស់រំលើង នូវកិលេសទាំង ៨ កងនេះ គឺ រូបរាគៈ អរូបរាគៈ មានះ ឧទ្ធច្ចៈ អវិជ្ជា មានានុស័យ ភវរាគានុស័យ អវិជ្ជានុស័យ ឧបាទិន្នកៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ក្នុងភពថ្មី របស់ព្រះខីណាស្រព នឹងប្រព្រឹត្តទៅបាន អំពីទីណា ក្នុងពេលឥឡូវនេះ ។ អរហត្តមគ្គ កាលធ្វើនូវឧបាទិន្នកៈដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ មិនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងដូច្នេះ រមែងចេញចាកឧបាទិន្នកៈ ” ។

(២៤៣) ក៏ព្រះធម្មសេនាបតី ពោលភាវៈជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ ក្នុងនិទ្ទេស នៃបរមត្ថសូត្រ យ៉ាងនេះថា “ សួរថា ព្រះអរហន្ត រមែងជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ ក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និង អនិដ្ឋារម្មណ៍ បានយ៉ាងដូចម្ដេច ។ ឆ្លើយថា ព្រះអរហន្ត រមែងជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ សូម្បីក្នុងលាភ ជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ សូម្បីក្នុងអលាភ សូម្បីក្នុងយស សូម្បីក្នុងអយស សូម្បីក្នុងសរសើរ សូម្បីក្នុងនិន្ទា សូម្បីក្នុងសុខ សូម្បីក្នុងទុក្ខ, ទោះជាបុគ្គលយកគ្រឿងក្រអូប មកលាបដើមដៃម្ខាង, ទោះជាបុគ្គលយកកាំបិតព្រា មកចាំងប្រាស់ដើមដៃម្ខាង, រាគៈ ក៏រមែងមិនមាន ព្រោះការលាបទុំះ, បដិឃៈ ក៏រមែងមិនមាន ព្រោះការចាំងប្រាស់ទុំះ ។ ព្រះអរហន្ត ជាអ្នកលះបង់នូវសេចក្ដីត្រេកអរ និង សេចក្ដីអាក់អន់ចិត្តបានហើយ កន្លងផុត

នូវការលើកតម្កើង និង ការជិះជាន់បានហើយ ជាអ្នកចូងផុត ដោយល្អ នូវសេចក្តីត្រេកអរ និង សេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្តបានហើយ, ព្រះអរហន្ត ជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ ក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និង អនិដ្ឋារម្មណ៍ យ៉ាងដូច្នេះឯង ” ។

(២៤៤) អដ្ឋកថាបរមត្ថសូត្រនោះថា “២ បទថា **ឥដ្ឋានិដ្ឋេ តាទិ** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកមិនញាប់ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ ២ យ៉ាង ព្រោះជាអ្នកលះបង់ចោលនូវសេចក្តីពេញចិត្ត និង សេចក្តីអាក់អន់ចិត្ត ក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និង អនិដ្ឋារម្មណ៍ ស្ថិតនៅ ។ ២ បទថា **លាភេ អលាភេ** មានសេចក្តីថា សូម្បីក្នុងការបាន សូម្បីក្នុងការមិនបាន នូវបច្ច័យទាំងឡាយ ៤ ។ បទថា **យសេបិ** បានដល់ សូម្បីក្នុងបរិវារ ។ បទថា **អយសេបិ** បានដល់ សូម្បីក្នុងការវិបត្តិ នៃបរិវារ ។ បទថា **បសំសាយបិ** បានដល់ សូម្បីក្នុងការពោលសរសើរ ។ បទថា **និន្ទាយបិ** បានដល់ សូម្បីក្នុងការពោលតិះដៀល ។ បទថា **សុខេបិ** គឺ សូម្បីក្នុងសេចក្តីសុខដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងផ្លូវកាយ ។ បទថា **ទុក្ខេបិ** គឺ សូម្បីក្នុងសេចក្តីទុក្ខដែលប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងផ្លូវកាយ ។ ច្រើនបទថា **ឯកញ្ចេ ពាហំ គន្ធេន លិម្បេយ្យុំ** មានសេចក្តីថា ប្រសិនបើបុគ្គលគប្បីឲ្យ នូវគ្រឿងលាប នូវដើមដៃម្ខាង ដោយគ្រឿងក្រអូប ដែលកើតអំពីជាតិ ៤

យ៉ាង ពួជ៏ខាងលើ ៗ ឡើងទៅ ។ ២ បទថា ***វាសិយា តច្ឆយុំ*** *មានសេចក្តីថា ប្រសិនបើបុគ្គលគប្បីចាំងប្រាស់ នូវដើមដៃម្ខាង ធ្វើឲ្យស្តើង ដោយកាំបិតព្រា របស់ជាងឈើ ។ ពាក្យថា* ***អមុស្មឹ នត្ថិ រាគោ*** *មានសេចក្តីថា សេចក្តីពេញចិត្ត រមែងមិនមាន ព្រោះការលាប ដោយគ្រឿងក្រអូបទុំ ។ ពាក្យថា* ***អមុស្មឹ នត្ថិ បដិឃំ*** *មានសេចក្តីថា បដិឃៈ ពោលគឺសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត បានដល់ សេចក្តីក្រោធ រមែងមិនមាន ព្រោះការចាំងប្រាស់ ដោយកាំបិតព្រាទុំ ។ បទថា* ***អនុនយប្បដិឃវិប្បហីនោ*** *មានសេចក្តីថា ព្រះអរហន្ត លះបង់នូវសេចក្តីស្រលាញ់ និង សេចក្តីក្រោធហើយ ស្ថិតនៅ ។ បទថា* ***ឧគ្ឃាដិនិគ្ឃាដិវីតិវត្តោ*** *មានសេចក្តីថា លោកឆ្លងផុតហើយ នូវសេចក្តីលើកតម្កើង ដោយអំណាចនៃសេចក្តីត្រេកអរ និង នូវការផ្ចុញផ្ចាល់ ដោយអំណាចនៃបដិឃៈហើយ ស្ថិតនៅ ។ បទថា* ***អនុរោធវិរោធសមតិក្កន្តោ*** *មានសេចក្តីថា លោកកន្លងផុត នូវសេចក្តីត្រេកអរ និង សេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត បានហើយ ដោយប្រពៃ ” ។*

(៣៤៥) អដ្ឋកថាទុតិយបណ្ណាសក: ក្នុងតិកនិបាត អង្គុត្តរ-និកាយថា “ បទថា ***អាហុនេយ្យោ*** *មានសេចក្តីថា ជាអ្នកសមគួរ ដើម្បីនឹងទទួល នូវបិណ្ឌបាត ពោលគឺរបស់ដែលគេនាំមកបូជា ។*

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្សេម

បទថា **បាហុនេយ្យោ** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកសមគួរដល់កត្តដើម្បីភ្ញៀវអ្នកចូលមក ។ បទថា **ទក្ខិណេយ្យោ** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកសមគួរដល់ទក្ខិណា ពោលគឺ របស់ដែលគេថ្វាយ ដោយសទ្ធាដោយអំណាច នៃការបរិច្ចាគ នូវទានវត្ថុ ១០ ប្រការ ។ បទថា **អញ្ជលិករណីយោ** មានសេចក្តីថា ជាអ្នកសមគួរដល់ការផ្គង នូវអញ្ជលី ។ ប្រើនបទថា **អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស** មានសេចក្តីថា ព្រះសង្ឃសាវ័ក នៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ជាស្ពានទីដុះឡើងនៃបុណ្យ របស់សត្វលោកទូទៅ រកស្ពានទីដទៃស្មើគ្មាន ” ។

(២៤៦) ដីកាទុតិយបណ្ណាសកៈនោះ ថា “ ទានវត្ថុ បានឈ្មោះថា **អាហុនៈ** ព្រោះវិគ្រោះថា ដែលបុគ្គលគួរនាំយកមកបូជា ។ ក៏បទថា **អាហុតិ** ដោយអត្ថ ជាបទតែមួយ ហេតុនោះទើបលោកពោលថា **អាហុតិសង្ខាតំ** ។ បទថា **អាហុតិសង្ខាតំ** នុ៎ះ ជាឈ្មោះ នៃវត្ថុដែលគេនាំយកមក សូម្បីអំពីចម្ងាយ ហើយថ្វាយ ចំពោះលោកអ្នកដែលមានសីលទាំងឡាយ ។ ក៏ពាក្យថា **បិណ្ឌបាតំ** គ្រាន់តែជាឧទាហរណ៍ ។ ក៏ពាក្យថា **បាហុនំ** នុ៎ះជាឈ្មោះ នៃបច្ច័យទាំងឡាយ ៤ មានចីវរ ជាដើម ដែលបុគ្គលគួរនាំយកមកបូជា ។ ព្រះសង្ឃសាវ័ក នៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនុ៎ះ រមែងសមគួរនូវរបស់ដែលគួរបូជានោះ ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អាហុនេយ្យោ ។ បទថា ***យុត្តោ*** មានសេចក្ដីថា ជាអ្នកសមគួរ ដើម្បីនឹងទទួល ព្រោះធ្វើនូវការៈនៃបិណ្ឌបាតនោះ ជារបស់មានផលច្រើន ។ បទថា ***បាហុនកភត្តស្ស*** មានសេចក្ដីថា ដល់អាគន្តុកភត្ត ដែលបុគ្គលតាក់តែងហើយ ក្នុងគ្រឿងសក្ការៈ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ញាតិមិត្រទាំងឡាយ ដែលជាទីស្រលាញ់ ពេញចិត្ត ដែលបានមកហើយអំពីទិសតូច-ធំ ។ មែនពិត អាគន្តុកភត្តនោះ ជៀសវាងនូវជនជាភ្ញៀវបែបនោះ ទាំងនោះចេញហើយ សមគួរហើយ ដើម្បីនឹងថ្វាយចំពោះព្រះសង្ឃតែប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះសង្ឃនុ៎ះឯង សមគួរហើយដើម្បីនឹងទទួលនូវអាគន្តុកភត្តនោះ ។ ព្រោះថា ភ្ញៀវប្រាកដ ដូចជាព្រះសង្ឃ មិនមាន ។ ពិតមែនយ៉ាងដូច្នោះ, ព្រះសង្ឃនុ៎ះ, កាលបើចន្លោះ នៃព្រះពុទ្ធមួយ កន្លងទៅហើយ, ទើបប្រាកដ ក្នុងកាលខ្លះ កាលបើអសង្ខេយ្យកប្ប កន្លងផុតទៅហើយ, ទើបប្រាកដ និង ជាអ្នកប្រកប ដោយធម៌ទាំងឡាយ ដែលធ្វើនូវភាពជាទីស្រលាញ់ពេញចិត្ត មិនច្រឡូកច្រឡំ ។ វត្ថុ ដែលគួរទទួល សមគួរហើយ ដើម្បីនឹងប្រគេន ដល់ព្រះសង្ឃនោះ និងព្រះសង្ឃនោះ ក៏ជាអ្នកសមគួរហើយ ដើម្បីនឹងទទួល នូវវត្ថុដែលគួរទទួល ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ***បាហុនេយ្យោ*** ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។ ក៏ក្នុងពាក្យថា ***បាហុនេយ្យោ*** នេះ មាន

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្រៀម

អធិប្បាយថា ញាតិ និង មិត្រទាំងឡាយ ដែលព្រាត់ប្រាសគ្នាហើយ រមែងមកជួបជុំគ្នា មិនយូរឡើយ, មួយវិញទៀត ភាពជាអ្នកដែលជាទីស្រលាញ់ ជាទីពេញចិត្ត ក្នុងញាតិ និង មិត្រទាំងឡាយនោះ មិនបានស្ថិតស្ថេរឡើយ, ចំណែក ព្រះសង្ឃនេះ មិនមែនដូច្នោះឡើយ, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះសង្ឃនោះប៉ុណ្ណោះ ទើបជាអ្នកសមគួរ ដល់វត្ថុដែលគួរទទួល ។ សត្វទាំងឡាយ រមែងរុងរឿង គឺចំរើនដោយសម្បត្តិ តាមដែលប៉ងប្រាថ្នា ដោយទានសម្បត្តិនុ៎ះ ព្រោះហេតុនោះ ទានសម្បត្តិនុ៎ះ ទើបឈ្មោះថា ទក្ខិណា បានដល់ ទានដែលបុគ្គលជឿនូវបរលោកគប្បីថ្វាយ ។ ព្រះសង្ឃ តែងសមគួរនូវទាន ឬ ទក្ខិណានោះ ឬ ជាអ្នកមានប្រយោជន៍ ដល់ទក្ខិណាទាន ឬ រមែងញុំាងទក្ខិណាទាននោះ ឲ្យបរិសុទ្ធ ព្រោះភាវៈគឺការធ្វើទក្ខិណានោះ ឲ្យមានផលច្រើន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **ទក្ខិណេយ្យោ** ។ អញ្ជលី គឺបុគ្គលអ្នកត្រូវការបុណ្យទាំងឡាយ គប្បីធ្វើ ក្នុងព្រះសង្ឃនេះ ហេតុនោះ ព្រះសង្ឃនេះ ទើបឈ្មោះថា **អញ្ជលិករណីយោ** ។ ម៉្យាងទៀត ព្រះសង្ឃ រមែងសមគួរនូវអញ្ជលីកម្ម ដែលសត្វលោកទាំងពួង ផ្គងនូវដៃទាំង ២ ដាក់លើសិរសី ហើយធ្វើ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ជាអ្នកសមគួរ ដល់ការផ្គងនូវអញ្ជលី ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះ

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

អដ្ឋកថាចារ្យ ពោលថា ***អញ្ជលិប្បគ្គហណស្ស អនុច្ឆវិកោ*** *ព្រះសង្ឃជាអ្នកសមគួរដល់ការផ្គងអញ្ជលី ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា* ***អនុត្តរំ*** *ដូច្នេះ ក្នុងព្រះបាលី ក៏ពិតមែន, ទោះបីជាដូច្នោះ ស្រែដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ គឺ ដ៏ប្រសើរ ជាងស្រែគឺបុណ្យនេះ រមែងមិនមាន ហេតុនោះ ស្រែនៃបុណ្យនេះ ទើបឈ្មោះថា មិនមានស្រែដទៃក្រៃលែងជាង ។ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ កាលសំដែងថា សូម្បីស្រែដែលស្មើគ្នា ក៏មិនមាន ទើបលោកពោលពាក្យថា* ***អសទិសំ*** *ដូច្នេះជាដើម ។ ពូជ ដែលបុគ្គលសាចទៅ គឺ ព្រោះទៅហើយ រមែងការពារ គឺ រក្សា ដោយកិរិយាធ្វើនូវការៈ នៃពូជដែលមានផលច្រើន, ម្យ៉ាងទៀត ជនទាំងឡាយ រមែងសាប គឺព្រោះនូវពូជ ក្នុងទីនេះ ហេតុនោះ ទីនេះ ទើបឈ្មោះថា ស្រែ, បានដល់ ទីដែលមានស្រែជាដើម ។ ព្រះសង្ឃ ប្រៀបដូចជាស្រែដែលឈ្មោះថា* ***ខេត្តំ*** *។ ស្រែនៃបុណ្យទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បុញ្ញក្ខេត្ត ។ ប្រៀបដូចជាទីដែលជាទីដុះឡើង នៃស្រូវសាលី ឬ ស្រូវជំណើបទាំងឡាយ របស់ព្រះរាជាក្តី របស់អាមាត្យក្តី ពួកជនតែងហៅថា ស្រែស្រូវសាលី ស្រែស្រូវជំណើប របស់ព្រះរាជា យ៉ាងណាមិញ, ព្រះសង្ឃ រមែងជាទីដុះដាលឡើង នៃបុណ្យទាំងឡាយ របស់សត្វលោកទាំងពួងក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។ ព្រោះថា បុណ្យទាំងឡាយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ*

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្សេម

ព្រម ដើម្បីជាប្រយោជន៍ និង សេចក្ដីសុខ មានប្រការផ្សេង ៗ រមែងដុះដាលឡើង ដល់សត្វលោក ព្រោះអាស្រ័យនូវព្រះសង្ឃ, ព្រោះហេតុនោះ ព្រះសង្ឃ ទើបជាទីដុះឡើងនៃពូជ គឺបុណ្យ របស់សត្វលោក រកស្រែបុណ្យដទៃ ក្រៃលែងជាងគ្មាន " ។

(២៤៧) ចិត្ត ៣ យ៉ាង មានចិត្តដែលមិនសោកសៅជាដើម នុ៎ះ ឈ្មោះថា ជាមង្គល ព្រោះនាំមកនូវភាពជាអ្នកមានខន្ធ ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅជាដើម យ៉ាងដូច្នេះ ។ វិថីចិត្តទាំងឡាយ ៤៤ ដួង ដោយអំណាចនៃវិបាកចិត្ត ផ្នែកកាមាវចរ ២៣ ដួង កិរិយាចិត្ត ២០ ដួង និង អរហត្តផលចិត្ត ១ ដួង ដ៏សេស វៀរលែងចិត្ត ៤៥ ដួងចេញ ដោយអំណាចនៃកុសលចិត្ត និង អកុសលចិត្ត ៣៣ ដួង នៃពួក ៣ នៃផលចិត្តថ្នាក់ទាប និង នៃមហគ្គតវិបាកចិត្ត ៩ ដួង ដែលផុតស្រឡះអំពីវិថីចិត្តចេញហើយ រមែងមានព្រម ដល់ព្រះខីណាស្រព ព្រោះព្រះបាលី ថា " **អសោក្ខានំ ចតុច្ចត្តាឡីសំ** " ដូច្នេះ ក៏ពិតមែន ។ ទោះបីជាដូច្នោះ សូម្បីទេវតាទាំងឡាយ តែងមិនអាច ដើម្បីនឹងឃើញនូវចិត្ត របស់ព្រះខីណាស្រពនោះ ជាអ្នកប្រកបព្រមហើយ ដោយអរហត្តផលចិត្ត ណា, អរហត្តផលចិត្តនោះឯង ដែលបណ្ឌិតតែងបាន ក្នុងគាថា ទី ១០ នេះ ព្រោះព្រះបាលី ថា "**ន កម្បតិ អសោកំ វិរជំ ខេមំ**" ដូច្នេះ ។ សម

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ដូចជាក្នុងកទ្ទិយសូត្រ ក្នុងទុតិយវគ្គ នៃឧទាន ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បានត្រាស់ ថា " ទេវតាទាំងឡាយ រមែងមិនអាច ដើម្បីនឹងឃើញ នូវព្រះខីណាស្រពនោះ ជាអ្នកមានភ័យទៅប្រាសហើយ ជាអ្នកមានសេចក្តីសុខ មិនមានសេចក្តីសោកសៅ " ។

(២៤៧) អដ្ឋកថាកទ្ទិយសូត្រនោះ ថា " បណ្តាបទទាំងនោះ ២ បទថា **តំ វិគតភយំ** មានសេចក្តីថា នូវព្រះខីណាស្រពនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានភ័យទៅប្រាសហើយ ព្រោះប្រាសចាកហេតុនៃភ័យ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានសេចក្តីសុខ ព្រោះសេចក្តីសុខដែលកើតអំពីសេចក្តីស្ងាត់ និង ដោយសេចក្តីសុខ ដែលសម្បយុត្តដោយផលដ៏ប្រសើរ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមិនសោកសៅ ព្រោះជាអ្នកមានភ័យទៅប្រាសហើយនុ៎ះឯង ។ ពាក្យថា **ទេវា នានុភវន្តិ ទស្សនាយ** មានសេចក្តីថា ឧបបត្តិទេវតា សូម្បីទាំងពួង លើកលែងតែលោកអ្នក ដែលមានមគ្គបានចំរើនហើយ សូម្បីកាលព្យាយាម ក៏រមែងមិនមានសមត្ថភាព គឺមិនអាច ដើម្បីនឹងឃើញ ដោយអំណាចនៃការឃើញវារៈនៃចិត្តបាន, មិនចាំបាច់ទៅនិយាយដល់មនុស្សឡើយ ។ ព្រោះសូម្បីព្រះសេក្ខបុគ្គល ក៏មិនដឹង នូវសេចក្តីប្រព្រឹត្តិទៅនៃចិត្ត របស់ព្រះអរហន្ត ដូចជាបុថុជ្ជន យ៉ាងដូច្នោះឯង " ។

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលគេស្រម

(២៤៩) អដ្ឋកថាសម្បសាទនីយសូត្រ ក្នុងបាដិកវគ្គ និង អដ្ឋកថាសង្គីតសូត្រ ក្នុងបឋមវគ្គ នៃទុតិយបណ្ណាសកៈ ក្នុង តិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " បណ្ដាជនទាំងនោះ បុថុជ្ជន អ្នក ដែលបានទូវចេតោបរិយញ្ញាណ រមែងដឹងនូវចិត្ត របស់បុថុជ្ជន តែ ប៉ុណ្ណោះ មិនដឹងចិត្ត របស់ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយបានឡើយ ។ សូម្បីបណ្ដាព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយ ព្រះអរិយបុគ្គល ដែលស្ថិត នៅ ក្នុងមគ្គថ្នាក់ក្រោម ក៏មិនដឹងនូវចិត្ត របស់ព្រះអរិយបុគ្គល ដែលស្ថិតនៅ ក្នុងមគ្គថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់បានឡើយ, ចំណែក ព្រះអរិយ-បុគ្គលដែលស្ថិតនៅ ក្នុងមគ្គថ្នាក់ខ្ពង់ខ្ពស់ រមែងដឹងនូវចិត្ត របស់ ព្រះអរិយបុគ្គលដែលស្ថិតនៅ ក្នុងមគ្គថ្នាក់ក្រោមបាន " ។

(២៥០) ដីកាសម្បសាទនីយសូត្រ ថា " ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ កាលនឹងសំដែង ថា **នេ** ដើម្បីនឹងឆ្លើយនូវពាក្យចោទសួរថា ក៏ ចេតោបរិយញ្ញាណនេះ កំណត់ដឹងនូវចិត្ត របស់បុគ្គលដទៃបាន ព្រោះភាវៈជាចិត្ត ដែលសម្រេចដោយឫទ្ធិ នឹងដឹងនូវចិត្ត សូម្បី របស់ជនទាំងឡាយទាំងពួង ដោយមិនប្លែកគ្នាបានដែរឬទេ ដូច្នេះ ទើបពោលពាក្យ ថា **តត្ថ** ដូច្នេះ ជាដើម ។ បទថា **ន អរិយានំ** មានសេចក្ដីថា បុគ្គលទាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា ជាព្រះអរិយៈ ដោយចិត្តឯណា, បុថុជ្ជន រមែងមិនដឹងនូវចិត្តនោះ គឺនូវលោកុត្តរ-

ចិត្ត, ព្រះអរិយបុគ្គលអ្នកតាំងនៅ ក្នុងមគ្គថ្នាក់ក្រោម រមែងមិនដឹងនូវចិត្ត របស់ព្រះអរិយបុគ្គលអ្នកតាំងនៅ ក្នុងមគ្គថ្នាក់ខ្ពស់បាន ព្រោះភាវៈនៃចិត្តនោះ ជាធម្មជាតដែលខ្លួន មិនទាន់បានចាក់ធ្លុះហើយ ។ អធិប្បាយថា ប្រៀបដូចជាបុថុជ្ជន រមែងមិនដឹង នូវលោកុត្តរចិត្ត របស់ព្រះអរិយបុគ្គល ទាំងឡាយទាំងពួងបានដែរ ព្រោះភាវៈនៃលោកុត្តរចិត្ត គឺខ្លួននៅមិនទាន់បានចាក់ធ្លុះហើយ យ៉ាងណាមិញ, សូម្បីព្រះអរិយបុគ្គល ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ, ប៉ុន្តែព្រះអរិយបុគ្គលដែលស្ថិតនៅ ក្នុងផលថ្នាក់ខ្ពស់ រមែងដឹង នូវចិត្តរបស់ព្រះអរិយបុគ្គលថ្នាក់ទាបបាន ព្រោះភាវៈនៃចិត្តនោះ គឺលោកបានចាក់ធ្លុះហើយ " ។

(២៥១) ដីកាតិកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយថា " បទថា **អរិយានំ** មានសេចក្តីថា បុថុជ្ជន រមែងមិនដឹងនូវមគ្គចិត្ត និង ផលចិត្ត របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ ។ មែនពិត បុថុជ្ជន មិនអាចដើម្បីនឹងដឹងនូវមគ្គចិត្ត និង ផលចិត្តនោះ សូម្បីដោយចេតោបរិយញ្ញាណ ព្រោះភាវៈនៃចេតោបរិយញ្ញាណ គឺបុថុជ្ជនមិនអាចសម្រេចបាន ដោយមគ្គចិត្ត និង ផលចិត្តនោះ ។ ប៉ុន្តែបុថុជ្ជន ក៏រមែងដឹងនូវចិត្តដទៃបានដូចគ្នាដែរ ។ ក៏ពាក្យទាំងឡាយ ជាអាទិ៍ ថា ព្រះអរិយបុគ្គលអ្នកតាំងនៅ ក្នុងមគ្គថ្នាក់ទាប រមែងមិនដឹងនូវចិត្ត របស់ព្រះអរិយ-

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្សេម

បុគ្គលថ្នាក់ខ្ពស់បាន ដូច្នេះ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាប ថា លោកពោល ហើយ សំដៅយកមគ្គចិត្ត ផលចិត្ត ប៉ុណ្ណោះឯង ។ ក៏សូម្បីព្រះ អរិយបុគ្គលទាំងឡាយ មានព្រះសោតាបន្នជាដើម រមែងអាចដើម្បី នឹងដឹងនូវផល ដែលខ្លួនបានសម្រេចតែប៉ុណ្ណោះ ដែលព្រះអរិយៈ ទាំងឡាយដទៃ ឲ្យកើតឡើងហើយ ដោយចេតោបរិយញ្ញាណ, មិន អាចដើម្បីនឹងដឹងនូវផល ដែលខ្លួនមិនទាន់បានសម្រេចឡើយ " ។

បណ្ឌិត គប្បីត្រួតពិនិត្យមើលសេចក្តីនេះ សូម្បីក្នុងអដ្ឋកថា បរិត្តារម្មណត្តិកៈ ក្នុងអដ្ឋកថាកណ្ឌ ។

ពណ៌នាអំពីចិត្តដែលក្សេម ចប់ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយនូវពួក ៤ នៃមង្គល គឺ ចិត្តដែលមិនកម្រើកញាប់ញ័រ ចិត្តដែលមិនសោកសៅ ចិត្តដែល ប្រាសចាកកិលេសដូចជាធូលី ចិត្តដែលក្សេម ដោយព្រះគាថា នេះ ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។

ពាក្យជាគាថានេះ ជាបឋ្យាវត្ត ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១០ ចប់ ។

♣ ♣ ♣

ប្រែបច់ ថ្ងៃសុក្រ ៣ រោច ខែចេត្រ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ៩ ខែមេសា ១៩៩៣ វេលាយប់

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

*(២៥២) ព្រះមានព្រះភាគ ត្រូវទេវតាក្រាបទូលសួរហើយ យ៉ាងដូច្នេះ ទើបទ្រង់ត្រាស់នូវមង្គល ៣៨ ប្រការ ដោយគាថាទាំងឡាយ ១០ គឺ ក្នុងគាថា ទី ១-២-៦ គាថាមួយ ៗ មានមង្គល ៣ ៗ, ក្នុងគាថាទី ៣-៤-៥-៨-៩-១០ គាថា មួយ ៗ មានមង្គល ៤ ៗ, និង ក្នុងគាថា ទី ៧ មាន ៥ មង្គល ហើយ កាលទ្រង់ត្រាស់សរសើរ នូវគាថាទាំងឡាយនេះ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ ទើបត្រាស់ នូវគាថា ទី ១១ ថា " **ឯតាទិសានិ កត្វាន** " ដូច្នេះជាដើម ។*

(អធិប្បាយ បទ ឯតាទិសានិ)

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងគាថាទី ១១ នោះ ដូចតទៅនេះ ៖

*មង្គលទាំងនោះ រមែងប្រាកដ ដូចមង្គលទាំងនេះ ព្រោះហេតុនោះ មង្គលទាំងនោះ ឈ្មោះថា **ឰទិសានិ** (ប្រាកដ ដូចមង្គលទាំងនោះ) ។ ធាតុ គឺ **ទិស** ធាតុ មាន **ឥម** សព្ទជាបទប្រៀបធៀប ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងការពិចារណា ។ ចុះ **ក្វិ** បច្ច័យ ។ កាលបើការលុបទីបំផុតនៃធាតុ ដោយសូត្រថា " លុបទីបំផុត នៃធាតុ ព្រោះ **ក្វិ** បច្ច័យ ខាងចុង " ដល់ព្រមហើយ, ការផ្លាស់ **ស** អក្សរ និង ការលុប **ក្វិ** បច្ច័យ រមែងមាន ដោយសូត្រថា " ស្រះ*

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីនៃគាថា ទី ១១

ទីបំផុតនៃសព្ទនាម គឺ ***ត-យ-ត-ម-កិ-ឯ-ស*** *រមែងដល់នូវកាព ជាទីឃៈ (ដូចជា* ***ត*** *ជា* ***ព្យ*** *)* ***ឱ ទុស*** *ធាតុ រមែងដល់នូវកិរិយា គុណ ក្នុងពេលខ្លះ (គឺយក* ***ឱ*** *ត្រង់* ***ទុស*** *ធាតុ ជា* ***ត*** *)* ***ទ*** *រមែងដល់នូវកាពជា* ***រ*** *(ដូចជា* ***ព្យវិស*** *) និង យក* ***ស*** *(ត្រង់* ***ទុស*** *ធាតុ ជា* ***ស*** *) (ដូចជា* ***ព្យទិស*** *) ជា* ***ក្ខ*** *(ដូចជា* ***ព្យទិក្ខ*** *) និង ជា* ***ព្យ*** *(ដូចជា* ***ព្យទី****) " ។*

មតិ ក្នុងន្យាសបករណ៍ ថា " ទីឃៈ ***ត*** *អក្សរ នៃ* ***តម*** *សព្ទ ព្រោះធ្វើនូវការគុណ ពោលគឺភាវៈដែល* ***ឱ*** *អក្សរ ជា* ***ត*** *អក្សរ ដោយសូត្រ ថា* ***ត-យ-ត*** *ជាដើមនុ៎ះឯង និង លុប* ***ម*** *អក្សរ " ។*

ចំណែក ក្នុងរូបសិទ្ធិបករណ៍ លោកពោលថា " កាលបើ លោកធ្វើ ***ត*** *អក្សរ នៃ* ***តម*** *សព្ទ ដោយចុះសូត្រ ថា* ***ត*** *ជាដើម និង ទីឃៈ* ***ត*** *អក្សរនោះ ដោយសូត្រនេះ, ការកើតឡើងនៃ* ***សិ*** *វិភត្តិ ជាដើម ក៏រមែងមាន " ។*

(២៥៣) មណ្ឌលទាំងឡាយនោះ ប្រាកដ ដូចជាមណ្ឌលទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា ***ឯតាទិសានិ*** *(មណ្ឌលទាំងនោះ ប្រាកដ ដូចមណ្ឌលទាំងឡាយនេះ) ។ កាលបើលុបសព្ទខាងក្រោយ ក៏ត្រូវទីឃៈសព្ទខាងមុខ ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថា ទើប*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*លោកពោលថា “ បទថា **ឯតាទិសានិ** បានដល់ មង្គលទាំងនោះ ដែលប្រាកដដូចមង្គលទាំងនេះ ដូច្នេះហើយ ដើម្បីនឹងសំដែង នូវសេចក្តីនោះ និង វិស័យ ទើបពោលទៀតថា មង្គលទាំងឡាយ មានការមិនសេពគប់ នូវបុគ្គលពាលជាដើម មានប្រការដូចខ្ញុំបាន ពោលមកហើយ ” ។*

*មែនពិត ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលសេចក្តីនៃ **ឦទិស** សព្ទ ដោយពាក្យនេះ ថា “ **វុត្តប្បការានិ** ” ។ លោកពោលវិស័យនៃ **ឯត** សព្ទ ដោយពាក្យនេះ ថា “ **អសេវនាទីនិ** ” ។ ក្នុងពាក្យថា “ **អសេវនាទីនិ** ” នោះ មានសេចក្តីថា ទាំងនេះ ។ មែនពិត សព្ទថា **ឯត** និង **ឥម** មានសេចក្តីស្មើគ្នា ។ ដោយហេតុនោះ សូម្បីក្នុងអដ្ឋកថា ឧបោសថក្ខន្ធកៈ ក៏លោកពោល ថា “ ២ បទថា **ឯតានិ បុព្វករណំ** បានដល់ កិច្ចទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា បុព្វករណ៍ ” ។*

*សូម្បីក្នុងអដ្ឋកថាសច្ចវិភង្គ លោកពោលថា “ បទថា **ឥទម្បិ** បានដល់ **ឯតម្បិ** ។ សូម្បីក្នុងសទ្ទនីតិបករណ៍ ក៏លោកពោលថា “ **ត** សព្ទ ពោលក្នុងទីកំបាំងមុខ, **ឯត** សព្ទ ពោលក្នុងទីជិត, **ឥទ** សព្ទ ពោលក្នុងទីជិតបង្អើយ ” ។ ចំណែកពួកអាចារ្យក្នុងកាលឥឡូវនេះ ពោលនូវការៈនៃ **ឯត** សព្ទថា មានសេចក្តី*

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

*ស្មើគ្នានឹង **ត** សព្ទ ។ ពាក្យនោះ មិនត្រឹមត្រូវទេ ព្រោះខុសអំពីពាក្យតាមដែលបានពោលមកហើយ ។ ម៉្យាងទៀត ក្នុងបទនេះ សោត សូម្បីសេចក្តីថា “ មង្គលទាំងនោះ ប្រាកដដូចមង្គលទាំងនេះ បានដល់ តាមដែលបានពោលមកហើយ ក្នុងពេលនេះ ” ក៏ត្រឹមត្រូវដូចគ្នា ព្រោះលោកពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថាបឋមបិដ្ឋវិមានវត្ថុ ថា “ ក្នុងបាទគាថា ថា **កេន តេ តាទិសោ វណ្ណោ** នេះ បទថា **តេ** ប្រែថា របស់អ្នក, បទថា **ឯតាទិសោ** ប្រែថា ដូច្នេះ, អធិប្បាយថា តាមដែលមានប្រាកដ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ” ។*

(កែបទ កត្វាន)

*(២៥៤) បទថា “ **កត្វាន** ” ប្រែថា ធ្វើហើយ ។ គប្បីបន្ថែមពាក្យដែលសេសសល់ថា “ **ហោន្តិ** ” ប្រែថា រមែងមាន ។ ហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថា លោកពោលថា “ ម្នាលទេវតា ចូរអ្នកកំណត់យក យ៉ាងនេះ ថា បុគ្គលទាំងឡាយណា តែងធ្វើនូវមង្គលទាំងឡាយដូច្នេះនុ៎ះ, បុគ្គលទាំងឡាយនោះ រមែងដល់នូវសេចក្តីសួស្តី ក្នុងកាលទាំងពួង ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា កម្មសូម្បីទាំង ៣៨ ប្រការ មានការមិនសេពគប់នូវបុគ្គលពាលជាដើមនោះ ជាមង្គលដ៏ឧត្តម ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ គឺ ដ៏ប្រសើរបំផុត របស់បុគ្គលទាំងនោះ ជាអ្នកធ្វើមង្គលដូច្នេះនុ៎ះ ” ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(កែបទ សព្វត្ថ ខាងដើម)

*(២៥៥) បទថា “ **សព្វត្ថ** ” មានសេចក្តីថា ក្នុងបច្ចាមិត្រទាំងឡាយ ៤ ផ្សេងដោយខន្ធមារ កិលេសមារ អភិសង្ខារមារ និង ទេវបុត្តមារ ។ មែនពិត ក្នុងគម្ពីរខន្ធកវគ្គ ព្រះធម្មសង្គាហកាចារ្យ ពោលថា “ ព្រះរាធៈ ដ៏មានអាយុ បានក្រាបទូលនូវពាក្យនេះ នឹងព្រះដ៏មានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន គេហៅថា មារ មារ ដូច្នេះ, បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន តើមារ ដូចម្តេចហ្ន៎? ” ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា “ម្នាលរាធៈ មារគឺរូប មារគឺវេទនា មារគឺសញ្ញា មារគឺសង្ខារ មារគឺវិញ្ញាណ” ។*

អដ្ឋកថាខន្ធកវគ្គនោះ ថា “ មរណៈ លោកហៅថា មារ ក្នុងគាថានោះ, ក៏ឈ្មោះថា មរណៈ ដែលរួចផុតអំពីរូបជាដើម មិនមាន ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ ដល់ព្រះរាធៈ ដ៏មានអាយុនោះ ថា ម្នាលរាធៈ មារគឺរូបនុ៎ះឯង ដូច្នេះជាដើម ” ។

(២៥៦) ដីកាខន្ធកវគ្គនោះថា “ ក៏ឈ្មោះថា មរណៈ ដែលរួចផុតអំពីរូបជាដើម រមែងមិនមាន, ព្រោះការបែកធ្លាយ នៃរូបជាដើមនុ៎ះឯង ទើបមានឈ្មោះថា មរណៈ ” ។

អដ្ឋកថាមារសំយុត្តថា “ សភាវៈណា ញុំាងសត្វទាំងឡាយ

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

ដែលប្រតិបត្តិ ដើម្បីកន្លងនូវវិស័យរបស់ខ្លួន ឲ្យស្លាប់ ហេតុនោះ សភាវៈនោះ ទើបឈ្មោះថា មារ ” ។

ដីកាមារសំយុត្តនោះថា “ បទថា ***មារេតិ*** *បានដល់ រមែងបៀតបៀន ។ មែនពិត សេចក្តីប្រកបដោយវិបត្តិ ជាដើម នៃសាធុជនទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មរណៈ ដោយបរមត្ថ ” ។*

អដ្ឋកថាអដ្ឋកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយថា “ សភាវៈណា កាលប្រកបសត្វទាំងឡាយ ក្នុងសេចក្តីវិនាស ធ្វើឲ្យស្លាប់ ព្រោះហេតុនោះ សភាវៈនោះ ទើបឈ្មោះថា មារ ” ។

ដីកាអដ្ឋកនិបាត អង្គុត្តរនិកាយនោះ ថា “ សភាវៈ ណា កាលប្រកបសត្វទាំងឡាយ ក្នុងសេចក្តីវិនាស ឈ្មោះថា ធ្វើឲ្យស្លាប់ ព្រោះធ្វើឲ្យវិនាសចាកគុណ, ម្យ៉ាងទៀត រមែងដូចជាធ្វើសត្វដែលកើតហើយ ក្នុងភពនោះ ៗ ឲ្យស្លាប់ ព្រោះមានជាតិ ជានិមិត្ត ដោយកាត់បំផ្លាញ នូវវិពគធម៌ចោល ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ទើបពោលថា ***មារេតីតិ មារោ*** *ដូច្នេះ ” ។*

(២៥៧) ***ម*** *អក្សរ ក្នុងពាក្យ ថា “* ***មបរាជិតា*** *” គ្រាន់តែជាការធ្វើបទសន្ធិ ។ មានសេចក្តីថា “ ទៅ គឺ ដល់នូវការមិនចាលចាញ់ គឺ មិនបរាជ័យ ។ អធិប្បាយថា “ រមែងមិនដល់នូវការបរាជ័យ ” ។ មិនដល់នូវការបរាជ័យ ក្នុងហេតុអ្វី ? ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*ក្នុងបច្ចាមិត្រទាំងពួង ។ មែនពិត បទថា “ **សព្វត្ថ** ” នេះ ជាពាក្យប្រាប់ដល់អាធារៈ ។ ក៏អាចារ្យទាំងឡាយ ណា ពោលថា “ បទថា **សព្វត្ថ** នេះ ជានិទ្ធារណៈ ” ដូច្នេះ ព្រោះលោកពោលហើយថា “ ជាអ្នកគឺសូម្បីបណ្តាសឹកសត្រូវទាំង ៤ ណាមួយឲ្យបរាជ័យ មិនបានហើយ, មានពាក្យដែលលោកអធិប្បាយ ថា ខ្លួនឯងបុណ្ណោះ ធ្វើមារទាំងឡាយ ៤ នោះ ឲ្យបរាជ័យហើយ ” ដូច្នេះ, អាចារ្យទាំងឡាយនោះ គប្បីត្រូវគេពោលតវ៉ាយ៉ាងដូច្នេះ ។ សូម្បីពាក្យនេះថា “ ជាអ្នកធ្វើនូវមង្គលទាំងឡាយដូច្នេះនោះហើយ ជាអ្នកគឺមារទាំង ៤ ឲ្យបរាជ័យមិនបានហើយ ” ដូច្នេះ លោកពោលហើយ ក្នុងអដ្ឋកថា ។ តាមមតិ របស់លោកទាំងឡាយ ដោយអំណាចនៃបទថា “ **សព្វត្ថ** ” នោះ បណ្ឌិត គប្បីកំណត់យកសេចក្តីថា “ បទថា **សព្វត្ថ** ស្មើគ្នានឹង **សព្វេហិ** ប្រែថា ដែលសឹកសត្រូវទាំងពួង ” ដូច្នេះហើយ គប្បីពោលថា “ ជាកត្តា ឬ ជាប្រធាន ” ។ តែពាក្យនេះ បណ្ឌិតមិនគួរឃើញ យ៉ាងដូច្នេះ ។ មែនពិត បទថា “ **សព្វត្ថ** ” នេះ គ្រប់ៗ បទ លោកពោលហើយ ដោយអំណាចនៃសេចក្តីដែលអធិប្បាយ ។ ព្រោះហេតុនោះ គប្បីដល់ការយល់ព្រម ក្នុងបទថា **សព្វត្ថ** នេះ ថា “ បទថា **សព្វត្ថ** ជាអាធារៈ តែម្យ៉ាង ” ។*

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីនៃគាថា ទី ១១

(កែបទ អបរាជិត)

ក្នុងអដ្ឋកថា ឈ្មោះកង្ខាវិតរណី លោកពោលថា “ ២ បទថា **បរាជិកោ ហោតិ** មានសេចក្ដីថា រមែងជាអ្នកចាលចាញ់ហើយមែនពិត គឺ ដល់ហើយនូវការបរាជ័យ ” ។

ដីកាកង្ខាវិតរណីនោះ ថា “ **បរាជិត** សព្ទ លោកបានសំដែងថា “ **បរាជិកោ ហោតិ** ” ដូច្នេះ ព្រោះធ្វើការផ្លាស់ **ឧបសគ្គ** និង ព្រោះធ្វើ **ត** អក្សរ ឲ្យទៅជា **ក** អក្សរ ” ។

ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបទថា “**អបរាជិតា**” នេះឯង សេចក្ដីដែលលោកពោលហើយថា “ បទថា **អបរាជិតា** ប្រែថា ដល់ហើយនូវការមិនបរាជ័យ ” ដូច្នេះ ក៏ត្រឹមត្រូវដូចគ្នា ។

(កែបទ សព្វត្ថ ខាងចុង)

(២៥៨) បទថា “ **សព្វត្ថ** ” គឺ ក្នុងលោកនេះ និង លោកខាងមុខ និង ក្នុងទីឈរ និង ទីចង្ក្រមន៍ជាដើម ។

(កែបទ សោត្ថឹ)

បទថា “ **សោត្ថឹ** ” ប្រែថា សេចក្ដីសួស្ដី ។ ចុះនិគ្គហិតអាគម ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថា ទើបលោកពោល ថា “ ក៏និគ្គហិត ក្នុងបទថា **សោត្ថឹ** នេះ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហើយ ដើម្បីនឹងងាយស្រួល ក្នុងការនិពន្ធគាថា ” ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*(២៥៩) ក៏ក្នុងបទ ថា " **សោត្ថិ** " នេះ ពាក្យណា ដែល លោកអាចារ្យ ពោលហើយថា " ដើម្បីទ្រង់រក្សានូវឆន្ទ " ថា " ដើម្បីទ្រង់រក្សានូវព្រឹទ្ធិ " និង ថា " ដើម្បីនឹងសូត្រស្រួល " ដូច្នេះ, ពាក្យនោះ គប្បីឃើញថា " លោកពោលហើយ ដោយអំណាចនៃអាការ ត្រឹមតែកិរិយាប្រព្រឹត្តិ ដ៏ថោកទាប " ។ ក៏ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រក្សានូវឆន្ទ និង ព្រឹទ្ធិ ក៏ទេ និង ទ្រង់ធ្វើសន្ធិកិរិយោបករណ៍ មានការលុបអក្សរជាដើម ដើម្បីសូត្រស្រួល ក៏ទេដែរ ។ ក៏បុគ្គលណា មានមន្ទិលសង្ស័យ មានសេចក្តីភ័យខ្លាច, បុគ្គលនោះ តែងរក្សានូវឆន្ទ និង ព្រឹទ្ធិ និង ធ្វើសន្ធិកិរិយោបករណ៍ មានការលុបអក្សរជាដើម ដើម្បីសូត្រស្រួល ព្រោះភ័យខ្លាចអំពីការនិន្ទា ដែលកើតឡើង អំពីសំណាក់ពួកអ្នកប្រាជ្ញដទៃទៀត ។ ចំណែក ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីសង្ស័យ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីភ័យខ្លាច, ព្រោះថា សេចក្តីភ្ញាំងភ្ញាត់ ក្នុងព្រះតម្រាស់របស់ព្រះមានព្រះភាគ តែងមិនមាន, ព្រះអង្គទ្រង់អាស្រ័យ នូវពាក្យរិះគន់ របស់ជនដទៃហើយ នឹងទ្រង់រក្សានូវឆន្ទ និង ព្រឹទ្ធិ និង ទ្រង់ធ្វើសន្ធិកិរិយោបករណ៍ មានការលុបអក្សរជាដើម ដើម្បីសូត្រស្រួល យ៉ាងដូចម្តេចទៅ ។ សមដូចជាពាក្យ ដែលលោកពោលហើយ ក្នុងដីកាអភិធម្មថា " ក៏ព្រះមានព្រះភាគ មិនទ្រង់*

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

កំណត់យក នូវការៈនៃព្រះតម្រាស់ ដែលជា គរុ និង លហុ ទេ តែមិនទ្រង់ប្រឆាំង បំពានដឹងសភាវធម៌ឡើយ ទ្រង់ពិចារណា ព្រះធម៌ទេសនា ដោយប្រការនោះ ៗ ដោយអនុលោមទៅតាម អធ្យាស្រ័យ របស់ពួកសត្វដែលគួរត្រាស់ដឹង " ។

ក្នុងសទ្ទនីតិ ត្រង់សន្និកប្ប លោកពោលថា " នរណា ក៏ មិនគួរជំទាស់សេចក្តី នៃអក្សរទាំងឡាយ ច្រើន ឬ តិច ក្នុងកាល ណា ៗ " ។

ព្រោះហេតុនោះ សូម្បីពាក្យនេះថា "ដើម្បីងាយស្រួលក្នុង ការនិពន្ធគាថា " បណ្ឌិត គប្បីជ្រាប ដោយន័យនោះដូចគ្នាដែរ ។

*(២៦០) ក៏ដោយពាក្យថា " **អនុនាសិកោ** " នេះ សូម្បី វាទៈ ថា " អក្សរ ទី ៥ ជាលហុ ក្នុងទីទាំងពួង " ជាវាទៈ ដែល ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលបដិសេធហើយ ។*

*មែនពិត ក្នុងនេបាទិកបទវិភត្តិបករណ៍ លោកពោល សេចក្តីនេះថា " **សោត្តិ** សព្ទ ជាសព្ទមានវិភត្តិ ដែលមិន ទាន់បានលុប លោកសំដែងហើយ ២ ប្រការ ដោយអំណាច នៃទុតិយាវិភត្តិ និង តតិយាវិភត្តិ យ៉ាងដូច្នេះថា " **សោត្តឹ បស្សាមិ បាណិនំ** (និង) **សោត្តិនាម្ហិ សមុដ្ឋិតោ** " រមែងខុស ចាកបាលី ថា ៖*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

បទនិបាតណា រមែងដូចគ្នា ក្នុងលិង្គទាំង ៣ ក្នុងវិភត្តិទាំងពួង និង ក្នុងវចនៈទាំងពួង មិនប្រែប្រួល, បទនិបាតនោះជា អព្យយ សព្ទ

ដូច្នេះ ក៏ពិតមែន, ទោះបីជាយ៉ាងដូច្នោះ ព្រោះអាស្រ័យ នូវវិភត្តិ ដែលសេសសល់ សេចក្តីប្រែប្រួលទៅនៃ ***សោត្ថិ*** *សព្ទនោះក៏រមែងមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ គប្បីធ្វើសេចក្តីសង្គ្រោះនុ៎ះឯង ក្នុងបទនិបាតទាំងឡាយ ព្រោះជាអព្យយសព្ទ " ។ ព្រោះហេតុនោះគប្បីឃើញថា* ***សោត្ថិ*** *សព្ទ ជានិបាត ។ ក៏ក្នុងបទថា* ***សោត្ថឹ*** *នោះបឋមាវិភត្តិ ពហុវចនៈនុ៎ះឯង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់លុបហើយ ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថា ទើបលោកពោល ថា " អាសវៈទាំងឡាយ (និង) សេចក្តីក្តៅក្រហល់ក្រហាយ ដែលធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ឯណា គប្បីកើតឡើង ព្រោះការសេពគប់បុគ្គលពាលជាដើម, ព្រោះការមិនមានអាសវៈ និង សេចក្តីក្តៅក្រហល់ក្រហាយ ដែលធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ទាំងឡាយនោះ ទេវតានិង មនុស្សទាំងឡាយ ជាអ្នកមានសេចក្តីសួស្តី មិនមានឧបទ្រពមិនមានឧបសគ្គ ជាអ្នកក្សេមក្សាន្ត មិនមានភ័យចំពោះមុខ " ។*

(២៦១) អដ្ឋកថាសព្វាសវសូត្រ និង អដ្ឋកថាអាហុនេយ្យសូត្រ ក្នុងឆក្កនិបាត អង្គុត្តរនិកាយ ថា " អាសវៈ ទាំងឡាយ ៤

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

និង សេចក្តីក្តៅក្រហល់ក្រហាយ ព្រោះកិលេស ឬ សេចក្តីក្តៅក្រហល់ក្រហាយ ព្រោះវិបាក ដែលធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ដទៃទៀត ឈ្មោះថា អាសវៈ (និង) សេចក្តីក្តៅក្រហាយ ដែលធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ក្នុងព្រះសូត្រនោះ ។ មែនពិត កាមាសវៈ រមែងកើតឡើង ដល់បុគ្គលអ្នកចូលចិត្ត ត្រេកអរ ដ៏ក្រៃលែង នូវឥដ្ឋារម្មណ៍ ដែលមកកាន់គន្លង ក្នុងចក្ខុទ្វារ ដោយអំណាចសេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម ។ ភវាសវៈ រមែងកើតឡើង ដល់បុគ្គលអ្នកត្រេអរ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាភព ថា អាត្មាអញ នឹងបាននូវអារម្មណ៍ដូច្នេះ ក្នុងសុគតិភព ដទៃទៀតពិត ។ ទិដ្ឋាសវៈ រមែងកើតឡើងដល់បុគ្គលអ្នកប្រកាន់មាំថា ជាសត្វ ឬថា របស់សត្វ ។ ការមិនដឹង ដែលកើតព្រមគ្នានឹងអាសវៈទាំងឡាយទាំងពួងនុ៎ះឯង ឈ្មោះថា អវិជ្ជាសវៈ ។ កិលេសទាំងឡាយ ដទៃទៀតនុ៎ះឯង ដែលសម្បយុត្តដោយអាសវៈទាំងនោះ ឈ្មោះថា សេចក្តីក្តៅក្រហាយដែលធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់, ម្យ៉ាងទៀត វិបាក នៃអាសវៈទាំងនោះ ក្នុងកាលតទៅ ឈ្មោះថា សេចក្តីក្តៅក្រហាយ ដែលធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ” ។

(២៦២) ដីកាសព្វាសវសូត្រ ជាដើមនោះ ថា “ បទថា **វិឃាតកា** បានដល់ ដែលធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត ឬ ធ្វើ

សេចក្តីទុក្ខខាងផ្លូវកាយ និង ផ្លូវចិត្ត ឲ្យកើតឡើង ។ វិបាក ដែល ជិតតាមជាប់ទៅ ដុតកំទេច ដែលមានកិលេស ដូចបានពោលមក ហើយ ជាហេតុទុំះឯង ឈ្មោះថា សេចក្តីក្តៅក្រហាយព្រោះវិបាក ។ អាសវៈទាំងឡាយ និង កិលេសជាគ្រឿងធ្វើសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត គឺសេចក្តីក្តៅក្រហាយ ព្រោះវិបាក ដទៃទៀត រមែងកើតមាន ព្រោះការសេពគប់ នូវបុគ្គលពាល ជាដើមនេះ ដោយប្រការណា, ដើម្បីទឹងសំដែង នូវប្រការនោះ ព្រះអដ្ឋកថាចារ្យ ពោលពាក្យថា **ចក្ខុទ្វារេហិ** ដូច្នេះជាដើម " ។

ចំណែក ការសេរុបនៃអាសវៈ បណ្ឌិត គប្បីត្រួតពិនិត្យមើល ក្នុងអដ្ឋកថា នៃនិក្ខេបកណ្ឌសង្គីតិសូត្រ និង សព្វាសវសូត្រ ព្រម ទាំងដីកា ។ ប៉ុន្តែ ដោយសង្ខេប គប្បីឃើញថា " លោកៈ មាន ធម៌ជាកាមាវចរទាំងពួងជាអារម្មណ៍ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា កាមាសវៈ, លោកៈ មានកម្មកត និង ឧបបត្តិកត ដែលជារូបាវចរ ជាអារម្មណ៍ ប្រាសចាកទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា ភវាសវៈ, ទិដ្ឋិ ៦២ ឈ្មោះ ថា ទិដ្ឋាសវៈ, មោហៈ ឈ្មោះថា អវិជ្ជាសវៈ " ។

(កែបទ តន្តេសំ)

(២៦៣) បទថា " **តន្តេសំ** " ជាដើម មានសេចក្តីថា ជន ទាំងឡាយណា ជាអ្នកធ្វើនូវមង្គលទាំងឡាយ ដូច្នេះនោះ, ជនទាំង

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

ឡាយនោះ ជាអ្នកមិនបរាជ័យ ក្នុងសឹកសត្រូវទាំងពួង ជាអ្នកមានសួស្តី គឺ ជាអ្នកមានសុវត្ថិភាព ទៅ ក្នុងទីទាំងពួង ព្រោះហេតុណា, ព្រោះហេតុនោះ ម្នាលទេវតា ចូរអ្នកប្រកាន់យក ថា " កម្ម ៣៨ ប្រការ មានការមិនសេពគប់បុគ្គលពាលជាដើមនោះ របស់បុគ្គលទាំងឡាយនោះ គឺ អ្នកធ្វើនូវមង្គលដូច្នេះនោះ ជាមង្គល ដ៏ឧត្តម គឺ ដ៏ប្រសើរ ខ្ពង់ខ្ពស់ទីបំផុត " ដូច្នេះ ។ ក៏ក្នុងគាថា ទី ១១ នេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់បទថា " **ឯតាទិសានិ** " ដោយអំណាចនៃការសំឡឹងរំពៃនូវប្រភេទ, ត្រាស់បទថា " **តំ** " ដោយអំណាចនៃការសំឡឹងរំពៃនូវជាតិ ប្រៀបដូចជាពាក្យដែលទេវតាក្រាបទូលថា " **មង្គលានិ អាចិន្តយុំ** " និង ថា " **ព្រូហិ មង្គលំ** " ដូច្នោះឯង ។ ពាក្យថា " **សព្វត្ថ សោត** " ជា **រ** គណៈ, ពាក្យថា " **ឋិ គច្ឆន្តិ** " ជា **ម** គណៈ, សូម្បីគាថានេះ ក៏ឈ្មោះថា បឋ្យាវត្ត (ដែរ) ។

(និគមវចនៈ)

(៣៦៤) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ញ៉ាំងព្រះធម៌ទេសនា ឲ្យចប់ហើយ ដោយគាថានេះ ដោយប្រការដូច្នេះ ។ ក្នុងទីបញ្ចប់នៃព្រះធម៌ទេសនា ទេវតា ១ សែនកោដិ បានសម្រេច នូវព្រះអរហត្ត ។ ទេវតា ដែលបានសម្រេចផល ថ្នាក់ទាប ហួសគណនា ។ សូម្បី

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ទេវតា ទាំងអស់នោះ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះដ៏មានព្រះភាគហើយ ក៏អន្តរធាន បាត់ទៅហើយ ក្នុងទីនោះឯង ។

ចំណែក ព្រះអានន្ទត្ថេរ សំដៅយកទេវតាអ្នកក្រាបទូលសួរនូវបញ្ហាតែមួយអង្គគត់ ទើបពោលថា "ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បានត្រាស់មង្គលសូត្រនេះហើយ, ទេវតានោះ មានចិត្តត្រេកអរ ពោលសរសើរភាសិត នៃព្រះមានព្រះភាគហើយ ក្រាបថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ អន្តរធានហើយ ក្នុងទីនោះឯង " ។ ការៈនៃមង្គលសូត្រល្អ ក្នុងទីបំផុត គឺព្រះថេរៈ បានសំដែងហើយ ដោយបាទនេះ ។

(កែនិគមវចនៈ)

បណ្ដាបទទាំងនោះ ដោយបទ ថា " **ឥទំ** " នេះ ព្រះថេរៈតែងរួបរួមសូម្បីនូវពាក្យទាំងពួង ថា " **ពហូ ទេវា មនុស្សា ច** " ដូច្នេះជាដើម ។ គាថាទីមួយ គឺទេវតាពោល ក៏ពិតមែន, ទោះបីជាដូច្នោះ ព្រះថេរៈ សំដៅយកគាថានោះ ដែលព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់បានត្រាស់សំដែងហើយ ដល់ខ្លួន ទើបពោល យ៉ាងដូច្នេះ ។

បានឮថា ព្រះសាស្ដា ទ្រង់ត្រាស់មង្គលសូត្រទាំងពួង ដល់ព្រះថេរៈនោះ ក្នុងថ្ងៃ ទី ២ ។ ដោយហេតុនោះ ក្នុងអដ្ឋកថា ទើបលោកពោលថា " គ្រានោះ ក្នុងថ្ងៃ ទី ២ ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ហៅព្រះអានន្ទ មកហើយ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលអានន្ទ ក្នុង

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

រាត្រីយប់នេះ ទេវតា មួយអង្គ បានចូលមករកតថាគត ហើយបាន ក្រាបទូលសួរនូវបញ្ហារឿងមង្គល, គ្រានោះ តថាគត ក៏បានសំដែង មង្គល ៣៨ ប្រការ ដល់ទេវតាអង្គនោះ ។ ម្នាលអានន្ទ ចូរអ្នក រៀនមង្គលបរិយាយនេះ លុះរៀនហើយ ចូរប្រាប់ភិក្ខុទាំងឡាយ ផង ។ ព្រះថេរៈ បានរៀនហើយ ក៏ប្រាប់ភិក្ខុទាំងឡាយហើយ " ដោយប្រការដូច្នេះឯង ។

(សរុបសេចក្តីនៃមង្គលសូត្រ)

(២៦៥) ឥឡូវនេះ ដើម្បីប្រាកដជាក់ច្បាស់ នៃការអប់រំបន្ទុំ ញាណ ក្នុងមង្គលទាំងពួង ទើបព្រះអដ្ឋកថាចារ្យទាំងឡាយ ធ្វើ ការប្រមែប្រមូលសេចក្តី តាំងតែអំពីដើមមក ដូចមានតទៅនេះ ៖ សត្វទាំងឡាយនេះ ជាអ្នកប្រាថ្នានូវសេចក្តីសុខ ក្នុងលោកនេះ សេចក្តីសុខក្នុងលោកខាងមុខ និង សេចក្តីសុខដែលជាលោកុត្តរៈ លះបង់នូវការសេពគប់ នូវជនពាលចោល អាស្រ័យ នូវបណ្ឌិត ហើយ បូជានូវលោកអ្នកដែលគួរបូជាទាំងឡាយ យ៉ាងដូច្នេះ ជា អ្នក គឺការរស់នៅក្នុងប្រទេសដ៏សមគួរ និង ភាវៈជាអ្នកមានបុណ្យ ដែលបានធ្វើទុកមកហើយ ក្នុងកាលមុន ដាស់តឿន គ្រើនរំលឹក ក្នុងកិរិយាញ៉ាំងកុសល ឲ្យកើតឡើង តាំងខ្លួនទុកហើយ ដោយ ប្រពៃ ជាអ្នកមានអត្តភាព គឺពាហុសច្ចៈ សិប្បៈ និង វិន័យប្រដាប់

មង្គលគ្គទីបនីប្រែ

គាត់តែងហើយ ពោលនូវវាចាជាសុភាសិត ដែលសមគួរដល់វិន័យ ដរាបវេលា ដែលមិនទាន់លះបង់ នូវភាពជាគ្រហស្ថចេញក៏ដោះជម្រះ នូវថ្លៃបំណុលចាស់ ដោយកិរិយាទំនុកបំរុងមាតាបិតា ប្រកបថ្លៃបំណុលថ្មី ដោយការសង្គ្រោះ នូវបុត្រ និង ភរិយាដល់នូវការសម្រេចដោយទ្រព្យ និង ធញ្ញាហារជាដើម ព្រោះភាវៈជាអ្នកមានការងារដែលមិនច្របូកច្របល់ ប្រកាន់យកនូវខ្លឹមសារនៃភោគៈ ដោយការឲ្យទាន និង ប្រកាន់យកនូវខ្លឹមសារ នៃជីវិតដោយកិរិយាប្រព្រឹត្តិធម៌ ធ្វើនូវប្រយោជន៍សុខ ដល់ជនរបស់ខ្លួនដោយការសង្គ្រោះញាតិ និង ធ្វើនូវប្រយោជន៍សុខ ដល់ជនដទៃទៀត ដោយភាពជាអ្នកមានការងារ ដែលមិនមានទោស វៀរចាកនូវការបៀតបៀនអ្នកដទៃ ដោយការវៀរចាកបាប និង វៀរចាកនូវការបៀតបៀនខ្លួនឯង ដោយការសង្រួមចាកការផឹក នូវគ្រឿងស្រវឹង ញុំាងធម៌ផ្នែកកុសល ឲ្យចំរើនឡើង ដោយការមិនប្រមាទក្នុងធម៌ទាំងឡាយ លះបង់ភេទជាគ្រហស្ថចោលចេញ ព្រោះភាពជាអ្នកមានកុសលបានចំរើនហើយ សូម្បីតាំងនៅស៊ប់ហើយ ក្នុងភាពជាបព្វជិត ក៏ញុំាងវត្តសម្ប័ទ ឲ្យបរិបូណ៌សព្វគ្រប់ ដោយការគោរព ក្នុងលោកអ្នកដែលគួរគោរពទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធ ព្រះសាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធ ព្រះឧបជ្ឈាយ៍ និង អាចារ្យជាដើម និង ដោយ

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

កិរិយាប្រព្រឹត្តិបន្ទាបខ្លួន ហើយលះបង់ការជាប់ជំពាក់ ក្នុងបច្ច័យ ដោយការសន្តោស ស្ថិតនៅ ក្នុងភូមិនៃសប្បុរស ព្រោះភាពជាអ្នក ដឹងនូវឧបការគុណ ដែលលោកបានធ្វើហើយ លះបង់នូវភាពជា អ្នកមានចិត្តរួញរា ដោយកិរិយាស្តាប់ព្រះនូវធម៌ គ្របសង្កត់នូវ សេចក្តីអន្តរាយទាំងពួងចេញ ដោយសេចក្តីអត់ធន់ ធ្វើខ្លួនឲ្យមាន ទីពឹង ដោយភាពជាអ្នកដែលគេប្រដៅងាយ ពិចារណាឃើញ នូវ ការប្រកបសេចក្តីប្រតិបត្តិ ដោយកិរិយាឃើញនូវសមណៈ បន្ទោ បង់នូវសេចក្តីសង្ស័យ ក្នុងធម៌ដែលជាទីតាំង នៃសេចក្តីសង្ស័យ ដោយការសន្ទនាធម៌ ញុំាងសីលវិសុទ្ធិ ឲ្យដល់ព្រម ដោយតបៈ គឺ ការសង្រួមឥន្ទ្រិយ៍ ញុំាងចិត្តវិសុទ្ធិ និង វិសុទ្ធិទាំងឡាយ ៤ ក្រៅអំពីនោះឲ្យដល់ព្រម ដោយការប្រព្រឹត្តិដ៏ប្រសើរ គឺសមណ- ធម៌ សម្រេចហើយ នូវញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ដែលជាបរិយាយ នៃការឃើញនូវសច្ចៈ ដោយបដិបទានេះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះ និព្វាន ដែលរាប់ថា ជាព្រះអរហត្តផល ដែលព្រះអរិយបុគ្គលទាំង ឡាយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ជាអ្នកមានចិត្តមិនញាប់ញ័រ ដោយ លោកធម៌ទាំង ៨ ប្រការ ដូចជាភ្នំព្រះសុមេរុ មិនកម្រើកញាប់ ញ័រ ដោយខ្យល់ និង ភ្លៀង យ៉ាងដូច្នោះឯង ជាអ្នកមិនសោក សៅ មិនមានកិលេសដូចជាធូលី ជាអ្នកមានសេចក្តីក្សេមក្សាន្ត,

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

*ក៏បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាអ្នកមានសេចក្តីក្សេមក្សាន្ត, បុគ្គលទាំងឡាយនោះ រមែងជាអ្នកមិនបរាជ័យ ក្នុងទីស្ថានទាំងពួង និងរមែងដល់នូវសេចក្តីសួស្តី ក្នុងទីទាំងពួង ។ ព្រោះហេតុដូច្នោះ ទើបព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា " **ឯតាទិសានិ កត្វា** ។បេ។ **តន្តេសំ មង្គលមុត្តមំ** " ដូច្នេះ ។*

ព្រះសូត្រនេះ លោកបានចងក្រង រួបរួមទុកហើយ ក្នុងស្ថានទីទាំងឡាយ ២ គឺ ក្នុងទុតិយវគ្គ នៃសុត្តនិបាត ១ ក្នុងខុទ្ទកបាឋៈ ១ ដែលរាប់បញ្ចូល ក្នុងខុទ្ទកនិកាយ ដូច្នេះឯង ។

(ការតែងមង្គលត្ថទីបនី)

(២៦៦) ក៏មង្គលត្ថទីបនី នេះឯណា ដែលខ្ញុំបានប្តេជ្ញាហើយ ដោយពាក្យពេចន៍មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ បាននាំយកសេចក្តីដែលមានខ្លឹមសារ ជាអនេក អំពីព្រះត្រៃបិដក មកតែងទុកហើយ, មង្គលត្ថទីបនីនោះ ក៏បានសម្រេចហើយ ដែលវិញ្ញូជន គប្បីអានមើល ដោយប្រពៃ, កាលនឹងមើលនូវមង្គលត្ថទីបនីនេះ ក៏បានភាពជាអ្នកឈ្លៀវឆ្លាត ក្នុងមង្គលទាំងពួង ។

ព្រះថេរៈ ជាអ្នកប្រសើរ ប្រកបដោយនាមថា មង្គលមានសិរិ សព្ទ ជាបទខាងដើម (សិរិមង្គល) ជាសិស្ស របស់

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

ព្រះពុទ្ធវីរៈ ជាអ្នកមានវិបារណញាណ ក្នុងព្រះសូត្រ ព្រះអភិធម្ម និង ព្រះវិន័យ មានសេចក្តីឧស្សាហ៍ បានរបនា (តែង) នូវមង្គលត្ថទីបនីនេះ ដែលមានអត្ថរស គួរជាទីចាប់ចិត្ត យ៉ាងក្រៃលែង ។

*(២៦៧) ព្រះមហាថេរ ជាអ្នកមាននាម ដែលគ្រូទាំងឡាយបានតាំងនាម ថា " **សិរិមង្គល** " អ្នកនៅក្នុងសុញ្ញាគារ ដែលជាទីកើត នៃសេចក្តីជ្រះថ្លា របស់ជនទាំងឡាយ អ្នកដែលមកដល់ហើយ ដែលជាទីស្ងប់ស្ងាត់ ក្នុងស្ថានទី ១ គាវុត ពួជ៍ទិសទក្សិណ នៃនវបុរៈ ជាអ្នកត្រេកអរ ក្នុងសេចក្តីស្ងាត់ មានសេចក្តីឧស្សាហ៍ច្រើន ចេះចាំនូវព្រះត្រៃបិដក ប្រដាប់ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា ការចេះដឹង និង សេចក្តីព្យាយាម ប្រាថ្នាសេចក្តីធ្លាតវាងវៃ ដើម្បីខ្លួន និង បុគ្គលដទៃទៀត បានតែងមង្គលត្ថទីបនីនេះ នៅក្នុងឆ្នាំវក ក្នុងស័ករាជ ៨៨៦ ក្នុងរជ្ជកាល នៃព្រះរាជាធិរាជ ជាស្តេចនៃមនុស្ស ជាអ្នកកំពូលជាងព្រះរាជាទាំងពួង ជាព្រះរាជអនុត្តា នៃព្រះរាជាទ្រង់ព្រះនាមថា **លកៈ** ទ្រង់ជាឥស្សរៈ ក្នុងនវបុរៈរាជធានី ទ្រង់មានសទ្ធាជ្រះថ្លា យ៉ាងក្រៃលែង ទ្រង់ប្រាថ្នាព្រះសព្វញ្ញុតញ្ញាណ ទ្រង់ជ្រះថ្លាហើយ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយប្រការដូច្នេះ ។*

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

(សេចក្តីប្រាថ្នារបស់អ្នកតែង)

មង្គលត្ថទីបនីនោះ សម្រេចហើយ ប្រាសចាកអន្តរាយយ៉ាងណាមិញ, សូមសេចក្តីប្រាថ្នា ដ៏ល្អប្រសើរ របស់ពួកសត្វទាំងអស់នោះឯង ចូរសម្រេច ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។

បុណ្យណា ឲ្យសេចក្តីសុខ ដែលខ្ញុំអ្នកតែងនូវមង្គលត្ថ-ទីបនីនេះ បានសម្រេចហើយ, ដោយបុណ្យ របស់ខ្ញុំនោះ សូមឲ្យសេចក្តីប្រាថ្នា ដ៏ល្អសោភា របស់ប្រជាជន ចូរបានសម្រេច ។ សូមឲ្យសត្វទាំងឡាយ អ្នកមានកាយជាអនន្តដោយជុំវិញ ក្នុងអនន្តចក្កវាឡ ចូរមានសេចក្តីសុខ មានអាយុយឺនយូរ ឃើញតែកម្ម ដែលបំរើន សព្វ ៗ កាល ។

ម្យ៉ាងទៀត សត្វទាំងឡាយ អ្នកប្រាថ្នាបុណ្យ ជ្រះថ្លាហើយ ក្នុងព្រះពុទ្ធ មានព្រះធម៌ ដែលជាទីជ្រះថ្លាហើយ និងជ្រះថ្លាហើយ ក្នុងព្រះសង្ឃ, សូមឲ្យសត្វទាំងឡាយនោះ ដែលមានប្រការ យ៉ាងដូច្នោះ ចូរបាននូវសេចក្តីសម្រេចនៃសេចក្តីប្រាថ្នា និង ការរួចផុតចាកសេចក្តីទុក្ខ ។

បំណែកខ្លួនខ្ញុំ គប្បីបាននូវផល ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ដែលស្គាល់ហើយថា ព្រះអរហត្ត ដែលប្រដាប់ហើយ ដោយគុណទាំង

ពណ៌នាអំពីសេចក្តីនៃគាថា ទី ១១

ពួង ក្នុងភពជាទីបំផុត ។

ព្រះពុទ្ធ ជាអ្នកដឹកនាំលោក ទ្រង់មានព្រះនាមថា ព្រះអរិយមេត្តេយ្យ ទ្រង់ស្តេចឧបត្តិឡើងហើយ ក្នុងកាលណា, ក្នុងកាលនោះ ខ្ញុំម្ចាស់ គប្បីនៅបំពោះព្រះភក្ត្រ គប្បីស្តាប់នូវធម៌នោះ របស់ព្រះអង្គ លុះខ្ញុំម្ចាស់បានស្តាប់ព្រះធម៌ របស់ព្រះអង្គហើយ គប្បីបានដល់នូវផលដ៏ប្រសើរ, គ្រានោះ ខ្ញុំម្ចាស់ គប្បីជាអ្នកប្រកបហើយ ដោយគុណទាំងឡាយគ្រប់បែបយ៉ាង ។

ប្រសិនបើខ្ញុំម្ចាស់ មិនគប្បីសម្រេចនូវផល ក្នុងសំណាក់របស់ព្រះអរិយមេត្តេយ្យអង្គនោះទេ, ខ្ញុំម្ចាស់ កាលអន្ទោលទៅក្នុងភពតូចនិងភពធំ មិនគប្បីសេពគប់នូវបាបមិត្រ គប្បីសេពគប់នូវបុរសដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទាំងឡាយ ខ្ញុំម្ចាស់មិនគប្បីប្រកបដោយទិដ្ឋិអាក្រក់ គប្បីប្រកប ដោយទិដ្ឋិដ៏ល្អប្រសើរ ។

ខ្ញុំម្ចាស់ បូរជាអ្នកប្រកបព្រម ដោយគុណធម៌ មានទានជាដើម ជាអ្នកជ្រះថ្លាហើយ ដែលសត្វលោកបានដឹងឮប្រពៃហើយ ខ្ញុំម្ចាស់គប្បីជាអ្នករំលឹកជាតិបាន ជាអ្នកមានបញ្ញាច្រើន ជាអ្នកដែលអ្វីៗ ឲ្យកម្រើកញាប់ញ័រមិនបាន ប្រៀប

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ

ដូចជាសាគរ ជាអ្នកឆ្លាតវាងវៃ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយទាំងពួង គ្រប់ៗ ជាតិ ។

សូមព្រះសទ្ធម្ម គឺពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះលោកនាថ ចូរបំរើនរុងរឿង, សូមឲ្យសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

សូមភ្លៀងបង្អុរបុះមក ក្នុងកាលដ៏គួរ ចូរនាំមកនូវផែនដី ទៅកាន់សេចក្ដីសំរិទ្ធិ ចូរបង្អុរនូវទឹកដោយប្រពៃ ចូររក្សានូវសត្វមានជីវិត និង តិណ្ណជាតិ ដែលកើតមកអំពីភូមិភាគ ក្នុងកាលទាំងពួង ។

មាតាក្ដី បិតាក្ដី បីបាច់រក្សានូវកូនតូច ជាកូនដែលកើតអំពីខ្លួនជានិច្ច យ៉ាងណាមិញ, សូមព្រះរាជាទាំងឡាយ រក្សានូវប្រជាជន ដោយធម៌ឲ្យបានសព្វៗ កាល ក៏យ៉ាងដូច្នោះដែរ ។

មង្គលត្ថទីបនីប្រែ ចប់ដោយបរិបូណ៌ ។

ពណ៌នាអំពីសេចក្ដីនៃគាថា ទី ១១

សូម្បីព្រះនាមថា **ពុទ្ធោ** របស់ព្រះដ៏មានព្រះភាគ ព្រះអង្គមិនញាប់ញ័រ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោក ដរាបណា, មង្គលត្ថទីបនីនោះ កាលសំដែងនូវន័យ ដល់ជនទាំងឡាយដែលប្រាថ្នា ដើម្បីនឹងសិក្សា ចូរតាំងនៅ ដរាបនោះបុះជូប្ចេះឯង ។

❁ ❁ ❁

ភិក្ខុវិនយធរោ មហាយិន-ងឿន

បានប្រែចប់ ថ្ងៃពុធ ៨រោច ខែចេត្រ ឆ្នាំរកា បញ្ចស័ក ព. ស. ២៥៣៦
ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ១៤ ខែមេសា ១៩៩៣

វាយឡើងវិញ ចប់ថ្ងៃពុធ ០៦ មិថុនា ២០១២ ម៉ោង ១២:៣០ នាទី យប់

សៀវភៅ “**មង្គលត្ថទីបនីប្រែ**” ទាំង ៤ ភាគនេះ ខ្ញុំបានឱ្យវាយបម្លង និង បានរៀបរៀងកែសម្រួលសាជាថ្មីម្តងទៀត នៅក្នុង ព. ស. ២៥៥៦ - ២៥៥៧ ដោយបានសហការគ្នា យ៉ាងសកម្ម ពីព្រះសង្ឃជាច្រើនអង្គ ដូចមានវាយព្រះនាមខាងក្រោមនេះ ៖

មង្គលត្ថទីបនី ភាគទី ១ បានវាយបម្លងដោយ ភិក្ខុ អេប- ចាប បានចប់បរិបូរ នៅថ្ងៃអង្គារ ៥ រោច ខែជេស្ឋ ឆ្នាំរោង បត្វាស័ក ព. ស. ២៥៥៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី ០៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ ។

មង្គលត្ថទីបនី ភាគទី ២ បានវាយបម្លងដោយ ភិក្ខុ ផាង-សាន្ត និង ភិក្ខុ ស៊ុន-សុខ បានចប់បរិបូរ នៅថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ១ កើត ខែទុតិយាសាឍ ឆ្នាំរោង បត្វាស័ក ព. ស. ២៥៥៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី ១៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ។

មង្គលត្ថទីបនី ភាគទី ៣ បានវាយបម្លងដោយ ភិក្ខុ យន់- សុផា បានចប់បរិបូរ នៅថ្ងៃពុធ ៤ កើត ខែភទ្របទ ឆ្នាំរោង បត្វាស័ក ព. ស. ២៥៥៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ ២០១២ ។

មង្គលត្ថទីបនី ភាគទី ៤ បានវាយបម្លងដោយ ភិក្ខុ គុណ- សារីម បានចប់បរិបូរ នៅថ្ងៃពុធ ៩ រោច ខែជេស្ឋ ឆ្នាំរោង បត្វាស័ក ព. ស. ២៥៥៦ ត្រូវនឹងថ្ងៃ ទី១៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ ២០១២ ។

-៤២៧-

មន្តលដើម្បីកម្ពុជា

ការដឹកនាំប្រទេសជាតិ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានការរីកចំរើនទៅបាននោះ ដោយមានមូលហេតុជាច្រើនប្រការ ជាពិសេស គឺអ្នកដឹកនាំ គ្រប់គណៈបក្សនីមួយៗ ជាអ្នកមានសិទ្ធិសេរីភាព មានចំណេះដឹងគ្រប់គ្រាន់ និង មានបទពិសោធន៍ខ្ពស់ យកប្រយោជន៍ជាតិ និង ប្រយោជន៍ប្រជាជនជាធំ ដឹកនាំតាមបែបយុត្តិធម៌ និង ប្រជាធិបតីសេរីនិយម... អ្វីដែលមិនចំរើន ដល់ប្រទេសជាតិ និង ដល់ប្រជាជន គេប្រញាប់លះបង់ចោល នាំគ្នាដោះស្រាយភ្លាមៗ ... អ្វីជាប្រយោជន៍ និង សេចក្ដីចំរើន ... គេនាំគ្នាធ្វើបន្ថែមទៀត ។

សព្វថ្ងៃនេះ, លទ្ធិប្រជាធិបតី ពិភពលោក គេត្រូវការណាស់ !
សូមឲ្យលទ្ធិប្រជាធិបតី កើតមាន នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា !
អ្នកដឹកនាំមានសីលធម៌ នាំឲ្យល្អដល់ប្រទេសជាតិ !
អ្នកដឹកនាំគិតពីប្រយោជន៍ជាតិជាធំ
នាំឲ្យប្រជារាស្ត្របានសុខសាន្ត ! ប្រជារាស្ត្របានសុខសាន្ត
នាំឲ្យប្រទេសជាតិ និង អ្នកដឹកនាំ មានកិត្តិយស និង
មានសុខសន្តិភាព ដោយពិតប្រាកដ ។

ភិក្ខុវិនយធរោ មហាយិន-ធឿន

សៀវភៅមង្គលត្ថទីបនីប្រែ ដែលព្រះតេជគុណ អស់លោក លោកស្រី ពុទ្ធបរិស័ទ កំពុងតែអាននៅនឹងដៃនេះ គឺជាស្នាព្រះហស្ត ប្រែនិងរៀបរៀង ដោយ ព្រះភិក្ខុវិនយធរោ មហាឃិន ធឿន ដែលគណៈកម្មការពុទ្ធិកវប្បធម៌អង្គការមូលនិធិវត្តបញ្ញាធំ បានទទួលយល់ព្រមយកទៅបោះពុម្ពផ្សាយជាធម្មទាន ក្រោមការឧបត្ថម្ភបោះពុម្ពរបស់មូលនិធិពុទ្ធិកសិក្សានៅតៃវ៉ាន់ (The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation) ។

ការទទួលយកទៅបោះពុម្ពផ្សាយជាធម្មទាននេះ ដោយអាស្រ័យលើការមើលឃើញនូវកត្តាចាំបាច់មួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

- រក្សាស្នាដៃវប្បធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនាឲ្យគង់វង្សស្ថិតស្ថេរ
- តម្រូវការរបស់សិក្ខាកាមអ្នកប្រាថ្នាចង់យល់ដឹងនូវខ្លឹមសារពុទ្ធសាសនា
- ផ្សាយនូវធម្មទាន ធ្វើឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនាកាន់តែមានភាពរីកចម្រើនរុងរឿងក្នុងលោក

MAHA PANNA VIHARA FOUNDATION ORGANIZATION

大般若寺基金會

ក្នុងករណីដែលលោកអ្នកអានបានប្រទះឃើញនូវសៀវភៅនេះមានដាក់លក់នៅកន្លែងណា ឬបានឃើញនូវកំហុសឆ្គងណាមួយ ចង់ឲ្យយើងកែតម្រូវ ឬចង់បានសៀវភៅធម៌យកទៅអាន

សូមទាក់ទងមកយើងខ្ញុំតាមអាសយដ្ឋានដូចខាងក្រោមៈ

វត្តបញ្ញា សង្កាត់ក្រាំងធ្នង់ ខណ្ឌសែនសុខ រាជធានីភ្នំពេញ

លេខទូរស័ព្ទៈ (៨៥៥) ១២ ៩៦១ ៤២៩, (៨៥៥) ៨៨៧ ៩៦១ ៤២៩

អ៊ីមែលៈ maha.panna@gmail.com

គេហទំព័រៈ http://www.mahapanna.org

"Wherever the Buddha's teachings have flourished,

either in cities or countrysides,

people would gain inconceivable benefits.

The land and people would be enveloped in peace.

The sun and moon will shine clear and bright.

Wind and rain would appear accordingly,

and there will be no disasters.

Nations would be prosperous

and there would be no use for soldiers or weapons.

People would abide by morality and accord with laws.

They would be courteous and humble,

and everyone would be content without injustices.

There would be no thefts or violence.

The strong would not dominate the weak

and everyone would get their fair share."

~THE BUDDHA SPEAKS OF
THE INFINITE LIFE SUTRA OF
ADORNMENT, PURITY, EQUALITY
AND ENLIGHTENMENT OF
THE MAHAYANA SCHOOL~

With bad advisors forever left behind,
From paths of evil he departs for eternity,
Soon to see the Buddha of Limitless Light
And perfect Samantabhadra's Supreme Vows.

The supreme and endless blessings
of Samantabhadra's deeds,
I now universally transfer.
May every living being, drowning and adrift,
Soon return to the Pure Land of Limitless Light!

*** The Vows of Samantabhadra ***

I vow that when my life approaches its end,
All obstructions will be swept away;
I will see Amitabha Buddha,
And be born in His Western Pure Land of
Ultimate Bliss and Peace.

When reborn in the Western Pure Land,
I will perfect and completely fulfill
Without exception these Great Vows,
To delight and benefit all beings.

*** The Vows of Samantabhadra Avatamsaka Sutra ***